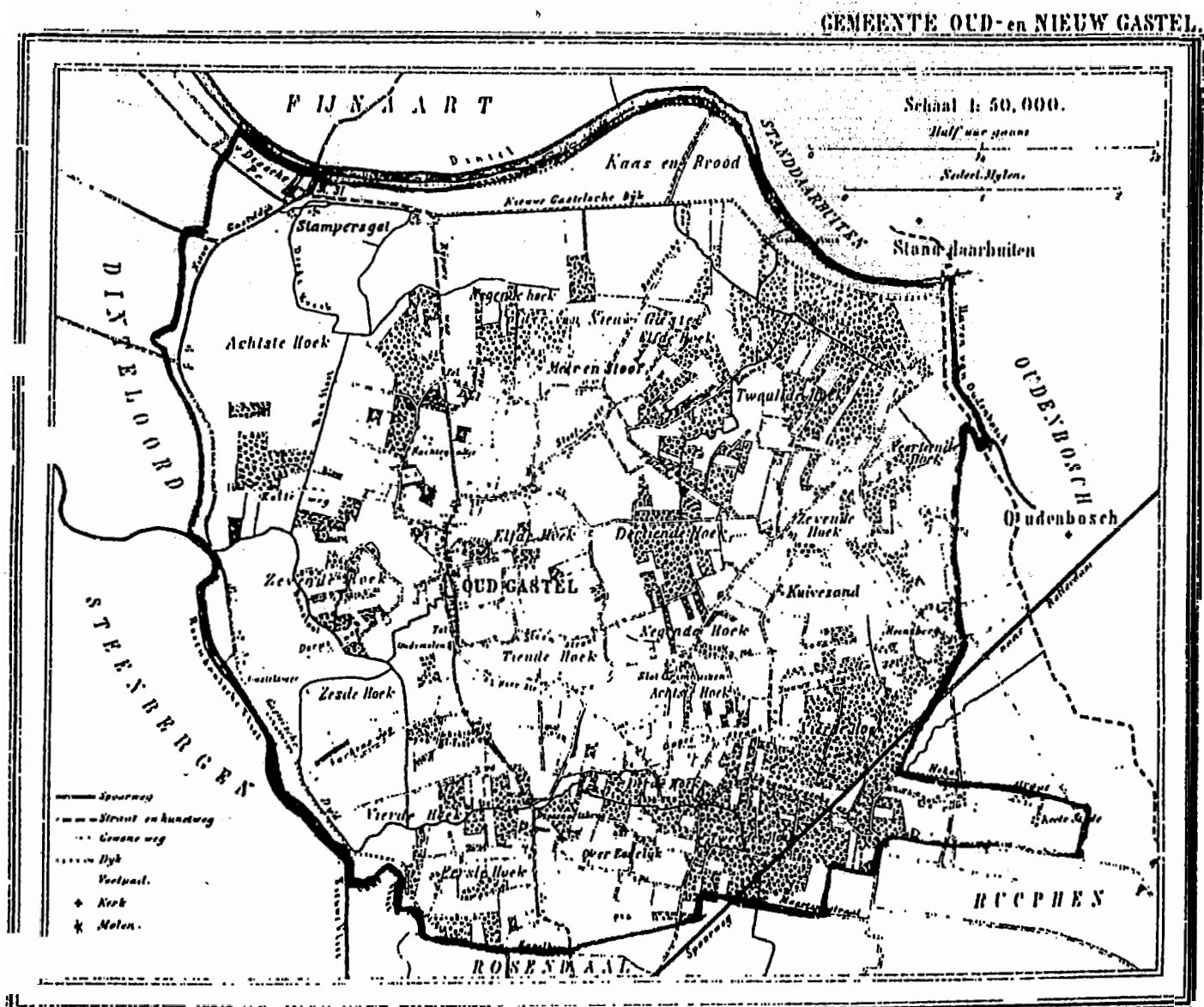

JAARBOEK

heemkundekring het land van gastel

1997

Getekend door J. Kuiper

3312 Huiders, 3950 Inwoners

INHOUDSOPGAVE

	blz.
Voorwoord	3
Piet uit de Gorkus	4
Was de Gastelse burgemeester in oorlogstijd fout. laf of slap?	21
Polymnia. een Gastelse zangvereniging	38
Het gebeurde 100 jaar geleden..... 1897	57
Uit 'Herinneringen' van broeder Theophile Nijman. deel 7	64
Rondom de sloop van de Gastelse kerk in 1905	75
Het gebeurde in 1947	88
Oud. de duvel is oud	
- Gastels oudsten in 1997	100
- Interview met Gastels oudste inwoner dhr. Willem Tak	100
- In memoriam Piet Rijdsdijk (1940 - 1997).	109
Het bestuur van de gemeente Oud en Nieuw Gastel , deel 5	110
Uit het dagboek van een oud-Indië-ganger, deel 4.	128
Gastel Vooruit 1947 - 1997. 50 jaar van de regen in de drup	141
Activiteiten en vermeldenswaardigheden	
van heemkundekring 'Het Land van Gastel ' 1997	181
Verslag van de excursie Bourtagne / Westerwolde	183
Informatie Heemkundekring 'Het Land van Gastel '	185
Heemkunde-filmclub	187
Ledenlijst 'Het Land van Gastel ' 1997	188
Errata	190

COLOFON

Uitgave van: Heemkundekring
Het Land van **Gastel**
Oud **Gastel**

Redactie: de heer P.F.A. Akkermans
de heer W. van den Broek
de heer J. Laros
de heer F. van Merrienboer
de heer P. Peeters
de heer H. Zandbergen

Realisatie: *Wingschrift* Oud **Gastel**

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

Foto's. voor zover de eigenaar niet is aangegeven. zijn uit het archief van Heemkundekring Het Land van **Gastel**.

VOORWOORD

Voor U ligt al weer de dertiende jaargang van ons jaarboek. Begonnen met een **boekwerkje** van ca. dertig pagina's tot nu bijna 200. Voorwaar een vooruitgang! Het lukt de redactie telkens weer om stof te vinden. En gelukkig krijgen we ook vaak bijdragen van buitenaf, zoals nu weer van dhr. P. Luysterburg en dhr. J. van Merrienboer.

De redactie is beide heren daarvoor dankbaar en ze hoopt zo nog meer artikelen aangeleverd te krijgen.

Nieuw in dit jaarboek is ook de vermelding van degenen, die zich voor onze vereniging extra verdienstelijk maken, hoewel we als vereniging niet zonder al die andere leden kunnen.

Dit jaar kende onze vereniging enkele hoogtepunten. We noemen hier de uitgave van het boekwerk: Oud **Gastel** in Vroeger Tijden, waaraan onze redactie haar medewerking verleende.

Ook de excursie naar Bourtange was voor de deelnemers een trip, die een succes genoemd mag worden .

We hadden ook enkele trieste dieptepunten. Ook dit jaar hebben we weer afscheid moeten nemen van enkele leden, die gestorven zijn. Tijdens de ledenvergadering werd hierbij stilgestaan. We hopen dat deze personen de eeuwige rust bereikt hebben en wensen hierbij de nabestaanden sterkte, vooral weer in deze anders zo feestelijke dagen van december en januari.

Vermeldenswaardig is toch vooral het overlijden van onze ex-secretaris de heer P.C. Rijdsijk. Hij was van grote betekenis voor onze vereniging. Zijn activiteiten voor onze club stonden echt in het teken van het bewaren van het Gastelse. Zo maakte hij foto's van allerlei objecten in **Gastel** en hij wist door zijn tips onze museumverzameling te verrijken.

Terug naar de inhoud van dit jaarboek: Diverse rubrieken keren weer terug, zoals 50 jaar en 100 jaar terug, de herinneringen van de broeders Servaes en Theophile.

We treffen een verhaal over zangvereniging Polymnia, een ander over de sloop van de oude Sint Laurentiuskerk en een over ex-burgemeester H. **Hofland** aan. Kortom allemaal redenen om weer over te gaan tot de aanschaf van deze **jaargang**.

De redactie wenst U dan ook weer veel leesplezier en is in voor uw reacties op deze artikelen.

Namens de redactie,

P. PEETERS.

PIET UIT DE GORKUS

HET LEVEN VAN EEN BRABANTSE JONGEN

In het voorjaar kreeg ik een schrijven uit Eindhoven van een oud Oud Gastelaar. Hij schreef daarin, dat hij in 1917 op de "Gorkus" geboren was. Hij bracht de eerste jaren van zijn leven door in het Gastelse land.

Enige jaren terug beschreef hij zijn jeugd en dit is neergelegd in een boekwerk. Teneinde hier meer bekendheid aan te geven kwam hij met het verzoek om zijn levensverhaal op te nemen in ons jaarboek, zodat dit ook in het Gastelse land bekend zou worden.

Deze oud Gastelaar, Piet Luysterburg geheten, verloor zijn moeder toen hij geboren werd. Zij stierf nl. in het kraambed.

In zijn relaas wil hij laten zien, wat er van hem, ondanks vele moeilijkheden, vooral in zijn vroege jeugd, terecht is gekomen.

Het ligt dan ook in de bedoeling om zijn boeken op te nemen in ons jaarboek in de vorm van een vervolgserie.

Dit alles gebeurt met zijn schriftelijke toestemming.

Van de buurtschap "Gorkus" zoals hij dat beschreven heeft is maar weinig meer over. Er is nog een onverharde weg, "Gorrekeswegje" geheten. Deze komt uit op de plaats, waar zijn geboortehuis heeft gestaan. Daarvan is nog maar een gevel over, en dat vormt een onderdeel van de woning **Gorrekesweg 1**.

P. PEETERS.

INLEIDING

Een verhaal over een gewone jongen, over het wel en wee van Piet uit De **Gorkus** uit het West-Brabantse Oud **Gastel**, een dorp onder de rook van Roosendaal.

Het verhaal over zijn jeugd totdat hij volwassen wordt en hij z'n verdere **leven** zou gaan leiden in de verre toekomst.....

Eerst iets over de streek waar Pietje is geboren en opgegroeid.

De streek "De **Gorkus**" is de oude naam van een boerengehucht waar boerenhofsteden verspreid lagen, met daartussen de woonhuizen van de land- en fabrieksarbeiders. Deze laatsten woonden dicht bij Roosendaal en werkten bij de Nederlandse Spoorwegen of op de suikerfabriek in Stampersgat of in Roosendaal.

Het grootste deel van de **Gorkus**, de bossen en landbouwgronden, was eigendom van grootgrondbezitters, te weten van de familie Dautzenburg uit **Oud Gastel** zelf en de familie Luycks uit het nabij gelegen Wouw.

De **Gorkus** lag tegen de Gastelse dijk, die het land moest beschermen tegen hoogwater, omdat de **Gorkus** gedeeltelijk een polder was, met bossen, en dus erg laag gelegen.

De bossen waren tamelijk grote percelen, veelal wilgen- en eikenbos met allerlei soorten kreupelhout.

In die bossen leefden vele soorten vogels, groot en klein; horen en zien verging je 's morgens door het gefluit van de vogels. Een waar Eldorado.

Ook op het land wemelde het van klein wild zoals hazen en bunzings.

Geen wonder dat de jeugd buiten schooltijd, en vooral tijdens de vakanties en in de lange zomeravonden, vaak in de bossen ronddwaalde.

Temidden van die bossen en landerijen stond een huis, 'n groot huis, met stallen en een schuur, met achter het woonhuis 'n grote groententuin en een appel- en perenboomgaard; dit alles omringd door weilanden waarin koeien en een paard graasden. Kippen, zo'n paar honderd, scharrelden rond het huis.

Het was kortom heel bedrijvig daar aan het "Jagertje" in de **Gorkus**.

In huis was het altijd een drukke bedoening. Boeren die met paarden en karren de velden in trokken liepen even binnen: "'n Goeiedag," voordat ze weer verder aan de arbeid gingen op hun land.

Het huis van Pietje stond op een bult [terp], zodat bij hoogwater geen gevaar bestond voor overstroming; de landwegen naar de harde weg stonden soms in het najaar blank.

Het huis stond daar afgezonderd, ca. 2,5 kilometer van de harde weg en 3 kilometer van de Gastelse dijk, waarover de stoomtram Roosendaal - Oud Gastel - Stampersgat liep.

Het hierboven beschreven huis "Het Jagertje" was nu het geboortehuis van de

hoofdpersoon van dit verhaal: "Pietje uit de Gorkus".

Het gezin bestond nog uit vader, moeder, drie dochters en drie zonen; twee kinderen waren inmiddels overleden.

De oudste zoon Jan was vijftien, het jongste kind was een dochter van bijna twee jaar.

Zo was de situatie toen Piet als negende kind werd geboren.

1. EEN ZWARE SLAG

Op 7 april 1917, 's morgens vroeg, bracht moeder haar 9^e kindje ter wereld. Het was een jongen. Vader had van tevoren gezegd: "Als het 'n jongen is, moet hij Piet heten, net zoals ik."

Maar het werd voor vader Piet een zware slag. Nauwelijks was de kleine Piet geboren en was nog even geknuffeld door zijn moeder, toen zij plotseling na vier uren overleed.

Wat een ramp voor de familie, voor vader Piet en voor de kinderen! Vooral de ouderen wisten zich geen raad in hun grote droefheid. Kleine Pietje lag daar in 'n ijzeren schommelwiegje en was meteen moederloos, arme kleine!

24

16

In liet jaar negentien honderd zeventien den achtste April,
is voor mij Ambtenaar van den Burgerlijken Stand,
der gemeente OOD EN NIEUW-GASTEL, verschenen:
Petrus Luysterburg
van beroep landbouwer oud drie en veertig jaren,
woneinde alhier
die ons heeft aangegeven, dat op den zevende April
negentien honderd zeventien, ten twel ure des voor middags, te Oud-
Nieuw-Gastel, wijk D nummer keve h. dertig is geboren een kind van
het heeme lijk geslacht uit Luna Broekers zijn echt,
gemaakte, zonder beroep, woneinde alhier
Luysterburg
aan welk kind hy heeft verklaard
de voorna hy te geven van Petrus Garfneys
Deze verklaring is geschied in tegenwoordigheid van Petrus Verstraten
oud drie en veertig jaren, van
beroop arbeider woneinde alhier en van
Cornelis Verstraten oud hy h.
jaren, van beroep arbeider woneinde alhier
Waarvan akte, welke overeenkomstig de wet is voorgelezen.

P Luysterburg
P Verstraten
C Verstraten

De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand,
[Handwritten Signature]

De geboorteakte van Piet Luysterburg

Er moest in het gezin van vader zo snel mogelijk hulp geboden worden. De burens waren er direct bij om daar waar nodig, een helpende hand te bieden. Iedereen had medelijden. Er werd een familieberaad gehouden, met ooms en tantes, ook werd de pastoor van Oud Gastel om hulp gevraagd. Vader Piet bleef alleen achter met zeven kinderen van respectievelijk vijftien, elf, tien, negen, zes, twee jaar en de pasgeboren Pietje.

Er werd hulp ingeroepen van de Zusters van het Gasthuis in Oud Gastel. De toenmalige notaris van Oud Gastel, een goede vriend van vader Piet, regelde alles tot in de puntjes.

De drie oudsten, Jan, Janus en Toon, zouden thuis bij vader blijven; ze waren al van school af. Cor, de dochter van negen jaar, zou twee jaar in het Gasthuis blijven om de zusters te helpen bij het verzorgen van haar twee jongere zussen, Coba en Marie.

De kleine Piet zou aan een lieve en goede zuster worden toevertrouwd in het Gasthuis, die de gehele opvoeding op zich zou nemen.

Deze zuster zou een grote rol gaan spelen in de eerste zes levensjaren van Pietje. Pietje beschouwde haar als zijn eigen moeder en ze was ook als een moeder voer hem.

Als je Pietje zag, zag je de zuster. Ze heette zuster Bergmans, 'n schat van een mens.

Voor Pietje is ze, vooral in z'n latere leven, onvergetelijk gebleven.

Tot zijn veertigste jaar bleef hij haar bezoeken in Oud Gastel.

2. DE EERSTE VIJF JAREN VAN PIETJE

Pietje kon zich vanaf zijn derde jaar nog het een en ander herinneren.

De zusters van het Gasthuis waren praktisch zelfvoorzienend; ze hadden o.a. groenten, fruit, koeien, varkens en kippen.

Nu was daar een knecht, Willem geheten. Deze kwam nogal eens bij de vader van Pietje en zij werden goede vrienden.

Willem moest regelmatig voor het Gasthuis een beest laten slachten en uitbenen bij de slachter van het dorp. Als Willem dan met zijn grote transportfiets het vlees ging halen in het dorp, mocht Pietje met hem mee. In de mand nota bene. Het vlees werd naast Pietje opgestapeld en zo gingen ze terug naar het Gasthuis. Nou, dat vond Pietje geweldig.

Willem heeft dat zo'n jaar volgehouden. Toen werd Pietje te zwaar en zuster Bergmans vond het beter dat het nooit meer gebeurde.

Maar als men denkt dat dat manneke zich toch wel verveeld moet hebben.....

Nee hoor, hij had het heel leuk.

Hij mocht de zuster, die verantwoordelijk was voor de tuin, helpen en veel met

de andere kinderen spelen. En als het zondag was, dan was het feest. Dan kwam vader Piet zijn kroost bezoeken. Ze waren nog met drieën daar: **Coba**, Marie en Pietje. Vader speelde en ravotte dan met hen en bracht wat lekkers mee, waar ze heel blij mee waren.

De kinderen waren er echt thuis en konden het zich niet beter wensen.

Het zou een hele verandering geven als de kinderen weg zouden gaan.

Toch brak die tijd van vertrek aan.

Op Paaszaterdag in 1923 was het zover. Vanaf die dag werd het leven van Pietje heel anders. Hij zou naar huis gaan, naar z'n vader op het Jagertje, en in een huis gaan wonen bij zijn broers en zussen.

3. THUIS OP HET JAGERTJE

Daar was eindelijk Paaszaterdag, een mooie lentedag.

Iedereen was thuis gekomen; de twee oudere broers kwamen in de namiddag.

Vader Piet was blij dat hij het huishouden eindelijk weer bijeen had.

Toen Pietje binnenkwam, was alles erg vreemd en klein, heel anders dan in het Gasthuis.

Hij ging meteen met zijn twee jongste zussen buiten de boel verkennen. De koeien liepen al in de wei, de kippen scharrelden overal rond; het was hartstikke mooi.

De weinige directe burens kwamen naar de twee jongste kinderen kijken, ze brachten hun eigen kinderen mee. Zo begon de jeugd van de **Gorkus** elkaar te kennen. Pietje kende natuurlijk nog niemand, maar dat zou gauw komen. Hij was niet verlegen en begon hen meteen van alles te vragen, want hij wilde wel weten wat er allemaal te koop was in de **Gorkus**.

Nu was er een jongen die ongeveer net zo oud was als Pietje; dat was meteen Pietjes favoriet. Het trof wel, want dat manneke was de jongste zoon van de naaste buurman.

Vader Piet zei tegen z'n zoon dat hij maar samen met hem naar school moest, dat was gemakkelijk.

En zo sloot Pietje zijn eerste vriendschap met Januske Schrauwen, bijgenaamd "d'n Tils".

Na een paar dagen waren ze al heel goede maatjes. "D'n Tils" werd het liefst met zijn bijnaam aangesproken.

Pietje zou pas op 1 mei 1923 naar school moeten, dus had hij nog vakantie. Vader Piet vond het goed dat de twee nieuwe vrienden in de nog vrije dagen overal in de buurt alles zouden bekijken en op onderzoek uitgingen. Nou, ze zaten de hele dag in de bossen langs de weiden en velden, het kon niet op.

Zo langzamerhand hadden ze ook wat omgang met de andere jongens uit de buurt. Na een paar dagen had Pietje al ruzie met een oudere jongen die hem

begon uit te dagen. Pietje pakte zijn klomp en sloeg die knul eens flink op z'n hersens; die ook niet mis en sloeg Pietje een blauw oog.

Als d'n Tils er niet **tussen** was gekomen, had dat gevecht nog wat langer geduurd. Maar Pietje liet niet met zich sollen, dat was al duidelijk.

Toen hij 's avonds rond zes uur thuis kwam, zag vader Piet dat hij een blauw oog en een paar builen had opgelopen. Z'n jongste zus Marie, toen acht jaar oud, vertelde vader wat er gebeurd was. "Oei,oei", dacht Pietje, "er zal nu wel gerammeld worden door vader." Maar nee hoor, vader prees zijn zoon, omdat hij zich zo kranig had geweerd en hield op vaders manier een betoog: dat ze zich door een ander nooit of te nimmer op hun kop moesten laten zitten, ook later niet als ze groot waren. Maar ze moesten wel eerlijk blijven en geen aanleiding tot vechten geven. Nou, dat klonk Piet goed in de oren. Vanaf toen heeft Pietje zich nooit door iemand laten ondersneeuwen; kreeg hij een klap dan gaf hij er drie terug. En zo groeide Pietje thuis op. Z'n vader was een goed voorbeeld, een grote sterke kerel met een hart van goud. Hij kon geen onrecht verdragen en was heel **bezorgd** om z'n gezin.

Pietje begon de **Gorkus** te kennen. Samen met d'n Tils stroopte hij alles af en verkende de boel. Zij werden dikke vrienden; ze hielpen elkaar als er iets fout liep. Andere jongens moesten van d'n Tils afblijven, maar ook van Pietje moesten ze afblijven. Dat kregen die jongens van de **Gorkus** wel door.

Samen liep de jongensclub van de **Gorkus** naar het dorp. Elke dag een uur heen en een uur terug. En dan 's middags de meisjes erbij, want de meisjesschool ging 's middags een kwartier later uit en begon 's morgens een half uur eerder.

Vader Piet had wel graag dat, wanneer ze van school thuis kwamen, ze dan iets deden. Zo kregen zus Marie en Pietje ook een taak. Samen moesten ze voor het kachelhout zorgen om de kachel te stoken waar op gekookt werd, en meer van die kleine karweitjes.

Maar dat naar school gaan, was weer iets nieuws voor hem.

Hij kwam in de eerste klas bij broeder Willebrord te zitten. Een goede broeder, helemaal niet streng. Ze leerden lezen, rekenen en ook zingen. Pietje deed het allemaal heel graag en was erg leergierig. Vooral zingen ging hem goed af. Hij was niet verlegen of bang om zich te laten horen.

Het eerste schooljaar verliep rustig. Er gebeurde dat jaar niets bijzonders.

In de **Gorkus** begonnen de mensen Pietje en d'n Tils onderhand te kennen. Die twee klommen in bomen, haalden zowat van alles uit en waren overal haantje de voorste.

Vader Piet moest z'n jongste zoon extra in de gaten houden en zo af en toe kreeg hij er ook van langs, wat wel nodig was. Bij d'n Tils thuis precies hetzelfde, die nam het dikwijls niet zo nauw.

De twee knapen waren ergens heel sociaal ingesteld. Op vrijdag en zaterdag deden ze de boodschappen voor de familie van Polleke Jansen. Hij was blind en zijn vrouw kon niet goed lopen. Zodoende. Dan haalden ze brood, boter, suiker, e.d.. Wat ze nog tekort kwamen, werd 's middags nog na school gehaald. Dat hebben die knapen zeker vijf jaar zo volgehouden. Op zaterdagmorgen kregen ze dan ieder een cent. Daar deden ze het graag voor, want in hun ogen waren Polleke en zijn vrouw hele lieve mensen. Later werd er wel eens over Pietje en d'n Tils gepraat, maar altijd goedkeurend, want ze deden het niet voor de ene cent per week.

Toen kwam het volgende jaar en Pietje en d'n Tils gingen over naar de tweede klas en in mei, rond Pinksteren, deden ze hun Eerste Communie. Vooraf moesten ze daar op voorbereid worden aan de hand van de kleine Catechismus. Ze moesten vragen van buiten leren en opzeggen. Dat ging Pietje goed af, hij leerde gemakkelijk. Maar d'n Tils, wist niet te antwoorden op de vraag "Waartoe zijn wij op aarde?" Toen de broeder van de Mas hem deze vraag stelde zei hij tegen de broeder: "Da'wit ikke nie, ik denk dat ons vader da wel wit." Jammer voor d'n Tils; hij is zes volle jaren naar school gegaan en is niet hoger kunnen komen dan de tweede klas. Maar dat maakte voor Pietje niets uit. Ze bleven kameraden, gingen altijd samen naar school, waren altijd bij elkaar. Twee trouwe vrienden door dik en dun, daar in de Gorkus, die weleens kwajongensstreken uithaalden. Nu had Pietje ook 's morgens nog een opdracht van vader Piet te vervullen, namelijk de watervoorziening van het gezin. Dat was niet zo eenvoudig. Ze hadden thuis, buiten tegen de keukenmuur, zo'n ouderwetse waterpomp. Maar dat was natuurlijk grondwater en vader Piet vond het niet goed om dat in het huishouden te gebruiken.

Vader Piet had een halfwas kruitwagen laten maken. Voorheen moesten de oudere broers daar twee melkbussen van veertig liter mee gaan halen. Ongeveer een kwartier lopen via het zandpad naar de "bangsloot" [een zijarm van de Vliet), die zo genoemd werd omdat er ooit iemand verdronken was en de jeugd er eigenlijk niet durfde te komen. Natuurlijk, toen Pietje acht jaar was, kon hij niet twee van die melkbussen tegelijk meebrengen, maar d'n Tils zou wel helpen. Elke morgen, van april tot aan de winter, stond d'n Tils met de kruitwagen van z'n vader 's morgens om zeven uur trouw op Pietje te wachten en reden ze op en neer naar de bangsloot om er water te halen. Soms was er nog zuiver water in voorraad en hoefden ze het werk niet te doen. Dat karweitje heeft Pietje en d'n Tils trouw gedaan totdat deze laatste naar elders vertrok, toen hij ruim elf jaar oud was. De broeders en de onderwijzers van de school wisten dat zij tweeen elke

d'n Tils elke morgen steevast op tijd in de kerk van Oud Gastel voor de mis van acht uur.

Pietje en d'n Tils waren zo kwaad nog niet, was het oordeel van de onderwijzers.

De jaren van de lagere school gingen door.

Pietje ging elk jaar over en d'n Tils bleef lekker op zijn gemak bij Broeder Theophiel in de tweede klas zitten. Hij vond het wel goed zo, waar zou hij zich druk over maken?

4. DE STREKEN VAN PIETJE EN D'N TILS

Nu komen de vlegeljaren [tussen hun achtste en elfde jaar] van het duo Pietje en d'n Tils, aan bod.

Wat de een tekort kwam, had de ander teveel. Het liep ooit weleens uit de hand, maar dat werd dan tijdig door de respectievelijke vaders weer rechtgezet en ook het onderwijzend personeel moest weleens ingrijpen. Maar ondanks alles, hoe ouder ze werden, hoe bekender onder de gehele schooljeugd van het dorp.

Pietje kon op school goed met de andere leerlingen opschieten, maar buiten schooltijd had hij in d'n Tils een maat met wie hij zich kon uitleven.

Eigenlijk was d'n Tils wel het brein van het duo als er weer eens iets ondernomen moest worden.

D'n Tils was in de volksmond "zo lomp als het achtereind van een varken", terwijl Pietje een pienter ventje was.

Thuis op het Jagertje kwamen veel lui uit "'t Heike", officieel St. Willebrord geheten. Het huidige St. Willebrord is daar niet meer mee te vergelijken.

In de twintiger jaren waren de mannen van 't Heike landbouwers en loonarbeiders. Ze verdienden graag een centje bij met een kleine handel.

Nu mochten die mannen, als het er tijd voor was, op verzoek van vader Piet in de Gorkus en op de weilanden van de grootgrondbezitters, Dautzenburg en Luycks, mollen vangen. Van beide heren had hij de bevoegdheid gekregen hier vaste mensen voor aan te trekken.

En zo gebeurde het dikwijls dat zo'n tien of twaalf mannen, gewapend met een schop, 's morgens in alle vroegte in de weilanden rondliepen om mollen te vangen. De gevangen mollen werden onder die mannen verdeeld, ze aten een boterham bij vader Piet en gingen dan met hun vangst naar huis om er klein geld van te maken.

Als die mannen 's avonds op het Jagertje kwamen, mochten ze van vader Piet in het hooi slapen, maar eerst werd de avond in gezellige kring in de grote keuken doorgebracht.

keuken doorgebracht.

En daar mochten Pietje en d'n Tils dan altijd bijzitten van vader om naar de stropersverhalen te luisteren.

Die mannen konden pas vertellen over hun stropersavonturen. Met open mond zat het duo dan te luisteren, zodanig zelfs dat ze er ook zin in kregen om mee te doen. Pietje en d'n Tils vroegen dan ook aan hun vaders of ze een keer mee mochten gaan met de een of ander die goed kon stropen. Nou, dat mocht een keer.

Vader Piet zei tegen zijn zoon dat hij daar niet teveel praat over mocht maken, want de politie was wel erg gebeten op de stropers daar in de buurt.

Maar vader Piet vond het toch wel bij de opvoeding van z'n jongste zoon horen. Hij vond dat Pietje veel tekort kwam, want z'n huishouden kon niet alles bieden bij het ontbreken van een moeder in huis.

Na een paar dagen ving Pietje zijn eerste mol en er volgden er spoedig meer. Ook stroppen zetten, leerde hij van z'n vader.

Pietje en d'n Tils waren niet meer weg te denken uit de **Gorkus**, ze kenden de streek en voelden zich er als een vis in het water.

Jammer dat ze elke dag naar school moesten; vervelend genoeg kon dat nu eenmaal niet anders.

Maar onder schooltijd zat het duo ook niet stil. Als ze merkten dat een of andere grote lummel een kleinere jongen plaagde of iets afpakte, vlogen ze er op af en met een paar rake klappen of punters onder z'n reet werd de zaak afgewikkeld en het bevrijde slachtoffer had verder niets meer te vrezen.

Ook afzonderlijk waren zij in staat om op te treden, ze waren voor geen hel of duvel bang, en kwam het voor dat ze er onder door moesten, dan werd er door d'n Tils wel weer iets uitgedacht om het betaald te zetten.

Na een jaar of vier hadden ze met niemand meer moeilijkheden; ze werden geaccepteerd zoals ze waren.

Het was in de fruittijd van 1925, Pietje was toen acht jaar.

Bij de boeren hingen in de boomgaarden de bomen vol met rijpe appels en peren.

De naaste buur van het Jagertje was 'n weduwnaar zonder kinderen en had een huishoudster, Mieke Kustermans. Deze laatste was boer Leen finaal de baas. Ze dreef de totale huishouding en boer Leen met z'n knecht Tinus moesten zich uit de naad werken.

Vader Piet kon goed met z'n buurman opschieten en werd door hem altijd "Piet Buur" genoemd.

Leen kwam vaak z'n hart uitstorten bij Piet Buur. Vader gaf hem meer dan eens het advies z'n huishoudster eruit te schoppen en een ander te nemen. Maar boer Leen deed dat niet, ze kon immers heel goed werken.

In de fruittijd nu had boer Leen tegen vader Piet gezegd dat er zoveel appels en peren in de boomgaard op de grond lagen dat hij z'n zoon Pietje met zijn maat maar moest sturen om enkele zakken fruit op te rapen. Ze moesten maar een kruiwagen meebrengen, want het was toch wel een flink eind lopen.

Zo gezegd, zo gedaan. Op hun eerste vrije woensdagmiddag gingen de jongens met de kruiwagen naar boer Leen. Ze moesten zich bij Mieke melden.

Ze zag Pietje en d'n Tils, ieder met een kruiwagen en wat lege zakken aankomen.

Als een echte kenau, met d'r handen op haar heupen ontving ze hen. Ze commandeerde alsof de jongens soldaten waren. Ze mochten alleen onder de bomen die zij aanwees rapen. Het fruit dat daaronder lag was groen en keihard. Als vader Piet die krenge moest koken en aan de varkens moest voeren kon hij ze beter op de mesthoop gooien.

Pietje en d'n Tils keken elkaar aan en wachtten tot Mieke verdwenen was. Ze hoorden haar nog roepen naar de waakhond dat hij z'n bek moest houden.

De jongens gingen op onderzoek uit. Al spoedig hadden zij enkele bomen gevonden met mooie rijpe appels eronder. Binnen de kortste keren hadden zij ieder een zak met rijpe appels op de kruiwagen liggen en gingen heel schijnheilig die groene appels rapen en legden deze erboven op.

Na een uur kwam dat mens weer terug en stuurde het duo ieder met hun vrachtje naar huis. Ze bedankten Mieke en weg waren ze.

Thuisgekomen vertelden ze hun ervaringen aan vader Piet. Blij was deze niet met die groene rommel, wel met de goede rijpe appels, waarvan appelmoes gemaakt kon worden. Pietje vertelde dat ze deze eigenlijk niet hadden mogen rapen, omdat ze te goed waren.

"Welverdorie nog aan toe", zei vader Piet, "Boer Leen is de baas en die heeft mij goede raappappelen beloofd. Jullie gaan volgende week weer, dan zijn ze rijper, en ik regel dat wel met boer Leen."

Dat was vader Piet ten voeten uit. Hem iets beloven en niet nakomen..... Nee, dat nooit. Wat dat betreft had Pietje de aard naar zijn vader; wat beloofd werd, moest nagekomen worden.

Dus de volgende woensdagmiddag terug. Daags tevoren overlegden d'n Tils en Pietje hoe het zou moeten gaan. Mieke mocht hen niet aan zien komen, dus moest de waakhond het zwijgen worden opgelegd.

Ze kenden de hond, Nero heette hij, zeer goed. Pietje was immers vaak met z'n vader bij boer Leen gaan buurten.

Pietje zou die middag heel stillekes naar de hond gaan en hem aaien en aanhalen. Dat had Nero graag.

Ze zouden Nero dan 'n touw om z'n bek binden. Zo, dat hij z'n bek wel wat open kon doen maar niet blaffen. Dat had d'n Tils zo gehoord.

Zo gezegd, zo gedaan. De kruiwagen, nu een grote, werd met twee zakken bij de eerste bomen gereed gezet. Pietje liep stil naar de hond en begon wat met 't beest te spelen. Nero blafte niet en snel deden ze een losse strop om z'n

bek.

De hond begon te spalken, te piepen en meer van die geluiden te maken, maar te zachtjes om gehoord te worden.

Snel raaptten de twee makkers de zakken vol appels en peren en na de volle kruitwagen achter de heg buiten de boomgaard verstopt te hebben, liepen ze terug naar de hond, die woedend was en zo goed en zo kwaad als het kon gromde, maar liet zich toch van dat touw bevrijden. Het beest was Pietje nog dankbaar op de koop toe.

Toen Nero weer rustig was, gingen Pietje en d'n Tils er snel met de kruitwagen vandoor. Vader Piet stond er van te kijken dat ze dat zo gefikst hadden.

Maar vader Piet zou nog weleens dingen meemaken van zijn zoon Piet, omdat er wel eens te veel pit in zat. Maar ach, dat zou later wel komen; dit was in ieder geval een goed begin.

Pietje was weer overgegaan naar de derde klas. D'n Tils was dat niet gelukt en bleef dus in de tweede zitten.

Deze keer kreeg Pietje een meester in plaats van een broeder. Jammer, want in het algemeen waren de broeders aardige lui. De nieuwe meester van de derde klas kon niets van zingen. Hij had een stem om cokes te kloppen en gaf een geluid alsof je op een blikken emmer sloeg.

Onder de jongens had hij natuurlijk meteen een zeer toepasselijke bijnaam: "D'n Blikke", gezien zijn muziektalent. Als hij hen deze naam hoorde gebruiken, werd hij furieus.

Pietje dacht dat dat allemaal wel zou meevallen, er werd zoveel gezegd op school.

Op 'n morgen vroeg vader aan Pietje om een blikken emmer mee naar de smid in het dorp te nemen. Er moest een nieuwe bodem worden ingemaakt. Vader Piet kon hem niet te lang missen. Goed, Pietje dus 's morgens voor de kerk naar de smid. Deze zou hem maken en na schooltijd kon Pietje hem weer komen halen.

Maar door deze boodschap kwam Pietje tien minuten te laat in de kerk. Dat was een ramp.

Om te beginnen moest hij tijdens de mis op z'n knieën in het middenpad zitten. Bij de communie, alle jongens moesten naar voren komen, bleef Pietje expres midden in het pad geknielend zitten. Enkele jongens duikelden over hem heen maar Pietje gaf geen krimp. Iedereen zag het en enkele jongens keken naar de meester, d'n Blikke dus, om te zien wat hij zou doen.

De reactie was niet erg opvoedkundig. Hij stapte op de knielende Pietje af en gaf hem een schop onder z'n achterste met de gedachte dat hij nu wel naar de communiebank zou gaan. Maar nee hoor, Pietje stond op en ging meteen naar buiten waar hij wachtte totdat de mis uit was.

Toen zijn klasgenoten langs hem liepen, bromde Pietje: "Die rotvent, die is nog nie mee mij klaar." D'n Tils was eveneens woest. "A ge me nodig et Pietje dan help ik oe," zei d n Tils in het voorbij gaan.

Pietje hield zich rustig en ging gewoon met de andere jongens naar school. Na een kwartier moesten ze de klas in, de lessen gingen beginnen. Toen de meester met de leerlingen gebeden had, ging hij achter zijn lessenaar zitten. De jongens keken allemaal schuin naar Pietje en snapten het niet dat er niets over gezegd werd, noch door de meester, noch door Pietje.

Na een half uur werd door de meester de presentielijst voorgelezen. Wie niet in de kerk was geweest, kreeg honderd strafregels en wie te laat was gekomen, moest vertellen waarom hij te laat was. Toevallig was Pietje de enige. Hij moest naar voren komen, moest vertellen waarom hij te laat was. Pietje was heel kalm en zei: "Nou meester, ik moest van ons vader die grote blikken emmer bij smid van Helvoirt afgeven om er 'n nieuwe bodem onder te laten zetten, omdat hij lekte."

Als door een wesp gestoken, vloog de meester achter zijn lessenaar vandaan, stoof op Pietje af en begon hem zo hard af te ranselen, te schoppen en te slaan dat horen en zien verging. Maar Pietje, niet van gisteren, bonkte met z'n rechterknie in d'n Blikke z'n kruis zodat hij zowat een halve meter omhoog sprong, waarna hij kermend en tierend achter het bord ging staan. Pietje ging de klas uit, trok zijn klompen aan en liep naar broeder Canisius, het hoofd van de school die in de vijfde klas stond.

Broeder Canisius kwam de gang op en hortend en stotend, jankend en bijna hysterisch vertelde hij broeder Canisius wat er gebeurd was. De goeie man schrok werkelijk.

Hij zei tegen Pietje dat hij naar huis moest gaan, hij zou dat wel met d'n meester afwerken. Waarop Pietje tegen broeder Canisius zei: "Nou Broeder, ik denk dat ons vader dat wel met die meester zal afwerken, want ze moeten van ons vader met d'r handen afblijven van z'n kinderen."

De geschiedenis had een hele consternatie teweeggebracht, terwijl het gebeurde heel logische oorzaken had. Maar ja, drift en onbezonnenheid speelden in die twintiger jaren dikwijls een rol.

Men was er bij het onderwijzend personeel niet erg gerust op hoe vader Piet hierop zou reageren. Daar hadden ze wel eens meer mee van doen gehad.

Intussen liep Pietje ze vlug hij kon naar huis. Vader Piet was achter in de tuin aan 't werk toen hij z'n jongste zoon zag aankomen.

Wat was er nou met hem gebeurd? Pietje jankte van kwaadheid toen, hij alles aan vader vertelde. Hij had twee bulten op z'n kop en een blauw oog opgelopen.

Vader Piet streek z'n jongste eens over z'n bol. "Pietje", zei hij, "ge zult nog veel meemaken, maar nogmaals zeg ik je, laat je nooit op je kop zitten en dit varkentje ga ik zelf wel wassen. En als je van die meester nog meer last krijgt,

zet hem dan maar weer een knietje. Dat heb ik vroeger zelf ook gedaan." En vader Piet kwam op voor z'n jongste zoon. Hij pakte zijn fiets, reed langs de smid om de emmer op te halen die hij als bewijsstuk wilde laten zien en fietste door naar school. Daar heeft hij zijn zegje gedaan en geeist dat er politiewerk van gemaakt zou worden. Maar dat laatste is niet gebeurd. De vrouw van d'n Blikke kwam persoonlijk bij vader Piet vragen om het niet aan te geven. Terwille van die vrouw en hun drie kleine kinderen heeft vader Piet dit dan ook niet gedaan.

Maar d'n Blikke is wel zo verstandig geweest om overplaatsing naar een andere klas te vragen.

Toen werd het weer rustig in de derde klas. Er kwam een broeder, gelukkig! Iedereen was tevreden, zeker Pietje.

5. EEN GEWONE ZATERDAG EN EEN BIJZONDERE ZONDAG

Zaterdags om twaalf uur moesten alle jongens zich per klas in rijen van drie opstellen en met de onderwijzer voorop ging het dan via de Veerkensweg naar de kerk. Zo'n anderhalve kilometer lopen, om daar - zoals de gewoonte was - te biechten.

Het was meestal half twee eer ze op hun plaats in de kerk zaten. Er werd eerst samen gebeden en dan werd door twee priesters biecht gehoord. Ze mochten blij zijn als ze om half drie buiten stonden en naar huis mochten.

Veel jongens vonden dat zonde van hun vrije tijd, zeker Pietje en d'n Tils. Toen ze dat zo'n anderhalf jaar meegemaakt hadden, overlegden die twee hoe ze er af en toe eens onderuit konden komen. De oplossing hadden ze spoedig gevonden.

Als ze de Veerkensweg afliepen was er ongeveer tien meter voor de straat naar de kerk, een met koolas bedekte steeg. Daar schoten ze dan op hun kousevoeten in, hun klompen in de hand. Even verder in dat straatje had je links weer 'n smalle steeg van ca. een meter breed, die tweehonderd meter voorbij de kerk in de Kerkstraat uitkwam.

Daar trokken ze hun klompen weer aan en ging het in volle draf op huis aan. Ze renden dan zo'n half uur en waren om ruim twee uur thuis om dan lekker van hun vrije zaterdagmiddag te genieten, terwijl de andere jongens nog in de kerk zaten te pierogen en hun biecht nog moesten doen. Iets, waar de meesten geen behoefte aan hadden. Ze vonden het maar niks.

Het liep ook weleens mis met die vluchtpoging en dan stond vader Piet er van te kijken dat ze om drie uur pas thuiskwamen. Maar Pietje had altijd wel een uitvlucht.

Ze deden toch boodschappen voor andere mensen onderweg, o.a. voor de familie van Polleke Jansen.

Pietje had een hekel aan biechten. Elke week wat zonden bij elkaar zoeken; het was meestal hetzelfde liedje. En hij was niet de enige; in de kerk werden

terplekke veel zonden geproduceerd. Enkele "goeien" uitgezonderd, die waren zo braaf en eerbiedig in de kerk dat de meeste jongens hen voorbestemden om priester of pater te worden.

Typisch was wel dat het meestal jongens waren van de gegoede burgers in het dorp.

Later als ze van de dorpsschool afkwamen, gingen ze naar de Mulo in Roosendaal of naar een of ander Klein Seminarie of naar kostschool.

Het schoolleven in **Gastel** ging verder. Pietje begon, toen hij wat ouder en sterker werd, vader Piet op het land en in de tuin te helpen. In de oogsttijd was hij na schooltijd altijd bij vader Piet te vinden. In de hooitijd hooi mee keren en met vader de hooioppers op ruiters zetten. Verder korenschoven binden en later de haver. Tarwe hadden ze niet. En als het etenstijd was, had vader altijd een grote gietijzeren pot met lekkere koude, zwarte thee onder een groenhoop staan en aten ze een lekkere boterham met spek. En dan weer verder.

In de grote vakantie in augustus, was Pietje altijd vaders jongste knecht. Het werk ging hem goed af en vader Piet was heel blij met hem.

D'n Tils begon zo langzamerhand af te haken. **Op** school ging het niet. Hij zat en bleef in de tweede klas zitten. Toen hij elf jaar was, moest hij van zijn vader van school af en werd hij verhuurd als jongste knecht bij een boer in Wouw.

Wat verdiende hij toen? Kost en inwoning en op het eind van het jaar twaalf gulden en een nieuw pak.

"Zie zo," dacht Pietje, "dat zal mij bij ons vader niet overkomen." Pietje was de enige zoon die nog thuis was. Vader Piet nam hem overal mee naar toe en al het werk op het land, in de tuin en op de boerderij, deden ze samen **als** hij niet naar school moest.

Pietje vond het geweldig te weten dat, als vader Piet zou stoppen, hij alles zou overnemen. Vader Piet had een aardige hofstede met alles erop en eraan. Weilanden, akkers, een grote tuin, 'n boomgaard, koeien, varkens, 'n paard en heel veel kippen. Ook de zussen hielpen thuis mee, maar die deden dan het vrouwenwerk.

Broer Jan, de oudste, had weer eens keer verkering, was weer eens aan het vrijen geslagen. Hij was kraanmachinist op de suikerfabriek in Roosendaal. Hij was de beste machinist die ze daar hadden. Hij zat op de kraan buiten aan de Vliet en moest bieten lossen tijdens de campagne en wat er verder te laden en te lossen viel.

Het dienstmeisje van de baas was een mooie Duitse.

Al het manvolk dat haar zag, was meteen weg van haar.

Iedere morgen rond negen uur kwam ze de twee kraanmachinisten, twee oudere broers van Pietje, 'n kop koffie brengen. Dat deed ze vooral in de Bamustijd; de maanden september en oktober, als de boeren suikerbieten naar de fabriek brachten. De twee broers moesten dan veel overuren maken met hun hijskranen.

Het meisje werd een beetje verliefd op die twee broers. Het waren flinke, nette jongemannen. Helemaal niet van dat gewone volk. Ze waren netjes en beleefd en zagen er ook verzorgd uit. Vader Piet was dan ook wel trots op zijn twee grote zonen. Hij hoopte maar dat Pietje ook zo zou worden. Nou, daar hoefde hij niet bang voor te zijn; hij kon met zijn mond alvast wel uit de weg en was vrij netjes in de omgang.

Maar terug naar het verhaal. Zo langzamerhand kregen de twee gebroeders beiden zin in het meisje. Het bleek dat ze de keukenjuffrouw was van een van de directieleden, die haar kort na de oorlog van '14 - '18 uit Duitsland had meegebracht. Ze was toen goed twintig jaar en woonde bij die mensen in huis. Het werd een kwestie van "wie vraagt haar". Uiteindelijk sloeg de oudste van de twee, Jan, haar aan de haak.

Thuis durfde hij voorlopig niks te zeggen. Wat zou vader Piet wel niet zeggen, omdat ze een Duitse was?

Maar de twee broers waren heel sportief. Janus vond dat de oudste de meeste rechten had en nu moest Jan zijn vader stilaan gaan inlichten. Dat zou niet meevallen.

Even tussendoor..... In die tijd was Pietje tien jaar.

Janus was een grote sterke kerel, net zijn vader. In het voorjaar van 1927 werd de veestapel uitgebreid. Begin april moest er een koe kalven. Toen het kalfje er was, was vader zo "vreemd als bles". 't Was een pracht kalfje. Vader en Janus gingen de goede afloop van de komst van het kalfje bij Jan Aarssen, de buurtkastelein, vieren met de nodige biertjes.

Toen ze goed aangeschoten waren, kregen ze praatjes. Zo van jij dit en ik dat. Welnu, ze gingen een weddenschap aan met elkaar om twee rijksdaalders. Ze spraken af, met de hand er op, dat vader en Janus iedere avond om zeven uur om de beurt het kalf op de nek zouden nemen en om het huis zouden dragen. Wie dat het langst volhield, won de twee rijksdaalders. Nou, vader won het. De zondag daarop moest de verliezer in het buurtcafe het geld aan de winnaar betalen. Ze hadden die avond zoveel gedronken dat Pietje ze moest gaan halen. De twee rijksdaalders waren op en er moest nog geld bij. Vader en Janus waren dikke vrienden, ze konden het goed samen vinden en gingen veel samen op stap.

Terug naar het verhaal.

De oudste zus werd ook ingeschakeld en zo kwam het dan dat na veel wikken en wegen, vader Piet toestemde dat Jan z'n Duitse meisje mocht komen laten kijken. Ze zou met vader Piet kennismaken, alsook met de drie zussen en Pietje.

Toen de twee jongere zussen hoorden dat Jan op een zondag met zijn "buitenlandse meid" zou komen, ging dat nieuwtje snel rond in de buurt.

De mensen van de Gorkus waren heel benieuwd hoe die Duitse eruit zou zien.

Of ze groot en blond zou zijn. Hoe ze gekleed zou zijn, op z'n Brabants of op z'n buitenlands. Hoe ze zou praten en of men haar wel zou kunnen verstaan. Ja, dat de oudste, Jan, een aparte was, dat wist iedereen in de Gorkus.

Hij was soldaat geweest in Holland en Zeeland en had verteld dat hij op een torpedojager had gediend. De boerenmensen wisten niet wat een torpedojager was. Daar hadden ze nog nooit van gehoord. Het moest toch wel iets bijzonders geweest zijn, anders had die buitenlandse dienstmeid van de directeur van de suikerfabriek, Jan niet gewild. En zo werd er in die dagen voor de kennismaking gekletst en gegist.

Maar ook vader Piet was erg benieuwd naar z'n aanstaande schoondochter. Hij bleef er wel nuchter onder en liet de burens maar kletsen onder elkaar.

Eindelijk kwam de zondag eraan. Intussen kregen Pietje en zus Marie een preek van vader. Les in beleefdheid. Ze moesten een schoon gezicht hebben, schone handen, de schoenen gepoetst, haar netjes gekamd, geen snotneus en ook geen rode zakdoek op zak, en vooral met twee woorden spreken: ja en nee juffrouw.

Als de juffrouw binnen in de grote en mooie kamer op haar plaats zat, mochten ze pas binnen komen en wanneer ze een hand zou geven, moesten zij dat ook doen.

Zus Marie en Pietje hadden tot nu toe nog nooit iemand een hand gegeven. Dat kwam gewoon nooit voor, dat deden alleen deftige mensen uit het dorp en de rijken.

Nu ging het er maar om, dat handen geven, moest dat met de linker- of met de rechterhand? Ja, dat wisten die twee niet. Vader Piet wist het wel: "Er zijn mensen," zei hij, "die links zijn en rechts. bet daar maar op als ze iets doen, of het links gebeurt of rechts."

Het werd zondagmiddag, rond twee uur.

De hele buurt was gespannen en loerde achter de gordijnen of ze al iets zagen aankomen. Ha, eindelijk, daar kwam Jan aan fietsen, met zijn machinistenpet op. Achter op de fiets zagen ze rokken waaien. "Dat moet die Duitse zijn," ging het achter de gordijnen. Het pad, waarlangs Jan zijn vrachtje naar het Jagertje bracht, was zo'n anderhalve kilometer lang, dus er werd gefietst. Op 'n zeker moment, ze waren halfweg, begon Jan met zijn stuur te zwabberen; de juffrouw zat niet goed schijnbaar en wilde gaan verzitten. Ineens viel ze van de fiets en ook Jan vloog er vanaf, z'n pet rolde in de greppel. Nou, dat was ook wat, wat een ramp! Maar niks hoor, de buitenlandse juffrouw lachte zich krom. En zo kwamen ze bij vader Piet aan. De eerste ontmoeting was heel hartelijk. Met open mond stonden Pietje en zijn zus de juffrouw, Anna heette ze, aan te kijken. Ze gaf iedereen een hand en praatte een half Nederlands taaltje.

De a.s. schoondochter van vader Piet viel bij hem heel goed in de smaak. "Ze is rechts," zei Marie tegen Pietje, en ze gaven haar een rechter hand.

Nou dat was wel 'n rare ondervinding; toch leuk, dat hand geven.

Direct had Anna volop praat met vader Piet, met broer Jan, en de zussen Cor en Coba.

De twee jongsten, Marie en Pietje, moesten maar buiten gaan spelen. Ze hadden het hunne gedaan.

Het slot van de eerste kennismaking was, dat Anna bij vader Piet goed in de smaak viel en omgekeerd ook. Het zou dus wel tot trouwen komen, wat dan ook 'n jaar later gebeurde.

Wordt vervolgd.....

WAS DE GASTELSE BURGEMEESTER IN OORLOGSTIJD FOUT, LAF OF SLAP?

Johan van Merrienboer

RECHT?

In het vorige jaarboek stond een artikel met als kop 'Uit de doofpot der zuivering. Hier moet recht geschieden!'. Het stuk was afgedrukt zonder enige toelichting en behelsde een aanklacht in felle bewoordingen tegen H.J.M. Hofland, die met ingang van 1 mei 1940, kort voor de Duitse inval, benoemd was tot burgemeester van Oud- en Nieuw Gastel. Hofland werd afgeschilderd als een slap figuur die de bezetter in de kaart gespeeld had. Dat hij na de oorlog niet werd weggezuiverd dankte hij aan protectie van hooggeplaatste vrindjes.

Het is niet de bedoeling om hier het hele verhaal te vertellen, maar het lijkt me wel juist om door middel van een aantal kanttekeningen bij het genoemde artikel het zeer eenzijdige beeld te corrigeren.' Hier moet alvast iets worden rechtgetrokken.

BRONVERMELDING

Het artikel 'Hier moet recht geschieden!' had als ondertitel: 'De Gemeente Oud- en Nieuw Gastel (N.B.) heeft nog steeds een ongezuiverde Burgemeester.' Het was opgenomen in de rubriek 'Uit de doofpot der zuivering' in het blad *De vrije stem: op korte golf: orgaan van de Gemeenschap Oud-Illegale Werkers Nederland* van 30 augustus 1947. Deze Gemeenschap, kortweg GOIWN, was een club van oud-verzetslieden die opkwam voor de belangen van haar leden; een pressiegroep die zich inzette voor de door de illegaliteit gekoesterde idealen en erop toezag dat 'foute' landgenoten hun straf niet ontlieden. In zuiveringskwesies bracht de GOIWN vaak advies uit, gevraagd of ongevraagd.

Het artikel was ondertekend met H. de J.: H. de Jong, hoofdredacteur van *De vrije stem*. Maar - dit was volgens mij tot nu toe nog niet bekend - in werkelijkheid was het stuk al in september 1945 geschreven onder de titel 'Die boeren slikken dat wel' door H.P.A.M. Mastboom, de zoon van Hoflands voorganger die in mei 1940 gepasseerd was voor het burgemeesterschap. Dit oorspronkelijke stuk was ondertekend met 'Het Genootschap voor Zuivering te

---

¹ Het 'hele' verhaal laat zich t.z.t. schrijven aan de hand van de dossiers van Hofland in het archief van het Centraal Orgaan op de Zuivering van het Overheidspersoneel (COZO) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken in Den Haag. Deze archiefbescheiden zijn nog niet openbaar.

UIT DE DOOFPOT DER ZUIVERING

Hier moet recht geschieden!

De Gemeente Oud- en Nieuw Gastel (N.B.) heeft nog steeds een ongezuiverde Burgemeester.

Gedurende de gehele Duitse bezetting heeft de rechtgeaardige bevolking van Oud- en Nieuw-Gastel zich geërgerd over de slappe houding van de plaatselijke Burgemeester, H. J. M. Hofland. Deze persoon was op 1 Mei 1940 in functie getreden en had tevoren enige jaren hetzelfde ambt uitoefend te Baarle-Nassau.

Vooral tijdens de eerste bezettingjaren, toen het soleem, dat Duitsland de meeste kans had om de oorlog te winnen, was Burgemeester Hofland op de hand van onze vijanden, wat U ook wel duidelijk zal worden bij het lezen van de door hem geleken circulaire, die hij in die periode bij zijn gemeentelieven huis aan huis liet bezorgen.

Op 10 October 1940 spoorde hij de bevolking aan tot het aannemen van „een joviale houding“ door het laten verspreiden van onderstaande circulaire:

Aan de Ingezetenen van Oud- en Nieuw Gastel:

Het is bijtijds nog niet voldoende tot allen doorgedrongen, welke houding door de Nederlanders moet worden ingenomen ten opzichte van de Duitse weermacht die het grondgebied van Nederland heeft bezet, zodat door sommigen een niet gewenschte houding tegenover de Duitse weermacht wordt aangenomen.

Het is de wens van den Milieuministriaat voor het bezette Nederland gebied, dat de onderlinge verhoudingen tussen leden van de Duitse weermacht en de Nederlandsche bevolking zo goed mogelijk zij. Dit geldt speciaal voor hen, die optreden als kwartiermeesters aan leden van de Duitse Weermacht. Het is dan ook de wens van den Commandant van het in deze gemeente ingekwartierde legeronderdeel dat door de kwartiermeesters een joviale houding wordt aangenomen ten opzichte van de in hun woning ondergebrachte Duitse militairen.

In enkele gevallen heeft ik te wenschen overgeleden waarom gij wordt aangehouden Uwe houding, zoo noodig, te wijzigen.

Speciaal wordt Uwe aandacht gevraagd op het volgende: De soldaten hebben vrijheid van beweging tot den avond 11 uur. Onderofficieren en officieren hebben onbeperkte bewegingsvrijheid. Het gaat dus niet op deze menschen op ongeriefel wijze te roepen om thuis te zijn op een uur, dat U beter schikt.

Wij hebben ons als bewoners van het bezette gebied te voegen naar de wenschen van den bezetter en ons daarbij eervolig naar te leggen.

In verband met het bovenstaande noodig ik U uit te bevestigen van een goede verstandhouding tussen ons en de leden van de Duitse weermacht U te gedingen volgens den wens van de bezettende macht. Indien gij meent gemotiveerde reden tot klachten te hebben, dan kunt gij U daarvan bij den plaatselijken Commandant of bij ondergelekenste verzoeken.

OUDE-GASTEEL, 10 October 1940.

De Burgemeester, H. J. M. Hofland.

Typ: T Coll: V.

Uit de redactie van bovenstaande circulaire blijkt wel duidelijk dat Burgemeester Hofland zich heeft uitgesloofd om in de gunst te komen van de bezetter. Indien wij ons inderdand klakkeloos zouden hebben neergelegd bij de „wensen der bezetter“ dan had er nimmer een illegaliteit kunnen bestaan. Van een Burgemeester die Koninklijk was benoemd, had men wel iets anders mogen verwachten. Doch bij deze ene circulaire bleef het niet. Integendeel. De 26 Augustus 1941 rechte hij zich verplicht de bevolking per circulaire mede te delen, dat er een premie van f 20, te verdienen was bij „olke melding van het neerstorten van Duitse of vijandelijke(!) vliegtuigen“, terwijl hij zich tezelfder tijd nogmaals gezeen voelde om ernstig te waarschuwen tegen „de gevolgen van mogelijke begunstiging van de vijanden.“

In bedoelde circulaire spreekt Burgemeester Hofland van het „aannemen van een waardige houding tegenover de bezetter“. Verzet tegen de vijand beschouwde hij dus als een *onwaardige* houding en daarmee zal de gehele illegaliteit voor hem ook wel in het verdomboekje hebben gestaan.

Een andere burgemeester (*een echte Vaderlander*) zeide kortloeden in zijn rede over de zuivering van het Overheidspersoneel, het volgende: „De burgemeesters, U kent dat, zaten veelal in een moeilijke positie met name zij, die woonden of hun gebied hadden in de buurt van vliegvelten, die herhaankelijk i.v.m. vordering van menschen met de Duitsers in aankomende kwamen en dikwijls moed en tact misten. Wij moeten ons — aldus deze goede burgemeester — realiseren dat die positie moeilijk is geweest, maar meestal niet een op zichzelf staand feit; met name in Noord-Brabant met de Melsteking van 1943 is gezegd dat de Duitsers hepannde bestuursleden van de boerenstand of jonggehoerendstand moest hebben als gijzaars. Wij hebben van verschil lende burgemeesters gezien dat zij door allerlei manipulaties voorkwamen, dat die menschen werden gearresteerd, anderen hebben we rustig die arrestaties zien uitvoeren. Men kon toen niet weten dat die menschen nu één of twee of soms drie dagen weer losgelaten werden; het ging over het feit, dat deze burgemeesters die Koninklijk waren benoemd, rechtstreeks medewerking aan de vrijheidsberoving van burgers die populair uitgedukt niets op hun geweten hadden.“

Dat stond meestal ook weer niet op zich zelf. Als men die dingen

constateert, ziet men vrij spoedig dat zij ook een langdurige activiteit hadden beloofd voor Winterhulp; en waren zij daar eenmaal mee bezig dan zagen wij logisch daarop volgen het netief zijn voor de Ned. Volksdienst en lid of begunstiger zijn; wij zien dit als een rode draad lopen door het gehele heid: ik heb niet gedurfd, ik was niet tegen de omstandigheden opgevassen. Hoe zwaar dit op zichzelf zijn kan en hoe moeilijk te beoordelen, en hoewel wij dit eventueel zouden kunnen afleiden op de instantie die benoemde, daarmee kan toch in 't algemeen geen genoegen worden genomen. Ook voor hen moeten wij constateren dat het kwalijk was om als Overheid deze menschen te handhaven.“

Doch, burgemeester Hofland heeft gehandhaafd, ondanks het compromitterende door zijn vurig ijveren voor de mantel-organisaties Winterhulp en Volksdienst, wat wel duidelijk blijkt uit deze circulaire:

Oproep aan de bevolking van de Gemeente Oud- en Nieuw-Gastel.

Toen in 1940 de Winterhulp Nederland werd opgericht en ik kennis had genomen van doel en streven van deze stichting, heb ik overal waar dit te pas kwam, propaganda gemaakt voor deze instelling, omdat ik daarin zag een mooi sociaal werk, waarmede veel leed kon worden gestild en vreugde gebracht in vele gezinnen.

Dank zij de medewerking, die ik toen van de vijfde van de bevolking mocht ondervinden, is het Winterhulpwerk in deze gemeente gedurende het vorige winterschoon als geslaagd te beschouwen.

Dank zij Uwe giften, dank zij vooral de bereidwilligheid, waarmede 228 versobillende personen hun diensten als collectant beschikbaar stelden, mochten wij er gezamenlijk in slagen een bedrag van f 2215.— bijeen te brengen, terwijl de moete som van f 4815.— aan ongeveer 300 gezinnen ten goede kwam.

Bij den aanvang van het Winterhulpwerk Winterschoon 1941, is de goede gezondheid bijtijds ineens omgeslagen en lukt het mij nauwelijks om niet zeer veel moeite omper voldoende collectanten voor elke collectie bijeen te brengen, terwijl de opbrengst, die met zoveel moeite der enkele goetwillende wordt bleen gebracht, terre beneden die van het vorige jaar blijft.

Hoe komt dat? Het antwoord op deze vraag kan ik slechts vinden in boezen lasterpraat omtrent deze stichting. Waarom geloof ik dien laster meer dan de feiten? De bewijzen zijn toch aanwezig, dat het geld aan eigen volk besteed wordt, door de bedragen die ik zooveer noemde en die in elgen gemeente worden uitgekeerd. En is er niet veel meer nood te verwachten in de komende winter dan het vorige jaar?

Hoe zullen wij dien sellen nood kunnen lenigen, indien er niet meer medewerking wordt onderronden, zelfs niet van hen, die het vorige jaar wel met gaartheit hun torgevezene in ontvragt kwamen nemen.

Hij mijn installatie als Burgemeester van deze gemeente heb ik U gezegd, dat ik voor U meer een „Vader“ dan een „Meester“ zou zijn. Ik moet deze bejette te zijn nagekomen en zal het ook blijven doen, echter vraag ik ook Uwe medewerking en dit blijft thans bij het Winterhulpwerk achterwege. Waar blijven al diegenen, die zich op

sociaal terrein steeds verdienstelijk maaken? Waarom geeft U zich niet op als medewerker aan W.I.L.N. of N.V.D.? Dit is een sociaal werk bij uitstekendheid, dat zich uitstrekt over alle rangen en standen en alle goddelijke gezinnen.

Aarzel niet, neem direct de pen ter hand en vul onderstaande in met Uw naam en adres en huisnummer. Hoe meer personen zich opgeven, hoe minder werk er voor U aan verberden is.

De eerstvolgende collectie op 14 en 15 November staat voor de deur. Laat Uw goede meening tusschen de lijnen uit en rums gift, opbrengsten voor Winterhulp Nederland, die vóór het Volk en dóór het Volk wordt in stand gehouden.

OUDE-GASTEEL, 11 November 1941.

De Burgemeester plaatselijk Directeur van W.I.L.N. H. J. M. Hofland.

Typ: T. Coll: V.

Het stille maar plaatselijk verzet tegen dit voorwerp van zijn sympathie brandmerkte de burgemeester Hofland als „boezen lasterpraat omtrent deze stichting“.

Toen, in weerwil van al zijn ijveren en persoonlijk huisbezoek (alleen bij de eenvoudigen van geest; de intellectuelen hadden hem allang door), Winterhulp zowel als Volksdienst een grote mislukking werden in zijn gemeente en bovendien zijn ondergeschikte ambtenaren op deze punten aanmerkelijk wijzer bleken dan hnt Chef, richtte de heer Hofland zich op 25 September 1942 met onderstaand rondschrijven tot zijn ambtgenoten:

No. 131.

Onderwerp

W.I.L.N./N.V.D.

Oud Gastel 25 September 1942.

Aan den Heer.....

Ahler

Het systematisch zich afzijdig houden van of het welgezen van medewerking aan werkzaamheden ten behoeve van W.I.L.N. of N.V.D. door vrijwilligers heeft tot gevolg dat dit werk geheel neerkomt op een paar goedwillenden, die hierdoor met werk werden overladen. Ik kan dit niet langer gedogen.

Het W.I.L.N. en N.V.D.-werk „mooi“ doorgang vinden en mag niet door saboteurs worden tegengehouden.

Ik heb dan ook besloten dat allen, die op eenigerlei wijze in dienstbetrekking tot de gemeente staan automatisch als medewerkers voor W.I.L.N. en/of N.V.D. worden ingeschakeld zoolang er niet voldoende vrijwilligers zijn gemeld hebben.

De werkzaamheden zullen voorloopig bestaan uit administratie, collecteren voor W.I.L.N. en medewerkers aan uitkeeringen.

In gelijke mate als van mij als burgemeester medewerking wordt verwacht als huurtackapshoofd van den N.V.D. en Plaatselijk Directeur der W.I.L.N. in de provincie en landelijke afdelen voor deze instellingen verwacht ik van U als gemeente ambtenaren, beamten of werkliden, medewerking in de plaatselijke afdelen.

Ik vertrouw, dat gij zult inzien, dat deze medewerking ook in Uw elgen belang is en tegenwerking of ijdelijk verzet U slechts tot nadeel kan strekken.

Als eersten dank wordt van U verwacht medewerking aan de eerste lijstencol-

Zie voor volledige weergave van "Uit de doofpot" blz. 126 en 127 van jaarboek 1996.

Inhuizing burgemeester Holland. (1 mei 1940)

Van links naar rechts: H. van Mechelen, Kees Melsen, burgemeester Holland en mevrouw Holland.

ACHTERGROND: DE ZUIVERING

De naoorlogse ambtenarenzuivering betrof de verwijdering van foute Nederlanders uit hun ambtelijke functie omdat zij daarvoor 'onwaardig' werden geacht. Dat was een uiterst gecompliceerde, subjectieve kwestie: zuiveringscommissies moesten namelijk oordelen over iemands gezindheid en beschikten niet over de duidelijke delictsomschrijvingen van het strafrecht. Er was ook geen Openbaar Ministerie, waardoor het resultaat in feite afhankelijk was van de klachten die binnenkwamen. Daarbij speelden jaloezie, roddel of **gemeentepolitiek** van het laagste soort vaak een rol.

Het oorspronkelijke Zuiveringsbesluit van de Nederlandse regering in Londen dateerde van januari 1944 en beoogde 'de verwijdering van nationaal-socialisten en anderszins trouwelozen uit het overheidsapparaat'. De in het besluit genoemde criteria waren erg ruim: geen werk in het belang van de vijand; geen opvattingen vreemd aan de Nederlandse zin voor recht en vrijheid; geen ontrouw aan de regering. Begin 1945 werd de zuivering uitgebreid tot de 'karakterzwakken'. Zij konden worden berispt, overgeplaatst, teruggezet in rang of uitgesloten van bevordering. In mei 1945 werd de mogelijkheid geschapen maatregelen te nemen tegen 'slappe ambtenaren die politiek niet fout waren geweest maar te goeder trouw gefaald hadden'. Dit soort slappelingen kon ongevraagd eervol ontslag krijgen als bleek dat zij 'door hun zwakke houding het algemeen vertrouwen verloren hadden dat nodig was voor het goed vervullen van hun functie'. In oktober 1945 volgde opnieuw een nuance: ongevraagd niet eervol ontslag met verlies van **(pensioen)rechten** voor ambtenaren 'die in een leidende functie een slappe of laffe houding tegenover de bezetter hadden getoond, sabotage hadden tegengewerkt of door een **formele** ambtsvervulling deportatie hadden mogelijk **gemaakt**'.³ Het publiek had natuurlijk geen enkel oog voor al die nuanceringen. Goed was goed en fout was fout. Uiteindelijk zou meer dan de helft van de Nederlandse burgemeesters weggezuiverd worden. In veel andere gevallen werden disciplinaire maatregelen

---

² Ministerie van Binnenlandse Zaken, Archief COZO, dossier H.J.M. Hofland [hierna: archief COZO], brief Mastboom aan minister-president Schermerhorn persoonlijk d.d. 22 september 1945, met bijlage. Schermerhorn stuurde de brief door naar minister L.J.M. Beel van Binnenlandse Zaken, de eerstverantwoordelijke voor ambtenarenzuivering.

³ Zie J.C.F.J. van Merrienboer en P.P.T. Bovend'Eert, 'Het rustige tuintje van rechter Wijers' in P.F. Maas ed., *Parlementaire geschiedenis van Nederland*, deel 3, *Het kabinet-Drees-Van Schaik 1948-1951*, band B, *Anticorruptie, rechtsherstel en infrastructurele opbouw* (Nijmegen 1992) p. 517 en 548-551; Peter Romijn, *Snel, streng en rechtvaardig. Politiek beleid inzake de bestraffing en reclassering van 'foute' Nederlanders 1945-1955* (z.pl. 1989) p. 85, 91-92 en 155; J.H. Sikkes, ... *in geval van een vijandelijken inval. Ambtelijk gedrag in bezettingstijd en de daarvoor geldende aanwijzingen* [Deventer 1985] p. 69-71.

genomen.⁴

Hier past een kanttekening. Alle genoemde regelingen met hun enigszins zweverige criteria en ondoorgrondelijke nuances werden pas **achteraf** opgesteld, in strijd met een van de meest elementaire regels uit het strafrecht: ***nulla poena sine lege*** [geen feit is strafbaar dan uit kracht van een daaraan voorafgegane wettelijke strafbepaling]. Sterker nog, de enige richtsnoer waarop ambtenaren zich vooraf konden beroepen - de zogenaamde 'Aanwijzingen van 1937' - schreef voor dat zij in functie moesten blijven zolang dat kon en dat zij moesten handelen naar eer en geweten, in het belang van de bevolking. Het kwam nogal eens voor dat een burgemeester met het oog op dat belang concessies had gedaan aan de bezetter. Na '45 had hij zich dan te verantwoorden voor de zuiveringsinstanties.

Wat waren dat voor instanties? De **organisatie** van de zuivering nam aanvankelijk nogal uiteenlopende vormen aan, afhankelijk van de lokale omstandigheden. Het zuiden van Nederland werd in de herfst van 1944 bevrijd.⁵ Aangezien onderlinge contacten nauwelijks mogelijk waren, dicteerden plaatselijke machtsverhoudingen de feitelijke ontwikkelingen. Elke gemeente schreef als het ware haar eigen bevrijdingsgeschiedenis. In sommige plaatsen ontstond een machtsvacuum op het moment dat collaborerende autoriteiten de wijk namen. De ruimte werd nu eens opgevuld door vertegenwoordigers van het vooroorlogse establishment, dan weer door politieke vernieuwers, al dan niet gesteund door de plaatselijke verzetsbeweging. In andere plaatsen bleven gezagsdragers op hun post. Vaak werden zij beschuldigd van heulen met de vijand en ter verantwoording geroepen, soms werden ze eenvoudig aan de kant gezet. In veel kleine gemeenten bleef de macht van een aantal 'foute' notabelen ongebroken. Nergens heerste volstreekte chaos, maar overal broeide het.

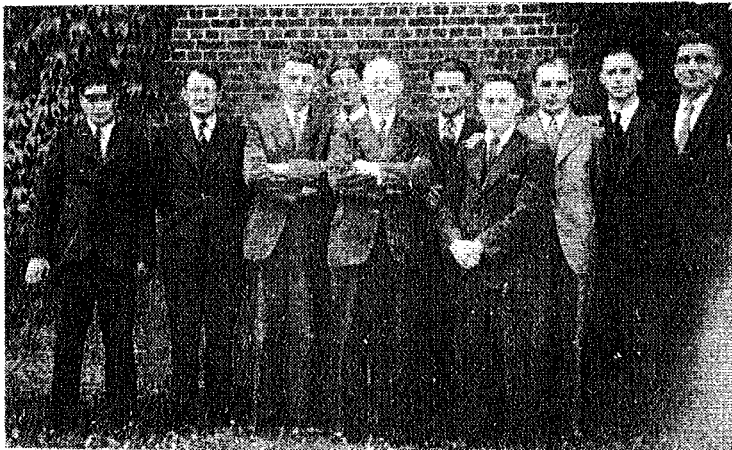
Het bestuur van het bevrijd gebied was in handen van het in Londen opgerichte Militair Gezag [MG] dat geleid werd door generaal-majoor H.J. Kruls. Per stad, district en provincie werden door het MG militaire commissarissen aangesteld. Deze commissarissen hadden op papier uitgebreide bevoegdheden, ook op het terrein van de zuivering. Het MG was aanvankelijk niet populair en kwam herhaaldelijk in botsing met de voormalige illegaliteit. Verschillende groepen uit het verzet hadden namelijk verwacht dat zij na de bevrijding zouden worden belast met het handhaven van orde en rust, de taak die 'Londen' aan het MG had opgedragen. Niet zelden waren er al tijdens de

---

⁴ Zie voor de cijfers: Romijn, ***Snel streng en rechtvaardig***, p. 293-294, tabellen 5.1 en 5.3. Eind 1947 waren 950 gevallen in behandeling genomen [Nederland had in mei 1940 totaal 925 burgemeesters). Ongeveer 54% was ontslagen. Twee gevallen waren nog niet afgedaan.

⁵ Vgl. voor hetgeen volgt.: Johan van Merrienboer, 'Raspaard met oogkleppen. De Bossche procureur-generaal baron Speyart van Woerden contra de Brabantse illegaliteit in het bevrijde zuiden 1944-'45' in: ***Noordbrabants historisch jaarboek 11*** (1994) p. 155-160 en de in dat artikel genoemde literatuur.

bezetting lijsten gemaakt van 'foute' personen die moesten worden opgepakt. In het begin moest het MG zich vaak schikken naar de wensen van oud-illegalen, maar in Oud-Gastel was dat niet het geval. Zoals in de meeste Brabantse dorpen was het georganiseerd verzet er te verwaarlozen geweest en werd het dus geen machtsfactor. De burgemeester bleef op zijn post, maar hij was niet onomstreden,

Het gemeentepersoneel (1943)

Van links naar rechts:
S. Verholen, F. Veraart,
H. van Mechelen, A. Timmermans,
H. Hofland, H. van de Zande,
H. Hennekam, L. Vrolijk, L. Blauw
en P. de Beukelaar.

HET ZUIVERINGSPROCES TEGEN DE GASTELSE BURGEMEESTER

Uit het zuiveringsdossier van burgemeester Hofland kan de volgende procedure gereconstrueerd worden. Deze gang van zaken was overigens niet uitzonderlijk; wat hem overkwam was min of meer de formele standaard. Onmiddellijk na de bevrijding van Oud-Gastel op 30 oktober 1944 werd een mondelinge klacht tegen Hofland ingediend bij de militaire commissaris te Roosendaal. Toen het publiek in januari 1945 in de pers werd uitgenodigd klachten tegen ambtenaren te deponeren bij het MG, werden de bezwaren tegen Hofland op schrift gesteld door zes Gastelse notabelen, gesouffleerd door de jonge Mastboom. In het stuk 'Hier moet recht geschieden' maakten de zes zich bekend. De bezwaren zijn opgesomd in hetzelfde artikel.

Vervolgens werd een plaatselijk onderzoek ingesteld. Het is niet duidelijk of dit plaatsvond op aanwijzing van de militaire commissaris zelf of op gezag van een zgn. adviescommissie voor de zuivering.⁶ Een tiental vooraanstaande Gastelaars werd aan de tand gevoeld. Op grond van dit onderzoek concludeerde de adviescommissie op 16 maart 1945 dat er tegen Hofland geen maatregelen genomen moesten worden. De burgemeester had weliswaar fouten gemaakt, maar hij had toch ook een en ander bereikt ondanks de moeilijke omstandigheden. Tot slot een eigenaardige toevoeging: Hofland zou op termijn moeten worden overgeplaatst, omdat hij niet was opgewassen

---

⁶ De militaire commissarissen stelden deze adviescommissies in om een beter zicht op de situatie te krijgen. Vgl. Peter Romijn, *Snel, streng en rechtvaardig*, p. 88.

tegen een kliek van dorpsnotabelen die hem voortdurend tegenwerkte. Dat zou het voeren van een goed bestuur in de toekomst wel eens kunnen bemoeilijken.⁷

In het zuiveringsdossier bevindt zich een tiental brieven van Oud-Gastelaars, rechtstreeks gericht aan de Commissaris der Koningin en geschreven in de periode van 4 tot 8 maart 1945. Het ging om boeren, middenstanders en arbeiders die het opnamen voor de burgemeester. Dit was ongetwijfeld een georkestreerde actie, al valt moeilijk na te gaan wie hier precies achter **stak(en)**. Uit de bewaard gebleven "Herinneringen" van Broeder Theophile Nijman blijkt zijn rol hierin duidelijk. De verantwoordelijke autoriteiten werden bevestigd in hun opvatting dat de plaatselijke politieke verhoudingen de zaak tegen **Hofland** vertroebelden. Kort daarop deelde de Commissaris der Koningin - de burgerautoriteit die de zuiveringsmaatregelen van het **MG** diende te bekrachtigen - **Hofland** mee dat het Zuiveringsbesluit niet op hem zou worden toegepast.

Hoflands inquisiteurs lieten het er echter niet bij zitten. Zij gingen begin april 1945 'in beroep' bij de militaire commissaris voor het district **West-Brabant** te Breda. Het was opnieuw Mastboom die de zaak aanzwengelde.' **Hofland** zou zich hebben gedragen op een wijze die hem bestempelde tot de voornaamste collaborateur van het hele dorp! In juli 1945 werd een nader onderzoek ingesteld op last van de Documentatiecommissie voor de Zuivering van het Overheidspersoneel te Breda. Deze commissie ressorteerde rechtstreeks onder het Centraal Orgaan op de Zuivering van het Overheidspersoneel [**COZO**] dat eind april 1945 was ingesteld door minister Beel van Binnenlandse Zaken. Beel beoogde hiermee de verantwoordelijkheid voor de zuivering te verschuiven van het Militair Gezag naar zijn eigen ministerie. De invloed van oud-verzetsstrijders op de zuivering [via de door militaire commissarissen ingestelde adviescommissies] nam inderdaad af. Het is van belang om dit even in het achterhoofd te houden met het oog op het vervolg.

Op 3 september 1945 kwam de Documentatiecommissie tot dezelfde slotsom als de adviescommissie in haar rapport van maart 1945: geen ontslag, maar wel spoedig overplaatsing 'vanwege moeilijkheden in de gemeente'. Vergelijking tussen de twee stukken leert dat in het rapport uit september de pro's veel duidelijker zijn uitgewerkt dan een half jaar eerder het geval was.

De aanklagers richtten zich vervolgens tot de provinciale vertegenwoor-

---

⁷ Archief **COZO**, Afschrift Commissie van Advies inzake zuivering van Burgemeesters [voorzitter Th.R.J. Wijers], 16 maart 1945.

⁸ Archief **COZO**, brief H.P.A.M. Mastboom aan L.S. Hannema, militaire commissaris voor het district West-Brabant d.d. 7 april 1945. Er werd ook een klacht tegen burgemeester **Hofland** ingediend bij het Centraal Tribunaalkantoor in Den Bosch omdat hij zich 'desbewust misdragen zou hebben'. Dit leidde tot niets.

digers van het voormalig verzet, de GOIWN. Eigenaardig was dat geen van hen deel had uitgemaakt van dat verzet, terwijl het handjevol Gastelaars dat daarin wel actief geweest was ontlastende verklaringen voor de burgemeester had afgelegd. - **Hofland** had hen bijvoorbeeld een aantal maal met inlichtingen geholpen. Hij wist van sommige van hun activiteiten, maar had dit steeds voor de Duitsers verzwegen. - De GOIWN heeft de zaak hierna met overtuiging naar voren geschoven, mede omdat zij het gevoel kreeg bij zuiveringskwesaties langzaam maar zeker door de minister naar de achtergrond gedrukt te worden. Een novum was de stelling van Hoflands tegenstanders dat hooggeplaatste vriendjes van de burgemeester hem de hand boven het hoofd hielden en de zaak in de doofpot wilden stoppen.

Op 21 september 1945 maande de Bredase afdeling van de GOIWN de minister van Justitie tot actie aan. De volgende dag ontvingen minister-president W. Schermerhorn en minister van Binnenlandse Zaken L.J.M. Beel vergelijkbare brieven, respectievelijk van Mastboom en van zijn neef J.F.J. van Mechelen, een van de zes. Beel, die de kwestie op zijn bord kreeg, vroeg de Brabantse Commissaris der Koningin nadere inlichtingen. Op 11 oktober antwoordde de Commissaris beargumenteerd dat er van protectie geen sprake was, waarna het COZO op 15 oktober advies aan de minister kon uitbrengen.

Hoewel de pro's de contra's behoorlijk overschaduwden kwam het COZO toch tot de conclusie dat **Hofland** schriftelijk berispt moest worden zonder dat die berisping openbaar zou worden gemaakt. Dit was mogelijk op grond van art. 2 lid 2 sub e van het Zuiveringsbesluit. 'Voorts dient opgemerkt te worden dat in dit geval dorpspolitiek en jaloezie een voorname rol spelen. Derhalve ware het wellicht wenselijk deze burgemeester naar een andere gemeente over te plaatsen [...]', aldus het COZO. Het is waarschijnlijk dat de objectieve, uniformerende jurisprudentie die het COZO in de periode april-december 1945 ontwikkeld had voor **Hofland** negatief uitpakte. De pro's disculpeerden hem niet of werden niet zwaar meegewogen. Minister Beel besliste tenslotte op 4 december 1945 dat de gedragingen van de burgemeester de toets der kritiek niet konden doorstaan. Hij somde de volgende 'delicten' op: '1. Het vorderen van arbeiders en gespannen voor werkzaamheden ten behoeve van de Wehrmacht; 2. De tot eind 1942 ontplooiende activiteit voor de Duitse mantelorganisaties Winterhulp Nederland [WHN] en Nederlandse Volksdienst [NVD]; 3. De aanwezigheid bij de installatie van een NSB-burgemeester te Roosendaal.' Daartegenover stond dat de Gastelse burgemeester 'naar beste vermogen op velerlei wijzen [had] getracht de belangen van de bevolking te dienen'. Voor ontslag was geen grond; een berisping was voldoende. De minister meende dat de burgemeester in het algemeen nog steeds het vertrouwen van de bevolking had en dat de actie tegen hem enkel uitging van een klein groepje notabelen. In overleg met de Brabantse Commissaris der Koningin, J. Smits van Oijen, besloot Beel dat er voor een spoedige

overplaatsing geen aanleiding was.⁹

Op 17 december 1945 bracht Smits van Oijen burgemeester Hofland schriftelijk op de hoogte. De brief eindigde aldus: 'In verschillende opzichten is uwe houding tijdens de bezetting niet sterk geweest; van een gezagsdrager als de burgemeester mocht met recht een meer besliste houding worden verwacht.' Hofland was weliswaar niet fout, laf of overwegend slap geweest, maar kreeg toch een flinke tik; een smet op zijn blazoen, waardoor promotiemogelijkheden waarschijnlijk voorgoed afgesneden werden.

Intussen wisten de aanklagers van niets, omdat de berisping niet openbaar gemaakt werd. Zij zagen alleen dat Hofland bleef. Van Mechelen probeerde het in februari en maart 1946 opnieuw via de GOIWN-vestiging in Breda. Het hele dossier belandde nogmaals bij Binnenlandse Zaken met de GOIWN-aantekening: 'De betrokkene wordt steeds weer gesauveerd.' Tenslotte noteerde de ambtenaar die de zaak op zijn bord kreeg, nadat hij alles gelezen had, op 1 mei 1946 met een rood potlood op de stofomslag van het dossier: 'Dit bevat allemaal geen nieuwe punten.' De zaak werd gesloten.

Hoflands tegenstanders restte niets anders dan de publiciteit te zoeken. Misschien kon een deel van de publieke opinie gemobiliseerd worden met behulp van een uitvoerige perscampagne, zodat de burgemeester alsnog de laan uitgestuurd werd.¹⁰ Bij de door het verloop van de zuivering enigszins teleurgestelde oud-verzetsstrijders van de GOIWN vond het Gastelse clubje notabelen een open oor. Op 30 augustus 1947 werd het artikel 'Hier moet recht geschieden' opgenomen in *De vrije stem: op korte golf: organisatie van de Gemeenschap Oud-Illegale werkers Nederland*.

KANTTEKENINGEN

Dan nu een aantal kanttekeningen bij passages uit het genoemde artikel, passages waarin - zo blijkt uit de archiefstukken van het Ministerie van Binnenlandse Zaken - de plank meestal ver misgeslagen werd.

Passage 1: 'Gedurende de gehele Duitse bezetting heeft de rechtgeaarde

---

⁹ Beel had eerder negatieve ervaringen opgedaan met het overplaatsen van slappe burgemeesters of burgemeesters die goed waren geweest, maar het vertrouwen van een [deel van] de plaatselijke bevolking verspeeld hadden. Het was er hem óók om te doen dat zijn eigen gezag via 'zijn' burgemeesters versterkt werd. Vgl. de casus-Opsterland in: M.D. Bogaarts, *Parlementaire Geschiedenis van Nederland na 1945*, deel 2, *De periode van het kabinet-Beel*, band C [Den Haag 1989], p. 18 18-1822; Archief COZO, brief van de minister van Binnenlandse Zaken d.d. 4 december 1945 aan de CdK en brief van de CdK d.d. 17 dec. 1945 aan de minister

¹⁰ Omstreeks dezelfde tijd gebeurde dit in Opsterland, waar een berispte burgemeester die voor de oorlog in bepaalde kringen niet populair was, na vijftien maanden ambtsstaking dreigde terug te keren. Vgl. Bogaarts, *De periode van het kabinet-Beel*, p. 1820.

bevolking van Oud- en Nieuw-Gastel zich geërgerd over de slappe houding van de plaatselijke Burgemeester H.J.M. Hofland.'

Dat gold absoluut niet voor het gros van de Gastelse bevolking, met name de boeren, middenstanders en arbeiders. Slechts een deel van de dorpselite ergerde zich aan de burgemeester. Deze ergernis hield bovendien weinig verband met Hoflands houding tegenover de bezetter. De meeste Gastelaars waren juist geïrriteerd over de actie tegen hun burgemeester door een groep die tijdens de oorlog een volstrekt passieve houding aangenomen had.

Passage 2: 'Vooral tijdens de eerste bezettingsjaren, toen het scheen dat Duitsland de meeste kans had om de oorlog te winnen, was burgemeester Hofland op de hand van onze vijanden.'

Verderop werd zelfs gesteld dat Hofland 'collaboreerde' en 'op ergerlijke wijze met de vijand heulde'. Dit was klinkklare onzin. Het enige bewijs dat zijn aanklagers aandroegen was het feit dat de burgemeester de algemene circulaire ondertekende die de Duitsers uitvaardigden. Maar Hofland moest wel. Zijn hoofddoel was vanaf het begin Oud-Gastel te sparen voor een NSB-burgemeester. Hij kreeg van de secretaris-generaal van het ministerie van Binnenlandse Zaken en van de Commissaris der Koningin voortdurend te horen dat hij moest trachten zijn zetel te behouden. Uit de redactie van de circulaire bleek helemaal niet dat Hofland zich heeft uitgesloofd om in de gunst van de Duitsers te komen. Het COZO-dossier bevat zelfs de volgende beoordeling van Hofland, tijdens de oorlog geschreven door een NSB-burgemeester uit een buurgemeente: 'De heer Hofland is een agressief en pedant man. Bemoeit zich met allerlei dingen waarmee hij geen bemoeienis heeft. Heeft betrekkelijk weinig bestuurscapaciteiten en is scherp gekant tegen de NSB. Is een onsympathiek collega. (...) kan zich nooit bedwingen dat hij niet ingenomen is met de huidige gang van zaken. Uitgesproken anti-Duits.'

Passage 3: 'Verzet tegen de vijand beschouwde [Hofland] als een *onwaardige* houding en daarmee zal de gehele illegaliteit voor hem ook wel in het verdomboekje hebben gestaan.'

Hier kan worden volstaan met een weergave van de argumenten pro-Hofland, die de COZO op 15 oktober 1945 in haar advies opsomde:

- '1. NSB beschouwde hem als tegenstander. Ook als zodanig is hij vermeld op de lijst van burgemeesters genoemd in het archief van het Secretariaat van Staat der NSB. [zie pagina 31 en 32]
2. Heeft tijdens de meistaking van 1943 geweigerd personen te arresteren.
3. Verleende medewerking om jongens te behoeden voor het werken in

2 Mei

'43

1 uur

25 minuten

Mar. Oudenbosch 2-5-43
 Mar. Halsteren 2-5-43
 Mar. Dinteloord 2-5-43
 Mar. Fijnaart 2-5-43

Op last van de Zicherheits-polizei, moeten op grond van het Politiestandrecht, terstond worden aangehouden;

1e. Voorzitters en plaatsvervangers voorzitters der Zuivel-Coöperatie in Noord-Brabant voor zoover daze in het kader der landelijke stakings- en Sabotage-actie in genoemde hoedanigheid dan wel als leider van het eigen bedrijf hun afleveringsplicht van Zuivelproductie hebben verzaakt.

2e. Van plaatselijke afdelingen van voormalige werklieden vereenigingen onverschillig van welke richting of confessie, voor zoover werkzaam of verbonden aan bedrijven, zaken, inrichtingen die geheel of gedeeltelijk aan voormelde stakings en sabotage-actie hebben deelgenomen.

De aangehoudene moeten op maandag 3 Mei 1943 voor 04 uur zijn overgebracht naar het gevangenkamp te Vught.

De Politie-gemgdragere in de onderscheidene gemeenten der Provincie Noord-Brabant zijn voor de uitvoering van dit bevel verantwoordelijk.

De namen en adressen der aangehoudene moeten mij zoo spoedig mogelijk telefonisch worden mede gedeeld.

Verder moeten de Politie-gemgdragere op Zondag 2 Mei 1943, voor 17 uur telefonisch aan de Zicherheits polizei te 's-Hertogenbosch (Tel. No. 8847) de namen van in hun gemeenten gevestigde zuivelbedrijven

die aan de staking of sabotage-actie hebben deelgenomen opgaven*

Doorgegeven volgens schema Opsporings-systeem.

De Gew. Pol. President.
 P. J. Kooyman.

Oud-Gastel, den 2den Mei 1943.

De leider
 J. v. d. Maas.

Gemeente Oud-en Nieuw Gastel.

131
-1.1965

No. 1010

(Postadres Oud-Gastel)

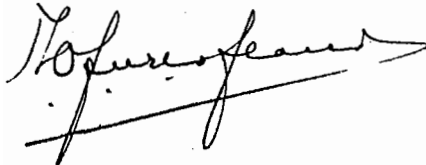
ONDERWERP:
Arrestaties.

OUD-GASTEL, 13 Mei 1943.

Bijlage(n)

Aangesien in deze gemeente geen Zuivelooöperat
tie is gevestigd en geen staking op bedrijven is voor-
gekomen is door mij' op Dinsdag 4 Mei telefonisch over-
leg gepleegd met de Sicherheitspolizei te Vught die mij
mededeelde dat ik in verband met bevenstaande niet tot
arrestatie behoefde over te gaan.

De Burgemeester van Oud- en Nieuw Gastel,

Typ. Brs.
Coll.

A A N

den Heer Gewestelijk Politiepresident

te

E I N D H O V E N .

K 1057

Duitsland.

4. Waarschuwde bij razzia's.

5. Illegalen konden alle nodige inlichtingen van de burgemeester krijgen.'

In het COZO-dossier bevinden zich brieven van oud-illegalen en afschriften van verhoren die deze conclusies staven.

Passage 4: 'Burgemeester Hofland bleef gehandhaafd, ondanks het compromitterende door zijn vurig ijveren voor de mantel-organisaties Winterhulp en Volksdienst.' [zie voorbeeld op pagina 34]

Vervolgens werden twee circulaires aangehaald, gedateerd 11 november 1941 en 25 september 1942. In de laatste wond Hofland zich op over het feit dat zich veel te weinig collectanten hadden opgegeven, terwijl de collecte **tòch** doorgang moest vinden. Hij oefende zelfs pressie uit op zijn ambtenaren zodat de enkelingen die zich wel gemeld hadden ontlast konden worden. Hofland was van nature een actief man die van aanpakken wist. Wat WHN en NVD betrof had hij zich in de loop van 1942 inderdaad passiever moeten opstellen, maar dat lag misschien niet in de lijn van z'n karakter. Van 'vurig ijveren' om bij de bezetter in 't gevlij te komen was geen sprake.

Passage 5: 'Vele ingezetenen werden door hem aangewezen tot het verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de Duitse weermacht, verschillende gezinnen dreef hij, ten gerieve van onze vijanden, uit hunne woningen en ook bij het roven van fietsen en dergelijke was hij de moffen behulpzaam.'

Over deze beschuldiging schreef de Documentatiecommissie die de zaak in juli '45 onderzocht dat de burgemeester pas overging tot het aanwijzen van personen voor 'weermachtswerken' nadat hij door de SS was bedreigd met transport naar Duitsland. Hofland schrok zo dat hij een maand ziekteverlof moest opnemen. Uiteindelijk kwam er van de controle op de uitvoering niets terecht. Een vertegenwoordiger van de Gastelse ondergrondse vertelde de commissie dat vooral zwarte handelaren en mensen die niet veel uitvoerden door de burgemeester waren aangewezen. Het vorderen van huizen geschiedde in opdracht van de bezetter. De pastorie bijvoorbeeld op uitdrukkelijke aanwijzing van een antipapistische *Oberzahlmeister*. Het was logisch dat de meest ruime woningen, eigendom van Gastelse notabelen, het eerst aan de beurt kwamen. Hofland besloot tot het vorderen van fietsen toen hij zag dat de Duitsers ze afpakten van argeloze voorbijgangers. Een aantal Gastelaars voor wie het bezit van een fiets voor de uitoefening van hun beroep niet noodzakelijk was, werd gedwongen hun rijwiel in te leveren. Het COZO-dossier bevat echter ook een brief waarin een Gastelse fabrieksdirecteur de burgemeester bedankt om zijn inzet voor de teruggave van fietsen die de Duitsers van zijn arbeiders

AAN DE INGZZETENEN VAN OUD-en NIEUW GASTEL:

Het is blijkbaar nog niet voldoende tot allen doorgedrongen, welke houding door Nederlanders moet worden ingenomen ten opzichte van de Duitse weermacht, die het grondgebied van Nederland heeft bezet, zoodat door sommigen een niet gewenschte houding tegenover de Duitse weermacht wordt aangenomen.

Het is de wensch van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, dat de onderlinge verhouding tusschen leden van de Duitse weermacht en de Nederlandsche bevolking zoo goed mogelijk zij. Dit geldt speciaal voor hen, die optreden als kwartiergevers aan leden van de Duitse weermacht. Het is dan ook den wensch van den Commandant van het in deze gemeente ingekwartierde legeronderdeel dat door de kwartiergevers een joviale houding wordt aangenomen ten opzichte van de in hun woning ondergebrachte Duitse militairen.

In enkele gevallen heeft dit te wenschen overgelaten waarom gij wordt aangespoord Uwe houding, zoo noodig, te wijzigen.

Speciaal wordt Uwe aandacht gevestigd op het volgende: Desoldaten hebben vrijheid van beweging tot des avonds 11 uur. Onderofficieren en officieren hebben onbeperkte bewegingsvrijheid. Het gaat dus niet op deze menschen op eenigerlei wijze te roepen om thuis te zijn op een uur, dat U beter schikt.

Wij hebben ons als bewoners van het bezette gebied te verzoeken naar de wenschen van den bezetter en ons daarbij eenvoudig neer te leggen.

In verband met het vorenstaande noodig ik U uit te verzoeken van een goede verstandhouding tusschen ons en de leden van de Duitse weermacht U te gedragen volgens den wensch van de bezettende macht.

Indien gij meent gemotiveerde redenen tot klachten te hebben, dan kunt gij U daarmede bij den plaatslijken Commandant of bij ondergeteekende verzoeken.

OULD-GASTEL, 10 October 1940.

De Burgemeester,

H. J. M. HOFLAND.

typ.: T

coll.: V

hadden afgepakt."¹

Passage 6: 'De burgemeester Hofland trachtte nota bene drie dagen voor de bevrijding van Oud-Gastel maatregelen te treffen welke ten doel hadden de bewegingen der Duitse troepen op het grondgebied van zijn gemeente zoveel mogelijk te vergemakkelijken.'

In het belang van de Gastelse bevolking lijkt me dat alleen maar juist beleid.

Passage 7: 'De hem blijkbaar te riskante verwelkoming en huisvesting van onze bevrijders liet hij over aan de burgerij.'

Uit het in maart 1945 opgestelde rapport van de zuiveringscommissie bleek dat de voorbereidingen om direct na de bevrijding de OD [de Ordedienst, een onderdeel van het verzet) te doen optreden geheel in overleg met de burgemeester geregeld was. Het vorderen van door de Duitsers [waarschijnlijk na dulle dinsdag, *JvM*) verlaten huizen, gebeurde door Hofland in opdracht van de ondergrondse, aldus de plaatselijke commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten.

Passage 8: 'Op 27 april 1945 hebben onderstaande personen een officiële aanklacht ingediend bij het Tribunaal: A.J.M. van Susante, Arts; J.C.G. Korsmit, Hoofd ener school, Stampersgat; C.F.M. van 't Hullenaar, Arts; J.A.B. de Beer, Hoofdinspecteur van de Voedselcommissaris; C. Aartsen, Indisch ambtenaar; J.F.J. van Mechelen, Secretaris Heemraadschap.'

Opmerkelijk is dat de voornaamste aanklager, H.P.A.M. Mastboom, niet genoemd werd. Dat lijkt laf, maar is ook verdedigbaar. Het verwijt dat andere, persoonlijke motieven een rol speelden lag immers voor de hand. Deze kaart werd inderdaad door de Hofland-partij voortdurend uitgespeeld. Uit het zuiveringsdossier blijkt verder dat de Gastelse pastoor en een van de wethouders zich in felle bewoordingen tegen Hofland hebben gekeerd. Dat was alom bekend, maar werd niet gemeld in het stuk in *De vrije stem*.

Passage 9: 'Geleidelijk werd het voor ieder duidelijk dat de heer Hofland over zeer veel protectie beschikte en dat de beslissing over zijn zaak voor een goed deel in handen was gekomen van zijn vrienden of verwanten, die hem tot iedere prijs wilden redden.'

---

¹¹ De jonge Mastboom - administrateur van het onroerend goed van zijn ouders in drie gemeenten in België - werd gedwongen om als opzichter mee te werken aan het graven van tankvallen; zijn fiets werd hem afgenomen en een aantal huizen van zijn familie werd gevorderd. Toeval, pesterijen of collaboratie?

De aanklagers noemden de Roosendaalse burgemeester Prinsen en kantonrechter Bervoets uit Bergen op Zoom. De eerste maakte met drie anderen deel uit van een commissie die de Brabantse Commissaris der Koningin advies gaf over de zuivering van burgemeesters. Prinsen had een belangrijke rol gespeeld in de illegaliteit. Protectie werd nimmer bewezen. Het is natuurlijk niet uitgesloten dat een invloedrijk familielid, vriend of kennis op enig moment een beslissende interventie plaatste. **Op** papier is daarvan niets terug te vinden.

Passage 10: 'Tijdens de bezetting is aan de burgemeester **Hofland** meer dan eens aangeboden te gaan "duiken" en dat voor zijn huisgezin zou worden gezorgd. Hij heeft steeds dit aanbod van de hand gewezen en stelde er meer prijs op met de Duitsers te blijven samenwerken.'

Hofland had, zoals gezegd, zeer waarschijnlijk een ander motief: Oud-Gastel mocht geen NSB-burgemeester krijgen. Bovendien had hij een gezin met twaalf kinderen, die hij moeilijk in de steek kon laten. De familie-Hofland had het overigens niet breed.

DE KIEM VAN HET CONFLICT?

Burgemeester **Hofland** en zijn medestanders hebben altijd het gevoel gehad dat het de aanklagers niet te doen was om het recht maar om de macht, de macht die zij op 1 mei 1940 verloren hadden toen de zoon van de oude burgemeester door **Hofland** gepasseerd werd. De conservatief-liberale elite werd toen als het ware afgezet. Dit vormt eigenlijk de belangrijkste rode draad in Hoflands zuiveringsdossier. Daarnaast had hij zich in de periode '40-'44 inderdaad een aantal malen een te actieve bestuurder getoond en hij werd daarvoor dan ook berispt. Ontslag zou hebben betekend dat zijn tegenstanders een te grote beloning in de schoot geworpen kregen. Bovendien hadden de meeste Gastelaars nog steeds vertrouwen in hun burgemeester.

Toen **Hofland** in maart 1940 solliciteerde naar het burgemeesterschap van Oud- en Nieuw-Gastel deed hij dit enkel en alleen omdat hij hogerop wilde komen en meer wilde verdienen voor zijn grote gezin. Hij was totaal onbekend met de plaatselijke verhoudingen en zou er vanaf mei 1940 door worden overvallen. Op 16 maart 1940 rapporteerde de Brabantse Commissaris der Koningin aan de minister van Binnenlandse Zaken als volgt over de te vervullen 'vacature-Oud-Gastel'¹²: 'Mastboom is 42 jaar burgemeester geweest. Hij heeft weinig initiatieven genomen, bevreesd door financiële consequenties. De afgetreden burgemeester blijft gemeenteraadslid en heeft door zijn fortuin veel

---

¹² Hsfland-dossier, archief COZO.

invloed. Daarom moet er iemand komen die tegenover de oud-burgemeester weerstand kan bieden. [...] Ik ontraad bepaald benoeming van de zoon van de afgetreden burgemeester Mastboom.' Onder de sollicitanten bevond zich ook gemeentesecretaris H.J. van Mechelen 'die wel een goede indruk maakt en volgens inlichtingen ook geschikt is'. Ook hij werd niet aanbevolen 'omdat zijn verhouding tot de oud-burgemeester-raadslid te moeilijk zal zijn'. Daarmee leek de kiem gelegd voor een reeks conflicten op lokaal niveau, waarvan het zuiveringsproces tegen Hofland er een was, waarschijnlijk wel het belangrijkste.

POLYMNIA, EEN GASTELSE ZANGVERENIGING

Wo mann singt, da lass dich ruhig nieder;
Böse Menschen haben keine Lieder.

In Gastel heeft een zangvereniging bestaan, die gezien haar successen in een korte tijd zeer hoog was gestegen.

Ze werd opgericht eind juni 1945. De juiste datum is nooit genoteerd, dus niet exact bekend. Vermoedelijk is dit geheim met het zo spoedig overlijden van kapelaan Bernaerts verdwenen. Deze Wilhelmus Pius Bernaerts was, evenals zijn confraters monnik van het Cisterciënserklooster Bornem in België.

Je zag het niet aan hem af, maar hij was een wijs en geleerd man, had trouwens ook les gegeven aan studenten. Zijn uitspraak was nogal "doorspekt met dialect" maar je kon er wel wat van leren. Hij was in 1935 naar Gastel gekomen, na het overlijden van Pastoor Damen. Hij was o.m. ook geestelijk adviseur van de KJMV, Katholieke Jonge Middenstandsvereniging en was ondanks zijn ouderwets voorkomen, zeer vooruitstrevend, en durfde dingen aan die toen nog niet mochten of te progressief waren. Hij gaf die jongelui, die nogal graag aparte toneelstukjes opvoerden en die dan ook niet veel publiek trokken, zoals "Joseph in Dothan" van Vondel of het moderne leken spel "De duivel kocht een lapke grond" de toestemming om gemengd te spelen, iets waarvan ze graag gebruik maakten.

Deze kapelaan Bernaerts dan kwam kennelijk op het idee om een meisjeszangvereniging op te zetten en vroeg dan een jonge enthousiaste musicus uit Roosendaal om de muzikale leiding op zich te nemen en de repetities te leiden, n.l. Frans d'Haeze. Ook de naam Polymnia [of Polyhymnia, muze der poezie en welsprekendheid] heeft hij vermoedelijk gekozen. Zelf heeft kapelaan Bernaerts de repetities nooit bijgewoond; hij werd ziek, werd naar het ziekenhuis Charitas te Roosendaal overgebracht, waar hij al spoedig overleed op 2 september 1945. Hij was toen 62 jaar oud.

De eerste maanden werden de repetities gehouden in de "naaischool" een lokaal bij de toenmalige St. Bernardusschool in de Kerkstraat. Het Jeugdhuis "St.Ludgardus", Kerkstraat 11, speciaal gebouwd voor het parochieel jeugdwerk was nog steeds door overheidsinstanties bezet en nog niet vrij gegeven. De activiteit van het nog jonge gezelschap kwam op een laag pitje te staan die eerste maanden en we weten er daarom weinig van.

Intussen was kapelaan W. van Dam naar Gastel gekomen om de bezetting van de pastorie weer op peil te brengen en hij nam vele taken over o.a. het

adviseurschap over Polymnia. Dan vinden we een eenvoudig notulenboek over deze maanden. Een eerste bijeenkomst wordt beschreven op 2 oktober 1945. Aanwezig waren daar - het is nodig dit exact te vermelden - de dames Corrie van den Eijnden, Lies Manje, Jo Hurxkens, Ria Reniers, Genie van Sprundel, Lies Schijvenaars, Jo van den Aarssen en Lies Heijnen. Genie maakte een summier verslag en noemde de bijeenkomst een "heropening" van de zangvereniging. De aanwezige meisjes waren het er allen over eens dat de vereniging moest blijven bestaan. "Met nieuwe moed zullen we aan de slag gaan en deze keer... volhouden" zo schrijft ze enthousiast.

De dirigent, die blijkbaar ook aanwezig is [hij leidde al een koor in Roosendaal] adviseert een voorlopig bestuur te kiezen. En dat wordt als volgt samengesteld: Lies Heijnen, voorzitter, Lies Manje, secretaresse, Jo van den Aarssen, penningmeesteresse en Genie van Sprundel, verslaggeefster.

Dit eenvoudige, maar keurig bewaarde notulenboek, kreeg ik op verzoek toegezonden door mevr. G. van den Eijnden-Van Sprundel uit den Haag. Den heer J. van den Eijnden, haar echtgenoot, is eveneens geboren in Oud Gastel en was een begaafd musicus en speelde jarenlang in het Haagse Residentie-orkest.

Op een tweede bijeenkomst op 4 oktober was dan de eerste zangles [repetitie] en schrijft ze: "Er waren 14 leden aanwezig en de avond liep op rolletjes". Toch moeten er al eerder repetities geweest zijn, want het ging beter dan voorheen. De heer d'Haeze was tevreden. Het moet niet gemakkelijk geweest zijn om de compleet ongeschoolde stemmen te ordenen. Ze hadden ook nog al wat schoolmaanden gemist i.v.m. de bezetting en oorlog.

Bit geslaagde zingen was dan ook niet alleen te danken aan de ijver en het talent van de dirigent, maar er moeten toen ook al talentvolle stemmen aanwezig zijn geweest, dat bleek al spoedig in de jaren daarna, toen er met de successen ook getalenteerde solisten te voorschijn kwamen. Dirigent F. d'Haeze durfde nogal wat, want 20 oktober werkte hij al met driestemmige liederen. En veertien dagen later waren er twee nieuwe leden. En zingen in een vreemde taal was blijkbaar geen probleem. Zo zongen zij bij hun eerste optreden - reeds op 20 oktober - in het ziekenhuis Charitas in Roosendaal het Duitse lied "Jager Wohlgemut". Hun eerste optreden voor eigen publiek was dan op 22 december 1945. Nu in de "Congregatiezaal". Ook een lokaal bij de St. Bernardusschool. Daar mochten dan ouders en bekenden komen luisteren naar de resultaten van hun maandenlang oefenen.

Blijkbaar was de krant al op de hoogte en in een klein verslag vermeldde "Brabants Nieuwsblad" het optreden van dit nieuwe zangkoortje. De krant loofde de opvoering en schreef: "Met belangstelling zien we het volgende optreden tegemoet." Dit als een laatste zin van een loffelijke beoordeling. En gezien de tijdsomstandigheden, zo kort na de oorlog, was het nu een gunstige periode voor de opbouw van een dergelijke organisatie. Er was nog niet zoveel

amusement en weinig afleiding, veel minder dan enkele decennia later. Het verenigingsleven was allerwegen in opbouw; een nieuw elan brak aan na de doffe oorlogsjaren.

Regelmatig verschenen er nu in het parochieblad, de "St. Laurentiusklok", waarvan het eerste nummer verscheen op 6 april 1946, oproepen tot repetities en vergaderbezoek van verenigingen, dus ook van Polymnia. [De St. Laurentiusklok was opgericht door kapelaan W. van Dam, met medewerking van Meester Aarsen]. Voor de zangclub dan op te geven bij bies Manje.

Zangvereniging 'Polymnia'. [Oud Gastel, 1946]

Met o.a.: Jeanne Vergouwen, Truus Hoefsloot, Genie van Sprundel, Corrie Anthonisse, Mien Bennaerts, L. Heijnen, L. Ribbens, J. Leyten, Corrie Kavelaars, Lies Manje, Tonny van Hooijdonk en kapelaan W. van Dam.

Een tweede optreden werd gepland op zondag 23 juni 1946 in het **Rovo**-theater in de Kerkstraat. Dit was toen de bekende bioscoop van de heren J. Roosendaal en L.P. Vrolijk. Het werd een optreden met de Roosendaalse zangclub "Euterpia" [muze van het fluitspel] dat eveneens onder leiding stond van F. d'Haeze. Reeds 's middags zongen de beide koren de Lofdienst in de kerk met nummers als **Panis Angelicus**, **Salve Regina**, **Ave Maria** en **Tantum Ergo**, met na afloop een meerstemmig Marialied. 's Avonds werden er 21 nummers gepresenteerd. Het programma was zorgvuldig samengesteld. Het werd afgewisseld door soli. Er zaten toen al welluidende solisten in de club. Ook enkele Franse chansons, alsmede de gevoelvolle "Ecce quodo moritur" van Handel en het "Sovejg Lied" van Grieg werden uitgevoerd.

Het programma stond echt al op peil. Deze uitvoering zal ongetwijfeld bijdragen

tot verhoging van het cultureel peil van ons dorp, zo schrijft de secretaresse in de Klok. Ze sloeg daarmee de spijker op de kop.

Toch had deze opvoering nog een staartje en dat in verband met de zaalhuur in de Rovo. Die was oorspronkelijk gesteld op 18 gulden, werd toen verhoogd naar 50 gld. en dan weer verlaagd naar 35 gld. En ook dat was blijkbaar te hoog in de ogen van kapelaan W. van Dam. Een complete kopij van een brief hierover aan de Rovodirectie is vermeld in dit notulenboek. In deze brief laat kapelaan Van Dam ook merken dat hij de Rovo-bioscoop beschouwde als een concurrent van de cultureel hoger staande zangvereniging!

Maar er staat nog meer in dit "korte notulen cahier" nl. een twintigtal **liederteksten** die in die eerste jaren blijkbaar werden ingestudeerd en gezongen. Zoals: "Bruidskoor uit Lohengrin" van Richard Wagner, "Reislust", "de Veldkapel", "Wiegelied" van Mozart, "Beautiful isle of the Sea", "Le **Matin**", "Old Folks at home", "Gentil Chanteurs", "Prière des Hebreux", "Jager Wohlgemut", "Als ik in mijn klamboe ligt te dromen", "Bij het Kampvuur".

Deze laatste twee nummers hielden ongetwijfeld verband met "Onze jongens in Indie", toen een actueel onderwerp in de Klok. Dus drie vreemde talen naast Nederlandse tekst!

Begin 1947 ging de club al zingen in Kruisland en op 9 februari trokken ze per bus naar Bornem in België, als gastzangeressen van de Cistercienser paters aldaar en in de omgeving. Ze bleven er twee dagen en logeerden er bij de zusters. Het werd een plezierig uitje en ze keerden terug op een spiegelgladde weg, gelukkig heelhuids!

Gastels zangclub maakt een buitengewone vlotte indruk, luidde de beoordeling in de dagbladen. Op 8 april is er weer een uitvoering in de Congregatiezaal.

Ja, het ging steeds beter, de stemming en de groei zaten erin en toen de "Koninklijke harmonie Vlijt en Volharding" in Roosendaal, een roemrijk gezelschap, haar 60-jarig bestaan vierde met een internationaal concours, schreef Polymnia ook in, voor de eerste maal in de vierde klasse.

En jawel: met 325 punten behaalden ze de eerste prijs met promotie naar een hogere klasse. Ze zongen er "Reislust" van Franz Abt en "Le **Matin**" van Redelmann. Het was een pracht begin en een mooi succes voor de zangeressen en de dirigent d'**Haeze**. Met de Harmonie voorop trokken nog diezelfde zondag de Polymnia-leden door **Gastel** om dit succes daarmee te onderstrepen.

Op zaterdag 26 juli trok het hele gezelschap weer naar Bornem en omgeving om daar weer eens akte de presence te geven.

De groei zat erin en de belangstelling werd steeds groter. Het reglement stelde dat men pas op 16-jarige leeftijd lid kon zijn van de club, maar er was al belangstelling van jongere leden. En dus verscheen er een oproep in de Klok voor liefhebsters van jongere leden beneden 16 jaar om zich op te geven bij de

voorzitster L. Heijnen of de secretaresse L. Manje of W. Bennaers.

Nu deed zich een nieuw probleem voor: de dirigent **d'Haeze**, die de vereniging al aardig in de goede richting had geleid, kreeg tijdgebrek en hij diende zijn ontslag in. Een opvolger werd gelukkig al snel gevonden in de persoon van **Herman van Poll** uit Roosendaal. Die was in **Gastel** geen onbekende. Reeds in de Gastelse revue had hij als dirigent en muziekadviseur zijn sporen verdiend en ook op het kerkkoor had hij zich geprofileerd als zanger en dirigent. Hij was een gevoelvolle en deskundige muzikkenner en liefhebber. Hij werd dan ook in de Klok van 27 september 1947 welkom geheten en zijn optreden werd daarbij aangekondigd voor begin oktober.

De oproep voor jongere leden had succes en hun eerste repetitie had dan plaats op zaterdag 15 november. Een uur zou die duren. Er werd ook nog bij vermeld: Mochten er ook nog andere meisjes zijn, die deze zanglessen wilden volgen, dan moeten zij zich deze week nog opgeven. Daarna werden er geen nieuwe leden meer aangenomen! Wat een weelde toen!

Met Kerstmis in dat jaar 1947 zongen ze de tweede Mis [de dageraads-mis] om half acht. Ze zongen daarin de vierstemmige Mis "Missa Solemnis" van Max Filke en nu onder leiding van H. van Poll. Een lyrisch artikel verscheen hierover, van kapelaan van Dam natuurlijk. Reeds een **half** jaar oefenden die jonge leden onder de 16 jaar nu en dat onder leiding van Mej. Truus Segers, onderwijzeres. Het was de bedoeling dat de dan 16-jarigen zouden doorstromen naar het Polymnia dameskoor. Dat is ook enkele jaren zo gebeurd. Dat die ledenstop enkele maanden vroeger niet blijvend was bleek uit een oproep van de heer van Dam om toch weer nieuwe zangeressen aan te trekken. En een hogere leeftijd was geen bezwaar. Dus ze konden weer nieuwe leden inschikken.

Dan werd er een nieuw concours aangekondigd, nl. in Zevenbergen. Hier werd een internationaal zang- en muziekconcours aangekondigd op tweede Pinksterdag 1948. En Polymnia oefende en ging erheen. Nu in de hogere derde klasse. Gezongen werd: "Lenteklokken" van J. **Maassen** en "In de Lente" van J. Cottrau. Weer haalden ze een eerste prijs met 312 punten met promotie naar een weer hogere klasse. Ja, zo iets gaf de burger moed en nogmaals: de inzet en het enthousiasme van de zangeressen was groot en groots! Er zaten trouwens prachtige stemmetjes tussen en de directie was in goede handen. De heer van Poll werd ervoor in een groot artikel in de Klok bedankt. Omdat nu de heer van Poll ook de muzikale leiding had van de Gastelse revue [met de gebroeders Geert en Kees van Sprundel als gangmakers] ging dat dit najaar wel eens ten koste van zijn activiteiten voor Polymnia, maar eind november was dit bezwaar voorbij.

Weer werd het kerstfeest gevierd met het zingen van de "Dageraadsmis" om half negen. Regelmatig verschenen er in de Klok oproepen en mededelingen

over de repetitie-avonden van 7 tot 9 uur. Ze werden meestal zanglessen of oefenavonden genoemd.

Kennelijk stonden de zangrepetities al in het teken van een volgende wedstrijd. Ze wilden nog steeds hogerop. Als voorbereiding werd een zanguitvoering aangekondigd voor ouders en donateurs op woensdagavond 27 april. Maar toch, zoals in elke vereniging waren er altijd wel enkele leden die het niet zo nauw namen met die repetities. Ze werden dan ook regelmatig tot de orde geroepen.

Dat volgend concours was dan in **Boekel**, waar de Fanfare "Eendracht maakt Macht" op Hemelvaartsdag zo'n evenement had geregeld. Met een ietwat gammele bus trokken ze er naar toe.

["Met de paraplu op de oude autobus"] en zongen daar de **opgegeven** liederen. Weer onder leiding van de heer van Poll behaalden ze daar 246 punten, dat was een eerste prijs met promotie!

Ze hadden daar in **Boekel** blijkbaar een ander puntentellingsysteem, maar ze hadden wel degelijk een eerste prijs. Die promotie hadden ze ruimschoots verdiend, bij 210 punten was het al een eerste prijs. Het was dus een echt groot succes en vanuit de "Raadskelder" in den Bosch werd het goede nieuws naar **Gastel** doorgebeld. Daar werd het via de luidsprekers op straat bekend **gemaakt** aan de bevolking, die vanwege de jaarlijkse wielerkopers in grote getale aanwezig was. Dat waren dus drie eerste prijzen in drie opeenvolgende jaren met telkens bevordering naar een hogere klasse. En de club bestond pas vier jaar. Geen wonder dat ze feestelijk werden opgevangen toen ze thuis kwamen. Ze werden opgevangen door de Fanfare, die hen feestelijk begeleidde bij hun zegetocht door het dorp en op een korte feestavond werden ze gefeliciteerd door o.m. het bestuur van de Wielerronde, het Katholiek Thuisfront, de Fanfare en de Gemeente. de bijbehorende lauwerkrans en de extra directeursprijs van 50 gulden, die ze ook nog verdiend hadden, werden vanuit **Boekel** enkele dagen later nagezonden. Het feest kon niet op!

Reeds op de zangavond op 27 april werd de vereniging geprezen door de toehoorders en blijkbaar constateerden zij dat ze toch wel een goed zanggezelschap in hun midden hadden. Men wilde zo'n goede vereniging best steunen. De club zette dus een actie op touw om nog meer donateurs te werven. Dus het ijzer smeden als het heet is. Terecht! Maar of er een zekere schroom was om geld te vragen weet ik niet, maar in een heel bescheiden gestemd artikel in de Klok werd die **aktie** dan ook aangekondigd. Met de extra vermelding dat het zeker niet verplicht was om als donateur iets bij te dragen, want zo staat er: "Wie door omstandigheden niet in staat was om hun steun te verlenen, zou hierdoor niet in het minst schade lijden en ze bleven van **harte** welkom op de zangavonden"! En ze vroegen een gulden van de donateur, ook in 1949 geen exorbitant hoog bedrag. Wat een eenvoud!

Programma

VAN DE ZANGAVOND DOOR HET DAMESKOOR

„Polymnia”

OUD GASTEL.

DINSDAG 22 NOVEMBER 1949.

1. Kent gij het land.
2. Lenteklokken ..... Maessen
3. Ecce quomodo moritur ..... Händel.
4. In einem kühlen Grunde ..... T. Gluck.
(solo) Mej. C. Kavelaars.
5. Lindenboom ..... F. Schubert.
6. Maneglans ..... F. Schubert
7. Gebed ..... Bortnianski.
8. Hoort gij 't lied der golven (solo) Mej. J. Kavelaars.
9. Rozen uit het Zuiden ..... Joh. Strauss.

P A U Z E.

10. Gondelvaart ..... Mozart.
11. Largo ..... Händel.
12. Heidenröslein ..... F. Schubert.
(solo) Mej. C. Kavelaars.
13. Sancta Lucia ..... Cottrau.
14. Zandmannetje ..... Brahms.
15. Lentedromen ..... Mendelssohn.
16. Parlez moi d'amour (solo) Mej. J. Kavelaars.
17. An der schönen blauen Donau ..... Joh. Strauss.

In november 1949 gaf Polymnia weer een zanguitvoering bij Fien Aarsen, in Place de Meir. Een 17-tal liederen werden gepresenteerd, o.a.: "Ecce quomodo moritur" van Händel, "In einem kühlen Grunde" met een solo van Corrie Kavelaars, "Hoort gij het lied der golven" met als soliste Jo Kavelaars, "Heideröslein" van Schubert, "Parlez moi d'Amour" en "An der Schönen Blauen Donau". Allemaal succesnummers.

In mei 1950 verscheen er een speciale oproep in de Klok om de repetities goed te volgen, want ze werden verwacht op een concours in Roosendaal en hoewel ze de vorige drie jaren telkens gepromoveerd waren met een eerste prijs, durfden ze dit toch niet al bij voorbaat in de krant te zetten.

Op 11 juni was het zover. Ze trokken dan naar het grote "Nationaal Muziekcon-

cours" en zongen daar hun nummers, nu in de eerste afdeling. Ja en weer werd het een eerste prijs, binnengehaald met 314 punten en dus weer promotie. Een groot succes voor zangeressen, dirigent en bestuur. Dinsdag erop werd het gevierd. Ze ontvingen giften van o.m. de Erevoorzitter, dokter A. van Susante, die een vlag aanbood, nadat hij al eens een piano had geschonken. Ook burgemeester Hofland en bestuursleden van Gastels Fanfare kwamen feliciteren. Die Fanfare had toch al een hechte vriendschapsband met Polymnia. In een desbetreffend artikel werden de leden nog eens extra gewezen op hun clubgevoel en het repetitiebezoek aangemoedigd. Ook werd in dit artikel het bestuur eens genoemd: mevr. Kavelaars-Kosse, mej. B. [Diny] van der Heijden en mej. A.E. van Hooijdonk.

En dan blijkt er - tot mijn genoegen - nog een contributieboekje te bestaan over de jaren 1949-1950! De topjaren. Daar stonden uiteraard alle leden van toen in vermeld. Het lijkt me zinnig ze exact te vermelden. De contributie was toen 15 cent per week.

Contributie-schrift Polymnia 1949-1950.

Penningmeesteresse D. van der Heijden.

1. Corrie Aarts	25. Jet Timmermans
2. Corrie Antonissen	26. Nelly Traets
3. Netje Buijs	27. Jeanne Vergouwen
4. Willy Buijs	28. Riet de Wolf
5. Miet Buijs	29. Riet Waalwijk
6. Mien Bennaers	30. Sepha Waalwijk
7. Joke Bus	31. Hetty Hofland
8. Diny van der Heijden	32. Renie Hofland
9. Lies Heijnen	33. Corrie van Iersel
10. Truus Hoefsloot	34. Nelly Mol
11. Tonny van Hooijdonk	35. Joke van Sprundel
12. Riet Hurxkens	36. An Vergouwen
13. Riet Jansen	37. Sjaantje Alberti
14. Corry Kavelaars	38. Joke Kavelaars
15. Mia Kosse	39. Nel de Klerk
16. Jo Luijten	40. Ria de Wolf
17. Lies Manje	41. Dina Broos
18. Jaantje van Merrienboer	42. Truus Hagenaars
19. Jo van Merrienboer	43. Cor Herpien
20. Ella Reniers	44. Jo Kouwelaars
21. Lies Ribbens	45. Mientje Vervaart
22. Toos Ribbens	46. Jeanne Voermans
23. Corrie Smoor	47. Nelly Bedaf
24. Genie van Sprundel	

Ook in 1951 werd de donateurs weer een zangfeest aangeboden. Op 30 mei gebeurde dat in "Place de Meir" en ongetwijfeld werd het een smaakvolle en op hoog peil staande zangdemonstratie. Want het gezelschap stond op hoog peil en ze zongen de sterren van de hemel!

Het bestuur was uitgebreid met de dames van Sprundel, N. Mol, D. van der Heijden en enkele heren: P. Tilmans [tevens beschermheer], J. Reniers, G. van Sprundel en A. van der Lint.

Polymnia op 5 augustus 1951 te Made.

- Vooraan: J. Vergouwen, Hagenaaars, M. de Wolf, A. van Merrienboer en C. Heijne.
 Tweede rij: E. Reniers, D. van der Heyden, kapelaan Dam, H. van Poll [dirigent], Bernaerts, A. van Hooijdonk en C. Kavelaars.
 Derde rij: J. Bus, E. Ribbens, P. Mol, M. Buys, C. Antonissen, N. Timmermans, G. Hoefsloot, E. Manjé, J. Kouwelaar en W. Buys.
 Vierde rij: E. Heijnen, E. van Sprundel, P. Bedaf, R. Jansen, Hurkxens, M. Bennaerts, M. Timmermans, M. de Wolf en J. Luyten.

Dat het gezelschap goed was, bleek weer op zondag 12 juni in Made. Daar had het "Madesche Mannenkoor" een groot Nationaal Zangconcours op touw gezet en ze gingen er heen en zongen nu in de hoogste afdeling "Uitmuntendheid". Wel gedurfd, maar de directeur kende hun capaciteiten! Als verplicht nummer werd gezongen "Adoramus te" van G.P. Palestrina [een zeer beroemde 16-eeuwse kerkcomponist] en als vrij nummer was gekozen voor een vierstemmig opus van Praetorius [een Duits componist rond 1600]. Zowel directeur van Poll als de meisjes hadden ook nu weer goed geoefend, want weer was er een eerste prijs met niet minder dan 336 punten. En dat in deze hoogste afdeling! Ook nu achteraf gezien een prestatie van formaat!

Bij de beoordelingscijfers werd verschillende malen het cijfer negen toegekend

voor de opvatting van de beide stukken, hetgeen vooral een waardering betekende voor de bekwaamheid van de dirigent, de heer Herman van Poll.

Het jurylid L. Smeets uit Den Haag vermeldde in zijn beoordeling o.a.: zeer goed en stijlvol gezongen, terwijl het ander jurylid O. Vaal uit Rotterdam schreef: De voordracht was muzikaal onder een voortreffelijke muzikale leiding. En dit alles te meer daar de jury bij de aanvang van het concours beloofde: "We zullen er het mes ongenadig inzetten". Nu het kon niet mooier. En dat moet - later gezien - het hoogtepunt geweest zijn van Polymnia's bestaan. Eigenlijk konden ze niet hoger toen. Ze konden zichzelf niet meer overtreffen!

Een groots artikel in de Klok was terecht een getuigenis van vreugde over dit succes; 336 punten in deze hoge klasse! En de wijze les die een jurylid gaf na afloop werd herhaald: "Leden van onze zangverenigingen, zorgt dat uw Dirigent niet hoeft te zeggen bij de aanvang van de repetitie, wat zijn ze weer laat, waar blijven ze nou weer? **Blijft** niet weg als Uw grootmoeder jarig is!"

Dat Polymnia zingen kon, bewezen dus de eerste vijf prijzen behaald in evenzoveel jaren! Ze konden ook gezellig feesten en werden daarbij trouw bijgestaan door **Gastels** fanfare. Op 22 augustus dan werd dit succes feestelijk herdacht en gevierd. Een muzikale rondwandeling door het dorp volgde en op de receptie kwamen de Gemeente, bestuursleden van verschillende verenigingen zoals het **Revue-comité**, gymnastiekvereniging "Vlug en Lenig", **Gastels** Fanfare, hun gelukwensen aanbieden. Vooral de heer van Poll werd in de bloemetjes gezet. Dit hoogtepunt van Polymnia bleef het hoogste punt!

De club bestond nu 7 jaar en vele damesleden hadden, denk ik, ook andere belangstelling gekregen dan zingen. Ze waren ook zeven jaar ouder geworden, met in het beginjaar 16 a 17 jaar en nu 23 a 24 jaar en hun verlangens lagen ongetwijfeld ook elders. Enkele leden waren ondertussen al getrouwd en mogelijk al verhuisd en hadden ook andere zorgen en interesses. En klimmen kun je niet blijven doen.

Het bestuur wilde, vermoedelijk mede hierdoor, een andere, een nieuwe richting uit. In de Klok van 27 april 1952 stond dan ook een oproep voor herenzangers om eens te komen voor informatie. Zij wilden blijkbaar gemengd gaan zingen. Een goed idee natuurlijk en een teken des tijds. En reeds op 10 mei werd de eerste repetitie voor hen gepland. Er was dus blijkbaar respons op die oproep geweest. Jammer, maar namen van die herenzangers zijn er nooit gepubliceerd. Ook in de papieren van de club - niet zo veel trouwens - vind ik niets hierover. Wel hoor ik de namen van Jan de Bont en zijn zoon **Jos**, die mij later zijn medegedeeld.

De damesleden gingen op 26 mei 1952 gezamenlijk per fiets naar **Standdaar**-buiten. Daar zouden ze deelnemen aan een festival. Er staat geen enkel

verslag over dit optreden vermeld. Was het tegengevallen misschien? Na het succes in Made kan het een domper geweest zijn en negatieve zaken werden niet zo gauw vernoemd in de Klok. In juli vertrokken ze nog eens voor twee dagen naar België, Bornem vermoedelijk. Maar geen verslag!

In oktober schrijft men: na een tijdelijke gedwongen rustperiode worden de leden weer verwacht op de zangoefeningen [lees repetities].

Dameskoor POLYMNIA Oud-Gastel

27 JANUARI 1953

+

PROGRAMMA

1. BRUIDSKOOR	
2. SPIRITUS SANCTI	
3. NOUS ESTIONS TROIS COMPAGNONS	
4. JUBILATE	
5. NACHTIGAAL	
6. DAAR WAS EEN WUF	
7. CALIF VAN BAGDAD	Piano-duo Ria de Wolf H. van Poll
8. KIKKERCANTATE	
P A U Z E	
9. MARSLIED	
10. GESCHICHTEN AUS DEM WIENERWALD	
11. HIER IN MIJN HART	D. v. d. Heijden F. Bogaert
12. LA CHARITE	J. v. Sprundel D. v. d. Heijden Koor
13. LA GOLONDRINA	
14. NU IS HET UUR	
15. ANGELUS DE LA MER	D. v. d. Heijden F. Bogaert Koor

Op dinsdag 27 januari 1953 werd door het dameskoor weer een zangavond aangeboden aan ouders en donateurs. Het werd een geslaagde uitvoering met hoopvolle beoordelingen in de kranten. Het zingen werd afgewisseld met piano-spel [quatre main] van Ria de Wolf en H. van Poll en soli van Diny van der Heijden, o van Sprundel en F. Bogaert. Ook nu weer naast de Nederlandse liederen nummers in Latijn, Frans, Duits en Italiaans. Het werd weer een geslaagde avond op hoog cultureel peil. Blijkbaar was op deze avond vergeten de twee steunpilaren van de club, de heren C. van Sprundel en G. Rocks, te bedanken voor hun werk, want ze werden extra vermeld in het verslag.

Dan werd het een zeer rustige zomer - de vakanties begonnen te komen - en 21 augustus werd er aangekondigd, dat deze maand de repetities weer regelmatig op maandagavond zouden plaats vinden. De heer van Poll zou met een geheel nieuw programma beginnen. Een actie tot aanwerving van nieuwe leden werd ook aangekondigd voor meisjes vanaf 16 jaar. En de meisjes "die van God de begaafdheid hadden gekregen een mooie stem te bezitten" werden extra aangemoedigd. Een logisch verzoek!

Een nieuw bestuur werd nu voorgesteld. Voorzitter J. Reniers, vice-voorzitter

G. van Sprundel, secretaresse Nelly Akkermans, penningmeester, A. van der Lint. Leden: N. Mol, E. van Nispen en F. Reniers.

Er speelde nog een ander probleem: de vele meisjesclubs hadden gebrek aan ruimte en het voor hen gebouwde Ludgardus Jeugdhuis was nog steeds in gebruik bij de gemeente voor huisvesting van door oorlog getroffen kinderen. [Men beweert, dat er in de oorlog een deel van een Vlissings kindertehuis in was gehuisvest, met daaronder nog al wat jodenkinderen]. Maar die overheidszorg was verminderd en een deel van het gebouw was al vrij gegeven. Nu zette kapelaan Van Dam een actie op touw en richtte, samen met de vele meisjesverenigingen een verzoek tot de gemeentelijk overheid om het tehuis eens helemaal vrij en terug te geven aan de eigenaresse, de R.K. parochie van de H. Laurentius. Ook Polymnia deed mee.

DAMESKOOR „POLYMNIA“, OUD-GASTEL

26 OCTOBER 1954.

PROGRAMMA:

1. Spiritus Sancti
2. Gloria uit Missa „In promptu“ van J. Mul
3. Ave Maria
4. Wals no. 6 opus 64 no. 1 van Chopin
Piano-solo: Ria de Wolf
5. Heideroslein
Solo: Corrie Hurxkens-Kavelaars
6. Vittoria
Solo: A. v. d. Broek
7. Ecce quomodo moritur
8. Bruidskoor
9. Jachtlied

PAUZE

10. Zangersmars
11. De Nacht
12. Peterburger Schlittenfahrt
Piano-duo: Ria de Wolf-A. v. d. Broek
13. Komm in die Gondel
Solo: D. v. d. Heijden
14. Standchen
Solo: Corrie Hurxkens-Kavelaars
15. Marechiere
Solo: A. v. d. Broek
16. Op der Bergen
17. Twee ogen zo blauw
J. van Sprundel, M. Bennaers, Koor
18. Slavenkoor uit Nabucco

En ze assisteerde eind oktober 1954 bij de 10-jarige herdenking van de bevrijding van Oud en Nieuw Gastel. Dit samen met vele andere verenigingen, zoals de gymclub V. en L., Con Amore e.a. bij het monument, toen nog aan de Veerkensweg gelegen.

Een goed verzorgde zang-muziek uitvoering werd aangekondigd via een keurig gedrukt programma. Het was een pittig programma. Voor de pauze een viertal liederen in het Latijn, het bruidskoor uit Lohengrin e.a. Daarna; Standchen, Slavenkoor uit Nabucco en vele andere. Solisten: Corrie Hurxkens-Kavelaars, Jo van Sprundel en M. Bennaers. Pianospel door Ria de Wolf en A. van den Broek.

Dat jaar verschijnt er een gemeentecirculaire over de subsidie-tarieven. De zang- en muziekgezelschappen werden ingedeeld in 6 klassen, waarbij de subsidie-bedragen opliepen van 200 tot, 450 gulden per jaar.

Maar Polymnia kreeg wat later een minder leuk bericht van onze gemeente.

Polymnia paste niet in een van die categorieën, ook niet in de laagste van 200 gulden, omdat ze in geen drie jaar had deelgenomen aan enig concours, hetwelk vereist was. Daarom werd het bedrag teruggeschroefd naar 100 gulden.

Of dit nu een extra stimulans was, is niet bekend, maar er waren toen al plannen om op 15 mei 1955 naar Gilze te gaan voor een concours. En de leden werden nog eens aangemoedigd, via de Klok, om de repetities zeker te volgen. Na die onderbreking van drie jaar trokken ze dus weer eens naar een wedstrijd, nu in Gilze en nu in de eerste klasse. En dit met matig succes; een tweede prijs met 290 punten.

De jarenlange onderbreking en het feit dat enkele weken tevoren zich nog nieuwe leden hadden aangemeld was mede bepalend voor het resultaat. En zo schrijft de verslaggever: "Hier komt nog bij dat door de juryleden de verplichte nummers als te moeilijk voor deze klasse werden geoordeeld en omdat nu de directeur het vrije nummer in verhouding met het verplichte nummer van dezelfde waarde Rad gekozen, mogen we gerust stellen, dat door deze fout van de samenstellers van het concours een eerste prijs door Polymnia niet werd gehaald." Die beoordelingen van de jury waren overigens goed. Dus Polymnia staat er weer goed voor zegt het bestuur en deze positieve instelling was weer hoopgevend.

Een goed bestuurslid, de heer A. van der Lint, had echter een probleem: hij bood zijn ontslag aan omdat hij met anderen - zo schrijft hij in zijn ontslagbrief - het onjuist vindt dat er mannen in het bestuur van een damesvereniging zitten. Met die brief stuurt hij mede; de ontwerp-statuten [die hij blijkbaar aan het maken of controleren was] en het kasboek en enkele donateurskaarten met rapporten over vroegere concoursen. En dat met een batig saldo van f 62,39. Alles heel correct in orde.

De repetities worden inmiddels verplaatst van donderdag naar dinsdagavond. In het, nu geheel vrij gekomen St. Ludgardus-Jeugdhuis. De aanvang werd op 8 uur gesteld, dan kunnen de leden van de "Mariagarde" na hun bijeenkomst in de Congregatiezaal rechtstreeks naar de zangoefening, enkele huisnummers verder. De verenigingen konden elkaar dus niet hinderen. En eind augustus begonnen ze weer, nu weer van dinsdag naar donderdagavond!

Dan verschijnt er weer een mededeling om nog een jongerengroep op te richten, die wordt dan samengesteld uit de meisjes van de hoogste Wassen. En schrijft men erbij: dit zal op den duur de enige manier zijn om Polymnia in stand te houden en regelmatig van nieuwe leden te voorzien. Vermoedelijk verdwenen er onder de oudere leden verschillende wegens huwelijk en/of verhuizing.

Het Roosendaals Gemengd koor nodigde de club uit voor een zangavond in het Vrouwenhof op 15 september 1955. Het optreden in Gilze bracht profijt; de gemeente beloofde de subsidie nu weer op te trekken van 100 naar 175

gulden, omdat ze deelgenomen hadden aan een concours.

De eerste oefening voor de nu opgerichte jongerengroep beneden de 16 jaar werd begin oktober gepland.

Zondag 15 januari 1956 is er een oprichtingsvergadering van een R.K. Bond van Zangverenigingen in het bisdom Breda. Er waren op die bijeenkomst 11 koren aanwezig o.a. "Vox Populi" uit Stampersgat. Er werd daar een voorlopig bestuur benoemd. De convocatie ervan en het verslag zijn keurig bewaard in het dunne archief van Polymnia. Het definitief bestuur van de Bond werd gekozen op 18 maart 1956.

Een navordering van BUMA over drie jaren viel verkeerd en in een pittige brief van voorzitter J. Reniers werd dit medegedeeld. Wel wilde men het zgn. bondsaandeel over 1956 betalen, zijnde f 11,23.

PROGRAMMA
VAN HET
JUBILEUM-CONCERT

OP DONDERDAG 9 FEBRUARI 1956 DES N.M. 7.30 UUR TER GELEGENHEID VAN HET
10-JARIG BESTAAN VAN HET DAMESKOOR „POLYMNIA”
IN ZAAL CONCORDIA TE OUD-GASTEL

MEDEWERKENDEN:

1. HET R.K. ROSENDAALS GEMENGD KOOR
DIR. DE HEER P. v. D. VELDE
2. DAMESKOOR „POLYMNIA” OUD-GASTEL
DIR. DE HEER ANTON v. D. BROEK
3. BEGELEIDING: MEJ. ANS v. u. VELDE, ROSENDAAL

PROGRAMMA

1. HET KLOKGEBED . . . . . R. Franz
2. SALVE REGINA . . . . . T. v. d. Bijl
3. DE TWEE JAGERS . . . . . H. Blattmacher
4. NAGTEGALEN-LIED UIT „DE VOGELHANDELAAR” . . . . . Carl Zeller
door Dameskoor „Polymnia”
5. ZANGERSMARS . . . . . A. Trube
door beide koren
6. AVE VERUM . . . . . W. A. Mozart
7. WIEGELIED . . . . . W. Brahms
8. LICHT . . . . . J. Wiertz
9. EXSULTATE DEO . . . . . Scarlatti
door R.K. Gemengd Koor

P A U Z E

10. ROZEN IN TIROOL UIT „DE VOGELHANDELAAR” . . . . . Carl Zeller
11. SPINNELIED UIT „DE VLIEGENDE HOLLANDER” . . . . . R. Wagner
12. CHOR DER STUDENTEN UIT „BOCCACCIO” . . . . . Fr. v. Suppe
13. POLYMNIA-MARS . . . . . A. v. d. Broek
door Dameskoor „Polymnia”
14. SLAVENKOOR UIT „NABUCCO” . . . . . G. Verdi
door beide koren
15. KOOR DER LANDLIEDEN UIT „CAVALERIA RUSTICANA” . . . . . P. Mascagni
16. ZIGEUNERKOOR UIT „TROUBADOUR” . . . . . G. Verdi
17. PAASKOOR UIT „CAVALERIA RUSTICANA” . . . . . P. Mascagni
door K.K. Gemengd Koor

Op 9 februari 1956 werd een jubileumconcert aangeboden, vanwege het 10-jarig bestaan (1945!) in zaal Concordia [nu partycentrum van de Kastele]. En dat met medewerking van het Roosendaals Gemengd koor o.l.v. de heer P. van der Velde. Met begeleiding van mej. Ans van der Velde aan de piano.

Polymnia stond nu onder leiding van de heer Anton van den Broek, die ook zelf goed zingen kon. Wanneer en waarom de heer H. van Poll was vertrokken, is niet vermeld. Hij had Polymnia hoog opgevoerd!

Het was weer een mooi en goed opgezet programma en het heeft ongetwijfeld succes geboekt. De koren zongen apart en soms

gezamenlijk. Maar ze voelden toen niets voor een receptie!

Sedert september 1955 was er dus ook een junioren-afdeling met ruim 20 leden, die in 1956/1957 aanzienlijk werd uitgebreid, zodat Polymnia binnen enkele jaren mocht rekenen op een steeds toenemend aantal geschoolde nieuwe krachten.

"En dan kan de club de volgende 10 jaren met een gerust hart tegemoet gaan." Zo werd er geschreven en gehoopt in de Klok.

En al die plannen zouden besproken worden op een algemene ledenvergadering op maandag 4 juni. Ondertussen was Polymnia wel toegetreden tot de R.K. Bond van Zangverenigingen.

Van deze Bond kwam er een brief waarbij werd medegedeeld dat er geen bezwaar was om op een concours op te treden met zowel een dameskoor als een gemengd koor. Deze ombouw vraagt tijd, zo werd gesteld. Hun contributie aan de Bond was nu 40 cent per lid per jaar.

Er was nu een algemene Bondszangersdag op zondag 23 september 1956 in zaal Kunstmin in Oudenbosch en Polymnia ging er heen. Het kinderkoor repeteerde nu ook al geregeld onder leiding van mej. Truus Segers, onderwijzeres. De zangclub zat blijkbaar wat moeilijk met de leiding van de zang. Er ligt een brief van de heer A. van Helvert waarin deze meedeelt dat hij geen tijd meer kan vrij maken voor Polymnia; hij was blijkbaar hiervoor gevraagd. Een verzoek van Sj. Graste, die al lid was van het Roosendaals gemengd koor, o.l.v. de heer P. van der Velde, werd afgewezen. Hij is later toch nog lid geworden van het gemengd koor. Ook het toenmalig bestuurslid, de heer E. van Keep moest zijn functie opgeven wegens zijn beroep [directeur Boerenleenbank] en zijn voorzitterschap van de Fanfare. Het was hem te veel werk, alles bij elkaar. Het aansluiten bij de R.K. Bond kostte niet alleen de contributie, maar ook de BUMA-rechten werden gevorderd. Dit bedroeg dan voor 1957 al 16 gulden. Als er geen opvoeringen waren, konden ze dit geld terugvorderen met een officiële verklaring van de gemeente.

Ze deden weer mee met een bondsconcours in Breda, nu ook met het gemengd koor. En in de derde afdeling, ze behaalden de tweede prijs met 289 punten. In de Klok werd het een goed resultaat genoemd. Maar Polymnia had wel een tekort aan leden, want een oproep voor nieuwe leden werd nog eens herhaald.

Uit de vele verenigingsberichten in de St. Laurentiusklok kun je merken dat de activiteiten van alle clubs toenemen. En zij putten hun nieuwe leden soms uit dezelfde groepen en beconcurreren aldus elkaar, zoals Jong-Polymnia, Polymnia, korfbalvereniging Juliana, Congregatie enz. De ene club moet soms haar bijeenkomst verschuiven voor de andere. Ja, het werd blijkbaar steeds levendiger in de Gastelse gemeenschap. En de interesses van de jonge mensen werden steeds meer verdeeld. Soms trokken ze gezamenlijk naar de Vlaamse Opera in Antwerpen om de "Faust" van Gounod te beluisteren, leerzaam en gezellig!

Polymnia op stap in Antwerpen. (± 1955)

Met o.a. C. van Iersel, Tr. Hagens, C. Antonissen, Jo Bus, Jo Koremans, Tonnie van Hooijdonk, Riet Jansen, Diny van der Heyden, Nel Bedaf, Jeanne Vergouwen en Jo van Sprundel.

Het bondsconcorso in Breda in de concertzaal Concordia werd ook bezocht, nu onder leiding van de heer P. van der Velde en er werd gezongen: "Jubilate Deo" van Orlando di Lasso. De stembezetting werd nu eens vermeld; 13 sopranen, 9 alten, 5 tenoren en 3 bassen. Dit was de eerste maal dat een bezetting werd opgenoemd. Ook blijkt hieruit dat er wel degelijk een gemengd koor functioneerde met minstens 30 leden.

Gastels Fanfare krijgt het druk dit jaar. Zij bestaat 30 jaar en ze willen ook het feest van Kees Rijdsdijk opluisteren. Die wordt 100 jaar! En aangezien ook Polymnia heeft ingeschreven voor het gearrangeerde Festival, komt er een drukke tijd voor de club.

Op 29 oktober 1957 presenteert zich Jong-Polymnia met het gemengd koor in een mooi programma. Het jongerenkoor onder leiding van mej. Truus Segers met 12 nummers inclusief een piano solo van Marietje Jonkers en een van Ans van der Velde. Met o.a. een "Wiegelied" door enkele jeugdige solisten en een Polymnia-lied met het Gemengd Koor. Het koor o.l.v. de heer P. van der Velde zong o.m. "Jubilate Deo" van Orlando di Lasso en "het Lied van Hertog Jan" met een piano solo door mej. Ans van der Velde en een duet voor piano en viool door de dames Ans en Bep van der Velde. En de hoop bleef, dat die leden van Jong-Polymnia later het groot koor zouden versterken. Overigens was deze avond gepland voor 24 september, maar door de vele griep-slachtoffers was ze verschoven naar 29 oktober.

PROGRAMMA

KINDERKOOR JONG-POLYMNIA

o.l.v. Mej. G. Segers

1. Pluk de dag
2. Nooi van die Velde
3. Wiegelied van Brahms
4. Piano iniermezzo door Marietje Jonkers
5. Zomerliedje
6. Tiroler Houthakkerspolka
7. Wiegelied van Mozart door enkele soli
8. Wals van Chopin - piano-solo door Mej, Ans v. d. Velde
9. Er gingen langs zonnige wegen
10. Wandel mee
11. Wandeling in Tirol
12. Polymnia-mars met het Gemengd Koor

PAUZE

R.K. GEMENGD KOOR POLYMNIA

o.l.v. den Heer P. v. d. Velde

1. Jubilate Deo Orlando di Lasso 1532-1594
2. Villanella Adriaan Willaert 1545
3. Het lied van Hertog Jan Cor Sieentjes
4. Arabesque van Cl. Debussy
piano-solo door Mej. Ans v. d. Velde
5. Spinnelied uit 'De Vliegende Hollander' R. Wagner
6. Auf der heide blüh'n die letzten Rosen R. Stolz
7. Mej. Ans v. d. Velde en Mej. Bep v. d. Velde
spelen Vivaldi voor piano en viool
8. Chianti-lied G. Winkler
9. Chor der Studenten uit „Boccaccio“ Fr. von Suppé

Piano begeleiding door Mej. Ans v. d. Velde

Wij nodigen U beleed uit op onze **ZANG-
AVOND**, die verzorgd wordt door
HET KINDERKOOR JONG-POLYMNIA
en
HET R.K. GEMENGD KOOR POLYMNIA

U wordt verwacht op ^{Dinsdag 29 oktober} ~~WOENSDAG 25~~
~~SEPTEMBER~~ 1957 des avonds om 7.30
uur in de zaal J. DE BONT

Het Bestuur van Polymnia

Polymnia verleende ook zang-assistentie bij het planten van een "Vrijheidsboom" hoek Wilhelminastraat-Julianastraat vanwege de bevrijdingsherdenking. Broeder Theophile Nijman hield daarbij een rede.

Zo werd 1957 toch nog een goed jaar, mede door het bezoek aan het Bondsconcours te Breda met het gemengd Koor o.l.v. de heer P. van der Velde. Ze zongen "Villanella" van Adr. Villaert en "Jubilate Deo". Nu in de derde afdeling en ze behaalden een tweede prijs, met 30 deelnemende leden. "Vox Populi" uit Stampersgat zong daar toen in de tweede afdeling met 42 leden, met "Bonjour mon Coeur" en "Kortjakje".

Ook 1958 begon al sterk met een zangavond op donderdag 30 januari in samenwerking met het Roosendaals gemengd koor en Jong-Polymnia. Dit allemaal onder leiding van de heer van der Velde en mej. Segers. Dit was dan ter gelegenheid van het 12½-jarig bestaan.

Dit jubileum was dan ook de aanleiding om in de Klok een overzicht te geven van de grote prestaties in deze periode. De eerste prijzen in 1947 tot en met in 1951 in de afdelingen vierde klasse tot en met "Uitmundendheid". Als opvolger van de eerste dirigent F. d'Haeze kwam H. van Poll, dan A. van den

Broek en nu P. van der Velde en mej. T. Segers. De club was nu ook aangesloten bij de grote Bond van Zangkoren met een Gemengd Koor en een Jeugdkoor.

Zoals gezegd was het een uitgebreid artikel op de voorpagina van de Klok en er werd uitvoerig ingegaan op al die wapenfeiten. Bovendien werd daarbij de hoop uitgesproken dat dit feestelijk herdenken voor hen "die de mooie gave van een goede stem ontvangen hadden" de aansporing mocht zijn om ook toe te treden. Het was nl. in 1958 moeilijker om nieuwe leden te trekken dan 12½ jaar geleden. De afleidingen van andere vrijetijdsbestedingen werd steeds groter en aantrekkelijker. Ook radio en T.V. werden steeds grotere concurrenten. Maar een nieuw elan werd aangekondigd en een extra dankwoord ging naar kapelaan van Dam, voor zijn onvermoeid ijveren, naar de gemeente vanwege de subsidies en naar de Donateurs. Het was geschreven door de secretaresse van Polymnia, mej. D. van der Heijden. Intern werd dit koperen jubileum gevierd in het Jeugdhuis [nu Kerkstraat 11). Polymnia gaf bij die gelegenheid een ruime bijdrage voor het onderhoud van hun "Home" en het Parochieblad kreeg 15 gulden. Nieuwe leden werden nog steeds gezocht en ook een gezamenlijk reisje werd voorgesteld. Dit ging door op 23 februari en wel naar Antwerpen op Opera bezoek. Het kinderkoor groeide en werd daarom gesplitst in twee groepen: de eerste groep tot 11 jaar en een tweede groep van 12 tot 16 jaar. Het werd daarmee een kinderkoor en een meisjeskoor. Ook nu weer werd er rekening gehouden met de avonden van de "Mariagarde". Samen hadden die jeugd-zanggroepen al meer dan 50 leden. Er zat dus, zo te zien, wel toekomst in! Maar toch ging het met het gemengd koor niet zo vlot meer. Het aantal, dat ging nog wel, maar het repetitie-bezoek werd zelfs slecht genoemd. Men hoopte dat de leden van het meisjeskoor, die overstapten naar het gemengd koor daarin een actieve groep zouden ontmoeten.

Er werd dan ook een muzikavond georganiseerd door **Gastels** Fanfare met Con Amore en Polymnia. Het optreden van Polymnia werd zwak genoemd, omdat er leden ontbraken.

In september weer een oproep om te beginnen met de repetities, een extra poging om de vaart erin te houden. In april 1959 een speciale repetitie in zaal "Place de Meir" en ook in mei wordt er hard geoefend voor een optreden op 31 mei in Oudenbosch. Ze gaan er per fiets naar toe, naar de bijeenkomst in het verenigingslokaal bij de heer en mevr. J. van Aalst-Van **Nispen**, op de Markt. Van het resultaat lezen we niets. Toch zijn er drie grote jury-rapporten. Van de jury-leden **Felix de Nobel**, Theo van der Bijl en Kees Stolwijk. Het waren allen stuk voor stuk bekende figuren in de muziekwereld in Nederland. Ze kregen daar 317 punten en gunstige uitslagen. Maar wat deden ze ermee? Ze zongen in de derde klasse, maar geen verslag in de Klok!

Een repetitie voor de kinderen o.l.v. mej. Van der Velde doet vermoeden dat

mej. Segers is gestopt.

Er was nog een gezamenlijk optreden in het Vrouwenhof te Roosendaal: het Kinderkoor, het Meisjeskoor en het Gemengd Koor. Ook het Roosendaals Gemengd Koor o.l.v. de heer van der Velde deed hieraan mee.

Dan blijken er enkele boeken van te zijn zoekgeraakt, in te leveren bij mej. Van der Velde.

Na een lange vakantieperiode beginnen dan eind augustus de repetities weer! Maar de opkomst is slecht. Deze klacht lezen we telkens weer. Nee, veel fut zat er niet meer in! Toch zong Polymnia op de Bevrijdingsherdenking bij het Monument in de Veerkensweg. Het was het derde lustrum.

Het laatste bericht verschijnt dan op 8 oktober 1960 in de Klok. Een jaar later! Met als klacht: slechte opkomst op de zangoefeningen. Alleen bij de jongerengroepen is nog wat animo. Bovendien zijn er verschillende leden in het huwelijk getreden en soms naar elders verhuisd. De club liep blijkbaar leeg. De tijdgeest had zijn klauwen ook over Polymnia uitgestrekt, zoals over andere verenigingen [Handboogschutterij bijv.] die dan een kwijnend bestaan leden, daarna uitstierven en verdwenen, soms voorgoed!

Toch leek het mij goed om de vele mooie jaren van Polymnia nader te bestuderen en vast te leggen in dit verhaal. Ze had vele prachtige stemmen en behaalde zeer goede resultaten. Maar toch, ze overleefde het niet!

Ik ben dankbaar voor de gegevens die ik ontving van oud-leden van Polymnia, zoals mevr. G. van den Eijnden-Van Sprundel, mevr. J. van der Horst-Bus, mevr. L. Manje, mevr. C. Hurxkens-Kavelaars, mevr. G. Hoefsloot en de heer H. van Poll en anderen.

Ik constateerde bovendien, dat wij in de vele jaargangen van de St. Laurentiusklok zoveel gegevens kunnen vinden van ook nu nog bestaande Gastelse verenigingen en die vormen een bron van inspiratie voor verdere onderzoekers. Dat deze jaargangen van de Klok, door de oprichter ervan de eerwaarde Heer W.M. van Dam aan onze Heemkundekring in bruikleen zijn geschonken, daar kunnen we dankbaar voor zijn.

Oud Gastel september 1997.

P.F.A. Akkermans.

HET GEBEURDE 100 JAAR GELEDEN..... 1897

Zoals te doen gebruikelijk blikken we weer terug naar een eeuw geleden en vermelden gebeurtenissen, die in dat jaar plaatsvonden.

In deze tijd van aardgas en hier en daar nog oliestook is het voor velen niet voor te stellen dat de mensen van een eeuw geleden zich nog moesten verwarmen met hout. Daarvoor waren nog maar op weinig plaatsen kachels nl. alleen bij de rijkere ingezetenen van onze plaats en die waren er nog niet zoveel.

Op verreweg de meeste plaatsen had men nog een open vuur in huis. De zogenaamde schouw. Het hout dat hiervoor gebruikt werd, was vooral op het platteland nog wel voorhanden. Langs de akkers groeide het zgn. geriefhout, dat gebruikt werd voor bezemstelen e.d. en van de dunnere takken en twijgen maakten de mensen musterdbossen, die gebruikt werden als brandhout.

Je kreeg het daarmee bepaald niet warm. Daarom zag je ook stoven en voor 's nachts beddepannen.

In de stad was er al wel gasvoorziening die voor verwarming gebruikt kon worden en hier en daar steenkool uit het buitenland.

In het jaar 1897 werd een aanzet gegeven voor de steenkoolwinning in Zuid Limburg, zodat nu ook binnenlandse steenkool gestookt kon worden. Tot nu toe kwam de steenkool voornamelijk uit het Ruhrgebied en uit Engeland.

Een andere ontwikkeling, die op gang kwam was het begin van de fabricage van fosfaatmeststoffen in ons land, waardoor de bemesting van de grond niet meer afhankelijk was van de stalmest, afkomstig van het vee.

In dit jaar vonden ook verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats met als gevolg de formatie van het kabinet Pierson.

Dit kabinet zou actief worden in de sociale wetgeving met o.a. een ongevallenwet en de bekende woningwet, waardoor op termijn de woningen verbeterd zouden worden.

Dit alles lag in het jaar 1897 nog in het verschiet, zodat er toen nog niet van geprofiteerd kon worden.

In onze gemeente woonde toen Jan Frederik Vlekke, een sociaal persoon en het zal hem wel deugd gedaan hebben, dat verschillende voorzieningen, waarvoor hij al jaren ijverde en op "zijn" suikerfabriek toepaste nu ook landelijk navolging kregen.

Wat betrek gebeurtenissen in onze plaats in 1897 hebben we verder een en ander opgenomen uit de krant "De Grondwet" en we vinden daarin berichten terug, die wellicht aangeleverd zijn door J.F. Vlekke en meester Vermeulen, een andere persoon, die actief was voor de gemeenschap in Gastel destijds.

Opvallend in dit jaar is dat de stoomtram regelmatig in het nieuws kwam. Er

gebeurde nogal eens ongelukken mee.

Januari

10-01: Dhr. Piet **Janvier** uit Bergen op Zoom, telg uit een bekende kermis-familie reist met de tram van Oudenbosch naar **Gastel**. Hij wil bij Smoor [einde Kerkstraat) uitstappen, maar bemerkt te laat dat de tram er al is. Als de tram al gaat rijden probeert hij alsnog uit te stappen. Hij blijft met zijn jas aan een afsluitketting hangen en valt achterover tussen de treeplank en de wagen. Op geroep van medepassagiers stopt de machinist onmiddellijk, maar het is al te laat.

Piet is zwaar gewond aan zijn benen en zijn zijde. Drs Dautzenberg en dokter **Jansen** zijn spoedig aanwezig en ook een geestelijke. Deze laatste dient de Heilige sacramenten toe. Hij wordt opgenomen in het Gasthuis aan de Veerkensweg.

's Avonds overlijdt de ongelukkige. De exploitant van de luchtschommel was 29 jaar en laat een vrouw en drie kinderen na, waarvan de jongste nog maar enkele dagen oud was.

Hij was niet verzekerd.

De overledene wordt in Bergen op Zoom begraven.

De weduwe van P. **Janvier** krijgt van de Tramwegmaatschappijf. 100,- voor **de** begrafenis-kosten te Bergen op Zoom en verplegingskosten van het Gasthuis te **Gastel**.

Op diezelfde dag verliest een zoon van burgemeester **De Bie** in de tram een portemonnee met flink geld. Conducteur A. Brabers vindt hem en krijgt een ruime beloning voor z'n eerlijkheid.

26-01: Algemene vergadering van de Gastelse Maatschappij van Landbouw bij de weduwe J. van Wezel.

Op deze vergadering geeft meester J. Vermeulen een toelichting op het doel en de inrichting van landbouwonderwijs. Het bestuur stelt voor een landbouwcursus op te richten in Oud **Gastel**. Dat idee vindt bijval en 12 leden geven zich al op voor de cursus. Meteen wordt besloten om die cursus te geven.

De cursus zal worden gegeven door meester **Vermeulen**.

Ook wordt benoemd een commissie van toezicht bestaande uit dr. **Dautzenberg**, P. **Smoor** en J. v.d. **Vaart**.

De maatschappij besluit ook om meststoffen en veevoer aan te kopen.

Februari

0702: In aanwezigheid van dhr. Van Hoek, rijkslandbouwleraar uit Den Bosch, wordt de landbouwcursus geopend. De lessen worden **gegeven** op de 1e openbare school [aan de Koelestraat], waar meester Vermeulen hoofd is. De gemeente geeft hiervoor toestemming en

verschafft gratis vuur en licht. Er melden zich 28 gegadigden.

12-02: Een groot aantal oude en nieuwe kiezers zijn in de "Harmoniezaal" bijeen om te komen tot een plaatselijke Rooms Katholieke Kiesvereniging. Deze kan aansluiting vinden met de centrale R.K. Kiesvereniging in dit district.

Er wordt een Commissie gevormd met dokter Dautzenberg, burgemeester De **Bie**, J.F. Vlekke, notaris Grollenberg en dhr. Verheijen om een reglement te ontwerpen dat op 18 februari bij een volgende vergadering ter tafel komt.

[Dit comite bestaat enkel uit notabelen en goeude burgers. Alleen zij zijn kiesgerechtigd, omdat zij voldoen aan de eis dat ze een bepaald bedrag aan belasting betalen P.P.)

Dan wordt ook een bestuur benoemd. De vergadering wordt ook bijgewoond door de kapelaans. Het resultaat is dat 70 aspirant-leden zich opgeven.

Hopelijk wordt dit voorbeeld nagevolgd in andere gemeenten.

Maart

Er is weer heel wat drukte met vastenavond. Veel mensen zoeken de leut in Roosendaal en de trams zijn dan ook afgeladen vol. Er doen zich geen ongeregheden voor.

28-03: Op grootse wijze wordt gevierd, dat boekhouder C. van Gils 25 jaar werkzaam is op suikerfabriek Sint Antoine. Hij wordt door de Stampersgatse fanfare van de fabriek afgehaald in een koets met twee paarden en naar zijn woning te Oudenbosch gevoerd, waar het feest wordt voortgezet.

Dat alles gebeurt onder grote belangstelling.

April

De landbouwwintercursus, die in februari begonnen is, wordt afgesloten. Het is nog maar een proef geweest, maar deze is geslaagd. Op grond van dit succes zal subsidie aangevraagd worden bij rijk en provincie. Een vervolg zal komen op 1 november a.s.

Meester Vermeulen heeft ook in Steenberg en een landbouwwintercursus gegeven en deze wordt op 16 april afgesloten.

18-04: Tussen Kruisland en Gastelsveer gebeurt een ernstig tramongeluk. Een inwoner uit Steenberg springt uit de rijdende tram en raakt ernstig gewond. Hij wordt in bewusteloze toestand binnengedragen bij landbouwer C.L.

Mei

11-05: Op de Nieuwe Gastelsedijk [Sint Antoinedijk 1997] nabij de steenbakkerij rijdt een jonge man met paard en zaaimachine. Het paard schrikt van een fiets en slaat op hol. De zaaier, die op de machine zit kan er veilig afspringen. De rijder wordt meegesleurd totdat de machine tegen een boom terecht komt en in stukken vliegt. De jongen valt er daar halfdood af. Na enige tijd komt hij bij en wordt naar huis gebracht. Hij herstelt gelukkig snel. Uit onderzoek blijkt, dat de fietser geen schuld heeft. Hij stopte meteen, toen hij zag, dat het paard schrok. Het ongeluk is meer te wijten aan onvoorzichtigheid van de jonge rijder.

Heerma van Voss schrijft aan de tweede kamer over de hachelijke toestand, waarin de Nederlandse **Beetwortelsuikerfabriek** verkeert. Hij wil daarmee de kiezers waarschuwen, dat zij attent zijn op het behoud van de suikerindustrie in ons land.

18-05: Vergadering van de centrale R.K. kiesvereniging afdeling Zevenbergen. Dhr. E. van der Kun wordt voorgesteld als kandidaat.

Er worden ook afgevaardigden aangewezen nl.:

J.F. Vlekke, P. Smoor, C. de Bie, G. Mastboom, J.F. Franken, N. van Mechelen, H. Grollenberg, P. Cranen, Bridie, P. Kerstens, J. Hack, G. Meijers en A. Mastboom.

27-05: Harddraverijen in **Gastel** met o.a. als deelnemers:

Premier van Mooyman, Graaf Adolf en Bles van De Ridder, **Willem III van Hermes**, Apollo III van Akkermans uit **Gastel**, Fanny van De Goede, Alchos van v.d. **Boeis**, Victoria van Hoogendijk, Mr. August en Eclairer van E. van Loon en Casimir en **Charlotte** van Verhulst. De harddraverij is volkomen geslaagd.

Ondanks dat er van tijd tot tijd een stortbui valt, waartegen tent noch paraplu bestand zijn. Toch blijft iedereen, en als de witte vlag weer komt spoedt iedereen zich naar de beste plaats. De totalisator doet goede zaken. Het gaat tussen Fanny en bles en Fanny tegen **Wilhelm**, waarbij Fanny nipt weet te winnen. Na afloop gaat ieder met de muziek mee naar het raadhuis, waar vanuit de pui de president de prijzen uitreikt.

Juni

10-06: Voor de losplaats van de Gastelse Suikerfabriek meert de Engelse kottor Unity af met als kapitein William **Howell** uit New-Castle. Het schip vervoert een lading vuurvaste steen, bestemd voor bovengenoemde fabriek. Sleepboot "Marie" geniet de eer het zeilschip naar de losplaats te vervoeren. Dit is de eerste keer dat de sluisen van Dintelsas zich voor een zeeschip openen.

13-06: Onze algemeen geachte gemeentesecretaris **J. van Mechelen** verzoekt per 1 juli eervol ontslag. Ruim 44 jaren heeft hij die functie met lust en ijver bekleed, tot hij nu op ruim 82-jarige ouderdom naar rust verlangt. Door ziekte was hij dit voorjaar genoodzaakt 14 dagen kamer te houden, verder is hij steeds trouw op z'n post geweest. Hij verzuimde nooit de vergaderingen van B. & W. of raad. Zijn heengaan wordt betreurd, hoewel rust hem wordt gegund.

15-06: Verkiezingen voor de Tweede Kamer. In het district Zevenbergen is het aantal kiezers 6414. Uitgebracht worden 4669 geldige stemmen. E van de Kun wordt gekozen naast 21 katholieken, 14 liberalen, 12 Anti-Revolutionairen, 1 Christelijk Historische en 1 radicaal. In onze gemeente zijn er 604 stemmen, waarvan 6 ongeldig, uitgebracht.

Als opvolger van gemeentesecretaris J. van Mechelen wordt benoemd **Nicolaas van Mechelen**, zoon van de aftredende secretaris.

Juli

In de nacht van 2 juli breekt in het gehucht Kuivezand een hevige brand uit, waarbij twee woningen van drie gezinnen in de as gelegd worden. Daar de woningen meer dan een half uur van de kom van **Gastel** zijn verwijderd komt de brandweer te laat en kan niets meer uitrichten. Het is onduidelijk, hoe de brand is ontstaan. De woningen zijn verzekerd bij de maatschappij "**Zekerheid Geeft Rust**".

08-07: Tot leden van de gemeenteraad zijn gekozen: **J.F. Vlekke**, **J.F. Franken** en **M. Oomen**.

Augustus

05-08: Het college van B. & W, benoemt tot klerk ter secretarie dhr. Gouverneur uit Hoeven. Salaris f. 300,- per jaar.

Een collecte die gehouden werd om geld in te zamelen voor een nationaal huldeblijk aan H.M. Koningin-Regentes Emma in 1898 heeft ruim f. 200,- opgebracht.

08-08: De al meer en meer beroemde **kapel van Onze Lieve Vrouw van de Kapelberg** is weer met een prachtig beeld verrijkt van Onze Lieve Vrouw van Smarten. Het is 1.68 m. hoog. Het beeld is vervaardigd bij **G. Dirckx** en zonen uit Roosendaal.

28-08: Enkele personen met paarden komen bij het gemeentehuis om de brandspuit te halen. Ze weten echter niet precies waar de brand is: Ergens op de Langenberg. Vanuit de kerktoren is er geen brand te zien, dus krijgen de mensen de spuit niet mee. Naderhand blijkt er toch brand te zijn, maar dan in het Kromstraatje. Daar is een arbeidershuisje een prooi der vlammen. Er is geen bluswater nabij,

dus blussen is onmogelijk.

De inboedel wordt gedeeltelijk gered. De woning is verzekerd.

September

10-09: Eerste Steenlegging van de kapel bij het Liefdesgesticht aan de Veerkensweg.

Voorzitter Dautzenberg schetst het ontstaan van de kapel, die gebouwd werd bij het Liefdesgesticht. De benodigde gelden **kwamen er voornamelijk** door giften. Hij dankt de heren geestelijken voor de hulp, brengt hulde aan de regenten voor hun bijdragen en spreekt de hoop uit, dat de kapel tot in lengte van dagen zal getuigen van godsvrucht en liefdadigheid. Daarna legt de pastoor de eerste steen. Na de legging spreekt architect van de Vaart. Hij feliciteert de pastoor met het werk en wenst dat hij zich vele jaren zal verheugen met de regenten, zusters en verpleegden op het bezit van de kapel. Ook het werkvolk en de bewoners van het gesticht worden niet vergeten in de hulde.

[De kapel zou eind jaren 30 van deze eeuw worden vervangen door de kapel die er nu in 1997 nog staat en het gesticht is in 1988 afgebroken P.P.].

19-09: Uitvoering door **Gastels Fanfare en Mannenkoor** en **Harmonie Sint Caecilia** van Stampersgat. In een gezamenlijke mars gaan de beide muziekgezelschappen onder grote belangstelling naar de "Harmoniezaal" aan de Kerkstraat. President Dautzenberg verwelkomt de muzikanten. De uitvoering verloopt zeer goed. Onder leiding van koordirigent Cranen brengt het **Gastels** zangkoor enkele liederen ten gehore en Jac de Jong brengt komische coupletten met een satire op Gastelse toestanden.

27-09: Vanwege de grote aanvoer van suikerbieten begint de **suikerbieten**-campagne op de Gastelse Beetwortelsuikerfabriek eerder dan de bedoeling is.

Oktober

22-10: Op 59-jarige leeftijd overlijdt plotseling burgemeester Constant de Bie in het ziekenhuis te Roosendaal. Hij was tevens lid van de provinciale staten van Noord Brabant.

Hij werd in 1838 in Oud **Gastel** geboren als zoon van de toenmalige burgemeester Johannes de Bie. In 1887 werd Constant geïnstalleerd als burgemeester.

Wethouder P. Smoor wordt waarnemend burgemeester.

November

De **suikercampagne** gaat gepaard met ernstige ongelukken: Een arbeider raakt met zijn voet tussen een vliegwiel, waarbij deze vreselijk verminkt wordt. Een andere werkman krijgt een bak met kalkstenen vanaf een hoogte van **16** meter op zijn hoofd en raakt ernstig gewond.

Een boerenknecht, die pulp gaat halen **wil** eerder op het fabriek zijn en rijdt bij het passeren twee mensen op het voetpad omver.

Door het overlijden van C. de Bie moeten er tussentijdse verkiezingen voor de Provinciale Staten plaatsvinden voor kiesdistrict Bergen op Zoom.

Op de vergadering van het kiesdistrict wordt Ant. Mastboom voorgesteld als kandidaat. Hij aanvaardt de kandidatuur.

De lijst zal worden ingeleverd bij de burgemeester van Bergen op Zoom. Op de vergadering wordt betreurd, dat de districten Bergen, Breda en Oosterhout na verzoek nog niet samenwerken.

Daarom wil men zelf met een kandidaat (A.M.] komen.

Deze lijst wordt ondertekend door **40** personen, waaronder **J.F.Franken.**

Later stellen de katholieke kiesverenigingen district **Breda/Bergen op Zoom/Oosterhout** echter Eug. Moors, burgemeester van Woensdrecht in een advertentie voor. Dat voorstel is eveneens ondertekend door **Franken.**

De Gastelse Kiesvereniging zit in een moeilijk parket, want Mastboom is kandidaat voor de Tweede Kamer via district Zevenbergen en voor de Provinciale Staten via district Bergen op Zoom.

Over verrassingen gesproken: Moors krijgt op de vergadering te Bergen op Zoom **9** stemmen en onder de lijst staan **10** namen, **1** is kennelijk naar de vijand overgelopen. Van je vrienden....

Na wat heen en weer schrijven in de krant gaan de beide kandidaten de verkiezingen in. In **Gastel** krijgt **A. Mastboom** zeer veel stemmen, ook al omdat veel meer kiezers zijn opgekomen dan in andere plaatsen. De heer Moors wordt echter met een overweldige meerderheid gekozen.

Onderzoek: W, van den Broek en P. Peeters

Bewerking: P. Peeters.

Bronnen: Krant De Grondwet jaargang 1897.
                  Drs. D. de Boer: Moderne geschiedenis van Nederland
                                         Elsevier Amsterdam 1965

UIT "HERINNERINGEN" VAN BROEDER THEOPHILE NIJMAN

Deel 7

Dit is het vervolg op eerdere artikelen uit de jaarboeken van onze Heemkundering. Er is hierbij geput uit een 28-tal schoolschriften, waarin wijlen broeder Theophile Nijman zijn herinneringen heeft opgeschreven. Hij begon hiermee in 1943.

Vanaf 1944 zijn het dagboeknotities. Ze zijn hier letterlijk weergegeven, met soms een korte toelichting, tussen haakjes, mijnerzijds.

F. VAN MERRIENBOER.

19 NOVEMBER 1945

Veel is er de laatste maanden gebeurd, waar alle **Gastelaren** over gesproken hebben. En het onderwerp was nog wel: de broeders! Het is een intieme Woosterhistorie geweest en nogmaals niet geschikt voor deze bladen. Broeder Gerard en Broeder Servaas, twee broers, (**Oomen** geheten), beide Gastelaars, hebben ons klooster verlaten en zijn terug de wereld ingegaan. Het waren twee talentvolle, actieve mannen en ik heb vooral met Gerard - over wie ik vroeger reeds schreef - dikwijls en veel samengewerkt. Het komt hier in het kort op neer. Wij hadden hier bij ons te veel vrijheid. Canisius is een reuze, goede vent, maar was niet genoeg overste! Ik zeg er direct bij dat het ook moeilijk is zulke onderdanen, die je feitelijk alle uren van de dag achterna moest lopen, te regeren. Zo hadden ze dit jaar hun hart en ziel verpand aan de verkennerij. Gerard was directeur van een dameskoor! Kapelaan Bennaers zaliger kon toen voor zijn vrouwelijke katholieke actie niemand anders vinden. In 't eerst was het zo'n beetje repetitie geven, op 't laatst was hij ook met hart en ziel gehecht aan dat directeurschap. De bisschop van Breda waarschuwde schriftelijk dat wij met geen meisjes bezig mochten zijn. Servaas gaf er zelfs les aan. Dat was allemaal mogelijk. Niet dat er iets bijzonders met hen of die meisjes gebeurd is, maar het ging te ver, dat voelden we allemaal wel en het was niet gemakkelijk dit zulke karakters aan hun verstand te brengen. Toen we hoorden dat de bisschop een dreigement aan het adres van ons huis had uitgesproken, ben ik naar het bisdom gegaan. Ik was de enige die dat op dat moment kon doen. Het resultaat van mijn onderhoud met monseigneur wist ik reeds van te voren. Dit was van de zomer. Het dameskoor moest onmiddellijk verdwijnen en **alle** contact met personen van het andere geslacht vermeden worden. Het kostte Gerard moeite, maar hij deed het en even later hoorden we niet meer van een dameskoor. Bij de verkennerij waren ook drie akela's en zij waren beiden hopman. Ook dat contact moest weg! Hier zat kap. P. achter! en op slot van

rekening moesten ze beiden - van de bisschop - zich geheel uit de verkennerij terugtrekken. Dit gebeurde niet zonder mokken. Tezeldertijd kwam het bericht dat wij in de kerk geen koster en organist meer mochten zijn. Gerard was ongeveer tien jaar een puike organist geweest. Ook dat offer was zwaar. Mijns inziens echter heeft de pastoor aan al het bovenstaande weinig of geen schuld. Een stomme zet van hem was dat hij ook Canisius van het directeurschap van het kerkkoor beroofde en de wens te kennen gaf dat de broeders niet meer op het koor kwamen. Dit zette bij ons allen kwaad bloed. Van die dag af, eind september, heb ik ook geen voet meer in de sacristie gezet. Twee en twintig jaar ben ik hulpkoster geweest. Ofschoon er een tijdelijke koster benoemd is, gaat Br. Maurice nog regelmatig 's zaterdags en bij drukke gelegenheden in de sacristie helpen. Om de maat vol te maken werd broeder Willibrord - eindelijk een resultaat na 25 jaren! - tot hoofd der school benoemd en Servaas, die zijn vaste aanstelling had moeten krijgen, gepasseerd! Hij zette geen voet meer in de school. De directeur [overste], broeder Ladislaus, een beste man, ging eens praten met het Hoofdbestuur [in Mechelen]. Resultaat... beide verplaatst naar België. Dit accepteerden zij niet met het genoemde gevolg, Misschien was er door meer tactisch optreden van alle kanten, nog iets te bereiken geweest, maar het geval ligt er. Het is een verlies voor ons huis. We zijn nu nog maar met drie broeders aan de school en zeven leken! Bovendien is ook

Van links naar rechts: Kapelaan W. van Dam, kapelaan Peeters [later abt van Bornem], pastoor Th. Jansen en kapelaan G. Kloeg (± 1947)

Maurice verplaatst naar België, zodat ons huis een hele verandering heeft ondergaan. een storm van verontwaardiging is losgebroken tegen de pastoor, die wel niet alles, maar toch veel had kunnen redden. Enfin we zullen maar hopen op de toekomst, die er niet rooskleurig voor ons uitziet. Wat zijn we openbare personen geweest hier en wat leven we nu met ons vijven teruggetrokken!

11 DECEMBER 1945

Zondag ben ik voor het eerst in dit seizoen eens naar de uitvoering geweest. Niet dat ik daarvoor al niet eerder de kans had, want er gaat geen zondag voorbij of er is nog altijd een stampvolle zaal. Maar het betrof hier een spel door Bredanaars gespeeld, ten bate van het weeshuis van Huijbergen. Ik heb er ook nog even het woord gevoerd, omdat ik een beetje de promotor ben van een actie voor de heropbouw van Huijbergen, dat - ik heb het de vorige zondag met eigen ogen aanschouwd - totaal verwoest is. We leven erg teruggetrokken, maar ik ben best tevreden. Ik houd me nu een paar maanden bezig met de studie van het leven van onze stichter Mgr. Scheppers. Vandaag stuur ik juist een eerste opstel naar België, rondom de geboorte van Victor Scheppers. En in de Kerstweek ga ik - in opdracht van de vicarus-generaal onzer Congregatie - naar Mechelen om de archieven te ordenen. Van ex-Br. Gerard heb ik nog wel eens iets gehoord. Hij schreef dat hij een zware strijd had en dat hij naar Limburg ging, want **Gastel** was te kort bij. Ik heb hem een lange brief geschreven, waarin ik hem het beste wens voor de toekomst en dat hij maar niet te veel aan het verleden moet denken.

Dit merkwaardige jaar spoedt dan teneinde. In januari handelde ik over een tweede huis en nu... Toch laat mij dat idee niet los. Zondag moet ik toch naar Breda en kan ik **Koeman** nog eens opzoeken. Ik zie onze toekomst in een internaat. We sterven uit hier, dat kan niet anders. Een tehuis voor arme verlaten kinderen. Het kan me niet schelen van wat voor makelij ze zijn, enige Belgische medebroeders erbij, dat moet toch kunnen. Dat is toch wat anders dan zo'n schooltje. In 't algemeen komt er ook verzet tegen de religieuzen, die in dit bisdom vooral overal de beste posten bezet houden. Bij het bestuderen van het leven van de stichter kom ik meer en meer tot de overtuiging dat we in de toekomst iets dergelijks moeten aanpakken. Zou ik de sociaalste man van Nederland, de radio-spreker Harrie de Greeve, er niet eens over raadplegen? Enfin nog even geduld.

Voor Pasen van dit jaar waren we nog druk bezig met evacuatie enz. In april draaide onze derde operette! In mei de bevrijdingsfeesten. Ik denk aan de vele drukke vergaderingen als voorzitter van het Oranje-comite. Dat ben ik dan toch nog even geweest! Daarna begon de misere met die twee. Heel de zomer heeft dat geduurd. Mijn reizen naar België komen me voor de geest en nog zoveel andere zaken. Het "precieze" van de zaak schrijf ik toch ook nog wel

eens op! Nu ga ik maar naar bed. O, ja, dat gezin van Ant. van der Horst, dat juist voor de bevrijding nog gebombardeerd is [zie aldaar] heeft nog steeds geen huis en zit altijd nog op den vreemde. Zijn twee schoolgaande jongetjes moesten alle dagen naar de grootouders in Stampersgat gaan slapen. Dit kon ik niet aanzien en nu heb ik ze - met een weinig moeite! - toch hier kunnen krijgen en slapen ze bij ons op een kamertje. Begin van een internaat!!

Broeder Theophile, broeder Gerard en dhr. Willemse (± 1935)

1 JANUARI 1946

De eerste dag van een nieuw jaar. Levendig herinner ik mij hoe verleden jaar in de nieuwjaarsnacht een vliegende bom hier vlak in de buurt viel. Wat is de wereld veranderd. Het afgelopen jaar zal in de geschiedenis als het vredesjaar bekend blijven. Daar behoef ik niet over te schrijven. Dat is bekend genoeg. Het afgelopen jaar... Tot augustus woonden de broeders van Huijbergen nog hier, daarna waren we nog met ons **zevenen**. Op 7 november gingen Gerard en Servaas weg. In de laatste week van het jaar vertrok onze goede en zeer beminde broeder Maurice, overgeplaatst naar België. Een nieuwe overste, een nieuwe kok, twee Belgen en wij met ons drieën, Canisius, Willibrord en ik. Dit is al wat er van ons bloeiend en werkzaam huis is overgebleven. 't Is om te schreien!

En wat zal de toekomst ons brengen? Dit is zeker, mijn plannen van vorig jaar geef ik nog niet op. Ik zie nog altijd alle heil in een internaat en ik zal niet rusten voor ik er een heb. Een oud en lang vervlogen beeld komt voor mijn geest. Lang voor de oorlog reeds zat het in mijn hoofd. De oude school in de Koelestraat!! Van vandaag af ga ik er weer mijn aandacht op vestigen, ik droom ervan, het laat mij niet los. Ik hoop veel medewerking te hebben van burgemeester **Hofland**, die juist voor Nieuwjaar de gelukkige tijding ontving, dat

hij nu ontslagen is van zuivering en vervolging of hoe dat goedje ook mag heten. Ik ben hem wezen feliciteren natuurlijk. De pastoor en soortgenoten zullen nu wel in de put zitten. Enfin, je hoort er weinig van. Hun laatste poging is mislukt. Het gezond verstand heeft gezegevierd. Gelukkig voor zijn prachtig gezin. Ze waren blij. De pastoor staat bij zijn parochianen niet in een goed blaadje. Alle dagen daalt zijn invloed, de mensen kunnen hem gewoon niet zien. Wat jammer, wat jammer. En we hebben zo'n prachtige parochie. Waar moet het naar toe. Nu Maurice weg is, zal hij vandaag of morgen wel bij mij komen, om mijn hulp in de sacristie af en toe. Maar hij kan er op rekenen, dat ik weiger, pertinent. Daarvoor heeft hij met ons [Canisius, zangkoor] te smerig gehandeld. Neen in de kerk hebben we onze rol uitgespeeld. We hebben er prachtig werk verricht, altijd de diensten opgeluisterd bij alle mogelijke gelegenheden, de zang op het koor en ook in de kerk bij sommige plechtigheden verzorgd, maar dat alles is afgelopen. De Plechtige Communie zal van 't jaar maar kaal zijn! Enfin het geval ligt er. We leven ons eigen leventje. Weinig doen we nog in het openbaar. Deze maand zal ik nog een spreekbeurt moeten vervullen voor de **Werkliedenbond**. Ik zal maar spreken over Thomas de Bie en enkele volzinnen in de zaal werpen, die van toepassing zijn op het **Gastel** van heden. Ja, het **Gastel** van heden. Wat heerst hier een danswoede. Getrouwde mensen nemen er grif aan deel en laten hun huisgezinnen in de steek. Er gebeuren werkelijk uitpattingen. Het intellectuele leven is uitermate sober. Ik moet mij toch maar weer in het volle leven werpen. Ik kon zo lekker de zaak aan de gang houden. O ja, binnenkort nemen we afscheid van de Blokorganisatie. Ik was vandaag bij kapelaan Siteur, ik heb hem uitgenodigd om de slotvergadering bij te wonen. Hij komt. We zullen allebei een rede houden. Met Kerstmis was het juist tien jaar geleden, dat de drie Juvenisten die we hier in huis hadden, naar België verplaatst werden. Hoe kom ik daar zo ineens op? Ja dat was door mijn schuld. Ik zag dat zij hier onmogelijk een goede opvoeding konden hebben. Als men nu zou vragen waarom niet, dan zou ik het antwoord alleen maar in een roman kunnen verwerken. Dat is niets voor een dagboek. Maar ik memoreer het, omdat bij die drie jongens ook Kees **Domen** was. En dat is later Br. Servaas geworden! En die zit nou in Sittard, de plaats waar **Jac** Heijnen [ook een van de drie) woont. En het toeval wil dat de tante van **Jac** Heijnen de vrouw is van de broer van Servaas en dat hij daar nu in de kost is! En ook zijn broer Gerard is daar, want die heeft het in Roosendaal niet lang kunnen volhouden. Een week of drie geleden is hij op een avond nog eens in **Gastel** geweest en in de Veerkensweg. Hij kwam bij mensen waar hij vertelde dat het hem door de ziel sneed, toen hij voorbij ons huis kwam, waar hij twintig jaar in gewoond had. Zijn kamer was verlicht, daar zat ik... De Kerstdagen heb ik in Mechelen doorgebracht. Op zondag 23 december ben ik er naar toe gegaan. Eerst heb ik 's middags in Kapellen een paar uur voor de novicen gesproken over onze stichter en heb ik de archiefstukken laten zien die ik bij me had. In Mechelen heb ik een dag of vier de archieven geordend. Er is nog

heel wat aanwezig en het wordt tijd dat die zaak ook eens flink aangepakt wordt. Vele kleren en voorwerpen van mijn diep-vereerden vader Stichter en vele papieren van waarde voer de geschiedenis van onze Congregatie heb ik er gevonden en ik ben nu in staat om enkele opstellen daarover te maken.

Mijn opstel: "Rondom de geboorte van Victor Scheppers" heb ik opgedragen aan Br. Assistent Frumence, omdat hij zo ijverde voor een tweede stichting in Holland. We gaan dus het nieuwe jaar in. Wat zal het ons brengen? Nu een pessimist ben ik niet en wil het ook niet worden. We hebben nu in ieder geval een broeder als hoofd der school en... twee broeders als leerkracht met... zeven leken!!

6 FEBRUARI 1946

Vele dagen denk ik niet eens aan mijn dagboek. De dagen vliegen voorbij. Ik heb nu weer heel de maand niets kunnen doen aan mijn Scheppersarchivalia. Eerst moet ik een lezing Waarmaken over Thomas de Bie. Het is een hele nieuwe geworden. Op 26 januari heb ik ze voorgedragen. Gisteravond werd ik onverwachts door mijn vriend kapelaan Siteur naar Oudenbosch geroepen om voor de Jonge Middenstand aldaar te komen spreken. Aan deze dingen beleef ik altijd mijn groot plezier. Ik ben nu weer een lezing aan het Waarmaken voor de Heemkundigen Kring. Ik heb ook nog wat aan een toneelspel gewerkt, ik volg een schriftelijke cursus Frans en.. ik kom altijd tijd te kort. Gelukkig dat ik de gave heb mij nooit te vervelen, ik heb altijd zin in studeren en schrijven. Maar toch zou ik graag alles verruilen voor.... een nieuwe stichting. Daar denk ik dikwijls aan, daar droom ik van. Maar de moeilijkheden zijn hier nog zo ontzaglijk groot. Begin maar eens te bouwen of koop maar eens iets voor je inventaris. Het lukt absoluut niet. Anders is het betrekkelijk rustig in **Gastel!**

4 MAART 1946

Weinig nieuws in **Gastel**. We zijn in de vastenavondsdagen en de wereld is wit. 't Is koud en er ligt een vracht sneeuw... en alle mensen zitten zonder kolen in het gehele land! Eten gaat beter, maar kolen, glas, bouwmaterialen enz. allemaal niks! 't ligt er alles nog bij als in de oorlogsdagen. Bij alle huizen zie je nog planken voor de ramen! Het vergaat hier van de uitvoeringen en altijd stampvolle zalen. Ook als het dansen is. Voor culturele avonden, zoals de werkliedenbond bijv. organiseert is weinig belangstelling. Ik heb van Kerstmis af niets meer kunnen doen aan **Schepperiana**. Eerst die lezing over Thomas de Bie en de hele maand februari ben ik bezig aan een studie: **Gastel** onder de Heren. Binnenkort moet ik daarover spreken in de heemkundekring. En dan ga ik weer aan de geschiedenis van de Congregatie werken. Ik heb vandaag naar Dre de Wolf, mijn Oudenbossche vriend die in Utrecht woont en secretaris is van het Nederlands Werkliedenverbond, geschreven en om een onderhoud

met hem gevraagd, over... een nieuwe stichting.

ZONDAGAVOND 17 MAART 1946

Eindelijk eens tijd om een paar notities te maken. De laatste weken heb ik al maar aan mijn lezing over de Heren van **Gastel** gewerkt. Verleden woensdag heb ik ze gehouden. Ik had wel een aandachtig gehoor, maar ik vond het zelf maar een tamme lezing. Ik houd meer van een onderwerp, waar zowat strijd aan te pas komt, zoals de **80-jarige** oorlog en de tijd daarna.

A. Nuchelmans

En 's anderendaags hebben we de heer Nuchelmans begraven. Ik heb reeds eerder over hem geschreven en daaruit kan men weten, dat hij geen vriend van mij was. Nu de laatste jaren is alles kalm met hem verlopen. Ik kwam er altijd nog op 8 maart even om hem te feliciteren. Het is een zwaar verlies voor mevrouw en de kinderen. De begrafenis was zeer plechtig: alle schoolkinderen waren aanwezig, de Confrerie, de Vincentiusvereniging, de Harmonie die een treurmars blies, Wat heb ik hem goed gekend en wat is hij vroeg uit de tijd. Door een onzer broeders was hij hier gekomen, die had hem in Budel gekend. Wij hadden destijds een huis in Hamont [Belgie], wat er vlak bij ligt. Was er van het begin af aan een contract gemaakt, waarbij een broeder zodra hij hoofdakke had, tot hoofd benoemd zou worden, dan hadden veel onaangenaamheden gespaard kunnen blijven. Hij en ook zijn vrouw [meen ik] hadden een idee, dat ze er bij een broederschool toch te veel waren. Het heeft ons ook wel eens aan goede wil

ontbroken, gedurende bepaalde perioden. Maar in 't algemeen mag ik toch zeggen, dat bij ons dat idee niet voorzat. Jarenlang was hij vriend van den huize; heel wat feestjes heeft hij bij ons gevierd. Na de grote ruzie, die ik vroeger reeds beschreven heb, heeft hij jarenlang in de beste verstandhouding met ons geleefd. Toen Broeder Polidor [De heer Tulmans] wegging en hij bij hem zeer veel over de vloer kwam, liep de geschiedenis langzamerhand weer mis. Hij moet zeker een ruime plaats hebben in de roman die ik ga schrijven. Het heeft geen zin er hier dieper op in te gaan. Canisius en ik zijn niet wezen condoleren, Willibrord wel, maar die is ook hoofd der school en zijn opvolger! Hij is er trouwens altijd blijven komen, wat zijn ambt meebracht. Ik heb nooit zijn systeem goed kunnen keuren; zijn omgang met onderwijzers en kinderen vooral hadden mijn sympathie hoegenaamd niet. Persoonlijk heb ik nooit enige wrok tegen hem gevoeld, ofschoon hij mij vaak danig dwars heeft gezeten. Menigmaal hebben we tegenover elkaar gestaan en dan ging het er nogal op

los. Hij is ongeveer 25 jaar hier geweest. Zijn verdienste voor de school zijn m.i. niet groot te noemen. De laatste jaren sukkelde hij geweldig, zijn tong was bijna geheel lam; verleden week heeft hij een bloeditstorting in de hersenen gehad en een paar dagen na de bediening is hij met volle kennis overleden. Ik heb hartelijk voor hem en het beproefde gezin gebeden. Ik heb ook verschillende dingen aan hem te danken en heb in sommige zaken wel iets van hem geleerd. Hij ruste in vrede! Zojuist kom ik van het klein patronaat [jongerenvereniging, F.v.M.]. Dat is weer opnieuw begonnen, eindelijk, en kapelaan Kloeg en ik zijn de leiders. Vele herinneringen aan mijnheer Mouwen en kap. Peeters draag ik daarbij rond. Aanvankelijk dacht ik mij uit alles terug te trekken, maar het is mijn aard niet rustig door het leven te gaan: ik heb weer verschillende vergaderingen bijgewoond, o.a. van de R.K. Volkspartij [vroeger Staatspartij], waarvan ik altijd een felle aanhanger ben geweest. Voor de Katholieken een eigen organisatie, ook op politiek terrein, is in ons land nog altijd hard nodig. Dre de Wolf heb ik over mijn stichting en plannen gesproken, hij zou eens uitkijken, maar ik zie er weinig van komen. Ik denk dat we moeten beginnen met een tiental kinderen hier in huis op te nemen, dat zou een sociaal werk zijn en het begin van een uitgebreider! Maar ik ben niet alleen!!

5 APRIL 1946

Ik zit weer in verscheidene comites, waarvan monumentenzorg er een van ia. Een eigenaardige geschiedenis. Kort na de bevrijding hielden de **BS-ers** [Binnenlandse Strijdkrachten] waarvoor Jan Kuppens de klompenmaker [die nu drie zonen in Indie heeft bij de Stoottroepen!] zowat de leider was, wel eens een feestavond. Ik ben er ook wel eens geweest en hield er eens een korte rede over: "Brabant en Oranje" die bij de protestantse aanwezigen in geen goede aarde viel. Men collecteerde op zulke avonden dan voor een oorlogsmonument. Daar moet nog een 100 gulden van over zijn! Daar kwam ook een luitenant Poppe uit Roosendaal en die had een vriend de beeldhouwer Visser uit Seppe. En Poppe schijnt een beeld besteld te hebben en dat beeld is klaar. Maar wij hebben een nieuw Comite met Dr. Van **Susante** als voorzitter en ik als secretaris en wij moeten van dat beeld niets hebben. Ik geloof dat het f.2000,- kost. Wij voelen meer voor een eenvoudiger gedenkteken bij de graven der negen Engelsen in de Veerkensweg. [zie dossier Comite). En met die opdracht hebben we feitelijk niets te maken. Trouwens gisteren heb ik nog drie heren van de Brabantse keuringscommissie hier gehad en liet hun de ontwerpen [tekeningen] van Visser zien en alle drie lachten ze er mee! We gaan nu collecteren in heel de gemeente en ik heb gisterenavond op een gecombineerde vergadering van B. & W., Oranje- en Toneelvereniging en ons Monumentencomite tegen mijn tegenstanders [op dit punt althans!] gezegd, dat we 1000 gulden ophalen! We zullen zien. De heer Melsen, voorzitter van het Oranje-comite zag liever geen gecombineerde collecte, maar daar heb ik me tegen

verzet. Het Oranje-comité moet voor hun feesten zelf maar collecteren! Overigens is het leven tamelijk saai. Ik schrijf veel, ik zoek momenteel naar de vroegste historie van onze Congregatie. Ook aan de Gastelse geschiedenis werk ik nog altijd door. Dezer dagen las ik een artikeltje van aalmoezenier Deenen uit... [volk]

7 APRIL 1946

Waar was ik ook weer gebleven? O ja! Er kwam juist volk voor me. Gisteren en vandaag gecollecteerd voor het monument. Bijna alle mensen voelen aan, dat men daarvoor iets moet geven. Haast nergens hoef je te pleiten. Maar als dat soms nodig is, dan vliegen we er op, Jan Kuppens en ik en vragen de lui of ze de bange frontdagen van 1944 al vergeten zijn? Wat hebben sommige mensen toch een allerellendigste woning! Een huisje vol kinderen. Een stal gelijkt het bij sommigen. Het woord verschrikkelijk is hier op zijn plaats! Maar daar ga ik nu niet verder op in. Maar voor het gezin M. schrijf ik onmiddellijk naar Breda. Die moeder moet uit de ouderlijke macht ontzet worden en de kinderen van haar weggenomen. Ik heb het daarstraks direct tegen Dr. Van S. verteld. Doe maar kalm aan zei hij, want er zal weinig aan te doen zijn. Ik moet er toch eens over denken. Maar waar zat ik mee in mijn hoofd? Och met alsmaar hetzelfde probleem! Een tehuis voor verlaten kinderen. Zijn er die? Kap. Deenen schrijft: Als de moeders vrijgelaten worden, hebben ze geen huis en de West-Brabantse kinderen van N.S.B.-ers dreigen naar grote Limburgse kampen te moeten. Wat kan ik doen? Onmiddellijk tien kinderen opnemen. De zolder daarvoor inrichten. Goed, maar mijn huisgenoten, hoe denken die daarover? De Oversten zullen een broeder-surveillant moeten sturen. Meubilair! Dat kan ik wel bij elkaar krijgen. Zal ik beginnen? of ben ik bang, want het zal voor mij een groot offer zijn. Gebonden, de vele vrije uren die ik heb voor wat sociaal werk. vergaderingen, waar ik nog altijd van houd, voor mijn schrijverij!!! Ik kan nog veel doen aan de geschiedenis van **Gastel**, aan de geschiedenis van onze Congregatie, aan toneelschrijven. Wanneer ik er mee begin, is dat dan afgelopen? Dat zie ik nog zo direct niet in. Ofschoon het wel veel werk mee zal brengen. En misschien allemaal tegenvallers. Maar onze eerste broeders, hadden het die niet hard, hadden ze het niet honderdmaal harder dan wij? Zijn wij geen grote heren! Wat moet ik doen? Ik bid alle dagen opdat O.L. Heer mij zijn wil op een of andere manier kenbaar zou maken. Ik kan in ieder geval meer voor hem doen dan 5 uur per dag school, wat patronaat en een comite hier en een commissie daar. Verleden week op een stille zaterdagavond schreef ik een brief naar mevr. Weber in Vught, die destijds eens hier kwam voor dit werk. Ik gooide hem op de post, maar ging hem 's zondagsmorgens weer terughalen, bang dat er iets van zou komen! en later heb je er dan weer spijt van. Zal ik eens contact zoeken met Kap. Deenen? Ik moet nu eerst weer drie dagen collecteren. Ellendig, dat die gedachten maar

niet uit je hoofd willen. Ik ga morgen een noveen [een negendaagse godsdienst-oefening. F.v.M.] beginnen tot mijn diepvereerde stichter Mgr. Scheppers. Ik ben benieuwd of er in die negen dagen niet een of ander duidelijker zal worden, of ik niet een of ander teken van boven krijg, zoals hijzelf dat kreeg in Parijs en in Scherpenheuvel; in de eerste stad nam hij het besluit om priester te worden, in het tweede genadeoord om onze congregatie te stichten.

16 APRIL 1946

Van die noveen is niets terecht gekomen. Twee dagen later dacht ik al, er kan toch niets van komen. We zullen ons gewoon leventje maar doorzetten. De collecte is goed gelukt, ik weet echter de totale opbrengst nog niet. Waar we vroeger een dubbeltje kregen geven de mensen nu een gulden en wie wat meer is dan rechtuit, geeft een rijksdaalder. Verleden zondag is burgemeester Hofland 50 jaar geworden. De N.V.L. [Nationale Vereniging Luchtbescherming. F.v.M.] is nog steeds niet geliquideerd, dus hebben we een bloemstuk gegeven en is het voltallige bestuur [zelfs kap. Siteur uit Oudenbosch was aanwezig] gaan feliciteren. Het was er kolossaal druk. Het voltallig gemeentepersoneel, de wethouders en ... de drie kapelaans Peeters, Van Dam en Kloeg. Alleen de pastoor ontbrak nog. Ik zeg, nog, want van Aarssen [onderwijzer. F.v.M.] vernam ik dat er weldra een verzoening tot stand zou komen. Goddank! Trouwens, men begint overal in den lande respect te krijgen voor die personen, die op hun post gebleven zijn! Men beschouwd hen nog niet als helden, maar men krijgt meer oog voor de ontzettende moeilijkheden die deze mensen hebben gehad. Ik heb natuurlijk van de gelegenheid gebruik gemaakt om een woordje te spreken! Het was er heel gezellig.

22 APRIL 1946

Gisteren was het Pasen. Tamelijk koud en overtrokken. De diensten in de Goede week waren saai wat de zang betreft. De nieuwe koördirecteur C. Willemen stond alleen met de organist P. Dam. Weinig animo. Anders dan andere jaren onder Canisius. Deze liet zich begrijpelijkerwijze niet zien. Broeder Maurice zal ook nog wel eens aan Gastel gedacht hebben dezer dagen. Hij had het altijd zo druk. De broeders hadden zo'n groot aandeel in al die kerkelijke plechtigheden, 25 jaar lang. Nu worden we overal buiten gelaten. 't Is jammer, 't is jammer. Dat komt nooit meer goed onder deze pastoor. Van de plechtige communie hoor je ook al niets. Daar was broeder Canisius helemaal de man bij! In januari begon hij altijd al met catechismus overhoren, de Mis aanleren enz. Op de dag zelf stond hij dan voor de communiebank te dirigeren. Ik leidde het technisch gedeelte. Hij was ook altijd drie dagen bij de retraite. Ik ben benieuwd hoe het van 't jaar zal gaan. Ik weet al dat kapelaan Kloeg de leiding heeft van heel de zaak. Enfin, we zullen maar zien. Canisius en ik zijn gisteren

naar Oudenbosch gewandeld, naar het Lof. Prachtig. Pastoor van den Elzen preekte, hij zag ons zitten en ik merkte dat hij aan ons dacht en aan vroeger. Hij heeft nog dezelfde preektrant. Steeds kom ik onder zijn bekoring. Daarna zijn we bij hem op visite geweest. Nog dezelfde vitale mens! Royaal. Ik heb den indruk, dat hij betrekkelijk eenzaam leeft. Waren wij niet gekomen, dan had hij wat geslapen, zei hij. Deze mens kan er niet meer inkomen geloof ik. We hebben veel gepraat over **Gastel**, over vroeger. De naam van Pastoor **Jansen** hebben we niet eens genoemd. Daar houdt hij niet van, hij zal er nooit iets van zeggen. Terloops kwam ter sprake dat er hier in **Gastel** destijds een Duitse spion is afgemaakt. Hij had daar van iemand het relaas van ontvangen. Hij las het ons voor. Ik denk dat ik er al eens eerder in deze bladen over geschreven heb, ik weet het niet meer, want ik lees die nooit over.

Het komt hierop neer. Een zeker Theo dwaalde hier in de buurt enige maanden voor onze bevrijding rond. Hij logeerde in Oudenbosch, is ook enige malen op de pastorie geweest, maar de pastoor was niet thuis. Hij stond in contact met vele personen, enige uit België, ook met Dr. van Son uit Oudenbosch, een broeder en nog enkele andere mensen. In Roosendaal kende hij de afgezette burgemeester Mr. Prinsen, secretaris Frijters en ook in **Gastel** verschillende mensen o.a. in de buurt van de Langenberg de families Loos, Puttiger, Wagemakers e.a. naar het schijnt ook **Hofland**. Aanvankelijk beschouwde men hem als illegaal werker, zelfs als leider van een ondergrondse beweging tegen de Duitsers. Van Campenhout echter [de bekende Campi] vertrouwde hem **niet** en op 22 sept. 1944 lekte een en ander uit. Het kwam zover dat er vermoedens rezen tegen Theo en al gauw viel hij door de mand. Dat was in het huis van Loos en daar waren enige Wagemakersen, Campi, **Puttiger** enz. Theo moest uit de weg geruimd worden, dat stond vast, want als hij aan het praten ging, zouden verscheidene mensen in de val lopen. De **Tommies** [Engelse bevrijders, F.v.M.] naderden en hij zei: "Houd mij maar gevangen tot ze komen." Maar ze hebben hem toen koud gemaakt, wie weet ik niet precies. Ik moet Campi eens spreken.

Kapelaan Siteur sprak ik ook nog even. Ik zei tegen hem dat het zo druk geweest was bij de burgemeester. Ja, zei hij, de andere dag wist pastoor **Jansen** al dat ik er geweest was en hij moet gezegd hebben: "Zijn jullie nu allemaal vergeten wat die man ons aangedaan heeft!!" Dat lijkt nog allerminst op een verzoening.

RONDOM DE SLOOP VAN DE GASTELSE KERK IN 1905

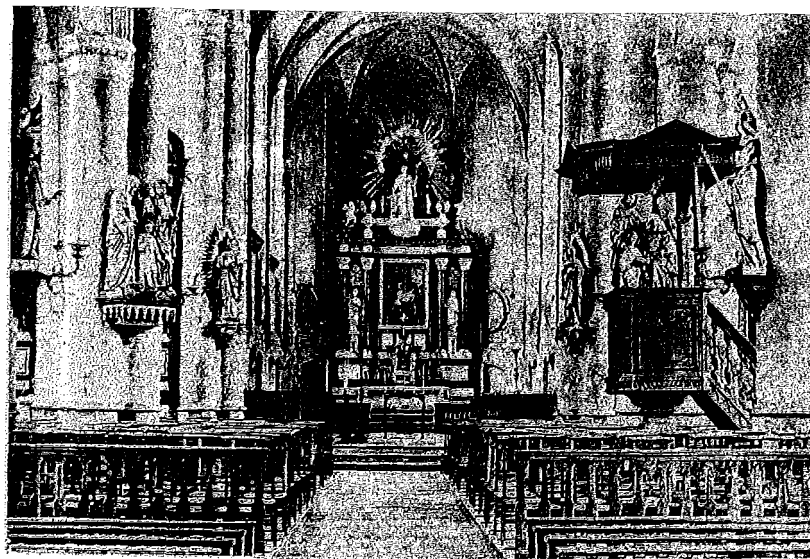
Op 17 januari 1899 schreef burgemeester Mastboom van Oud-Gastel de minister van Binnenlandse Zaken een brandbrief. Mastboom had vernomen dat pastoor Van Aalst van plan was de katholieke kerk, het oudste gebouw in de gemeente, te laten slopen. De parochie barstte volgens de pastoor uit haar voegen; het kerkgebouw was veel te klein. De burgemeester probeerde de pastoor de pas af te snijden, Hij vroeg de minister of dit 'meesterwerk van bouwkunst dat dateert van de dertiende eeuw' niet behouden kon blijven. Er volgde een strijd tussen pastoor en burgemeester die ruim zes jaar zou duren.

Het ministerie zond spoorlags topambtenaar Adolf Mulder naar Oud-Gastel om poolshoogte te nemen. Mulder was verantwoordelijk voor monumentenzorg. Hij had in 1898 de oude kerk nauwkeurig opgemeten en daar negen bouwtekeningen van gemaakt. Op 17 januari 1899 liet hij het gebouw fotograferen. De tekeningen en zes foto's bevinden zich bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg in Zeist, afdeling foto- en tekeningenarchief. Waarschijnlijk werd de burgemeester dus door Mulder getipt: de brief van Mastboom was geschreven op dezelfde dag dat het ministerie foto's liet nemen. Op 23 januari 1899 produceerde Mulder een korte nota, een technisch stuk met een gedetailleerde beschrijving van het kerkgebouw. Een deel van deze nota werd eerder gepubliceerd door W.J.F. Juten in *Taxandria: tijdschrift voor Noordbrabantsche geschiedenis en volkskunde* 12 (1905) p. 285-289. Op basis van deze gegevens tekende P.F.A. Akkermans een plattegrond: afbeelding 3 in 'De oude kerk van Gastel', *Jaarboek Heemkundekring het Land van Gastel* (1989) p. 8. [Op enkele details wijkt deze plattegrond af van het 'Grondplan van de Kerk der RK Gemeente te Gastel' dat Mulder in 1898 tekende, *JvM*] Het slot van Mulders nota viel vrijwel volledig ten prooi aan het rode potlood van minister Goeman Borgesius. Dit geschrapte deel is hieronder gecursiveerd weergegeven. Het originele stuk bevindt zich in het Haagse Algemeen Rijksarchief, Archief Ministerie van Binnenlandse Zaken, afdeling Kunsten en Wetenschappen 1875-1918, inventarisnummer 931.

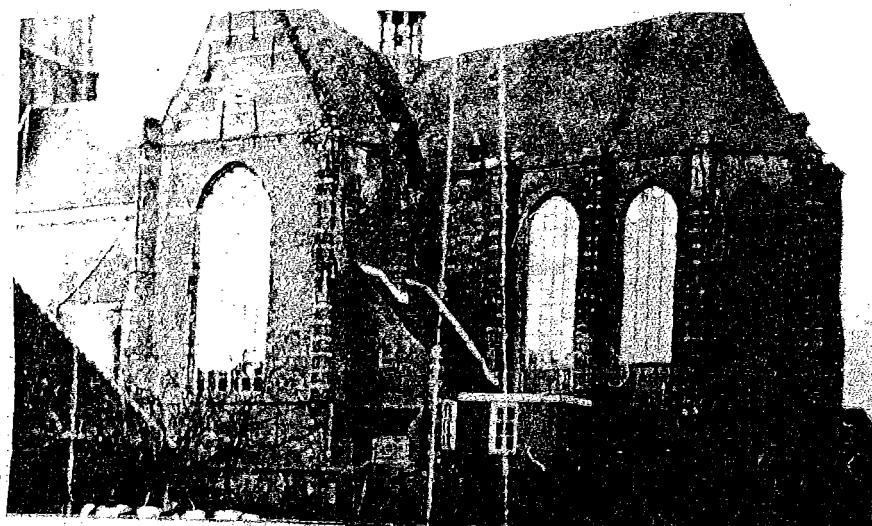
Nota over de R.K. Kerk te Gastel

De R.K. Kerk te Oud-Gastel, aan de H. Laurentius toegewijd, is een groot, hoog en ruim gebouw, dagtekenende uit de tweede helft der 15de eeuw. De grote, hoge, ten westen aangrenzende toren behoort eveneens aan de R.K. gemeente en is uit dezelfde tijd.

De kerk vertoont in plan een zuiver kruis. (...) De ganse breedte der kerk, gemeten over de transepten is uitwendig 29 m. (...) Thans [in 1899 *JvM*] is de kerk in sommige opzichten in een minder gunstige, alhoewel in het geheel niet vervallen toestand. Alle gewelven ten westen der transepten zijn

R.K. Kerk St. Laurentius te Oud Gastel (voor 1905)

De afgebroken R.K. Kerk St. Laurentius te Oud Gastel (± 1905)

verdwenen en in de plaats daarvan is een vlak gestucadoord plafond aangebracht. Terwijl de gewelven een hoogte hadden van ± 14 m. is het stuccoplaafond in het schip slechts 11.70 m. en dat der zijbeuken 8.90 m. hoog. [...] Bovendien is de kerk inwendig geel gekleurd met een donkere tint, welke smakeloze behandeling aan de kerk een vervallen aanzien geeft. [...] Het glas in de vensters is van groot formaat; de loden roedjes zijn op het glas geschilderd. *Uitwendig is de kerk fraaier dan inwendig.* De kerk is gebouwd van baksteen [twintig lagen = 1.03 m] met een ruime toepassing van tanden en blokjes witte steen. [...].

De kerk wordt ten westen begrensd door een zwaar aangelegde hoge toren. Deze is in dezelfde stijl als de kerk. De kerk is tijdens de reformatie in handen der Hervormden geweest; zij is juist honderd jaren geleden, in 1799,

aan de Rooms-Katholieken weergegeven.

De Hervormden gebruikten alleen het koor en moeten al zeer slecht de kerk onderhouden hebben. Bij de teruggave ontbraken de gewelven ten westen van het transept, de dakschilden der zijbeuken waren verhoogd en de vensters van het middenschip waren weggestopt en dichtgemetseld. Bovendien zijn de meeste dwarsbindten van de schone gans in massief eikenhout uitgevoerde kap aan beide zijden gelast, waaruit is af te leiden dat jarenlang inwateringen plaats hadden. Door het niet tijdig voorzien in verschillende ontstane gebreken, breidden deze zich uit zodat enige herstellingen zowel in- als uitwendig nodig geworden zijn.

De R.K. gemeente telde in het begin dezer eeuw ongeveer 2100 communicanten, zij heeft er thans meer dan 4200. De kerk, hoewel groot voor een dorpskerk, is thans veel te klein geworden, en daar men toch verplicht zou zijn een belangrijke som uit te geven voor een eventuele herstelling, heeft de Eerw. Heer Pastoor van Aalst zoals hij zelf zei, door de nood gedwongen schoorvoetend besloten een nieuwe kerk te bouwen. De toren wordt behouden, deze heeft tussen 1860-1870 herstellingen ondergaan onder leiding van de heer Veneman uit 's-Hertogenbosch die tussen de 70 en 100 duizend gulden gekost zouden hebben. Op de toren is o.a. een 2 a 2.5 m hoge stenen balustrade aangebracht die de toren het aanzien geeft alsof de helm daarin is ingezakt.

Mijn bewering dat de kerk te belangrijk was om deze af te breken, dat men de kerk moest behouden en vergroten door verbreding der zijbeuken, werd beantwoord met: "Hoe men de kerk ook tracht te vergroten, zij blijft steeds te klein". Daarenboven zei de Eerw. Heer Pastoor dat men het geld liever wenste te besteden aan een nieuwe kerk, dan aan de herstelling der oude, die met een eventuele herstelling toch nooit aan het doel kon beantwoorden.

Op mijn vraag of de parochie niet voor splitsing vatbaar was, door te Stampersgat, een gehucht dat onder Oud Gastel behoort, een nieuwe kerk te bouwen, kreeg ik ten antwoord dat zulks niet zou helpen daar Stampersgat een gehucht van ongeveer 400 inwoners was. Kon op de een of andere wijze Oud Gastel in twee parochies verdeeld worden, dan zou een vergroting onnodig zijn, en dan zouden de aanwezige voor de nieuwe kerk bestemde gelden voor een herstelling gebruikt kunnen worden. Dit zou verkieslijker zijn dan een vergroting, daar de kerk daardoor in zijn schone verhoudingen zou benadeeld worden.

De heren geestelijken die deze kerk bedienen zijn van de Bernardiner orde, wiens hoofdzetel te Bornhem bij Mechelen is. De gemeente behoort onder het Bisdome van Breda. De plannen der nieuwe kerk worden gemaakt door de heer Van Genk, architect te Leur (Etten). Een dezer dagen wil men aanvangen met de bouw der hulpkerk. Ruim twintig jaar geleden wilde men de kerk reeds vergroten, doch daar op het kerkhof geen uitgravingen mochten

geschieden moest men voorlopig van het plan afzien. Nu dit bezwaar is opgeheven en het kerkhof reeds is omgespit denkt men daarmee voort te gaan.

Het zou zeer te bejammeren zijn, indien deze kerk in plaats van hersteld te worden, afgebroken werd. Er zijn slechts uiterst weinig oude dorpskerken in ons land, welke in belangrijkheid en architectonische fraaiheid met deze kunnen wedijveren.

Haag 23 jan. 1899

A. Mulder

De minister stuurde de nota op 24 januari naar de Gastelse gezagsdragers en benadrukte: 'Sloop is zeer te betreuren'. Drie weken later ontving hij een brief van het kerkbestuur van de parochie van **Gastel**, president: pastoor R. van Aalst. Ook deze brief bevindt zich - evenals de twee die nog volgen - in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag. De technisch-bouwkundige beschrijvingen uit die brief lijken te zijn ingefluisterd door een architect die op een grote opdracht aasde: de al door Mulder genoemde Van Genk.

Gastel, 10 februari 1899

Naar aanleiding der missive van 24 januari jl. heeft het Kerkbestuur der parochie van **Gastel**, de eer U Excellentie zijne zienswijze mede te delen.

De Kerk ontegenzeggelijk in haar oorspronkelijke toestand een monumentaal gebouw en, in aanmerking genomen het zielental der parochie bij de stichting, groots opgetrokken, verkeert thans in een deplorabele toestand, waarin zeer zeker verandering gebracht dient te worden. Die vervallen toestand heeft evenwel twee oorzaken, welke niet het gevolg zijn van nalatigheid, ook in vroegere tijden.

In de 17de eeuw toch, werd de toren geteisterd door een hevige brand, die het smelten der klokken zelfs veroorzaakte en een groot gedeelte der kerk werd daardoor tevens aangetast. Zeker is het, dat de daken en een groot gedeelte der gewelven, geheel zijn vernield geworden en het gebouw veel van zijn hechtheid heeft verloren.

Welke ook de beweegredenen mogen geweest zijn, het gebouw is niet in zijn oorspronkelijke staat hersteld geworden; de vensters in de middenbeuk aan de zuidzijde zijn dichtgemaakt en de muur aan de noordzijde schijnt zoveel geleden te hebben, dat die geheel nieuw is opgetrokken, zodat daar geen spoor van vensters meer te vinden is.

De eerste boog bij het inkomen van het transept uit de middenbeuk, bestaat voor een groot gedeelte uit losse stenen, aangebracht bij het bouwen

der kerk, doch is in de 17de eeuw aangeraseerd en opgemetseld, waardoor hij zich nog staande houdt; tot hier is het gehele gewelf verdwenen.

Dat het geheel veel heeft geleden mag blijken uit de toestand van de muren der transepten, welke op een afstand van ongeveer een meter der vensters, met trekijzers zijn verbonden; uit de staat der nog aanwezige gewelven van het koor, waarvan de graden zijn doorgeknakt, wederom gevolg van het uitzetten der muren, en van de contraforten, waarvan de voornaamste van boven meer dan drie meters zijn vernieuwd in ijsselsteen en anderen zijn uiteengezet.

Dat er reeds lang behoefte is gevoeld daarin verandering te brengen, blijkt daaruit, dat reeds ongeveer 22 jaren geleden, het toenmalig bestuur, wars van vandalisme, met opoffering van grote tekorten, plannen heeft doen ontwerpen tot restauratie en vergroting, die wel zouden zijn uitgevoerd geworden, waren zij niet gestuit op een onoverkomelijke hinderpaal: gebrek aan ruimte en plaatsen.

Bedroeg in 1798 het zielental der parochie 2113, in het jaar 1898 was dat gestegen tot 4400, zodat het duidelijk is dat het bestuur, bedacht op zulk toenemen der bevolking, zich niet gerechtigd achtte een verandering aan te brengen, die reeds voor de naaste toekomst zou blijken onvoldoende te zijn.

Te verwonderen was het dus niet dat reeds toen besloten was tot de bouw van een geheel nieuwe kerk, en uit dien hoofde herstellingen en onderhoud werden beperkt tot het hoognoodzakelijke.

De behoefte aan meerdere plaatsen bleef zich evenwel doen gevoelen, en was er reeds vroeger van elke beschikbare ruimte partij getrokken, nog meer getrooste men zich het behelpen, met het uitzicht op spoedige verbetering; zodat thans moet worden voorzien in 127 vrouwenplaatsen, 160 mannenplaatsen en 312 algemene plaatsen, te zamen alzo ongeveer 600.

Op welke wijze een vergroting ook plaats heeft, nimmer zal het vereiste aantal plaatsen bereikt worden en zal men met behoud van transept en acht kolommen een geheel verkrijgen *dat zich slecht zal lenen voor de godsdienst oefeningen.*

Gaarne wil het bestuur zich opofferingen getroosten in het belang van kunst en architectuur, niettegenstaande het slechts over beperkte middelen heeft te beschikken; maar waar het belang van de parochie zo duidelijk spreekt, schroomt het niet, met betrekking tot het bestaande gebouw, zijn kunstliefde ten offer te brengen aan de noodzakelijkheid.

Mocht Uwe Excellentie evenwel van oordeel zijn, dat het gebouw als monument, maar dan in zijn oorspronkelijke staat, in het algemeen belang dient behouden te blijven, dan is het bestuur niet ongenegen, daaromtrent met Uwe Excellentie in nader overleg te treden.

Het Kerkbestuur voornoemd.

De President R. van Aalst, pastoor.

De secretaris W. Sloopers

Nog dezelfde dag, 10 februari 1899, verzocht de pastoor architect P.J. van Genk het plan voor een nieuwe kerk te maken. Van Genk had de naam degelijk te bouwen en nooit boven de begroting uit te gaan, een 'bisdomarchitect' die garant stond voor een goed resultaat [vgl. Ineke Pey, *Herstel in nieuwe luister. Ideeën en praktijk van Overheid, Kerk en Architecten bij de restauratie van Middeleeuwse katholieke kerkgebouwen in Zuid-Nederland* [Nijmegen 1993] p. 89 en 297]. De architect dacht het karwei voor fl 180.000 te kunnen klaren.

Van Aalst verzweeg in zijn brief aan de minister dat decennia lang op het onderhoud van de kerk bezuinigd was, omdat men er van uitging dat een nieuwe zou worden gebouwd. In de tweede helft van de negentiende eeuw verrezen er namelijk honderden kerken in Nederland, vaak zeer ruime gebouwen met het oog op de snelle bevolkingsgroei. In het bisdom Breda bijvoorbeeld werden tussen 1843 en 1893 57 katholieke kerken neergezet [zie L.J. Rogier en N. de Rooy, *In vrijheid geboren - katholiek Nederland 1953-1953* [Den Haag 1953] p. 403 en het genoemde boek van Ineke Pey, *Herstel in nieuwe luister*, passim). Het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland, in 1853, was een flinke stimulans. Het triomferend katholicisme uitte zich onder meer in kerkenbouw. Een van die 57 was de basiliek van Oudenbosch, die tussen 1865 en 1880 werd gebouwd. Pastoor Van Aalst zal deze bouw met afgunst gevolgd hebben. Een van de pastoors in de buurt schijnt van de Oudenbossche bouwpastoor Hellemonds gezegd te hebben dat deze voor diens ijdelheid eeuwig zou branden in de hel!

De minister antwoordde het kerkbestuur op 13 maart dat hij een onderzoek zou instellen. Hij liet het hoofd van de afdeling Kunstzaken van het ministerie, de bekende katholieke politicus Victor de Stuers, contact opnemen met bisschop Petrus Leyten van Breda. De bisschop schreef de minister op 15 maart dat De Stuers hem verteld had dat diens vriend Pierre Cuypers, de beroemde architect en Rijksbouwmeester die vele kerken had ontworpen en gerestaureerd en in Amsterdam het Rijksmuseum en het Centraal Station had gebouwd, kosteloos restauratieadvies wilde geven. Mgr. Leyten liet de minister weten dat de pastoor van Gastel hem toestemming gevraagd had voor 'noodzakelijke herstellingen'. Hij had nog geen opdracht tot slopen gegeven.

Op 19 juli 1899 ontving het ministerie de volgende reactie van Cuypers, in antwoord op een brief -waarschijnlijk geschreven door De Stuers- van 13 maart.

Amsterdam, 13 juli 1899

Onder terugzending van de bij nevensvermelde missive gevoegde bijlagen [waarschijnlijk de nota van Mulder met tekeningen en foto's *JvM*] heb ik de eer aan Uwe Excellentie het volgende te rapporteren:

De 29e mei j.l. heb ik, in loco, een onderzoek ingesteld naar de toestand der

R.K. kerk te **Gastel**, die ik, gebruik makend van de overgelegde tekeningen, in verband met de hierbij teruggaande nota, welke de geschiedenis der kerk vrijwel teruggeeft, zeer nauwkeurig kon nagaan.

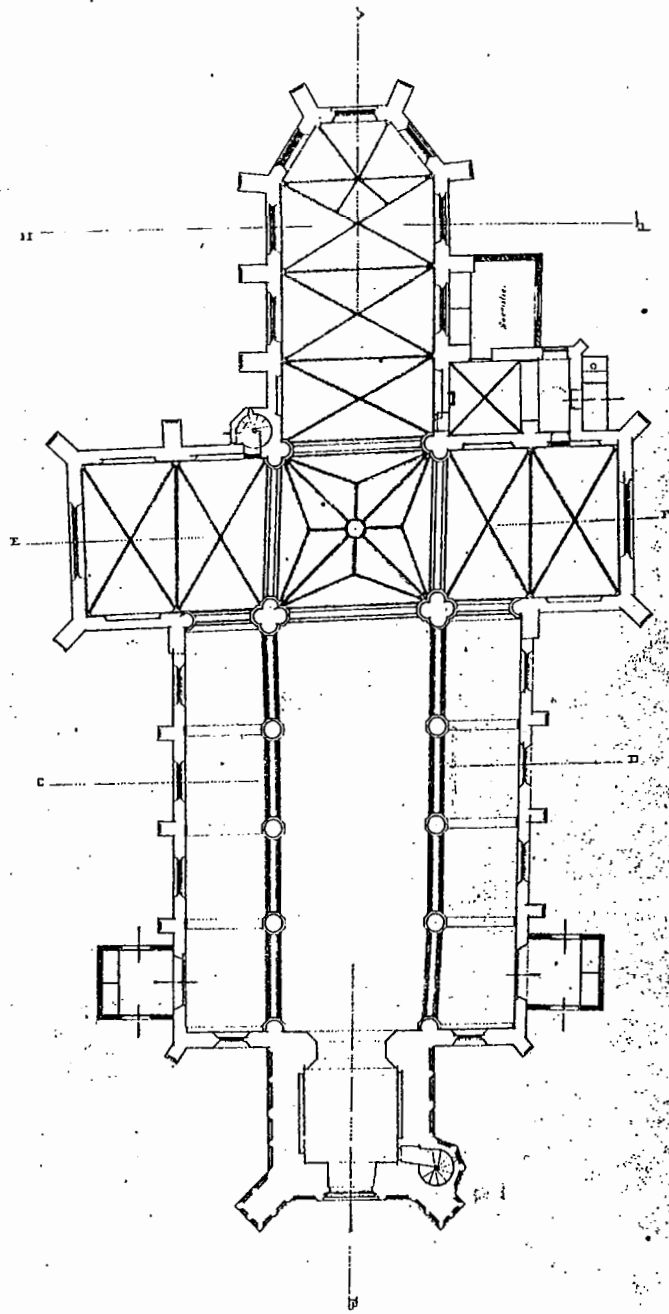
Bij dit onderzoek is mij gebleken, dat men in de laatste jaren, zeer weinig aan het onderhoud der kerk heeft besteed, omdat men voornemens was de kerk te slopen en door een nieuwe te vervangen, niet om reden het bestaande gebouw bouwvallig zou zijn maar wegens plaatsgebrek. De grote toeneming van het aantal parochianen was dan ook wel oorzaak dat de ruimte in de kerk des zondags niet voldoende was om allen, die de godsdienstoefeningen wensten bij te wonen te kunnen bergen. Dat bezwaar is echter thans gedeeltelijk uit de weg geruimd door Z.D.H. Mgr. **Leyten**, bisschop van Breda, die de parochie van **Gastel** gesplitst heeft en tevens besloten heeft tot de oprichting van een nieuwe parochie in het verst afgelegen gedeelte van de gemeente, waarvoor dan een eigen kerkgebouw zal moeten worden gesticht.

Maar evenwel ook dan, is het aantal parochianen van Oud **Gastel** nog zo groot, dat een uitbreiding van het bestaande kerkgebouw noodzakelijk blijft, doch ook daaraan is tegemoet te komen vermits een degelijke herstelling met de nodige uitbreiding van de kerk zeer goed verenigbaar is. Het enige constructief zwakke punt is de uit het lood geraakte zuid-oostelijke hoek van de apsis; de uitwijking is echter niet van dien aard, dat dit gedeelte der kerk bouwvallig kan worden genoemd en, bij de vergroting, zal dit punt aanmerkelijk kunnen worden versterkt door de zijkapellen enz.

Ten einde de uitvoerbaarheid van de bovenbedoelde uitbreiding aan te tonen heb ik een ontwerp gemaakt, waarbij $\pm 400 \text{ m}^2$ meer plaatsruimte voor de kerkgangers wordt verkregen. Volgens de mededeling van de bisschop voornoemd, aan wie ik het [nevengaande] plan heb voorgelegd, zal alsdan de kerk meer dan voldoende zijn voor de nieuwe toestand [na de splitsing] der parochie van Oud **Gastel**. Z.D.H. betoonde dan ook zijn volkomen goedkeuring met mijn voorstel, temeer daar aldus de nodige middelen aan de hand worden gedaan om in de kosten van de nieuw te bouwen parochiekerk te kunnen voorzien. Immers voor een nieuwe -grotere- kerk, ter vervanging der bestaande, zijn de kosten geraamd op: f 150.000,-. Voor de nodige uitbreiding en herstelling, volgens mijn ontwerp, zal bepaald niet meer dan f 60.000,- nodig zijn, terwijl, voor de nieuw op te richten parochie, een kerk van f 60.000,- alleszins voldoende zal zijn. Bijgevolg zal, bij de voorgestelde regeling, de gemeente dubbel gebaat zijn daar, bij minder uitgaven [of minder schuldenlast] ruimere en geschikter gelegenheid tot kerkbezoek wordt verkregen dan bij uitvoering van het aanvankelijk voornemen.

Tot nadere verklaring zij gezegd dat mijn voorstel, in hoofdzaak, hierop neerkomt: de oude kerk te herstellen en uit te breiden, volgens bijgaand plan, door het bijbouwen van twee zijbeuken, het doorbreken der transeptmuren en het toevoegen van twee travees aan het koor aan beide zijden en twee kapellen en een sacristie benevens een doopkapel -een kapel van O.L.V. in de Nood en

Oud
L'FRONDEPLAN van de KIRK der R. K. GEMEENTE te GASTEL

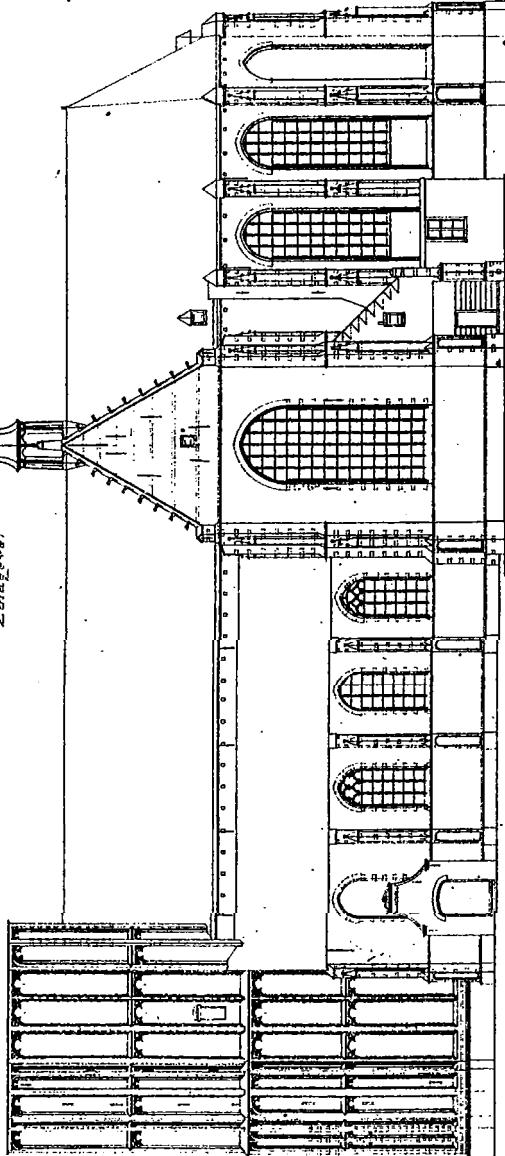

Opzettingen in 1808

bl. nr.

kerk
KERK der R.K. GEMEENTE te TASTEL

Zuidgevel

Gevel

LIBRARY
UNIVERSITY OF
12127

vier nieuwe portalen, waardoor een groot gemak van uitgang wordt verkregen daar het omliggende terrein van alle kanten vrij is en aan de kerkelijke gemeente in eigendom toebehoort.

Van het vorenbedoelde door mij opgemaakt, plan voeg ik hierbij drie lichtdrukken: een voor Uwe Excellentie, een voor Z.D.H. de bisschop van Breda en één voor de gemeente, onder mededeling tevens dat ik mij gaarne belangloos beschikbaar stel voor alle gewenste nadere inlichtingen en technische hulp indien de architect, met het werk belast, daarvan gebruik wenst te maken.

De Architect
der Rijks Museumgebouwen
P.J.H. Cuypers

Waarschijnlijk heeft de afsplitsing van Stampersgat de sloop enige jaren uitgesteld, maar uiteindelijk kon zelfs Cuypers' vrijblijvende offerte de in 1903 benoemde pastoor G.A. Damen niet van een nieuwe kerk afhouden. Hij zou op korte termijn resultaat boeken en opereerde dus handiger dan zijn voorganger, hoewel daar op papier vooralsnog weinig van werd teruggevonden. Bij het snelle succes van de nieuwe pastoor heeft wellicht mede een rol gespeeld dat het kabinet met de vrijzinnig-liberale minister Goeman Borgesius in 1901 het veld had geruimd voor een rechts ministerie onder leiding van Abraham Kuiper, waarin ook katholieken zitting hadden. Belangrijker was dat Victor de Stuers, de spin in het web van monumentenzorg en 'Rijksgebouwendienst' steeds meer kritiek kreeg en in 1901 de ambtelijke dienst verruilde voor een kamerlidmaatschap [vgl. Corjan van der Peet en Guido Steenmeijers eds., *De Rijksbouwmeesters. Twee eeuwen architectuur van de Rijksgebouwendienst en zijn voorlopers* [Rotterdam 1995] p. 197-213]. Het is zelfs mogelijk dat Damen bij zijn benoeming een concrete toezegging van de bisschop op zak had, al dan niet met hulp van de abdij van Bornhem [via Rome?] die van oudsher het recht had de pastoor van Gastel te benoemen. Waarschijnlijk had pastoor Damen snel zijn keus gemaakt, een architect besteld en het puin verkocht.

Het ministerie ontving in december 1904, na vijf jaren touwtrekken, een brief van een architect G.J. van Swaay, waarin gerept werd van ernstige bezwaren tegen Cuypers' plan de kerk te vergroten. Rijksbouwmeester Cuypers was in die tijd overigens niet onomstreden. Hij had honderden kerken gebouwd, maar begon zichzelf na 1880 steeds meer te imiteren. Omstreeks de eeuwwisseling kwam hij onder vuur te liggen van jonge katholieken, die van Run geloof weinig terugvonden in Cuypers' 'neo-gotische beeldenfabriek' [Vgl. Gerard Brom, *Herleving van de kerkelijke kunst in katholiek Nederland* [Leiden 1933] p 160 en Rogier en De Rooy, *In vrijheid geboren*, p. 494]. Opnieuw

werd door Van Swaay gewezen op het alsmear toenemend aantal parochianen en op het nijpend plaatsgebrek. De minister moest de zaak nog maar eens bekijken.

Een paar maanden later werd departementsambtenaar Mulder teruggestuurd naar **Gastel**. Hij produceerde een verslag waarin hij wederom pleitte voor verbreding van de zijbeuken met behoud van koor en transept, hetgeen 360 zitplaatsen zou opleveren. Vertwijfeld noteerde hij dat het kerkbestuur vasthield aan algehele afbraak. Op 17 februari 1905 gaf de bisschop uiteindelijk de pastoor toch groen licht. Burgemeester Mastboom wendde zich in april 1905 nogmaals tot de minister. Sloop leek **onafwendbaar**. De minister probeerde op zijn beurt opnieuw de bisschop te bewerken, tevergeefs. Op 8 mei van dat jaar kwam vanuit Breda de volgende brief op het ministerie terecht:

Breda, 6 mei 1905

In antwoord op het schrijven van Zijne Excellentie van de 1^e mei jl. betreffende de R.K. Kerk te **Gastel**, zij het mij geoorloofd vooraf te verzekeren, dat ik het op hoge prijs zou stellen Uwe Excellentie ter wille te mogen zijn en, ware het mogelijk, om de sloping der R.K. Kerk te **Gastel** te voorkomen het plan van de heer Mulder te volgen. Ik durf echter ook vertrouwen, dat Uwe Excellentie het mij niet ten kwade zal duiden, indien ik de eerbiedige vrijheid neem de bezwaren op te sommen, welke tegen het plan van de heer Mulder worden geopperd.

Het wil ons voorkomen dat genoemd plan een niet heel doelmatige kerk zal doen verrijzen, nog minder dan thans krijgen de gelovigen het uitzicht op het altaar; de gangen zijn te smal, een zeer groot ongerief hetwelk zich aanhoudend doet gevoelen bij processien en uitvaarten; de plaatsen te nauw berekend. Daarbij is de aanwinst van 360 zitplaatsen, zoal niet op het ogenblik, dan toch zeker in de naaste toekomst veel te gering. Hier mag niet uit het oog worden verloren, dat thans voor zitplaatsen worden ingeruimd het priesterkoor en het zangerskoor, iets waartoe de nood dwingt, maar wat na de vernieuwing der kerk geenszins meer kan worden toegelaten. Binnen een niet te lang tijdsbestek staat dan het priesterkoor en het transept een zelfde verandering te wachten als thans het schip, zodat op den duur van het oorspronkelijke der kerk niet veel meer zal terug te vinden zijn. En, Uwe Excellentie houde mij de vraag ten goede, zal volgens het plan van de heer Mulder wel een schoon geheel worden gevormd: een middenbeuk van 8 meter, geflankeerd door twee zijbeuken, ieder van 10 meter met twee reusachtige kolommen als steunpilaren van het transept.

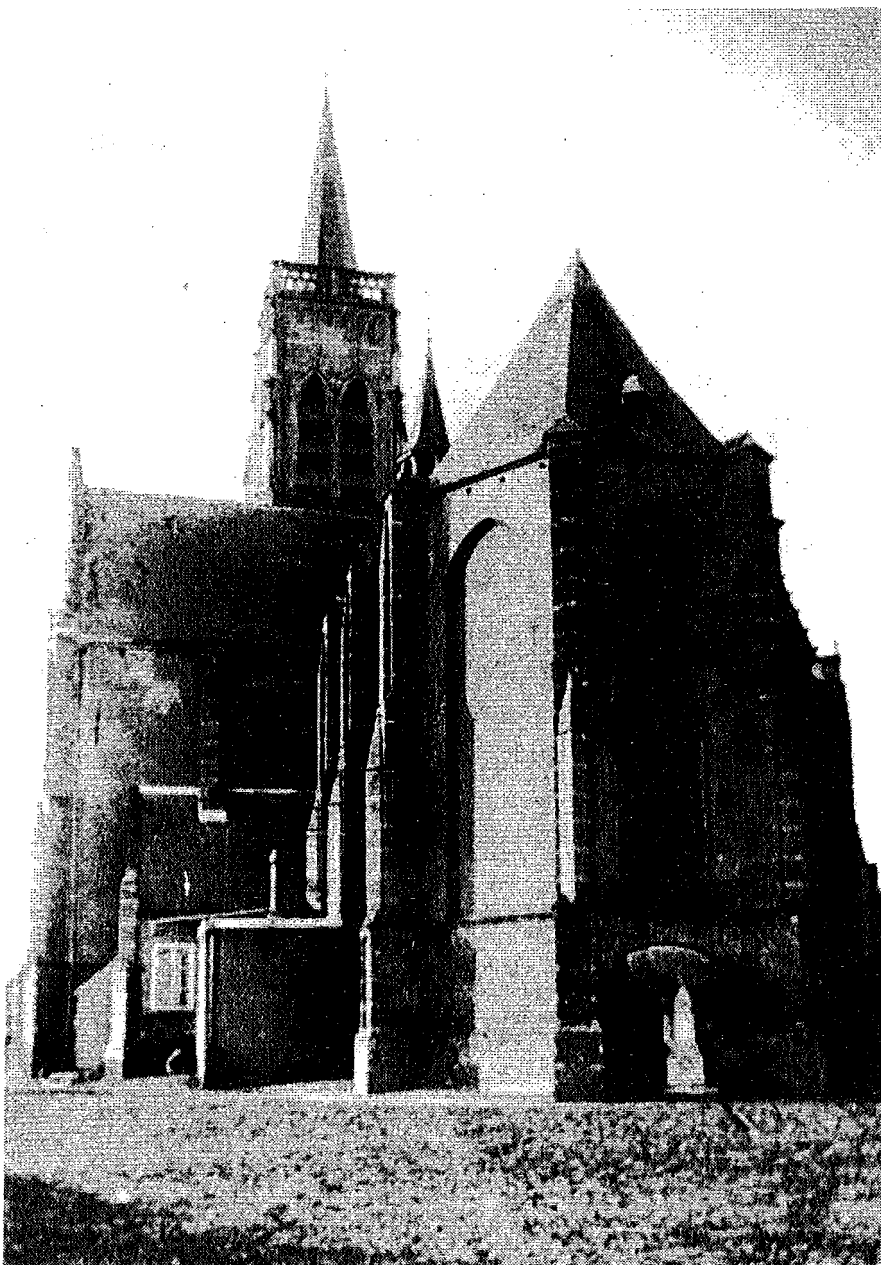
Verder moet mijns inziens ook rekening worden gehouden met de wensen van het Kerkbestuur en de parochianen, die reeds sedert jaren

reikhalzend hebben uitgezien naar een geheel nieuwe kerk, en dat de bijdragen, welke ruimschoots toevloeien, veelal uitsluitend voor een geheel nieuwe kerk bestemd worden.

Om bovengenoemde beweegredenen heb ik gemeend niet langer te kunnen en te mogen weerstaan om de vereiste machtiging tot het bouwen van een geheel nieuwe kerk te geven. En wijl aanstonds daarop het werk is ondernomen, schijnt de noodkerk reeds haar voltooiing te naderen.

Na deze uiteenzetting durf ik mij vleien met de zoete hoop, dat Uwe Excellentie mijn handelwijze zal billijken, en gaarne zal toegeven, dat het onmogelijk is geworden nog aan verandering van plan te denken.

De Bisschop van Breda,
P. Leyten

Oude St. Laurentiuskerk
vanuit oostelijke richting.

Halverwege het jaar 1905 viel de viereneenhalve eeuw oude 'Spaanse' kerk ten prooi aan de slopershamer. W.J.F. Juten (*Taxandria* 12 (1905) p. 285-289) en Frans Akkermans [*De Ghulden Roos* 6 (1946) p. 81-101] waren ooggetuigen. Uit hun oppervlakkige observaties -het vernielen van oude grafstenen, gevonden onder de bestaande vloer; de vondst van nog oudere fundamenten; het zichtbaar worden van fresco's onder de in de zeventiende eeuw witgekalkte muren, terwijl die muren door de slopers naar beneden werden gehaald etc.- moet helaas geconcludeerd worden dat misschien wel de belangrijkste tastbare bron van de Gastelse geschiedenis voor altijd verloren ging.

Van Swaay, die later zelfs minister van Waterstaat zou worden, kreeg de opdracht een nieuwe kerk te bouwen. De oude toren liet hij staan. Het plan-Cuypers is nooit uitgevoerd. Het is terug te vinden in het Archief-Cuypers, gedeponneerd bij het Nederlands Architectuurinstituut in Rotterdam. Cuypers' blauwdruk moet ook nog te vinden zijn in het archief van het **Gastels** kerkbestuur, evenals de foto's die Mulder indertijd liet nemen. Aan de hand van Mulders tekeningen uit 1898, diens nauwkeurige beschrijvingen in de nota van 23 januari 1899 en de foto's die hij liet nemen kan een bekwaam technicus met de modernste computerapparatuur de oude kerk misschien nauwkeurig reconstrueren.

dohan van Merrienboer,
Molenhoek, 20 mei 1997

HET GEBEURDE IN 1947

Het derde jaar na de bevrijding van de Duitse bezetter. Het jaar stond nog in het teken van de wederopbouw, die nu eindelijk in onze gemeente moeizaam op gang zou komen. Vooral Stampersgat, dat-zwaar getroffen was tijdens de bevrijding droeg nog sterk de sporen van de bevrijdingsstrijd. Op veel plaatsen waren nog de ruines van de verwoeste woningen, boerderijen en fabrieksgebouwen te zien. Maar ook in Oud Gastel zelf waren er nog veel gevallen van inwoning, omdat er al in een aantal jaren geen woningen bijgebouwd waren.

Het dagelijks leven en dan vooral de voorziening in levensbehoeften en materialen was nog zeer problematisch, omdat nog veel artikelen op de bon waren.

Heel direct werden ook de inwoners van ons land [en in grote mate de inwoners van onze gemeente] betrokken bij de onafhankelijkheidsstrijd in Nederlands Indie. Nadat eerder al vrijwilligers met de 7 decemberdivisie naar Indie waren getrokken om mee te strijden voor het behoud van Indie voor ons land, was het nu de beurt aan de dienstplichtige militairen om hun bijdrage te leveren in die strijd. Een groot aantal jongens, zelfs meer dan het gemiddelde aantal in vergelijking tot andere gemeenten in ons land, ging scheep naar Indie. Verschillende jongens lieten daarbij in dit jaar het leven. In Gastel was het Katholiek Thuisfront actief om onze militairen in Indie te steunen met post en pakjes.

Tegen deze achtergrond speelt zich het leven van de Gastelaar af in het jaar 1947.

Januari

01-01: Dhr. A. Wagernakers wordt aangenomen als gemeentearbeider.

De bewaarschool krijgt subsidie van f. 5,- per leerling met een maximum van f. 500,-.

In het Brabants Nieuwsblad zijn er o.a. nieuwjaarswensen van: Fruitkwekerij 't Hof, Jos Molde Veth, slager Steenstr.; J.P. van der Lint, slager Dorpsstr.; G. Palings, levensverzekeringen. Stoof; Gez. Hopstaken, coupeuses Dorp; M. Bastiaanse, cafe-biljart Dorp; M. Bernaarts, biggenhandel Dorp; J. Hermes-Veraart, rijwielen Rijpersweg; H. Doomen, timmerman; C. van Keep, kassier boerenleenbank; Jac Meesters, Wagenmaker, Koelestraat.; Jac Rijsdijk cafe Het Groene Woud; L. Vrolijk, correspondent Brabants Nieuwsblad; J. Luykx en zoon, schilder; Ant. Peeters, cafe Huis van Negotie; Crist Bierbooms, transportbedrijf. Roosendaalsebaan; W. v.d. Mast, Roosendaalsebaan; W. Pieters, Cafe Bellevue; Campies auto-sloperij; Jan Akkermans, colporteur Brabants Nieuwsblad; Simon van Alphen,

aardappelhandel; M. Rademakers, cafe Markt; Jan de Wit-Melsen, cafe Tramstation; Vinc. Aarsen, cafe Place de Meir; Gebr. van Gils, Koelestr.; Adr. van Merrienboer exploitant Café De Drie Snoeken.

- 18-01: In de Rovo voert Het Haagsch Toneel voor veel publiek het toneelstuk op: De Witte Non.
- 25-01: Aalmoezenier Stulemeier spreekt in het patronaat voor jongeren die in militaire dienst moeten. Dit op uitnodiging van het katholiek Thuisfront. [De dienstplichtigen moeten vrijwel allemaal naar Nederlands Indie vandaar deze bijeenkomst. P.P.)
- 28-01: Bakkerij H. van der Heyden viert zijn vijfentwintig jaar bestaan. De bakkerij biedt aan zijn klanten twee toneelavonden aan in de "Rovo". De R.K. Toneelvereniging "Geestesbeschaving" uit Etten speelt "De stormbal hangt uit". Deze voorstellingen trekken veel volk. Er is ook een gratis kopje koffie en dat in de tijd van surrogaat en koffie op de bon!
- 28-01: De gemeente verstrekt aan de armlastigen bak- en braadvet.
Biljartconcours van de Eerste Gastelse Biljartclub met als winnaar Giel Tak [kampioen van Gastel 1946].
- 30-01: Dubbeljubiläum op **Kapelberg**. In 1897 werd de kapel voor Maria-verering opengesteld. Toen nam een meisje van 15 jaar het schoonhouden van de kapel belangeloos op zich. Ze verzorgde de bloemen en ontstak de kaarsen. Dat doet zij dus inmiddels ook 50 jaar lang. Men kent haar niet anders dan als "Marie van de Kapelberg". In de oorlog zijn door een bom alle ruiten ingeslagen en het dak raakte lek. Pastoor Konings [van de H. Hartparochie] slaagde er eindelijk in het dak te laten maken. In de vensters kwam **noodglas** Een schilderbeurt moet nog plaatsvinden.

Februari

- 06-02: De onafhankelijkheidsstrijd in Nederlands Indie eist vele slachtoffers ook aan Nederlandse zijde. Onze plaatsgenoot Jef **Kuppens** sneuvelt bij gevechtshandelingen te Palembang. Op 16 februari is er een plechtige uitvaartdienst. ▶
- 07-02: Het 7-jarig zoontje van A. Voorbraak raakt al spelend onder een **BBA-bus**. Een van de wielen rijdt over het lijfje. G. wordt gewond aan het hoofd.

- 11-02: "Vlug en Lenig" geeft een opvoering in de **Rovo** met spelers **van de Gastelse Revue** o.a. Jo Kavelaars, Nelly Danen, **G. Rockx** en **G. van Sprundel**.
- 12-02: Feestelijkheden t.g.v. het 25-jarig bestaan **van de RK Boerenbond**. De dag begint met een Heilige Mis in de Sint Larentiuskerk. Daarna een drukbezochte receptie in het Patronaat en in de namiddag in de "ROVO" een feestvergadering, waarbij o.a. aanwezig zijn: pastoor **Jansen**, kapelaan R. Peeters, burgemeester **Hofland** en directeur Rockx van melkfabriek de "Vacca". Voorzitter L. Moerings en bestuurslid J. Brocatus worden gehuldigd omdat ze 25 jaar bestuurslid zijn. Mulder M. Donkers is 25 jaar in dienst van de Boerenbond. In het Patronaat wordt het feest voortgezet. De andere dag vieren de jonge boeren feest met een balavond. A. Kavelaars keert terug uit **Indie**. Hij zal tijdens de eerstvolgende uitvoering van het **Gastels** Toneel Ensemble vertellen over Indie. Van de opbrengst stuurt het Kath. Thuisfront pakketten naar de Gastelse militairen in Indie.
- 13-02: en 14 februari speelt dit ensemble het stuk "Alles voor Adriaan" ten bate van het Katholiek Thuisfront. De voorstellingen worden zeer goed bezocht. De "ROVO" is te klein.
- 17-02: Lachfilm in de "ROVO" ter gelegenheid van carnaval en 18 februari carnavalsbal in zaal "Concordia".
- 18-02: Feestelijkheden bij de geboorte van prinses **Marijke**. Er is een feestelijke rondwandeling door de Harmonie en een voorstelling voor de meisjes in de "ROVO". De andere dag is er een voorstelling voor de jongens. De vereniging "Credo Pugno" komt bijeen in de "ROVO" Besproken wordt: Onderwijs in geloofsleer en geloofsleven door **pastoor Jansen**.
- 19-02: Ontwikkelingsavond van de Katholieke Arbeiders Beweging [KAB] door Jan Mertens, diocesaan voorzitter van de KAB. Er is echter weinig belangstelling.
- 24-02: Wachtmeester Schrier van de Rijkspolitie wordt van **Gastel** overgeplaatst naar Stampersgat.
- 25-02: Tuinbouwvereniging **St. Laurentius** houdt in Cafe Rademakers een ontwikkelingsavond. Spreker: de heer de Wildt van de tuinbouwschool te Oudenbosch.
- 26-02: **Tribunaal** te Roosendaal [Een van de rechtbanken, die personen berechtte, die beschuldigd werden van collaboratie met de Duitse bezetter). De zaak M. de R. (24) uit Oud **Gastel**. Hij was bij de partij [NSB] gegaan, omdat hij bij de boer te weinig verdiende. In mei 1942 had ie bedankt voor de partij aan P. de Gr., die dit niet meer wist. De verdachte heeft al 16 maanden internering achter de rug.

[Het kwam vaak voor dat "kleine misdadigers" of zelfs onschuldigen maanden en jaren gevangen zaten, voordat hun zaak voorkwam en ze dus ten onrechte zo lang vast zaten. Dit onder vaak zeer slechte omstandigheden.

Zo zaten er veel van deze mensen gevangen in de bouwval van de voormalige suikerfabriek "Sint Antoine", P.P.].

26432: Pater Roozen gaat terug naar China als missionaris en pater Meesters komt na tien jaar terug uit Curacao.

Het is een strenge winter en daarom zijn er veel mensen in het vorstverlet. In deze laatste week van februari 348 personen.

Maart

13-03: De 66-jarige A.M.P.J.C. had tussen oktober 1946 en januari 1947 clandestien elektrische energie betrokken door iets aan de meter te veranderen. Hij kreeg een flinke boete en van de Bredase politierechter nog eens 40 gulden er bovenop.

15-03: Ten gevolge van dooi en regen is een deel van de Gastelse polder onder water gelopen. Er wordt echter hard gewerkt het water zo spoedig mogelijk af te voeren. [De afwatering ging nog niet zo snel, omdat er nog een noodvoorziening getroffen was om de polder te bemalen. In plaats van het opgeblazen gemaal stond er een pomp geïnstalleerd in een golfplaatijzeren hok nabij de Weel te Stampersgat, P.P.] .

15-03: Reeds geruime tijd wordt geld ingezameld voor een **oorlogs-gedenkteken**. Het monument wordt later geplaatst dan de bedoeling is, want de eigenaar van de grond, aan de Veerkensweg waar de soldaten begraven liggen weigert enkele vierkante meters grond af te staan. Thans zal het gedenkteken worden opgericht op een stuk grond van het RK Armbestuur [tegenover vroegere graven t.h.v. de huidige straat Thijm]. Men wil het op de nationale feestdag op 5 mei onthullen.

15-03: Dit jaar krijgt Oud **Gastel** vergunning om 5 woningen te bouwen en Stampersgat mag er **10** zetten.

18-03: Dre de Wolf, uit Oudenbosch, secretaris van de KAB geeft een spreekbeurt in de "**ROVO**". Er is veel belangstelling.

18-03: Einde van de Missie van de parochie Sint Laurentius. [De missie was een periode van een week, van gebed en boete met dagelijks kerkdiensten. Dan kwamen de paters Redemptoristen preken in de kerk. Openbare vermakelijkheden waren niet aan de orde en ook de bioscoop gaf geen voorstellingen P.P.]

25433: Landbouwer K. komt ten val in de Neerstraat: Hij heeft een bloedende hoofdwond. Dit komt door de slechte toestand van de weg.
Een flink aantal meisjes, die op de Mulo of het Lyceum studeren willen

een vereniging oprichten. Zij die hier iets voor voelen, kunnen zich wenden tot **Kapelaan van Dam**.

In Indie is onze plaatsgenoot korporaal Militaire Politie van de P.C. Van den Aarssen te Medan gesneuveld. In de Sint Laurentiuskerk wordt een H. Mis opgedragen voor zijn zielerust.

26-03: Het **St. Aloysiuspatronaat** viert feest i.v.m. het 25-jarig lidmaatschap van Anton Rijdsdijk. Daarom is er een Revue met Pasen, gemaakt door oud-leden van het Patronaat. Alle honderden jongelui, die sinds 1921 op patronaat zaten zijn uitgenodigd. Contactpersoon is **Br. Canisius**.

April

01-04: Jacobus Jobse opperwachtmeester van het korps rijkspolitie gaat met pensioen. Hij werd te Terheijden geboren. Op 18 mei 1941 werd hij gemeenteveldwachter in Gastel. Tijdens de oorlogsjaren stond hij velen met raad en daad bij en kreeg daarmee een grote vriendschaar.

Brand bij landbouwer J. v.d. Heijden in de Kerkstraat. De woning is niet meer te redden. Als de vlammen ook de buurwoning bereiken arriveert de brandweer die deze weet te sparen.

05-04: In de Rovo draait voor de eerste keer een Nederlandse film: "De Jantjes" [een film uit 1934 met o.a. Johannes Heesters].

07-04: Druk bezochte receptie bij zuster Bergmans, die 50 jaar in het St. Josephgesticht aan de Veerkensweg was.

09-04: Vergadering van **Gastel** Sportclub bij Ant. Peeters. [cafe Marktzicht] Het voorstel van W. Schijvenaars om van clublokaal te veranderen werd met alle stemmen verworpen.

10-04: De bouw van de nieuwe polderbemaling van waterschap **Heerjansland** is zo ver, dat binnenkort opening is. Het werk is uitgevoerd door IGB Breda o.l.v. ingenieursburo **Duros** uit Amersfoort.

18-04: Vergadering van **Gastel S.C.** Een conflict tussen voorzitter en secretaris heeft aanleiding gegeven voor laatstgenoemde om de club te verlaten. Diverse leden bedanken eveneens. Het bestuur bestaat nu nog maar uit twee personen. De secretaris meent, dat na 16 jaren de tijd gekomen is om de club te ontbinden. Kapelaan Peeters, geestelijk adviseur betreurt de minder prettige verstandhouding, maar hoopt op betere samenwerking.

22-04: Ter gelegenheid van de 100ste sterfdag van Thomas de Bie, een van de Gastelse voormannen, vooral in de Franse Tijd houdt broeder Theophile een lezing voor Heemkundekring St. Laurens over hem.

Eind april, in het kader van de bevrijdingsdag draait in de ROVO diverse keren de film: "Their's is the Glory", een Britse film over de slag bij Arnhem.

Mei

03-05: Onthulling van het monument voor gevallen en aan de Veerkensweg Op het programma staat:

15.30 uur opstelling stoet op de Markt;

16.M) uur Stoet naar het monument waarna het monument door het Monumentencomite, o.l.v. Broeder Theophile wordt overgedragen aan de gemeente. [Burgemeester Hofland, pastoor. L. Jansen en Broeder Theophile Nijman.] Aan de optocht wordt deelgenomen door allerlei verenigingen en de schooljeugd.

[Het monument is na restauratie in de jaren 80 verplaatst naar een plantsoen aan de Beemd, waar het nu nog staat.]

Burgemeester Hofland onthult op 3 mei 1947 het oorlogsmonument aan de Veerkensweg

Op het monument staan de Britse militairen, die bij de bevrijding van onze regio gesneuveld zijn en aan de Veerkensweg een voorlopige rustplaats vonden. Zij zijn vrijwel allen herbegraven op het Britse kerkhof in Bergen op Zoom].

Het monument was een ontwerp van architect Hurks uit Roosendaal met advies van beeldhouwer Niels Steenbergen.

Het monument werd gemaakt door steenhouwerij Pruisen uit Breda en de aannemer, die het monument geplaatst heeft was de fa. P. van Merrienboer uit Oud Gastel.

Vooraf waren er veel tegenslagen, zoals een te duur ontwerp en tegenwerking van de provincie. Deze was het niet eens met de uitvoering. Het moest een simpel kruis worden. Het monumentencomite hechtte eraan, dat de platen met de namen van de gesneuvelde militairen ook geplaatst zouden worden. Bij de onthulling van het gedenkteken werden de platen los naast het kruis geplaatst, zodat ze weggehaald konden worden als dat van de provincie moest. Als het comite na een jaar nog niets hoort van de provincie, worden de platen alsnog vastgezet.

- 05-05: Nationale Feestdag, bevrijdingsdag. **Gastels Harmonie brengt onverwachts een bezoek aan "Klein Rotterdam."** Een buurtschap, gelegen aan de Pietseweg en het Bremswegje. De "buurtburgemeester en zijn secretaris" ontvangen het muziekgezelschap. De Harmonie bezoekt nog meer buitenwijken.
- 17-05: Afscheidspredikatie **door Pater van Leengoed**, die weer naar zijn missie in **Indie** gaat.
- 17-05: **Feest van de Arbeid** met een plechtig Lof. Op 18 mei optocht naar de kapel op de Kapelberg, die 50 jaar geleden ingezegend werd.
- 23-05: Brand bij **Claassen** aan de Rijpersweg. Daar brandt een grote landbouwschuur vol met vlas af. De **Gastels** brandweer komt, maar de spuit weigert voorlopig dienst. De brandweer van het suikerfabriek **werkt** mee en de woning blijft behouden.

Juni

- 03-06: Oud **Gastel** krijgt 50 woningen toegewezen, Ten behoeve daarvan is een nieuw stratenplan opgesteld. Dat plan betreft het grondgebied ten westen van de Hoofdstraat (nu Dorpsstraat) Er komt een doorbraak in de Hoofdstraat, die toegang geeft tot een Binnensingel naar de Rijpersweg. Deze singel kruist de Koelestraat.
Het gemeentebestuur is van plan om alle 50 woningen in Oud **Gastel** te bouwen. Er komt protest uit Stampersgat en er wordt een ultimatum gesteld, gesteund door honderden handtekeningen.
Voor 1 juli moeten de woningen aanbesteed zijn.
- 10-06: Er komt bericht van de provincie, dat Stampersgat alsnog 20 a 25 woningen krijgt. Op 16 juni volgt de definitieve toewijzing van 20 woningen voor Stampersgat.
- 03-06: Gouden bruiloft van A. v.d. Eynden-Damen op de **Meir**.
De **Gastelse Harmonie geeft een** serenade.
- 11-06: Mej. Elisa Speek slaagt voor het diploma onderwijzeres.
- 14-16: Juni **Gastels** harmonie viert het **20-jarig** bestaan met concoursen en een Vlaamse kermis. Helaas wordt de Feestvreugde verstoord door regen.
- 20-06: In hotel **Geerts** te Stampersgat is er een vergadering ter oprichting van een vereniging "**Algemeen Belang Stampersgat**". Doel van deze vereniging is de behartiging van algemene, culturele en sociale belangen van het kerkdorp Stampersgat. Het voorlopige comite bestaat uit de heren **Geerts, P. Uitdewilligen, H. Vink, C. van Aken, M. Damen, J. Korsmit**.
- 25-06: Oprichting van "**Gastel Vooruit**": in de **ROVO**. De vergadering wordt druk bezocht. Het voorlopig bestuur bestaat uit: **C. van Sprundel**, voorzitter, **L.P. Vrolijk** secretaris, **J. Hermes** penningmeester en

bestuursleden **C. Vergouwen, J. de Wit, J. Roosendaal, en J. Akkermans**. Doel is de organisatie van wielerrondes te Oud Gastel. De eerste zal verreden worden op kermiszaterdag 2 augustus. Omdat de beroepsrenners al elders gecontracteerd zijn, zijn er alleen nieuwelingen en amateurs aan de start.

De bedoeling is om in 1948 een profronde te organiseren.

29-06: Grote gymnastiek- en atletiekwedstrijden op een terrein van L. van Hassel aan het Moleneind te Oud Gastel met 85 medewerkende leden.

Juli

02-07: Bericht dat 33 woningen zullen worden gebouwd in wat in volksmond de Oud Gastelse **Binnensingel** heet. Ze zijn aanbesteed aan dhr. H. Bakker [Roosendaal] voor f. 452.900,- De 20 woningen te **Stampersgat** zijn T. Commissaris uit Dinteloord gegund voor f. 294.000,-.

03-07: Grote belangstelling bij het gouden huwelijk op Strijp van C. van de Minnen-Dijkers. Met 's avonds een serenade door **Gastels Harmonie**.

07-07: **Pater C. Smoor junior** van de Congregatie der Witte Paters komt terug uit de missie te Congo na een verblijf van 18 jaar aldaar.

Diverse verenigingen organiseren activiteiten om geld bijeen te krijgen voor de parochie van **Stampersgat**, dat loopt uiteen van een filmvoorstelling in de ROVO tot sportwedstrijden door V. & L. en de **Heerjansruiters**.

Ook het katholiek Thuisfront krijgt veel financiële steun o.a. m.m.v. de Geitenfokvereniging en ook een filmvoorstelling.

24-07: Voor de militairen in Indie worden grammofonopnamen gemaakt met zgn. gesproken brieven. Ook **Polymnia** legt enkele nummers op de zwarte schijf vast.

Augustus

02-08 Tot 4 augustus is de jaarlijkse kermis op de Markt met o.a. een auto-scooter [De Voer - Apeldoorn], een luchtschommel [Leander - Breda] een draaimolen [van Beeck - Steenberg], een kinderattractie-molen, een rad van avontuur, en een werptent. Er is ook gelegenheid om te dansen, o.a. in een danstent bij de 3 Snoeken, van **Adr. van Merrienboer**. Bij J. de Wit in het "Tramstation" op de Markt spelen de Lucky Stars; in cafe G. Mies aan de Meir The Rhythm Stars; in zaal Concordia; in Marktzicht van A. Peeters spelen De Varianten; en bij A. **Veraart** aan de Kerkstraat The Rhythm Band onder het motto: Bij de Kwat pikt men wat...; en in cafe Rovo-Theater van M. Bastiaansen. Ook wordt de eerste naoorlogse ronde van **Gastel** verreden. Schuiten en Paymans winnen.

Wegens succes wordt de kermis met een dag verlengd.

Eind augustus wordt een wijkvoetbaltoernooi georganiseerd door het Oranje Comite ten bate van het Katholiek Thuisfront. Meir - Kuivezand 1-1, Sloester-eind [Kerkstraat en Moleneind] - Rijk [Dorpsstraat] 3-0. De halve finale tussen Roosendaalsebaan- De Stoof eindigt met 4-0. Meir-Kuivezand 0-1.

Tijdens het wijkvoetbaltoernooi breekt M. v.d. Beemd van de Stoof zijn pols.

Er verschijnen berichten over verdwijning van het Roosendaals suikerfabriek.

31-08: Koninginnedag. De werknemers krijgen geen vrij. Er is bal in verschillende zalen en de finale van de wijkvoetbalwedstrijden vindt plaats.

's Avonds is er vuurwerk.

September

24-09: Problemen bij **Gastels** Sport Club. Er worden pogingen ondernomen om GSC weer nieuw leven in te blazen. Op de ledenvergadering wordt een nieuw bestuur gekozen. Voorzitter wordt L.P. Vrolijk, secretaris A. van Dongen, penningmeester A. Paantjens en leden: P. Corstjens, A. Roebers, H. van der Heyden, en C. van Sprundel.

27-09: De leden van de vrijwillige brandweer collecteren voor het door branden geteisterde Oost-Brabant.

De afgelopen zomer was zeer droog. Daardoor is de graanoogst zeer slecht. Er is te weinig broodgraan en in het buitenland kan door gebrek aan deviezen geen graan gekocht worden. Daarom wordt er op veel plaatsen en instellingen, zoals internaten tweemaal per dag aardappelen gegeten.

30-09: Op de Kringkeuring van geiten in Breda wordt D. van Wortel 3x eerste en kampioen.

Oktober

02-10: Kerstpakettenactie ten behoeve van het Kath. Thuisfront. Voor iedere militair uit **Gastel** zal o.a. een handdynamo [knijpkat] worden aangekocht.

De brug bij Gastelsveer wordt opengesteld voor voetgangers en fietsers. Het gaat hier om een Baileybrug met verhoogd middengedeelte, die als een bouw pakket in elkaar wordt gezet op de wal. Dit soort brug werd tijdens de oorlog veelvuldig toegepast om snel een oeververbinding te realiseren. Al eerder had er op die plaats een Baileybrug gelegen, maar die was afgevoerd om plaats te maken voor een schipbrug.

10-10: De brug wordt opengesteld voor alle verkeer.

12-10: Premiere van de derde **Gastels** revue "Is 't toch waar". Deze revue in 27 taferelen is een bonte aaneenschakeling van muziek, dans, humor en toneel. De revue is weer een groot succes en kent weer een serie

opvoeringen.

November

- 04-11: Gouden bruiloft van het bruidspaar C. **Dierikx-Verhulst** op de Oudendijk.
- 05-11: Een jongetje, **A. van den Eynden** (5 jaar), klimt op de disselboom van een boerenkar met aanhang. Hij valt eraf en wordt overreden. Hij overlijdt aan zijn verwondingen in het Gasthuis.
- 08-11: Aan de Achterdijk [nu Oudendijk) bouwt men momenteel een nieuwe BBA-garage. De bestaande was te klein voor modernere bussen. [De garage is weer afgebroken in 1992).
- 24-11: De dienstgeleider bij 's Rijks directie belastingen **G. Hurxkens** is overgeplaatst van **Gastel** naar Roosendaal. R. Hoefsloot neemt het in Oud **Gastel** over.
- 29-11: Tot 5 december wordt de Wiga-actie georganiseerd door de Middenstandsvereniging.

December

- 09-12: **G. Hurxkens** heeft ontslag aangevraagd bij Rijksbelastingen, hij wordt nu belastingconsulent in Oud **Gastel**.
Een groot aantal inwoners van Kuivezand en Heinsberg wendt zich tot Geputeerde Staten met een verzoek tot annexatie bij Oudenbosch. [Na bijna 50 jaar per 1-1-1997 werd dat plan gerealiseerd!]
- 02-12: Klokkenwijding te Oud **Gastel**. Na ruim vier jaar zijn er weer drie nieuwe klokken in **Gastel**. Ze worden plechtig ingezegend, maar kunnen nog niet in de Laurentiustoren gehangen worden. Ze worden voorlopig [tot 1950] opgesteld aan de noordzijde van de kerk. De toren moet eerst gerestaureerd worden na de vernielingen tijdens de beschietingen van 1944.

Zegening van de nieuwe klokken [dec. 1947)

Onderzoek: W. van den Broek en P. Peeters

Bewerking: P. Peeters.

Bronnen: Brabants Nieuwsblad jaargang 1947
Sint Laurentiusklok jaargang 1947
Dossier Monumentencomitee Oud **Gastel**

1.—
216%
frage
P de
lege-
rant-
t ge-
nitia-
ame-
: on-
die
afge-
ver-
: van
n het
rning
N.V.
akt.

te

Jan
briek
ndag-
ct uit
bur-
Kolf-
oder-
s niet
wone
nvol-
r een
fenis-
n een
eestig
eester
?lang-
" alle

DOOR
ster
belgië,
otter-
zoek
door
ch op
e ult-
dstad.
België
Belgi-
onsui-
H.
rhan-
kroon-

werk en de verbinding met het uurwerk zal het getingel op de zuurstofflessen tot het verleden behoren.

Na de zorgen om weer klokken te krijgen heeft het zodoende nog 3-jaar geduurd vooraleer ze in de toren hingen. Op primitieve wijze heeft men er tussentijds wel gebruik van weten te maken. Het spreekt echter vanzelf dat het voor Pastoor Jansen een heuglijke dag is, als de klokken van bovenuit de toren weer over Gastel kunnen kleren.

Maria, Bernardus, Laurentius

DE grootste kiok weegt 1235 kg., de middelgrote 900 kg. m de kleinste ongeveer 400 en zijn respectievelijk voorzien van de volgende opschriften:

No. 1.

Oud-Gastel 1947
Klokkenroof door vreemde horden
Deed mij geboren worden.
Antonius en Johanna van Kalmthout
Maria ia myn name
Myn gheluit si gode bequame.

No. 2.

Toen Sint Bernaertz, zoon van Leo Jansen Gastels herder was, doopte hij mij Bernardus
Anno Domini 1947
Omtrent den Hover
gheneer Ick my Jozeph en Theresia de Bie.

No. 3.

Naar den Romein die sinds eeuwen waakt over het aloude land van Gastel heet ik Laurentius.
Anno Domini 1947
Vivos voco mortuos plango Tulgura Frango
Antonius Masthoorn en Maria Mastboom Brosens.
Op iedere kiok staat verder: Van Bergen Heltigerlee
maakte mij.
Jongerius Amersfoort leverde mij.

10 Dec. naar eerste vergadering in het nieuwe Gildenhuis. Op deze ledenvergadering hoopt de Districts Bestuurder de heer J. Louwers de film te draaien „Symphonie van Vuur en IJzer”. Het zal een leerzame vergadering worden.

Ned. Kath. Metaalbewerkerbond

„ST. ELOY”

Afd. Roosendaal.

+

Op Vrijdag 15 December 1950
aanvang 7.30 uur houden wij in
het Gildenhuis onze

LEDENVERGADERING

waarop vertoond wordt de film:
„SYMPHONIE VAN VUUR
EN IJZER”

U KOMT TOCH OOK?

„BAKERSPROOKJE” IN DE KATHOLIEKE KRING

De Nederlandse Comedie onder Leiding van Johan de Meester zal a.s. Zondag in de Katholieke Kring een opvoering geven van het blijspel „Bakersprookje”, een Nederlandse bewerking van het Engelse spel „The young wife's tail” van Robert Jeuns.

SLIPPERTJES

De sneeuwval en de gladde wegen hebben aan sommige autobestuurders een paar onvrijwillige uitstapjes bezorgd.

Op de Bredasebaan bij het Kruisbeeld is gistermorgen een Belgische wagen die vanuit Roosendaal kwam door de gladheid van de weg aan de linkerkant gegleden, om een boom heen gedraaid en met tie neus in de richting van Roosendaal tot stilstand

geschrokken de dag op a voortgezet.

Op dezelfde richting lijkwagen ul naar Terne avontuur me gen moes; v een tegenlig gen aan het bestuurder e moesten lijd wagen met e de weg in ee door een kra getrokken b noemenswaa en kon op e voortzetten.

Toneel. — ging „Op Ho op Zondag l een opvoerin stopcabaretre tijd wat vro schiedt in ve successen bij behaald.

Misde-avo de heer Fr pater Meuv pensnellers. reizen in t Guinea. Op wijze wist o toehoorders kele uren te houden

Collecte W Zondag ve H. Missen z collecte gehe het eigen ve Wit Gele Kr

Toneelavo — De toneel

Als het gaat om de

Tal

oud, de duvel is oud!

Gastels oudste tiental par 17 november 1997

<u>Geboortedatum</u>	<u>Naam</u>	<u>Adres</u>
04-07-1903	Dhr. W. Tak	Beemd 206
17-04-1904	Mevr. J. Masseurs-Nuyten	Koelestraat 28
28-05-1905	Mevr. C. van Rijsbergen-Van Oosterhout	Beemd 124
04-06-1905	Mevr. J. Schoonen-De Vugt	Beemd 236
21-11-1906	Mevr. P. van Baal-Danen	Rijpersweg 72
28-11-1906	Mevr. A. Engelen-Timmermans	Beemd 128
16-03-1907	Mevr. H. Rommers-Van Oorschot	Beemd 222
17-06-1907	Mevr. P. Timmermans-Thijs	Beemd 214
16-07-1907	Dhr. H. Mastboom	Dorpsstraat 44
30-07-1907	Mevr. J. van Wortel-Van Zimmeren	Het Laag 22

Interview met Gastels oudste inwoner dhr. Willem Tak

Op 12 november jl. gingen F. van Merrienboer en P. Peeters van de redactie van het jaarboek op bezoek bij W. Tak, de oudste inwoner van **Gastel**. Willem is momenteel woonachtig in de flat "Molenweide".

Hij woont daar in de "lage" flat op de eerste verdieping en geniet daar van zijn oude dag. Je zou kunnen zeggen, dat het voor hem een jubileumjaar is, want hij woont daar al weer 25 jaar.

Hij leidt daar op zijn 94e jaar nog een zelfstandig bestaan. Er komt wel een werkster, maar hij zorgt nog voor zijn eigen potje en geeft ons een krasse indruk. Hij wist nog veel te vertellen over het verleden, maar geeft ons ook de indruk, dat deze moderne tijd niet aan hem voorbijgaat.

Zijn jeugd

Wilhelmus TaK [Willem] werd op 4 juli 1903 geboren in **Gastel** als zoon van Adrianus Tak en Adriana Vissenberg. Beide ouders waren ook van geboorte Gastelaren.

In het gezin werden nog zes meisjes en vier jongens geboren. Nu zijn er daar maar twee van over.

De familie Tak woonde bij de geboorte van Willem op de Meir en daar heeft de familie gewoond op nummer 61. Dat was tegenover de familie Kempenaars.

Vader Adrianus werkte bij de boer. Hij had geen vaste werkplaats, maar heeft

W .Tak (1997)

Meirstraat 61, het geboortehuis van W. Tak.

Adriana Vissenberg.
Moeder achter het woonhuis aan de Meir.

bij veel landbouwers gewerkt; o.a. bij Louis Uldewilligen uit Stampersgat. De boeren hadden niet het gehele jaar werk en in het najaar ging vader naar de bossen in **Gastel**, waarvan er toen nog verschillende waren om hout te hakken. Hij maakte er musterdhout van en Ko van den Eynden kocht dat op om dat op zijn beurt te leveren aan de bakkers, die dat stookhout nodig hadden voor de oven. Vader sorteerde ook **langhout** dat gebruikt werd voor oeverbeschoeiing. Van het snoeihout en kromme takken maakte vader bossen en die werden bij oom Toon Tak weggezet. Na het **opbossen** werden die weggebracht met een kar van Kees Meeuwissen.

Op zijn zesde jaar ging Willem naar school aan de Koelestraat. Hoofd was daar meester Vermeulen. Daar waren ook meester **Sengers**, meester van Mechelen en juffrouw de Jong.

Meester Vermeulen was een deftig persoon, met zijn vestje en gouden **ketting** aan. Hij hield wel van een sigaar.

De jeugd ging vrijwel geheel te voet naar school, op klompen. Maar die werden niet alleen aan de voet gebruikt. Ze pasten ook wel in de handen en zo werden er hele straatgevechten mee beslecht. Bijvoorbeeld de Stoof tegen de **Meir**. Dan brak de kap van de klomp en de smid maakte de kap weer vast met een ijzeren bandje.

De school aan de Koelestraat was een openbare school en om toch **gods-**dienstles te krijgen moest de schooljeugd naar het gasthuis aan de **Veer-**kensweg, waar Soeur Antoon de scepter [lees Spaans rietje] zwaaide.

De zuster bereidde de jeugd voor op de kleine en de grote communie. De kinderen moesten de catechismus leren, maar Willem zag dat niet zo zitten en ging liever spelen. Op een avond vroeg zijn vader, of hij de vragen en antwoorden kende uit dat boekje. Het bleek, dat W. het niet geleerd had. Toen moest hij 's avonds, toen de ouders al op bed lagen, bij het licht van een kachelschuifje nog leren. Toen hij de les nog niet kende, kreeg hij met een "gertje". Hij had al eens voor straf met zijn knieën in zijn klompen moeten zitten met in elke hand een baksteen. Later koos hij toch de **wijste** partij en leerde de lessen en dat ging hem vlot af.

Bij de communie mocht W. aanvankelijk ver vooraan in de rij staan, omdat hij zijn katechismus goed kende, maar omdat hij in de kerk zat te kletsen werd hij naar achteren gestuurd en hij kreeg toen als maat Flip Schoonen.

Elke dag ging de jeugd naar de kerk en op zondag ook naar het lof en de jeugd Heilige Familie.

Dan was er nog de jaarlijks terugkerende veertigdaagse vasten. Dan mocht je in die periode geen vet of suiker op de boterham. Alleen vader mocht spek eten, omdat hij zwaar lichamelijk werk deed.

Af en toe was er missie en dan zat de kerk bomvol. Dat was ook het geval, met een Mariaprocessie, die door heel **Gastel** voerde en waarbij kapelaan van

den Elzen het woord deed.

De pastoor was in die tijd nog de baas over de vrouwen, m.a.w. hij maakte uit hoeveel kinderen er moesten komen.

Als de kinderen vrij waren van school moesten ze vader gaan helpen en Willem ging dan wel mee naar de boer.

Hij wilde al met zijn negen en een half jaar van school om te werken, maar je moest tien zijn. Hij bleef van school weg, maar kon niet thuis slapen, omdat de veldwachter (Ko Baart) kwam kijken. Als Willem toch thuis was, verstopte hij zich tussen het stro als er controle kwam.

De familie verhuisde naar Meirstraat 32. Daar sliepen de kinderen op een open zolder. Het dak was niet onderlaten. Dus bij hevige regenval met storm werden de kinderen kletsnat in hun bedden.

Zoals zo velen had vader twee varkens in het kot. Eentje voor de slacht voor vlees thuis en de andere werd verkocht als een soort spaarvarken.

In november kwam de slager o.a. De Kluts (Bruyninckx). Die kreeg een borreltje als het varken op de leer ging. Andere slaggers waren Van Hasselt en Peer Hack.

Het spek ging de spekkuij in en werd zwaar gepekeld.

Moeder bakte zelf brood en Willem moest dan naar mulder Rie Peeters voor een bakzak. De mulder was niet te genaken als er geen wind was. Hij vroeg dan ook altijd om wind!

Tijdens de mobilisatie van '14 - '18 kregen ze in hun kleine huis toch inkwartiering van 7 militairen. Daarbij was een kleermaker, die af en toe kleren maakte voor het gezin.

Er was ook een kok bij en die zorgde voor koffie. De soldaten aten 's morgens bij hun thuis en voor de rest in een centrale keuken.

De militairen kwamen van Limburg en ze leerden Willem vla te eten.

De soldaten kaartten 's avonds voor tijdverdrijf. Dat moest gebeuren bij schaars licht, want olie was moeilijk te krijgen.

Bij het begin van de mobilisatie werkte vader als hooimaaier in de omgeving van Den Helder. Er was goed geld te verdienen, maar er werden lange dagen gemaakt.

Er werd ook al Sinterklaas gevierd. De kinderen kregen ook al een pakske en voor de schouw moesten ze dan "Dankjewel Sinterklaas" roepen.

Speelgoed was er niet en W. maakte zelf van grote garenklossen "pientoppen" (draaitollen). Ook maakte hij van een vliertak en een lange spijker een "klapbuis" (een soort proppenschietter).

Er werd ook gevoetbald en op latere leeftijd ging Willem bij de voetbal. Gastel was destijds vier voetbalclubs rijk: Wilhelmina, Emma, Hendrik en Zwart/wit. Bij de laatste club was Willem.

Bekende voetballers waren toen Toon Peeters en Van den Eynden, Die

speelden later nog bij **Gastels** Sportclub.

Willem ging ook wel mee naar de kermis. De familie ging naar de kermis op de Stoof. Dat was achter het cafe van N. **Houtepen** aan de Pietseweg [Nu Cafe "De Stoof"].

Op de kermis stond een mallemolen, luchtschommels en kramen. Bij de cafes kon je dansen. En daar waren er op de Stoof en naburige straten meerdere van. Bij **sommigen** daarvan stond een tent met een draaiorgel.

Op de Meir waren dat Frans **Aarssen**, Toon van den Eynden, Ko Kampen en Jos van **Aarssen**; op de Stoof Geert **Jansen**, **Merijn** van **Iersel** en Klaas Houtepen.

Je kon daar een borreltje drinken voor een cent en een fleske bier voor een dubbeltje.

De jeugdjaren na de lagere school

Vanaf de dag dat Willem van school afging, moest hij gaan werken. Hij ging met zijn vader mee "bij de boer" **werken**. Dat hield o.a. sloten opmaken en hennep plukken in.

De hennep werd bewerkt zoals vlas. Dat moest met de hand geplukt worden en de vezel moest uit de stengel gehaald worden met een zgn. braak. De hennep teelt ging toen nog om de vezel o.a. voor touw. Maar toch werd de hennep soms ook al stiekem gebruikt als verdovend middel, zoals dat nu meer gewoon is.

In het najaar was het tijd om suikerbieten te rooien. Er lag "peeland" aan de "Vlasstraatjes". Dat waren paadjes aan de westkant van de Oudendijk.

Willem en zijn vader gingen van boer tot boer op los werk.

Was dat dichtbij dan gingen ze te voet, maar op grotere afstand reed vader met de fiets. Aan de achteras van die fiets waren pennen geschroefd en daarop stond Willem dan. Er waren nog geen baggagedragers. Hij hield zich dan vast aan het zadel. Op een keer, toen Willem griep had, sprong hij onderweg van de fiets af en vader liet hem achter en kwam hem 's avonds weer ophalen.

Hij heeft in de vooroorlogse jaren maar bij een boer vast gewerkt. nl. twee jaar bij **Adr. Scheepers** aan de Oudendijk. Daar was hij in de kost.

Het kwam wel voor dat hij meer verdiende dan zijn vader. Hij ging dan op mollenvangst en daar kreeg je van H. Kempenaars, de opkoper, een gulden per vel voor. Als hij dan op een goede dag drie mollen had gevangen, dan had hij drie gulden en zijn vader met een lange dag hard werken f. 1,50!

Dat was tijdens de mobilisatie '14 - '18.

Op wat oudere leeftijd ging hij te voet naar Roosendaalse kermis. Willem maakte zonde van zijn schoenen en hij liep dan op blote voeten op de tramrails. Eens kreeg hij nieuwe schoenen van zadelmaker Nijman, maar die waren zo nauw, dat zijn kleine teen er krom van kwam te staan.

Willem moest wel loten voor militaire dienst, en trok nummer 1 [de lage nummers moesten in dienst], maar omdat zijn broer vrijwillig in dienst was, hoefde Willem niet op te komen.

Bij de opkomst van de vlasteelt ging Willem ook werken bij de vlassers, zoals M. van Iersel.

Het plukloon was niet zo hoog, een halfje voor vijf "handsvollen" vlas.

Met winterdag was er geen werk en ook geen inkomen.

Verkering

Willem kreeg kennis met een dochter van Adr. de Rooy [Mina] aan de Rijpersweg. Daarmee had hij zeven jaar "gevrejen". Hij had ze ontmoet bij een voetbalwedstrijd, waar hij voor de ballen moest zorgen.

Hij paste niet in de familie. Hij werd daar buiten gezet. Dat lag meer aan de vrouw, want de aanstaande schoonvader zorgde op zekere keer nog voor werk. Mina vroeg hem om te trouwen en hij voelde daar wel voor, maar dat ging niet zo gemakkelijk.

Zij werkte bij boeren in de Prinslandse polder en bij Heense Sas. Hij ging dan stiekem daar naar toe en 's zondags ontmoete hij haar klandestien.

Vader de Rooy hielp ook wel eens zodat ze elkaar alleen konden ontmoeten.

Huwelijk

In 1928 trouwde Willem met Mina de Rooy. De trouwdag bestond uit het drinken van een bakske koffie bij Willem thuis.

Ook op de trouwdag ging het nog niet zo. Onderweg naar de kerk moest Willem nog toestemming vragen aan zijn schoonvader, en hij kreeg die toch.

Ze gingen wonen op het eind van de Stooft bij **Balkhuyzen**. Het was een huis, waar een klein winkeltje aan gebouwd was, maar dat werd niet meer gebruikt. Willem huurde de woning van Wout **Jansen**.

De verhouding met de schoonouders verbeterde nog niet. Als schoonmoeder **langskwam**, ging Willem weg en alleen zijn vrouw ging naar haar thuis.

Het was crisistijd en Willem had op dat moment geen werk. Hij kreeg f. 7,50 steungeld per week en daar moest een rijksdaalder huishuur vanaf. Van f. 5,- moest het echtpaar rondkomen.

Kort na hun huwelijk in 1929 was het een zeer strenge winter met een vorst tot -30 graden. Het was dan ook de tijd dat verschillende bossen in **Gastel** verdwenen voor brandhout. Daar deed Willem ook aan mee. Overal werden de afrastringpalen van de weilanden weggehaald om opgestookt te worden. Op veel boerderijen werd vlas verwerkt en het afvalproduct "scheven" vezels werd

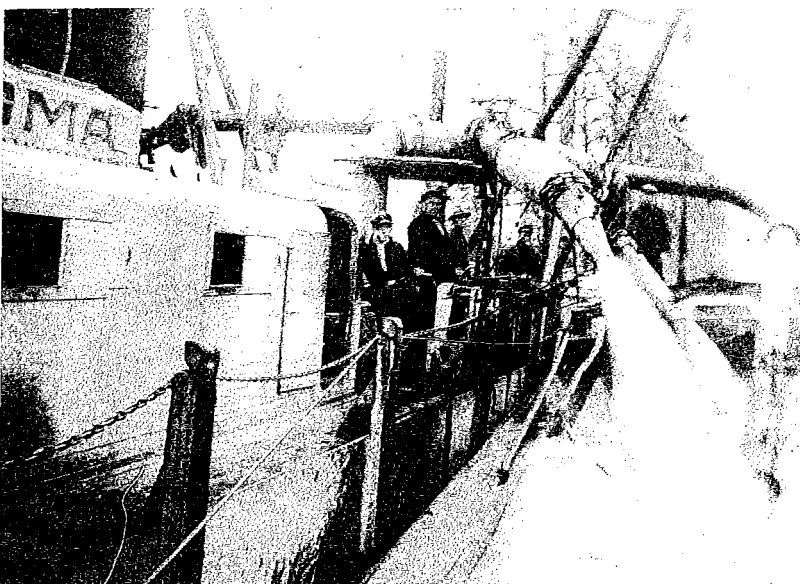
dan ook gestookt. Dat brandde heel vlug op. Dan zette men een grote bus met die scheven omgekeerd op de kachel en die bus brandde leeg.

Willem ging weer werken bij de boer en in het najaar was er weer werk op het suikerfabriek. Dan kreeg hij f. 12,50, omdat hij bij de fabrieksbond was. Was je bij de bond van landarbeiders, dan kreeg je maar f. 9,50 per week. Toch betaalden ze evenveel contributie.

In de jaren dertig kwam er werkverschaffing. In **Gastel** werd daarvoor de verbetering van de afwatering op de Langenberg uitgekozen. De **Rietvaart** werd uitgegraven. Dat ging met de kruitwagen en de schop. Voorheen stonden in de winter veel landerijen op de Langenberg onder water en met die "**Rietvaart**" werd dat probleem opgelost. Ook Willem werd daar tewerkgesteld.

Na enkele jaren verhuisden ze naar een andere plaats aan de Stoof en weer later kochten ze een huis aan de Rijpersweg. Willem leende daarvoor geld bij meneer De Bie. De woning was al oud, maar hij knapte het op. Intussen was de schoonfamilie naar Brunsum verhuisd. Daar gingen de mannen werken in de mijnen en daar verongelukte een van die familieleden. In het huwelijk werden vier kinderen geboren:

1. Jaantje op 5 januari 1931.
Zij trouwde later met P. Willekens uit Roosendaal en ze hebben 3 kinderen.
2. Cor op 12 juni 1934.
Zij trouwde later met W. Ernest uit Stampersgat. Ze hebben 2 kinderen.
3. Dymphna, maar die leefde slechts een paar maanden. Ze stierf aan Dyphterie.
4. Op 17 augustus 1949 werd weer een Dymphna geboren. Die trouwde met W. Rens uit Hoogerheide en ze hebben ook twee kinderen.

W. Tak op zandzuiger [Tweede van Links)

Ondertussen kwamen de oorlogsjaren en Willem ging werken in de bouw. Daar pakte hij ook van alles aan bijvoorbeeld op een zandzuiger aan het Eindhovens kanaal, aan het spoor te Roosendaal en in Zeeland in de dijkbouw. Zo kon hij voorlopig voorkomen dat hij naar Duitsland moest. Dat lukte niet helemaal, want hij moest

W. Tak en M. de Rooy

Het gouden bruidspaar (1978)

Op familiebezoek in Canada

toch in Essen werken. Daar werkte hij met "Chiel Kampen", maar hij wist daar met behulp van een foto van een **SS-er** een bewijs te krijgen om naar huis te komen.

Hij ging weer werken in Zeeland en wist een andere keer wel te voorkomen dat hij naar Duitsland moest door te vluchten van een karwei in Biggekerke en onder te duiken. Toch werd hij later op de trein naar Duitsland gezet, op weg naar **Wuppertal**, maar hij wist weer te ontsnappen. In de nacht kwam hij in **Gastel** aan. Hij ging weer naar Biggekerke en werkte voor een aannemer uit Antwerpen. Hij ontsnapte weer en hij ging met de trein naar Antwerpen. Daar werd hij weer opgepakt, maar vluchtte op aanwijzing van een "goede" massiesee weer en ging naar huis. Hij ging toen werken op de boerderij bij P. Uitdewilligen te Stampersgat tot het eind van de oorlog. Daar werkte hij tussen onderduikers op de akker.

Na de oorlog kwam Willem definitief in de bouw. o.a. bij aannemersbedrijf IGB uit Breda en Vissers Smit. Hij hielp mee met de bouw van een **hondertal** woningen in de Philipswijk te Roosendaal en ook bij het Philipsfabriek daar. Ook bouwde hij een kelder op het waterleidingbedrijf te Seppe. Op de bouw was hij baas op een betonmolen.

's Avonds werkte hij nog bij de vlascombinatie Mies, van **Iersel**, Rous. Dan plukte hij vlas.

Zij laatste karwei voor zijn pensioen was in Geertruidenberg.

Zijn pensioenjaren

Hij wilde niets meer doen maar P. Akkermans van de Rijpersweg **kwam** vragen of hij "peeen" kwam hakken. Dat deed hij toen nog.

In 1972 verhuisden Willem en zijn vrouw naar de flat "Molenweide".

Hun jongste dochter woonde nog thuis maar die trouwde al gauw.

Ze vierden daar hun 45-jarige bruiloft en het echtpaar ging nog op familiebezoek in Canada bij een zwager. Die zwager, Leo Aanraad, woont in Toronto.

Ook hun 50- en 60-jarig jubileum werd op grootse wijze gevierd in zaal Dreefzicht. Ze zijn uiteindelijk nog ruim 60 jaar getrouwd geweest. Enige jaren geleden, op 86-jarige leeftijd, stierf Mina aan een hersenbloeding. Ze werd ziek en Willem verzorgde haar nog drie dagen thuis voordat ze overleed

Nu houdt hij zich bezig met kaarten. Dat doet hij in Roosendaal en in **Stampersgat**, waar hij lid is van de bejaardenbond. Ook leest hij de krant en hij volgt het Gastelse leven nog goed. Hij komt nog met de taxi in **Gastel** en weinig ontsnapt dan aan zijn aandacht.

Willem geniet nog van zijn oude dag na een arbeidzaam leven op heel veel lokaties. Hij hoopt de honderd te halen en wij van de Heemkondekring hopen dat zijn streven uitkomt.

F. van Merrienboer en P. Peeters.

IN MEMORIAM PIET RIJSDIJK (1940 1997)

Op 10 september overleed op 56-jarige leeftijd ons oud-bestuurslid de heer P.C. Rijsdijk.

Hij werd op 27 oktober 1940 te Oud Gastel geboren. Zijn geboortehuis stond aan het begin van de Pietseweg en hij behoorde bij "De mensen van de Stoof", een buurtschap "van mensen, die voor elkaar stonden".

Dat karakter vonden we terug in Piet. Hij als geboren en getogen Gastelaar stond voor alles wat Gastel aanging en in het bijzonder voor de dingen, die mogelijk zouden kunnen verdwijnen.

Hij vond dan ook in de Heemkundekring ruimte om zich in een van zijn hobby's uit te leven.

In het begin als gewoon medewerker, maar later nam hij zitting in de museumcommissie.

Toen weer later een bestuursfunctie vacant kwam, aarzelde hij geen moment om deel uit te gaan maken van het bestuur.

In dat bestuur kreeg hij niet de gemakkelijkste functie, nl. van secretaris.

Hij gaf zich ten volle om deze functie waar te maken en zijn inbreng was dan ook groot,

Daarnaast had hij oog voor allerlei zaken, die uit het Gastels beeld zouden raken en legde dit voor de historie vast met zijn camera.

Door zijn contacten vanuit zijn werk wist hij voor onze vereniging ook wel het een en ander te bereiken.

Kortom we hadden in hem een actief bestuurslid en onze club mist in hem een man die voelde voor de historie en alles, wat "des Gastels" was,

Helaas was zijn inzet gedurende de laatste periode niet meer zo groot, vanwege gezondheidsredenen.

Bie gezondheid was ook voor hem de reden om in het afgelopen voorjaar zijn bestuursfunctie neer te leggen.

Na een periode van ziekte kwam toch nog plotseling het afscheid.

Een delegatie van de Heemkundekring heeft Piet vergezeld op zijn laatste tocht.

Piet, wij van de heemkundekring, hopen, dat je de eeuwige rust hebt gevonden en wensen de nabestaanden nogmaals langs deze weg sterkte in de kwade dagen van gemis die wellicht nog zullen volgen.

Het bestuur en de redactie van Heemkundekring Het land van Gastel.

HET BESTUUR

VAN DE GEMEENTE OUD EN NIEUW GASTEL . 5

Over burgemeesters, wethouders en raadsleden

1. DE GEMEENTERAADSPERIODE 1974-1978

Er deden deze keer een zevental partijen mee bij de gemeenteraadsverkiezingen van 29 mei 1974. Hier waren vier nieuwe partijen bij. Een ervan was de Werkgroep Oud Gastel/Stampersgat, opgericht op 27 november 1973, met als lijsttrekker F. van Merrienboer. Een andere nieuwe was een afsplitsing van de lijst 'Zorg voor Jong en Oud 1970', nu Bejaarden Oud Gastel-Stampersgat geheten, onder aanvoering van het bekende raadslid J. Roosendaal. De landelijke partijen V.V.D. en P.V.D.A. deden eveneens mee, maar zij behaalden geen enkele zetel.

De uitslag was als volgt:

Lijst 1 Algemeen Belang	1. L.P. Vrolijk. 2. Mevr. M. Akkermans-Zantvliet. 3. C. Ruijten.
Lijst 2 Gemeentebelangen	1. J. Gelijns. 2. P. Akkermans. 3. P. Oomen.
Lijst 3 Sociale Eenheid	1. A. Ernest. 2. A. Marcelissen. 3. L. Jansen.
Lijst 4 Bejaarden Oud Gastel-Stampersgat	1. J. Roosendaal.
Lijst 6 Werkgroep Oud Gastel/Stampersgat	1. F. van Merrienboer. 2. Mevr. P. Hendrickx-Goorden. 3. J. de Jongh.

Als wethouder werden gekozen de heren L.P. Vrolijk en A. Ernest. Onder deze raadsperiode in mei 1975 werd Gastels 700-jarig bestaan uitbundig gevierd. Gevolg ervan was, dat het beschikbare budget ruimschoots werd overschreden!

In 1976 overleed plotseling het raadslid J. Roosendaal. Hij werd opgevolgd door de heer J. Moerings.

Aan het eind van deze raadsperiode leed politiek Gastel nog een groot verlies door het overlijden van Wethouder L.P. Vrolijk, die deze functie meer dan 25 jaar heeft vervuld.

In een enerverende raadsvergadering besliste het lot over zijn opvolging. De stemmen stakten tussen mevr. M. Akkermans-Zantvliet en de heer P. Akkermans. De heer P. Akkermans was het lot gunstig gezind en hij werd wethouder.

LIJST EN UW KANDIDATEN

Jb. Roosendaal	Kerkstraat 17
Ant. Broos	Dautzenbergstraat 12
A. J. Broos	Wilhelminastraat 29
J.H. Derene	Irenestraat 36
C. v. Nijnatten	Strijpdreef 5 Kuivezand
E.M.W. Rockx	Wilhelminastraat 25
A. v. Rijsbergen	Kerkstraat 19
k. v. Hooydonk	Karolinastraai 12
C.M. Vergouwen	Oudendijk 14
D.M. Jansen	Rijpersweg 31A
R. Lazaroms	Achterdijk 30
A. C.M. Dingenouts	Dorpstraat 63
J.J.M. de Jongh	Het Gors 20
Mevr. Broos v. Ginneken	Koelestraat 56
W.A.A. Kuijlen	Vierschaarstraat 4

LIJST 4 ; OOK VOOR U !!!!!

U hoort nog nader over onze programmapunten

Kennismaking met de nieuwe partij:

ZORG VOOR JONG EN OUD 1970

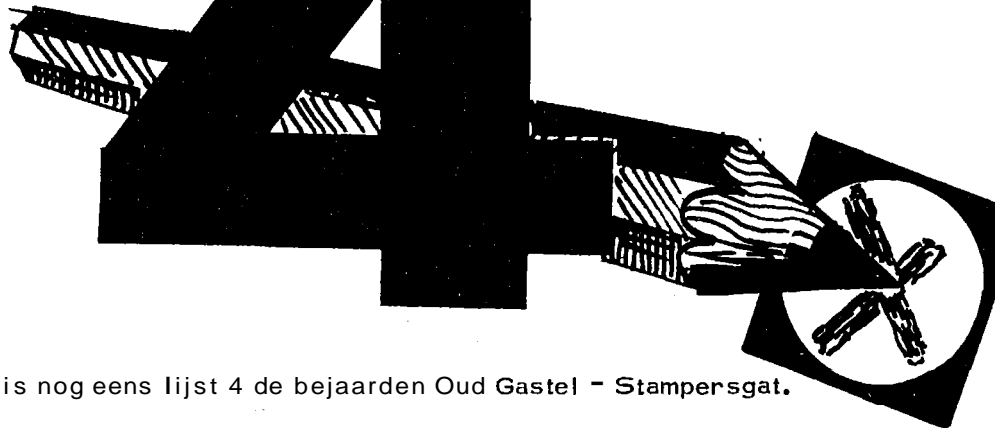
Naar aanleiding van de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen hebben de oudere en de jongere generatie de handen ineen geslagen om in samenwerking het nodige te kunnen verwezelijken op maatschappelijk en kultureel vlak in onze gemeente.

In deze woelige tijden willen wij vooral oud en jong dicht bij elkaar brengen en elkaar helpen zodat in wederzijds respect de nieuwe ideeën die geboren worden ook doorgevoerd kunnen worden. Op 't ogenblik zijn 't speciaal de middengroepen die hier de zaken uitmaken en vooral de ouderen zijn hierdoor nog al eens in de verdrukking geraakt. De jongeren hebben niet te klagen gehad naar moeten nu toch zorgen zelf hun belangen te kunnen behartigen in de op 3 juni door U te kiezen nieuwe Gemeenteraad.

Onze partij is echter niet alleen voor deze ouderen en jongeren maar ook voor hen die van middelbare leeftijd zijn, mede gelet op 't feit dat zij later ook tot de ouderen zullen behoren en dat deze er dan ook van verzekerd kunnen zijn dat zij er nog steeds bijhoren.

Deze partij zal zorgen dat voor iedereen dezelfde voordelen zullen gelden en kent geen onderscheid in ras, godsdienst, beroep en leeftijd.

LIJST 4 1974

Dit is nog eens lijst 4 de bejaarden Oud Gastel - Stampersgat.

Wij doen een beroep op al onze bejaarden van Oud Gastel en Stampersgat.

Ook doen wij een beroep op alle inwoners.

U weet allen dat wij samen een grote bond hebben, samen bijna 600 leden. Daarom, stem op onze lijst, U wordt ook ouder, dus U komt daar ook nog bij als U het geluk mag hebben.

Wij doen alles om het onze mensen leden zo goed mogelijk naar hun zin te maken en U weet wanneer U dan vijf en zestig wordt en zich bij een gezonde vereniging aansluit dat dan een leer is voor diegenen die voorgegaan zijn. U weet heel goed wat er door Rijk en Gemeente voor onze bejaarden gedaan wordt. Daarom moeten wij als bejaarden met onze tijd mee leven en er zo veel mogelijk bij blijven.

Daarom kiezers van onze gemeente, nogmaals een beroep op U, U ziet wat er voor Uw ouders en grootouders gedaan wordt.

U kunt dat heel goed maken door op 29 mei op lijst 4 te stemmen.

Dan zullen onze jongeren daar nadien de vruchten van plukken, en daar zouden wij als bestuur van onze bond erg veel plezier in hebben.

Dus tot woensdag, met de beste groeten van onze lijst 4 bejaarden 1974.

Lijsttrekker J. Roosendaal.

STEMT LUST 7

DE LUST VOOR DE LEDEN VAN DE BEJAARDENBOND

Door verschillende partijen wordt op het ogenblik propaganda gemaakt onder de bejaarden om op 31 mei a.s. hun stem te geven aan hun partij. Door allerlei beloften probeert men stemmen te winnen.

Kiezers, laat U zich hierdoor niet van de wijs brengen. Stemt op Uw eigen **BEJAARDEN PARTIJ**, zodat de bejaarden hun invloed in de gemeenteraad kunnen behouden, misschien zelfs versterken.

BEJAARDEN 74 wil opkomen voor Uw belangen. Onze partij zet zich volledig voor U in. Bij ons komt op de eerste plaats: **VERZORGING** en **ONTSPANNING** voor bejaarden en minder validen.

Stemt daarom op **JAN MOERINGS**, nr. 1 van
LUST 7 - BEJAARDEN 74

DE PARTIJ VOER ALLE BEJAARDEN

P. S. Het verkiezingspamflet, uitgegeven door een kandidaat van de VVD, heeft NIET de goedkeuring van het bestuur van de Bejaardenbond.

Afscheid van burgemeester Andriessen (1978)

met van links naar rechts:
F. van Merrienboer, A. Ernest, J. Oomen en Th. Andriessen.

Inhalen van burgemeester J. Berkhout (1979)

met o.a. van links naar rechts:
F. van Merrienboer, A. Ernest, W. Hofland, mevr. Berkhout, J. Berkhout,
J. Gelijns en J. Oomen.

2 DE GEMEENTERAADSPERIODE 1978-1982

Het waren deze keer op 31 mei 1978 boeiende raadsverkiezingen, omdat de landelijke politieke partijen hun intrede deden, gesteund door de landelijke lijsttrekkers. Er deden weer zeven partijen mee om een der 13 raadszetels te bemachtigen!

Zelfs anonieme politieke stencils deden de ronde!

Er namen drie landelijke partijen deel, nl. het C.D.A., de V.V.D en de P.V.D.A. Het C.D.A., waaronder de vooral bij ouderen bekende vroegere K.V.P. mocht wellicht rekenen op grote steun van de kiezers. Zou dit ten koste gaan van de plaatselijke partijen, was de vraag.

Achteraf werd dit bevestigd door de uitslag. Deze was als volgt:

Lijst 1 C.D.A.

Zij werd ruim winnaar met 5 zetels. Gekozen werden de eerste drie zittende raadsleden:

1. A. Ernest.
2. A. Marcelissen.
3. L. Jansen.

En de nieuwe C.D.A.-raadsleden:

4. Harrie Sweere.
5. Aad van Duijvenbode.

Lijst 2 Werkgroep Oud Gastel/Stampersgat

Deze partij verloor 1 zetel en kwam terug met de zittende raadsleden:

1. F. van Merrienboer.
2. Mevr. P. Hendrickx-Goorden,

Lijst 3 Gemeentebelangen

Zij verloor eveneens 1 zetel en kwam ook terug met de twee zittende raadsleden:

1. J. Gelijns.
2. P. Oomen.

Lijst 4 Algemeen Belang

Met een zetelverlies van 2 kwam het zittend raadslid terug:

1. Mevr. Akkermans-Zantvliet.

Lijst 5 P.V.D.A.

Deze landelijke partij verwierf een zetel voor het nieuw raadslid:

1. W. van Gasteren.

Lijst 6 V.V.D.

Ook zij behaalde een zetel voor een nieuw raadslid:

1. C. van Beek

Lijst 7 Bejaarden 1974

Met een zetel kon het zittend raadslid zich handhaven:

1. J. Moerings.

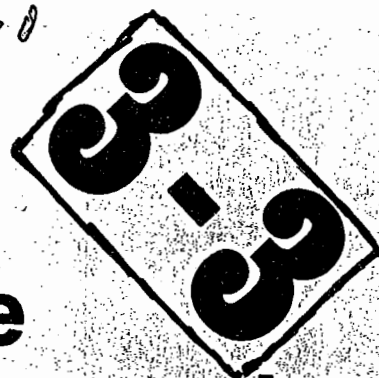
Als wethouders werden - de laatste enigszins verrassend - de heren A. Ernest en F. van Merrienboer gekozen.

Er kwam echter wel meer leven in de "brouwerij". Vooral de heren Wout van Gasteren [P.V.D.A.] en Cees van Beek [V.V.D.] lieten zich horen en de raadsvergaderingen begonnen steeds langer te duren.

Gemeentebelangen is samengesteld in onderling overleg en met aller goedkeuring op voorwaarde, dat vóór iedere raadsvergadering gezamenlijk alle te behandelen punten worden doorgesproken met de zittende raadsleden van de fractie Gemeente Belangen.

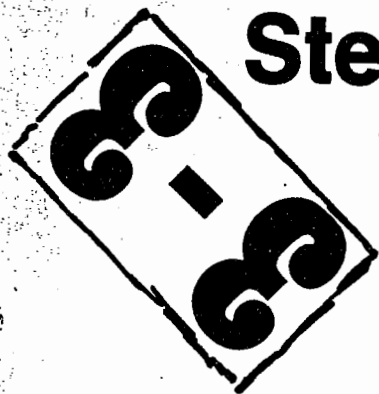
Door de veelzijdige kennis en ervaring van al onze kandidaten en het contact met hun achterban, zijn de raadsleden van Gemeente Belangen voorzien van een goed gefundeerd advies voor de door hen in te nemen standpunten in de raadsvergadering.

1. J. GELIJNS
20 jaar raadslid + 4 jaar en 3 maanden wethouder'.
Voorzitter, Bond van Ouderen Oud-Gastel.
2. P. OOMEN
12 jaar raadslid, zaakvoerder Boerenbond, Secretaris N.C.B. afd. Oud-Gastel.
3. J. MOERINGS
7 jaar raadslid. Stichting Bejaardenflat "Molenweide".
4. J. LAROS
Bestuurslid harmonie en lid Algemeen Comité en Engelandcomité Stampersgat.
5. Mevr. A. MUYS-KONINGS
Voorzitster K.V.O. en bestuurslid diverse verenigingen Oud-Gastel.
6. Mevr. J. CLAASSEN-
PEETERS
Lid oudercommissie en bestuurslid algemeen comité Stampersgat.
7. A. SEEGERS
Voorzitter B.V. Boerenbond, voorzitter N.C.B. afd. Oud-Gastel.
8. A. v. SPRUNDEL
Sekretaris bakkersvereniging Oud- en Nieuw Gastel.
9. C. v. SCHILT
Handel bouwmaterialen, sponsor wielersport.

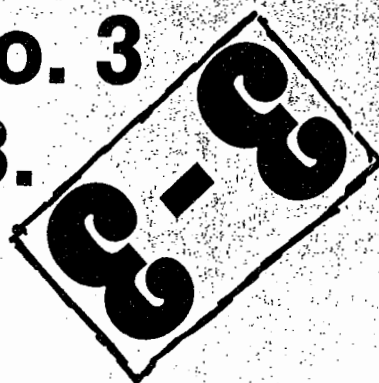

170

**Heeft u alle
verkiezingsprogramma's
al gelezen Ja? Dan weet
u wat men in Gastel alle-
maal wil. Nou, dat willen
wij ook! Mits het niet leidt
tot verhoging van
onroerend goedbelasting.
Wij vinden de belasting al
hoog genoeg. U OOK?**

**Stemt dan no. 3
van lijst 3.**

In december 1978 werd er uitbundig afscheid genomen van burgemeester Th. Andriessen. A. Ernest volgde hem op als loco-burgemeester, wat geen sinecure was. De heer J. Gelijns werd tijdelijk de derde wethouder. In maart 1979 trad de heer J.P. Berkhout uit Malden aan als nieuwe burgemeester. Er waren nogal wat wisselingen in deze raad. De heer P. Doomen volgde mevr. M. Akkermans-Zandvliet op in januari 1979. Deze werd op zijn beurt weer opgevolgd door de heer P. Vugts in september 1980. Mevr. L. Melsen-Trimbosch volgde in december 1979 de heer A. Marcelissen op en in oktober 1980 volgde de heer H. van Merrienboer de heer A. Sweere op. Tenslotte volgde de heer P. Vergouwen de heer W. van Gasteren op in januari 1982. Er werden echter wel heel wat nieuwe bouwzaken aangepakt in de gemeente.

3. DE GEMEENTERAADSPERIODE 1982-1986

Deze keer namen er zes partijen deel aan de gemeenteraadsverkiezingen op 2 juni 1982. De Ouderen-partij van J. Moerings was afgefallen. De uitslag was:

Lijst 1 C.D.A.

Zij kreeg 4 zetels [verlies 1] en gekozen werden de zittende raadsleden:

1. A. Ernest;
2. L. Jansen;
3. Mevr. L. Melsen-Trimbosch
4. H. van Merrienboer.

en het nieuwe raadslid:

Lijst 2 Gemeentebelangen

1 zetel [verlies 1] voor het zittende raadslid:

1. J. Gelijns.

Lijst 3 Werkgroep Oud Gastel/Stampersgat

3 zetels [winst 1] voor de zittende raadsleden:

1. F. van Merrienboer;
2. Mevr. P. Hendrickx-Goorden;
3. J. Jongenelen.

en het nieuwe raadslid:

Lijst 4 V.V.D.

2 zetels [winst 1] en gekozen werden het zittende raadslid:

1. C. van Beek;
2. N. van Uiter.

en het nieuwe raadslid:

Hij was een markant persoon, oud-commando, en hij streed fel voor de belangen van de ouderen en minder-validen.

Lijst 5 Algemeen Belang

2 zetels [winst 1] en gekozen werden het zittende raadslid:

1. P. Vugts;
2. Fr. van der Heijden.

en het nieuwe raadslid:

Lijst 6 P.V.D.A.

1 zetel en gekozen werd het zittende raadslid:

1. P. Vergouwen.

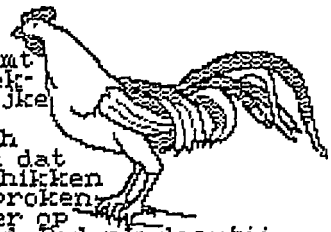
U kunt de lente al op 19 maart laten beginnen, door op de U.V.D. te stemmen. Uw stem is beslissend of de U.V.D. echt mee kan besturen of weer naar de oppositie wordt verwezen.
U.V.D. lijst 3 — U.V.D. lijst 3

De U.V.D. heeft in haar programma klare taal gesproken. Dat was nodig om u in de gelegenheid te stellen een keuze te maken. Zonder informatie is het namelijk moeilijk kiezen.
De U.V.D. is bereid om met alle raadsleden samen te werken aan een goed bestuurd gemeente Oud Gastel Stampersgat. U kunt voor het nodige evenwicht zorgen door de U.V.D., tenminste, 3 zetels te geven.

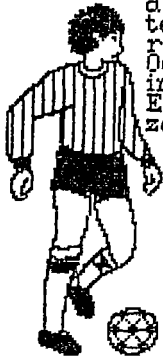

Om 3 zetels te krijgen moeten alle mensen, die de afgelopen jaren een beroep hebben gedaan op de U.V.D., ook echt gaan stemmen.
3 zetels.....alleen met Uw steun.

In een gemeente als Oud Gastel Stampersgat neemt de agrarische sector een belangrijke plaats in.
De U.V.D. mag zich gelukkig prijzen dat wij kunnen beschikken over een uitgesproken deskundige, zeker op plaatselijk gebied. Bedenk daarbij dat de U.V.D. terug kan vallen op de provinciale en landelijke U.V.D. en het zal duidelijk zijn dat door ons niet als een kip zonder kop gepraat zal worden.
De agrariërs, de middenstanders van riet buitengebied, doen er goed aan om op de U.V.D. te stemmen.

De U.V.D. wil op korte termijn met de sportverenigingen gaan praten over de uitleg van de kosten/baten analyse, die grote onrust heeft veroorzaakt. Ook op ander gebied zal een intensief overleg nodig zijn. Een gemeenschap kan niet zonder het verenigingsleven.
Het college van B&W en de raad moeten de waarde van het verenigingsleven op de juiste waarde inschatten. **SAMENWERKING** is daar voor een eerste vereiste, naast elkaar en niet op elkaars stoel.

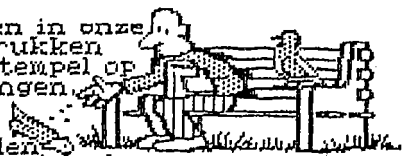
Met een sterke U.V.D. zijn ook uw belangen gebaat.

Woningbouw is om diverse redenen een noodzaak. In de eerste plaats is een goede woning onontbeerlijk maar met voldoende woningen hou je ook het inwonertal op peil.
Onze gemeente moet zich dan ook niet neerleggen bij de woonklasse indeling waardoor groei niet meer mogelijk is. **Natuurlijk moeten Oud Gastel en Stampersgat dorpen blijven maar dan wel zelfstandig.**

Als aan de ene kant een samenvoeging boven het hoofd hangt moet de gemeente aan de andere kant de ruimte krijgen om voldoende te groeien.
De U.V.D. zal zich daar hard voor maken.

De bejaarden in onze gemeente drukken een grote stempel op de verkiezingen. Vanwege de traditie stemmen velen op het C.D.A. of op een partij die aangevoerd wordt door een bejaarde. Op zich is daar niets op tegen maar als dit, jaar in jaar uit, niets oplevert dan is het de vraag of die keuze wel zo terecht is.
Dan wordt het tijd om een andere partij in de gelegenheid te stellen om de belangen van de bejaarden te behartigen.
De U.V.D. is zo'n partij. Wij hebben in diverse situaties bewezen dat wij de weg weten. U.V.D. dus.....lijst 3.

De U.V.D. heeft, begin januari, het programma uitgegeven. Veel informatie in een beperkte ruimte (een beperkt budget), met als gevolg dat de letters klein moesten zijn.
Als u het niet heeft kunnen lezen dan is een telefoontje (2029) voldoende om de tekst in een grotere letter te bestellen. (wordt thuis bezorgd)
De U.V.D. zit nu 8 jaar in de raad. Dat wij ons werk serieus nemen is algemeen bekend. Ook de komende 4 Jaar zullen wij uw belangen goed mogelijk behartigen. Bij voorbaat onze dank voor Uw vertrouwen.

ALGEMEEN BELANG LIJST 4

IS TROEF!

FOM

De hoofdbewoner wordt verzocht dit bijlet aan de medebewoners ter inzage te geven.

LIJSTEN VAN KANDIDATEN

voor de stemming ter verkiezing van de leden van de gemeenteraad van OUD EN NIEUW GASTEL op 19 maart 1986

1	2	3	4	5	6
CDA	Werkgroep Oud Gastel Stampersgat	V.V.D.	Algemeen Belang	Gemeente-Belangen	P.v.d.A.
van Merrienboer, H. M. A. (Harrle) Oud Gastel	van Merrienboer, F. (Frans) Oud Gastel	van Beet, C. Oud Gastel	Vuugs, P. A. M. Oud Gastel	Gelijns, J. J. Stampersgat	Vergouwen, P. H. M. (Piet) Oud Gastel
van Duijvenbode, A. P. (Aad) Stampersgat	Hendrickx geb. Goorden, P. M. L. (Paula) Stampersgat	van Wees, R. J. M. Oud Gastel	Enltus, A. Oud Gastel	van Sprundel, A. A. M. Stampersgat	Vlek geb. de Gulltenaere, A. J. A. (Janny) Stampersgat
van Nes, A. (Ad) Oud Gastel	Jongeneelen, J. A. M. (Jan) Oud Gastel	van Ullert, N. Oud Gastel	Mathijssen, C. T. A. Oud Gastel	Schrauwen, J. W. M. Oud Gastel	Nieuwstraten, J. (Jan) Oud Gastel
Melsen geb. Trimbos, L. M. C. T. M. (Loes) Oud Gastel	Vormunt, J. C. A. M. (Jan) Oud Gastel	iel? Oud Gastel	de Wolf, J. C. P. Oud Gastel	Classen geb. Peeters, I. C. J. M. Stampersgat	Buckens, A. M. (Jos) Stampersgat
Rabslink, G. C. G. M. (Gerard) Oud Gastel	de Jongh, J. J. M. (Jan) Oud Gastel	Hack, C. J. M. J. Oud Gastel	van der Heijden, J. P. Oud Gastel	Segers, A. Oud Gastel	de Jong, M. A. (Maja) Oud Gastel
Kulpers, J. K. C. M. (Jan) Stampersgat	Ernest geb. van Osch, A. hl. (Annie) Stampersgat	Breugelmans geb. van der Smitsen, W. Oud Gastel	van Alphen geb. Caumo, J. W. L. M. Oud Gastel	Laros, J. J. Stampersgat	Gelijns, J. P. M. (Ans) Stampersgat
van Onzenoort, P. A. (Piet) Oud Gastel	van den Broek, W. A. J. (Wim) Oud Gastel	van Nijnatten, J. J. A. M. Oud Gastel	Tak, C. A. H. Oud Gastel	Moerings, J. F. W. Oud Gastel	Nieuwstraten geb. Drissen, E. (Ellen) Oud Gastel
Oomen, J. C. M. (Jan) Oud Gastel	Mulders, G. M. M. (Gerard) Oud Gastel	Lindenbergh, A. Oud Gastel	Schepers geb. Corsijens, E. J. Oud Gastel	Gommeren, M. P. M. Oud Gastel	Vermulen, C. A. (Kees) Oud Gastel
Ernest, A. (Jos) Stampersgat	's-Gravendijk, C. J. J. M. (Cees) Stampersgat	Slangen, J. F. Oud Gastel	Tak, A. C. Oud Gastel	van Schilt, C. M. P. M. Oud Gastel	Bartelen, K. J. A. (Karel) Oud Gastel
Schepers, C. W. M. (Cees) Oud Gastel	Paantjens geb. Laanen, L. C. M. (Lisa) Oud Gastel	Kramer, J. Oud Gastel	van der Heijden geb. Bruijnicks, J. C. Oud Gastel	Jonkers, A. J. M. Oud Gastel	Willems, W. A. G. (Wil) Oud Gastel
Akkermans, P. F. A. (Piet) Oud Gastel	Rovers, C. W. (Caes) Oud Gastel		de Jong, J. M. H. W. Oud Gastel	Mulja geb. Konings, A. C. Oud Gastel	
Blommerde, J. C. J. (Jan) Oud Gastel	van Meer geb. van een Bosch, H. M. (Lien) Oud Gastel		de Rooij, P. A. Oud Gastel	Laros, C. G. J. J. Stampersgat	
Vervoort, T. H. (Theo) Stampersgat	Bastlaanse, J. P. M. (Jac) Oud Gastel		van der Heijden, F. A. J. M. Oud Gastel	Gelijns, F. J. Oud Gastel	
Rommers, W. J. (Wim) Oud Gastel	Peeters, P. B. J. (Piet) Oud Gastel		Akkermans geb. Zandvliet, M. J. Oud Gastel	van Iersel, J. M. Oud Gastel	
Moerings, J. J. F. (Jasc) Oud Gastel	van Dongen geb. Mol, H. (Riek) Oud Gastel				
Vergouwen, P. C. M. (Piet) Oud Gastel	van den Broek, A. C. M. (Ad) Oud Gastel				
Jansen, F. A. (Frans) Stampersgat	Kock, W. J. (Wim) Stampersgat				
Vergouwen, C. J. P. (Cees) Oud Gastel	Tak, M. H. M. (Rien) Oud Gastel				

Artikel 128 van het Wetboek van Strafrecht: Hij die opzettelijk zich voor een ander uitgevende, aan een krachtens wettelijk voorschrift uitgesloten verkiezing deelneemt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

Artikel 4 der Kieswet: 1. Hij die bij een verkiezing door gift of belofte een kiezer omkoopt om volmacht te geven of het uitbrengen van zijn stem, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

2. Deze straf wordt toegepast op de kiezer die zich door gift of belofte toehel bij volmacht stemmen laat omkopen.

Artikel 7 der Kieswet: Hij die bij een verkiezing als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze overleden is, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste duizend gulden.

Artikel 8 der Kieswet: Hij die bij een verkiezing een ander heeft gemachtigd voor hem te stemmen en niettemin in persoon aan de stemming deelneemt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste duizend gulden.

VUGA/Vermando bestelnr. 25 38 21

Als wethouders werden gekozen de heren A. Ernest en F. van Merrienboer. Het voortvarende bouwbeleid werd voortgezet.

De heer A. Entius volgde in 1983 de heer Fr. van der Heijden op en de heer A. van Duijvenbode volgde in 1985 de heer L. Jansen op. Als nieuwe gemeentesecretaris trad de heer H. Gevers aan.

Een verrassing was het vertrek van burgemeester J.P. Berkhout, die per 1 maart 1986 benoemd werd in de gemeente Mierlo.

Per 19 maart 1986 waren er nieuwe gemeenteraadsverkiezingen. Die werden dan ook in een burgemeesterloos tijdperk gehouden!

Wethouder en loco-burgemeester A. Ernest had eveneens afscheid genomen.

4. DE GEMEENTERAADSPERIODE VAN 1986-1990

De verkiezingen werden, zoals gezegd, gehouden op 19 maart 1986. Er namen weer dezelfde zes partijen deel. Het C.D.A. had als nieuwe lijsttrekker de heer H. van Merrienboer. De uitslag bracht geen grote verschuiving te weeg, al was de winst van de P.V.D.A. zeer opmerkelijk. De uitslag was als volgt:

Lijst 1 C.D.A.

Zij behield haar 4 zetels en gekozen werden de zittende raadsleden:

1. H. van Merrienboer
2. A. van Duijvenbode
3. L. Melsen-Trimbosch
4. A. van Nes

en het nieuwe raadslid:

Lijst 2 Werkgroep Oud Gastel/Stampersgat.

Zij behield eveneens haar drie zetels voor de zittende raadsleden:

1. F. van Merrienboer
2. Mevr. P. Hendrickx-Goorden
3. J. Jongenelen

Lijst 3 V.V.D.

Ook zij bleef op 2 zetels staan en gekozen werden:

1. C. van Beek
2. R. van Wees

en als nieuw raadslid:

Lijst 4 Algemeen Belang.

Zij verloor een zetel en kwam terugmet alleen:

- 1 P. Vugts

Lijst 5 Gemeentebelangen.

Jan Gelijns haalde het deze keer niet meer.

Lijst 6 P.V.D.A.

Zij behaalde 3 zetels [winst 2) en gekozen werden:

1. P. Vergouwen
2. Mevr. A. Vlak-de Guijtenaere
3. J. Nieuwstraten

De coalitievorming verliep zeer moeizaam en uiteindelijk kwamen er drie wethouders, de heren F. van Merrienboer [tevens loco-burgemeester], H. van Merrienboer en A. van Duijvenbode. Teleurgesteld verlieten enkele raadsleden de gemeenteraad. Commissaris van de Koningin de heer Dries van Agt bezocht de gemeenteraad in verband met het profiel voor een nieuwe burgemeester. Er kwam een vertrouwenscommissie en de heer P. Rossou werd per 16 november 1986 de nieuwe burgemeester.

De heer J. Kuipers [C.D.A.] volgde in november 1986 wegens het vertrek van A. van Duijvenbode, hem op. Eerder was C. van Beek [V.V.D.] opgevolgd door N. van Uitert en P. Vugts [Algemeen Belang] door A. Entius, op persoonlijke titel, daar het Algemeen belang als partij was opgeheven in 1989. De P.V.D.A. had eveneens problemen in de fractie. J. Nieuwstraten vertrok naar Breda en werd opgevolgd door A. Buckens in 1987. Mevr. Vlak begon een eigen fractie en trad in oktober 1987 terug en werd opgevolgd door de heer C. Vermeulen. De heer J. Kuipers trad om gezondheidsredenen terug in 1989 en werd opgevolgd door de heer P.A. van Onzenoort. Eerder was wethouder H. van Merrienboer [C.D.A.] teruggetreden en hij werd opgevolgd door de heer A. van Nes in 1988.

Ook was er in 1987 een nieuwe gemeentesecretaris aangetreden in de persoon van de heer A. Haasnoot.

Het belangrijkste politieke item 'in deze periode was de strijd om het behoud van zwembad Blankershove, wat door de initiatiefnemers is gelukt!

Van links naar rechts:
J. Gelijns en
dhr. en mevr. Rossou

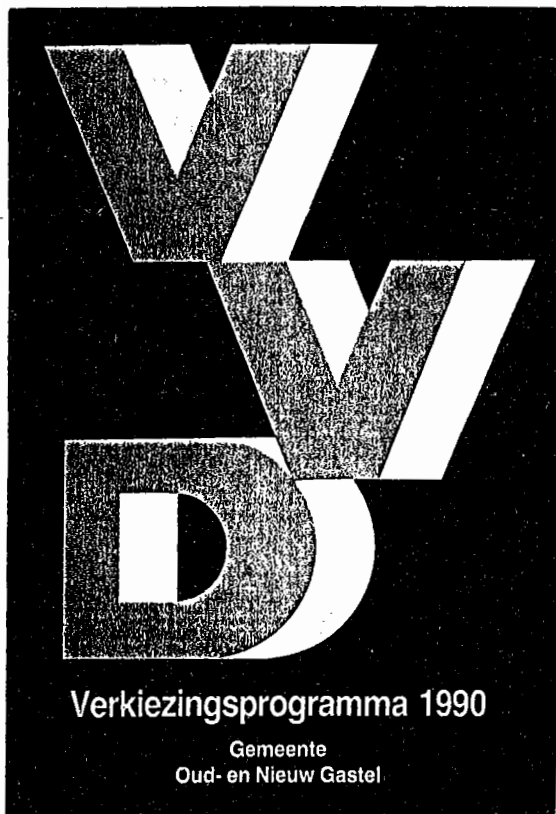

VERKIEZINGSPROGRAMMA
GEMEENTE 1994 - ?

OUD EN NIEUW GASTEL

DWA || || || || ||

5. DE GEMEENTERAADSPERIODE 1990-1994

Deze keer namen er slechts 4 partijen deel aan de verkiezingen, die gehouden werden op woensdag 21 maart 1990.

Een nieuwe plaatselijke partij (G.P.-90?) zou meedoen, maar deze sneuvelde door onenigheid over het lijsttrekkerschap!

De verkiezingsuitslag was als volgt:

Lijst 1 C.D.A.

Het verjongde C.D.A. met de nieuwe lijsttrekker A. van Nes kwam goed uit de bus met 5 zetels [winst 1]. Gekozen werden:

1. A. van Nes.
2. John Ernest
[zoon van de vroegere wethouder A. Ernest]
3. Mevr. L. Melsen-Trimbosch.
4. J. Dekkers.
5. A. Koevoets.

Lijst 2 Werkgroep Oud Gastel/Stampersgat

4 zetels(winst 1). Gekozen werden:

1. F. van Merrienboer.
2. P. van Roenburg.
3. J. Jongenelen.
4. C. Rovers.

Lijst 3 P.V.D.A.

2 zetels (verlies 1). Gekozen werden:

1. P. Vergouwen.
2. C. Vermeulen.

Lijst 4 V.V.D.

2 zetels. Gekozen werden:

1. R. van Wees.
2. N. van Uiter.

Als wethouders werden gekozen A. van Nes (loco-burgemeester) en F. van Merrienboer.

Ook nu vonden er weer wisselingen plaats in sommige partijen. Mevr. M. de Jong [P.V.D.A.] volgde P. Vergouwen op. En hij volgde de heer C. Vermeulen weer op, die om persoonlijke omstandigheden terugtrad. De heer R. van Wees [V.V.D.] werd opgevolgd door de heer A. Veth en door het overlijden van de heer N. van Uiter (V.V.D.) kwam J. Sep in zijn plaats.

6. DE GEMEENTERAADSPERIODE 1994-1997

De gemeentelijk herindeling wierp zijn schaduw reeds vooruit.

Onze gemeente Oud en Nieuw Gastel liep grote kans per 1 januari 1997 op te houden te bestaan.

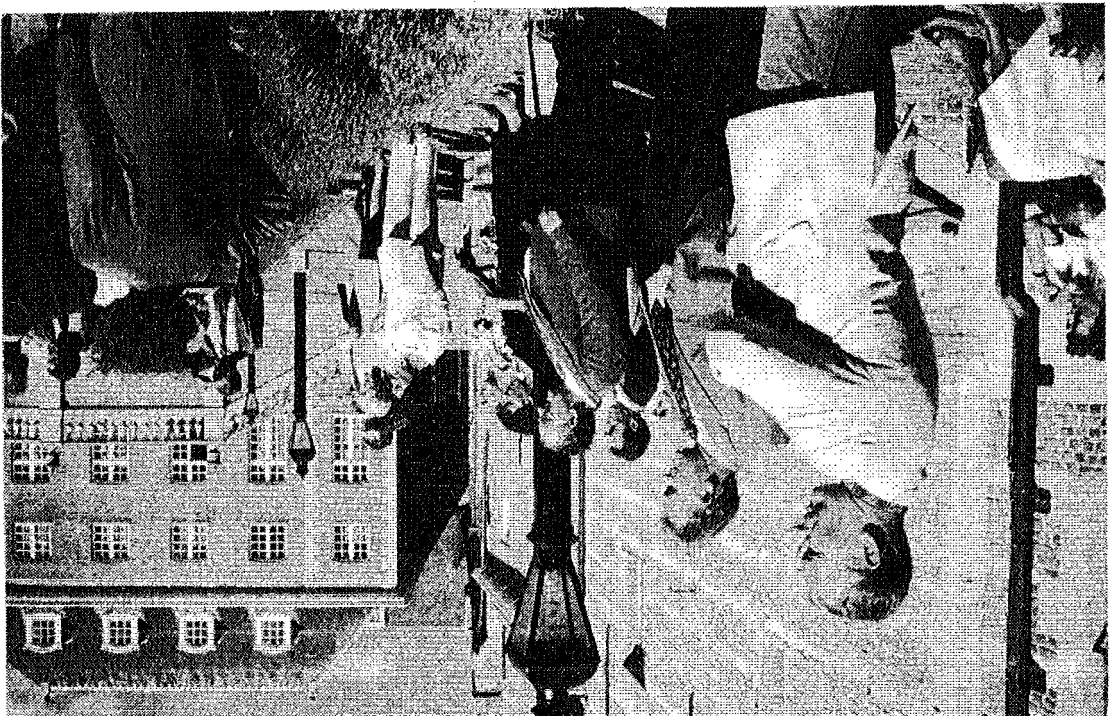
In het afscheidsboekje "Van Gestale tot Halderberge" kunt u hier meer over lezen. Ook in de verkiezingsstrijd kwam dit naar voren, waarbij de landelijke partijen het moeilijker hadden!

Van links naar rechts:
P. Rossou, L. Melsen, A. van Nes en C. van Beek.

met van links naar rechts op de voorgrond:
C. van Beek, J. Sep, G. Rabelink en P. Vergouwen.

In het Markiezenhof te Bergen op Zoom

Dezelfde vier partijen namen weer deel aan de verkiezingen, die gehouden werden op 2 maart 1994.

De uitslag van deze laatste gemeenteraadsverkiezingen was:

Lijst 1 C.D.A.

- 4 zetels [verlies 1]. Gekozen werden:
1. A. van Nes.
  2. A. Koevoets.
  3. Mevr. L. Melsen-Trimbosch.
  4. J. Paantjens.

Lijst 2 Werkgroep Oud Gastel/Stampersgat

- 5 zetels [winst 1]. Gekozen werden:
1. F. van Merrienboer.
  2. P. van Roemburg.
  3. G. Rabelink.
  4. J. Jongenelen.
  5. Mevr. M. Peeters.

Lijst 3 P.V.D.A.

- 2 zetels en gekozen werden:
1. Mevr. M. de Jong.
  2. P. Vergouwen.

Lijst 3 V.V.D.

- 2 zetels en gekozen werden:
1. J. Sep.
  2. C. van Beek.

Als wethouders werden gekozen F. van Merrienboer [loco-burgemeester) en A. van Nes.

Er had nog een wisseling plaats: Mevr. M. Peeters [Werkgroep] werd wegens haar drukke werkzaamheden opgevolgd door de heer J. de Jongh, die reeds in de periode 1974-1978 raadslid was geweest.

Hiermee is het hoofdstuk van de gemeentelijke bestuurders van Oud en Nieuw Gastel afgesloten.

Oud Gastel, 1 augustus 1997.

F. VAN MERRIENBOER.

UIT HET DAGBOEK VAN EEN OUD INDIË-GANGER. 4,

Dit is het vervolg van het dagboek van J.W. Wagemakers [Broeder Servaas], dat hij heeft bijgehouden, toen hij in het voormalig Nederlands Indie verbleef, vanwege de politionele acties aldaar in de jaren 1947-1950. Zie ook vorige jaarboeken. F. v. M.

VERBLIJF OP DE BUITENPOSTEN NA DE 2^e POLITIONELE ACTIE

Zaterdag 29 januari 1949

's Morgens op patrouille met ondersteuning van mortieren. In de eerste kampong waar we aankwamen, werd een inlander aangehouden die er nogal verdacht uitzag. Bij nader onderzoek vonden onze jongens in zijn broekzak enige berichten van de T.N.I. die hij moest overbrengen. Tussen de berichten vonden we nog een rood wit vlaggetje, de kleuren van de republiek. Bij verdere controle bleek, dat hij achter zijn rug onder z'n jasje twee handgranaten en een paar dolken verborgen had. Al snel hadden we dus een goede buit te pakken en onder bewaking werd deze T.N.I.-er meegenomen. In de kampong zelf werd nog een T.N.I.-er gevangen genomen, die om zijn kris een rood-wit vlaggetje had gewikkeld. Diverse mensen vluchtten nog weg en daar werd met onze bren op geschoten, maar de afstand was te groot om daar achter aan te gaan. Om 13.00 uur waren we weer terug op de post. 's Avonds bracht de keukenwagen nog 10 liter zwavelzeep-spiritus voor me mee om de vele kartelpatienten die elke dag op de poli kwamen te kunnen helpen. De laatste dagen werden de patienten met kartel [soort schurft] niet meer ingesmeerd met een borstel, maar op een rij gezet en bespoten met een flitspuit. Er kwam ook een man en een vrouw op het ziekenrapport met geslachtsziekte. Bij de man was het geslachtsdeel weg en alleen nog maar een gaatje te zien waardoor hij kon urineren. Deze personen heb ik maar doorgestuurd naar het burgerziekenhuis in Malang. Ja, je kwam hier veel ellende onder de bevolking tegen. Ze waren wel dankbaar als je ze hielp en verschillende mensen kwamen met gebak, vruchten e.d. aandragen. Uit beleefdheid nam ik deze dan aan, maar veel van deze artikelen gingen daarna de w.c. in. Je kon geen risico's nemen wat betreft de hygiene. Ook heeft iemand voor mij een kist gemaakt die me later goed van pas kwam.

Maandag 31 januari 1949

's Morgens gingen we met een peleton van 18 man op patrouille. We werden door twee carriers en twee wagens opgehaald en naar de voet van het Ardjoeno-gebergte gebracht. Hier gingen we te voet verder en om 8.30 uur

waren we op de kinine-plantages van Djoenggo. De tocht over het Ardjoeno gebergte naar **Padjet** moesten we in twee dagen afleggen. Om 11.00 uur kwamen we bij de eerste kampong aan waar we inlichtingen vroegen aan de bevolking. Hierna gingen we weer voorwaarts. Na zo'n twee kilometer te hebben gelopen werd er een roffel met een lancaster gegeven door korporaal Patty op twee leden van de T.N.I. Hierbij raakte er een gewond en de ander vluchtte met zijn geweer weg. Vermoedelijk was hij nog wel in zijn been geraakt maar we konden hem niet meer vinden in het ravijn dat zich naast het pad bevond. De gewonde T.N.I.-er had een buikwond en hij had alleen maar een bajonet bij zich. Omdat het onmogelijk was deze man mee te nemen heeft de luit hem een genadeschot gegeven. Om 13.00 uur kwamen we weer op dezelfde plaats terug waar we 's morgens inlichtingen hadden ingewonnen. We hadden ons vergist en een rondje gelopen. Dit kostte ons twee uur. Na eerst onze noodrantsoenen te hebben opgegeten zijn we verder gegaan. Voor alle zekerheid hadden we een paar inlanders als gids meegenomen, want we moesten op tijd op de afgesproken plaats zijn om te kunnen overnachten. Rond 17.00 uur kwamen we uiteindelijk toch bij de juiste kampong aan waar we de nacht zouden doorbrengen. In deze buurt was ik al eens eerder geweest met de actie in juli 1947. De Ardjoenotop lag vlak naast ons en uit de top kwam rook. Rond de top lag een goudgele laag zwavel die uit de krater was geperst. 's Nachts werd door de meesten van ons niet geslapen vanwege de koude hier. Ze zaten zich de hele nacht bij een vuurtje te waren. Van 24.00 uur tot 03.00 uur moest ik op wacht. Ook dat vroeg de nodige inspanning en waakzaamheid.

Dinsdag 1 februari 1949

In de vroege morgen wordt de inlander die ons als gids heeft gediend naar huis teruggestuurd en bedankt voor de moeite die hij voor ons heeft gedaan. Om 07.00 uur gaan we ons wassen in de kali. Het water dat uit de bergen naar beneden kwam is lekker warm. Rond 07.30 uur gaan we verder tot we een hoogte van 1700 meter hebben bereikt en hierna begon de afdaling. Om 10.00 uur kwamen bij een kampong aan met huizen vol kogelgaten, maar er is geen man of muis meer te bekennen. Na wat gerust te hebben, gaat het om 11.30 uur weer voorwaarts en spoedig zien we in de verte **Padjet** liggen. De luitenant schiet twee lichtkogels af als teken voor de **MIBA'S** - die hier in afsluiting liggen - dat we op komst zijn. Op dat ogenblik wordt er behoorlijk geschoten met mitrailleurs en geweren. Gelukkig niet in onze richting ofschoon er enkele keren toch een kogel over ons heen fluit. We snappen er niet veel van. Terug vuren kunnen we niet, omdat er eigen jongens voor ons in het veld liggen en dus gaan we maar, nu en dan dekking zoekend, voorwaarts. Het schieten houdt geruime tijd aan en we vertrouwen de zaak niet. De eerste sectie gaat door een ravijn, terwijl wij boven blijven om zo nodig dekkingsvuur te kunnen geven. Als deze sectie de overkant heeft bereikt, is het onze beurt om

Gezellig bij elkaar op het afscheidsfeestje van aalmoezenier Piet Waterschoot.

Aalmoezenier Piet Waterschoot wordt door de verpleegsters in de bloemen gezet met zijn afscheidsfeestje in het V.K. K.N.I.L.-huis te Malang.

Vrolijkheid en blijheid tijdens het afscheidsfeestje van onze aalmoezenier Piet Waterschoot die door ieder graag is gezien.

door het ravijn te gaan.

Voor de veiligheid lopen we op grote afstand van elkaar. Na de overkant bereikt te hebben gaan we weer gezamenlijk verder. Het is nu weer rustig. In de straten van Padjet zien we nog een pelopper staan met een karabijn. We nemen hem onder vuur, maar hij is direct verdwenen. Na een poosje komen we op de hoofdweg van Padjet naar Soerabaja en hier zien we de post van de MIBA'S liggen. De jongens zwaaien met hun zakdoeken en we kunnen nu rustig naar hen toegaan. Bij hen aangekomen vertellen ze dat er zojuist een aanval op hun post is geweest door de Tentara. Dit is hier dagelijkse kost. Nu begrijpen wij ook waarom er daarstraks geschoten is. Deze jongens hebben

begrijpen wij ook waarom er daarstraks geschoten is. Deze jongens hebben met spanning op ons gewacht en vertellen ons dat we erg blij mogen zijn dat wij deze tocht hebben volbracht, want de T.N.I. zit hier in **Padjet** en **Trètes** met grote aantallen goed bewapende soldaten, waaronder ook enkele Jappen. Op deze post hebben ze een gesneuvelde kameraad tijdelijk begraven naast het kamp. Na hier wat gegeten te hebben gaan we weer verder onder **bescherming** van twee carriers. De weg is slecht, omdat bruggen zijn opgeblazen en bomen omgekapt als wegversperring. In Poekarang aangekomen rusten we en wachten op de drie auto's en de twee carriers om verder te worden vervoerd. Nauwelijks zijn we buiten Poekarang of voor ons zien we een achttal T.N.I.-leden, uitgerust met wapens. We stoppen, maar er is niets meer te zien. De weg ligt vol met bomen en met de wagens kunnen we er net doorheen.

Rond 19.00 uur komen we in **Porong** aan, waar we moeten overnachten in een suikerfabriek. We worden hartelijk ontvangen door de Huzaren van Bureel, die hier gelegerd zijn. Ieder van ons krijgt een tampatje, die neergezet worden in de ons toegewezen zaal.

Ook krijgen we hier een fijne maaltijd en een handdoek en zeep om ons te kunnen mandien. Deze jongens zijn erg verbaasd, dat wij met ons groepje de Andjoenotocht hebben gedaan en ze halen voor ons zelfs ons eetgerei, zoals **mestins**, lepels, vorken en messen. Daarna gingen we plat. De nacht was gauw om, maar we hebben heerlijk geslapen na de zware inspannende tocht.

Donderdag 3 februari 1949

Om 08.00 uur worden we opgehaald met twee wagens en een **4-tonner**, voorzien van een mitrailleur. Met grote snelheid vertrekken we richting Poedjon. Om 09.00 uur rijden we in de straten van **Malang** en gaan hier eerst langs de werkplaats om een van de wagens na te laten kijken. In de werkplaats ontmoet ik aalmoezenier Waterschoot die me riep en vertelde, dat hij een brief had ontvangen van m'n thuis, waarin stond, dat een van de jongens in Indie naar huis had geschreven, dat ik zwaargewond in het "Soekoenhospitaal" lag. Ze vroegen hem of dit zo was, want thuis geloofden ze niet alles wat ik schreef in mijn brieven. We hebben er samen om moeten **lachen**. **Hoe** komen ze aan die praatjes, vraag je je af en zeer begrijpelijk was de bezorgdheid van thuis. Omstreeks 10.00 uur rijden we weg en zijn rond 10.30 uur op onze post in Poedjon. 's Middags moeten we ons verzamelen voor een mededeling en de luitenant deelt ons mede, dat we alles weer moeten inpakken, want we vertrekken voor een tocht van drie dagen. Er wordt heel wat gekankerend, omdat er weer door dit peloton wat moet worden opgeknapt nadat ze pas zijn teruggekomen van die zware bergtocht. Maar, toen de luitenant vertelde, dat iedereen die deze tocht had gemaakt 3 dagen verlof zou krijgen, klaarde alles op en werden er veel plannen gemaakt hoe men die vrije tijd in **Malang** zou doorbrengen. Ook ik mag mee op vakantie, maar na deze drie dagen moet ik me naar het derde peleton van 4-5-R.I. in Ngrotto begeven. Ik word dus

overgeplaatst en dat vind ik erg jammer. Weg van dit peloton waar het me zo best bevalt. De kist met de medische artikelen wordt deze middag al naar die post in Ngrotto gebracht, omdat post Poedjon wordt opgeheven.

Vrijdag 4 februari 1949

's Morgens na het ontbijt komen er drie vrachtwagens, waarvan een met een mitrailleur is uitgerust, ons en de bagage van dit peloton halen, want zij komen in **Batoe** te liggen. Omstreeks 10.00 uur rijden we weg en in **Batoe** wordt de bagage in de nieuwe post neergezet. We rijden door naar **Malang**, waar we om 11.30 uur in de Rampalkazerne aankomen. Hier is een zaal voor ons "verlofgangers" in gereedheid gebracht. Ik heb toestemming gekregen om bij de jongens van ons onderdeel in het Soekoenhospitaal deze dagen door te brengen. Om 12.00 uur was ik in Soekeoen en daar ben ik eerst mijn kapotte kleren gaan omruilen bij de foerier. Ik heb deze in m'n plunjezak gedaan om ze dan na deze vakantie mee te kunnen nemen naar mijn nieuwe post in Ngretto. Om 14.00 uur ben ik bij kennissen in de stad op bezoek gegaan. Toen ik hier rustig een kopje koffie zat te drinken, stopte er een ambulance-wagen voor de deur. Hieruit stapte Frans **Meijer** en binnengekomen vertelde hij mij, dat ik me zo spoedig mogelijk moest klaarmaken om me naar Ngrotto te begeven. Dat nu m'n vakantie niet door kon gaan, vind ik wel erg spijtig. Om vijf uur 's middags ben ik met m'n bagage in een ambulance-wagen gestapt en weggereden. Rond 18.00 uur was ik op de plaats van bestemming. Hier bleek dat ziekenverpleger Frans **Koeman** plotseling ziek was geworden en in het bataljonsziekenzaaltje moest worden opgenomen. Bij dit derde peloton beviel het me **niet** zo best. Ook vind ik het raar dat, als ik word overgeplaatst, ik dan altijd op buitenposten terecht kom en een andere verpleger bij een peloton terecht komt, maar dan wel in **Batoe**. Ik krijg hierdoor het gevoel van vriendjespolitiek tussen de eigen verplegers waarvan ik, als gedetacheerd verpleger, de dupe van wordt. Geen vakantie, maar wel vannacht op wacht van 02.00-04.00 uur.

Zaterdag 5 februari 1949

Vanmorgen hebben we een patrouille gelopen naar een petingi, waar een vergadering wordt gehouden voor bewaking van het gebouw. Na deze vergadering gaan we weer terug naar onze post.

In de namiddag, rond 17.00 uur, word ik door de I.V.G. geroepen om twee leden van de T.N.I. te verzorgen. Deze twee peloppers waren geboeid en wel van een trap gevallen aldus de I.V.G. en hadden wonden aan hun hoofd. Het zijn twee militairen van kapitein Smeroe [T.N.I.] en zij hadden hun karabijn voor onze post in de sawah's verstoppt. Na deze knapen behandeld te hebben ben ik weer naar m'n kamer teruggegaan.

Donderdag 10 februari 1949

Vanmiddag naar de tandarts gegaan voor de behandeling aan een kies. Deze verzorging vindt hier op de post plaats in zijn wagen. Ik moet de volgende dag terugkomen voor een zenuwbehandeling. Het was allemaal nogal pijnlijk, zodat ik 's nachts weinig heb geslapen.

Vrijdag 11 februari 1949

Om 18.00 uur komt de tandarts me halen voor de zenuwbehandeling en moet dan over 10 dagen bij hem in Malang komen voor verdere behandeling.

Zaterdag 12 februari 1949

Vanmorgen kwam op het ziekenrapport een inlands meisje van ongeveer 7 jaar, met wonden aan de hiel van beide voeten, die diep waren aangevreten. Op deze wonden zit witte troep, dat met bananeblad is afgedekt. Er zit ook veel pus in de wonden. Ik heb haar zo goed mogelijk behandeld en gezegd, dat ze de volgende dag weer terug moet komen. Vele inlanders zijn ondertussen al genezen van de kartel (soort schurft) en tropenzweren. Ze komen geregeld terug op het ziekenrapport en ik krijg het daardoor met de dag drukker met inlanders helpen.

Dinsdag 15 februari 1949

Om 13.00 uur komt er op onze post bezoek van de Commissie van Goede Diensten. Het zijn een Amerikaan en een Australier die alles op de post kwamen bekijken. Hierna gaan ze met Lt. Rietschoten naar binnen en rijden na een poosje weer weg. Om 16.00 uur werd er bekend gemaakt, dat we morgen gaan verhuizen naar Batoe. We pakken alle medicijnen in een kist om de volgende dag te kunnen vertrekken. Het meisje met wonden aan haar hiel komt ook regelmatig terug om de hiel te laten behandelen. De wonden zien er keurig uit. Ik hoop dat het in de toekomst helemaal in orde komt.

Woensdag 18 februari 1949

Om 09.00 uur komen de wagens ons ophalen met onze bagage en we rijden rond 11.00 uur weg naar batoe en daar komen we aan de buitenzijde van het stadje te liggen. We liggen in een woning op een heuveltje en het is beter dan in Ngrotto. Op deze dag ontving ik een dankbetuiging van sergeant Hoogebrugge voor hetgeen ik bij het 2^e peleton heb gedaan in Poedjon en ik vind dit zeer aardig van hem.

Beste "Peer",

Blijf zo nauwgezet je plicht vervullen, zoals je bij ons gedaan hebt. Weet, dat er altijd mensen zullen zijn, die dat zien en weten te waarderen.
Onze beste wensen zijn met je.

Sergt. Hoogebrugge.

Om acht uur 's avonds komen ze mij vertellen, dat ik me gereed moet houden om morgen mee te gaan op een 8-daagse zuiveringsactie.

Donderdag 17 februari 1949

Om 08.00 uur vertrekken we met het 3^e peleton op vrachtwagens vanuit Batoe naar Malang en arriveren rond 08.30 uur in de Rampalkazerne. Hier moesten we wachten en dat duurde tot 13.00 uur. Inmiddels konden we ons aan een stevig maal tegoed doen met als toetje de mededeling dat deze zuiveringsactie zeer zwaar zal worden. Hierna stapten we met 300 man op de wagens en rijden in colonne naar Kembanakoen, waar we omstreeks 14.00 uur aankwamen. Hier wordt even gewacht tot alle jongens opgesteld zijn en zo gaan we dan voorwaarts de bergen in. We bevinden ons weldra achter het "Duitsehelmgebergte". De natuur om ons heen is prachtig. In de verte zien we in de diepte Malang liggen, staande aan de voet van het "Kawigebergte" dat vanuit het Soekoenhospitaal meestal mooi te zien is. 's Avonds komen we in het plaatsje Pretjet aan om te overnachten. Vlak bij de kampong bevindt zich een fijne bron waar we onze dorst lessen en ons gaan wassen.

Vrijdag 18 februari 1949

Om 06.00 uur staan we op, een beetje stijf van de kou van het liggen op de kamponggrond. Om 07.00 uur gaan we weer op pad. Onderweg wordt er af en toe gevuurd en we komen rond 17.00 uur in Kapendjen aan. Van hieruit gaan we met de wagens via Malang weer terug naar Kembanakoen, vanwaar we de vorige dag zijn vertrokken. Hier zullen we overnachten en zoeken vlug in de omgeving enige baleh-baleh's op om er de nacht op door te brengen. Deze nacht hebben we goed geslapen.

Zaterdag 19 februari 1949

Om 7.30 uur vertrekken we en gaan weer het gebergte in [Gunung Kawi]. De compagnieën zijn verspreid en ieder heeft zijn eigen route. De tocht is tamelijk zwaar en in de verte wordt er regelmatig gevuurd. Het weer is slecht en 's avonds komen we met een nat pak in kampong Baroe aan. Gelukkig kan ik daar wat droge kleren aantrekken, waar je lekker van opknapt. De natte kleren worden bij een vuur, dat we hebben gemaakt, gedroogd. Gemandied hebben we onder de goot van een kamponghut, zomaar in de buitenlucht en zijn daar weer op een baleh-baleh gaan slapen.

Zondag 20 februari 1949

Om 06.00 uur werden we gewekt. Het eten was schaars en we dronken maar een extra slokje klappermelk om onze magen te vullen. We kregen nog wel een paar kaakjes en daar moesten we het deze morgen maar mee doen. Onder de jongens werd er behoorlijk gemopperd, maar ja, het was niet anders. Wat was

er nl. aan de hand? De voedseldropping per vliegtuig was een dag uitgesteld en er werd zelfs beweerd dat dit kwam, omdat het zondag was. Deze dag werd wel de **zwaarste** die we tot heden hadden meegemaakt. Dit kwam door de vele diepe ravijnen met glibberige hellingen, waarop je na een paar meter geklommen te hebben, soms dezelfde afstand of zelfs meer weer teruggleed en dan weer met veel inspanning naar boven moest klauteren. Onze kleren werden kletsnat van de regen en zaten onder het slijk.

Alles plakte aan je lijf en dat was geen aangenaam gevoel. We kregen deze dag zo'n drie van deze ravijnen te verwerken en raakten dan ook behoorlijk vermoeid. 's Middags hielden we halt in een kampong, waar we ons maal hebben gedaan met de melk en het vruchtvlees van de klapper. 's Avonds kwamen we in Lecses-I aan en hebben in de kampong een vuurtje gemaakt om ons te warmen en de kleren te laten drogen. We hebben de nodige baleh-baleh's opgehaald en zijn gaan slapen. We waren erg blij, dat we ons na zo'n dag te **ruste** konden leggen.

Maandag 21 februari 1949

Om 08.00 uur zijn we weer op weg gegaan, nu met lege magen. Deze dag zou gelukkig niet zo zwaar worden, omdat voor ons een rustdag was gepland. Om 11.00 uur waren we in kampong Lecses-3. Hier was nog een andere compagnie die samen met ons de hele dag van hun rust mochten genieten. De compagnie van kapitein Ket lag een paar kilometer bij ons vandaan. Naast onze verblijfplaats lagen smalle witte doeken op de grond in een T-vorm voor de komende dropping. Boven ons cirkelde eerst een verkenningsvliegtuig dat daarna weer vertrok. Even later kwamen er twee grotere vliegtuigen over ons heen cirkelen, die steeds lager gingen vliegen. Het ene vliegtuig voerde bij ons de dropping uit en het andere bij de compie van kapitein Ket. Bij elke cirkel kwamen er drie parachutes uit wat een prachtig gezicht was. De dropping kon geslaagd worden genoemd, ofschoon een pakket te pletter viel omdat de grote plunjezak niet goed aan de parachute bevestigd was [vastgebonden). Hierna werd alles door een paar door ons in de kampong gecharterde koelies weggedragen en in de kampong uitgepakt. Van alles hadden ze uitgegooid, zelfs staven ijs en grote stukken vlees. Hoe is het mogelijk? Dacht de legerleiding in Soerabaja dat we hier een slagerij gingen beginnen en het vlees moesten invriezen met staven ijs? Veel van de goederen konden we niet gebruiken, maar niettemin: 's avonds aten we lekker vers brood dat overheerlijk smaakte en we hebben onze magen dan ook goed gevuld. De rest bleef achter bij de kampongbevolking, die dit best op prijs wist te stellen. Deze nacht is er niet veel geslapen vanwege het geblaat van geiten die rond de kampong zwierven. Toen ik van 24.00 uur tot 02.00 uur op wacht moest, had ik door dit geblèr nog geen oog dichtgedaan. Van deze wacht heb ik min of meer een geitenjacht gemaakt.

Dinsdag 22 februari 1949

Om 07.00 uur zijn we weer verder gegaan en rond 08.00 uur kwamen we bij de compagnie van kapitein Ket aan. Deze compagnie bestond grotendeels uit militairen van het KNIL. Zij hadden de avond daarvoor een geslaagde actie uitgevoerd op een hospitaaltje van de Tentara, waarbij 11 verplegers en 17 verpleegsters gevangen werden genomen en een partij medicijnen, een pistool en een stengun werd buitgemaakt. Rond 08.30 uur kregen we enkele sniperschoten, waarop door ons met de bren werd teruggeschoten, waarna we weer voorwaarts gingen. Een inlander lag dood lange de weg. Hij was door ons vuren getroffen. 's Middags moesten we een hinderlaag leggen naast een ravijn dat door het KNIL werd gesweept. De zon scheen behoorlijk en tegen de dorst dronken we een paar klappers. Er werden nog een paar roffels met de bren gegeven op vluchtende personen in het ravijn. Om 13.00 uur werd de hinderlaag opgeheven en trokken we verderop naar een kampong waar we om 17.08 uur aankwamen. Hier zouden we met die andere compagnie overnachten.

Woensdag 23 februari 1949

Om 08.00 uur lagen weer de witte doeken klaar voor een nieuwe dropping. Het vliegtuig kwam om 9.30 uur en gooide 3 blikken brood uit zonder parachute. Het gevolg was, dat 1 blik tot moes viel op het pad en de andere twee in de kali terecht kwamen. Hierna kregen we ieder 4 sneetjes brood en trokken we verder langs het ravijn. Omstreeks 13.00 uur kwamen we in een kampong aan in de nabijheid van de ravijnpost van onze jongens. De weg was hier helemaal versperd door bomen en er waren grote gaten in de weg. Rond 15.00 uur floten er verschillende granaten over ons heen, afgeschoten door onze artillerie naar de opgegeven doelen in de omgeving van de compie van kapitein Ket. De weg waar we nu aankwamen, was de hoofdweg van Wlingi naar Malang. Naast deze weg lagen verschillende kampongs waar we een goed huis hadden gevonden om te overnachten.

Donderdag 24 februari 1949

Om 08.00 uur gingen we verder richting ravijnpost. We waren blij, dat we deze zuiveringsactie bijna weer achter de rug hadden, want voor ons had het lang genoeg geduurd. We zaten nu nog een tiental kilometers van deze post af en om 09.00 uur bereikten we onze plaats van bestemming waar de wagens ons zouden komen ophalen. In afwachting daarvan gingen we lekker in het groene gras liggen en dan maar wachten. Een verkenningsvliegtuigje draaide over ons heen. Onze verbindingdienst kreeg hiermede contact en zij vroegen het uit te kijken naar de colonne wagens die ons zouden komen ophalen. Even later vloog het weer over ons heen en deelde ons mede dat de colonne stil stond tussen Malang en Kepandjen met waarschijnlijk een lekke band. Het wachten duurde wel lang, maar eindelijk waren de wagens er. Rond 12.00 uur

was alles op de wagens geladen en reden we richting Malang, waar we om 13.30 uur aankwamen in de Rampalkazerne. Hier kregen we ons middagmaal en dat smaakte voortreffelijk. Na de maaltijd vertrokken we naar **Batoe** en om 14.30 uur waren we weer op onze post daar. Blij dat we onze vuile kleren konden uitdoen om te wassen en we onszelf eens heerlijk konden mandien en het vooruitzicht de komende nacht op ons eigen vertrouwde **tampatje** te kunnen slapen.

Vrijdag 25 februari 1949

Om 08.00 uur ben ik met de sweepwagen naar **Malang** gegaan voor een tandheekkundige behandeling. Na een paar weken moest ik weer terugkomen. Omdat ik toch in **Malang** was, ben ik nog even naar het **Soekonhospitaal** gegaan. Om 15.00 uur ben ik met luitenant van Rietschoten in een jeep weer teruggegaan naar **Batoe**.

Zondag 27 februari 1949

Omdat we gingen verhuizen moesten we onze bagage inpakken en rond 10.00 uur reden we met een grote colonne wagens weg; ook het 2^e peleton van 45 R.I. Rond 12.00 uur stopten we tussen Kapendjen en de ravijnpost bij het plaatsje Djatigoel. Hier zou het 1^e peleton worden gelegerd. Nadat zij alles hadden afgeladen reden wij weer verder richting de post bij het ravijn waar het 2^e peleton zijn kampement kon gaan inrichten. De ligging hier was niet alles en zelfs slecht te noemen. De kleine kampong lag onder in het ravijn bij een baileybrug en vanuit de bergen rondom ons kon er op ons gevuurd worden. De jongens hadden er dan ook weinig zin in om hier gelegerd te worden op een eentonige en zeer linke post. Met het 3^e peleton reden we nog een vijftal kilometers verder en dit werd gelegerd in het plaatsje Seloredjo. Onze ligging zag er op het eerste gezicht niet slecht uit, naast de hoofdweg tussen de ravijnpost en Wlingi. We kwamen te liggen in een aardig stenen huis. Om een goed schootsveld te krijgen werd er 's middags het een en ander tegen de grond gegoid en werden bananenbomen omgehakt en het lange gras gekortwiekt. Voorlopig lagen we in twee huizen die recht tegenover elkaar stonden met daar tussendoor de hoofdweg. Binnen enkele dagen zouden we in een huis worden ondergebracht, nadat wij zelf de hal met planken hadden dichtgemaakt.

Maandag 28 februari 1949

Door de jongens van de post moest er vanmorgen alweer flink worden aangepakt. Er werden stellingen rond de post aangelegd en in de hal werden schermen gemaakt van bamboelatten. Met de jongens van de "overkant" komen we nu allemaal in een huis terecht. Dit is een groot voordeel voor de post, vooral wat betreft het wachtlopen 's nachts. Vanaf nu hoeven we maar twee uurtjes wacht te lopen in plaats van drie. Het is hier wel veel warmer dan in **Batoe**.

Dinsdag 1 maart 1949

's Middags kwamen ze bij ons op de post met een inlandse vrouw die door toedoen van een patrouille aan het hoofd gewond was geraakt. Ik heb haar met **Sulfanilamide-poeder** [wondpoeder) behandeld en snelverbanden aangelegd. Ze was er erg aan toe. Het was jammer, dat we nog geen verbinding hadden om bijv. een ambulance te kunnen oproepen. Nu konden we haar niet voor de volgende dag naar **Malang** afvoeren en moest ze noodgedwongen door haar man op een **baleh-baleh** weer worden meegenomen naar de kampong.

Woensdag 2 maart 1949

Toen ik om 09.00 uur druk bezig was met het helpen van inlanders, werd ook die gewonde vrouw van gisteren weer bij me gebracht. Ik stond er wel van te kijken, dat ze er veel beter uitzag dan gisteren. Ik heb haar opnieuw behandeld en een briefje geschreven voor de residentie-arts welke behandeling ik haar gegeven had. Om 12.30 uur hebben we haar met de keukenwagen vervoerd naar Kapendjen en daar vandaan werd ze met een ambulancewagen doorgevoerd naar **Malang**.

Vrijdag 4 maart 1949

In **Malang** werd het de laatste dagen onrustiger en we verwachtten daar spoedig en aanval. Een van de jongens van onze post die vandaag terug is gekomen vertelde, dat er bij de "**Faroka**" in **Malang** een militair van de fiets was geschoten. Het was een korporaal van de **34^e Hupva**, maar de naam wist hij niet. Ik ben zeer benieuwd wie dat wel kan zijn.

Zondag 6 maart 1949

We werden om 06.00 uur gewekt en om 06.30 uur gingen we met **19** man op patrouille. Het doel lag ca. 7 km. van Seloredjo waar volgens inlichtingen een bende moest zitten. Na ongeveer 5 km. te hebben gelopen vertelde een inlander ons, dat hier vlakbij een wachtpost van de tegenstander moest zitten en wij er dus op af.

We moesten eerst door een ravijn en aan de andere zijde aangekomen bleef de sectie van korporaal Vos wachten als rugdekking voor hen die verder gingen. Nauwelijks waren de jongens uit zicht of er werd behoorlijk geschoten en er werd zelfs een mortiergranaat afgeschoten. Na een kwartiertje zijn we weer naar de voorhoede teruggegaan en daar hoorden we, dat zij op een kadoehuisje hadden geschoten waar iemand op wacht stond en die maakte dat hij weg kwam. Er was blijkbaar niemand getroffen. Wel vonden we een bajonet die ze op de vlucht hadden achtergelaten. We hebben hier een kleine rustpauze ingelast en na ongeveer vijf minuten ziet een van onze jongens in de verte een paar kerels op de weg lopen. Onze patrouille-commandant, sergeant Hendriks, probeerde met zijn verrekijker te ontdekken wat dat voor lui waren. We kregen opdracht een roffel met de bren te geven. Tijdens dit schieten kregen wij ook snipervuur vanuit de bomen in onze omgeving en onder dekking

zijn we toen direct verder gegaan. Nauwelijks waren we in beweging of er volgden een paar schoten die over ons heen vlogen. Te zien was er niets en enigszins gedekt gaan we door een greppel naast het pad voorwaarts. Onze verkenners [twee voorlopers] gaven het sein, dat er automatische wapens naar voren moesten komen en spoedig werd met een bren vuur gegeven. Ook werd er een mortiergranaat [handmortier) afgeschoten en daarna konden we weer verder. Vanuit bomen werd er nog wel regelmatig op ons geschoten en dat was een beroerde situatie. We zagen niets, omdat het terrein behoorlijk was begroeid met palmbomen en daarin konden zij zich mooi verschuilen. We gingen weer even in dekking, maar we moesten weer voorwaarts. Eerst gebukt, maar later konden we weer gewoon lopen, omdat het rustig was geworden. Op de plaats waar de bende zich zou bevinden, zullen we waarschijnlijk niemand vinden, omdat ze de benen hadden genomen tijdens dit vuurgevecht. Om 10.00 uur waren we in de kampong waar volgens de inlichtingen de bende moest zitten, maar er was niemand meer te zien. We kwamen aan bij een huis op een driesprong wat door prikkeldraad was omgeven en waaruit ze waren gevlucht. We hebben toen het huis doorzocht, maar konden niets vinden. We zijn toen verder gegaan en hebben toen een half uurtje gepauzeerd en klappermelk gedronken tegen de dorst. Hierna zijn we weer "op huis" aangegaan en kwamen om 12.30 uur op onze post. We waren behoorlijk moe van deze patrouille en hebben ons dan ook heerlijk op onze tampatjes uitgestrekt. Om 16.30 uur, tijdens het eten, kreeg ik het bericht om morgen naar Malang te gaan voor tandheelkundige behandeling.

Maandag 7 maart 1949

's Morgens gingen we met z'n tweeën, korporaal Simons en ik, met de sweepwagen naar de staf van 4-5 R.I. in Kote Legi. Daar moesten we wachten op de colonne die ons naar Malang zou brengen. Dit duurde een half uurtje voor we vertrokken en rond 11.00 uur kwamen we in Malang aan. We zijn toen samen naar het Soekoenhospitaal gegaan waar we de komende nacht konden overnachten. Na het middageten zijn we de stad ingegaan en hebben daar allerlei artikelen gekocht voor de jongens van het peleton. 's Avonds hebben we met een paar vrienden gezellig een borreltje gedronken. [Er waren er ook die er een paar teveel op hadden.]

Dinsdag 8 maart 1949

Om 07.00 uur naar de stad gegaan voor de behandeling door de tandarts. Hierna zijn we naar de pasar gegaan en weer terug naar het hospitaal. 's Middags hebben we in de stad een bioscoopje gepikt en terug in "Soekoen" een paar jongens bezocht van ons peleton die daar waren opgenomen.

Woensdag 9 maart 1949

Om 10.00 uur stonden we bij het abattoir in Malang te wachten op de colonne van 4-5 R.I. om weer terug te gaan naar Kote Legi en met de sweepwagen door naar onze post in Seloredjo.

GASTEL VOORUIT 1947 199% **50 JAAR VAN DE REGEN IN DE DRUP**

VOORWOORD

In april dit jaar was het vijftig jaar geleden dat het wielerscomite **Gastel Vooruit** haar eerste ronde organiseerde. Bij die gelegenheid bracht redactielid Wim van den Broek een jubileumboekje uit onder de titel '**Gastel Vooruit 1947-1997. 50 jaar van de regen in de drup.**'

Omdat dat boekje vooral bij relaties van het wielerscomite terecht is gekomen, willen we in het jaarboek graag dit stukje geschiedenis van de Gastelse wielrennerij publiceren. Dit gebeurt met toestemming van **Gastel Vooruit**.

In navolging op dit verhaal, wil de schrijver graag in contact komen met de Gastelse renners om hun bijzondere herinneringen aan het wielrennen op te tekenen. Bedoeling is om dat in een volgend jaarboek te presenteren.

DE VOORGESCHIEDENIS

Gastel Vooruit bestaat 50 jaar. Maar het was vijftig jaar geleden niet de eerste kennismaking van Gastelaren met het fenomeen wielersport. Al ver voor de Tweede Wereldoorlog waren vele dorpelingen in de ban geraakt van het hardfietsen. Zo lezen we in Delahayes boek '**Gastel, land van abten en markiezen**' dat er in 1909 reeds drie fietsclubs zijn, met de min of meer toepasselijke en o zo fraaie namen 'Nooit Gedacht', 'Helpt Elkander' en vooral 'Wielen willen wij'. In 1911 komen we de naam van de Gastelse wielrenner Wim Kokke tegen en de jaren twintig en dertig kenmerkten zich door de grote opkomst van de wedstrijden op de grasbanen. In **Gastel** kwamen er zelfs twee grasbanen. De rijwielvereniging 'Door Oefening Sterker' [DOS] legde een 333 meter lange baan aan op de Stoof in 1924, welke tot 1937 in gebruik was.

Nil van der Heijden staat rechts op de baan van Oudenbosch met zijn verzorger **Willem Kokke**, die zelf in 1911 nog fietste. De foto is genomen bij baanwedstrijden in 1925.

GROOTE WIELERWEDSTRIJDEN

op de Wielerbaan D. O. S.
te OUD-GASTEL,
op ZONDAG 23 APRIL 1933.

Aanvang half drie.   Onder Reglement der N. W. U.
voor Onafhankelijken, Amateurs en Nieuwelingen.

DEELNEMENDE RENNERS.

P. Wachtmans, — C. Valentijn, — J. v. d. Maagdenberg, — P. Kuistermans, — C. Verstraten, — J. v. Toren, — C. Heeren, — W. v. d. Kloot, — Nic. Heeren, — J. Hermus, — P. Hellemons, — W. v. Overveldt, — J. Backs, — C. Wagemakers, — M. de Bruin, — A. Snijdenberg, — J. Wierikx, — C. de Rooij, — M. Hellemons, enz. enz.

De renners zullen elkaar bekampen in Sprint,
Achtervolging, Afstand en 200 ronden
Koppelwedstrijd.

Dus, de sportliefhebbers kunnen genieten !!

Allen op naar De Stoot.

Prijzen der plaatsen : 1e Rang 40 ct.   2e Rang 30 ct.

DRUKKERIJ DITVOORST. — OUDENBOSCH.

Een jaar later kwam de grasbaan aan de Westakkeren gereed op initiatief van kastelein A. Den Ouden. Hij richtte ook een club op waarvan twee namen bekend zijn 'Vooruit Zonder Vrees' en/of 'Sportlust'. Deze baan was een korter leven beschoren. Begin jaren dertig werd ze afgebroken. Aan de grasbaanwedstrijden deden veel Gastelaren mee, omdat een licentie geen vereiste was. Bekende Gastelse namen uit die tijd waren Nil van der Heijden alias d'n Puit en Janus van de Maagdenberg.

Op 24 april 1936 kwamen 15 genodigden bijeen onder voorzitterschap van Cees Melsen met als doel een wielerronde in Gastel te gaan organiseren. Die avond werd in Cafe De Kroon de wielervereniging opgericht. Veel medewerking kreeg het bestuur niet, de bijeenkomsten werden slecht bezocht, maar men zette wel door. M. Van Iersel, die nog altijd eigenaar was van de inmiddels niet meer gebruikte DOS-wielersbaan op de Stoof stelde deze beschikbaar voor de club. In het bestuur kwamen onder andere ook Lauran Vrolijk, Jan Rosendaal en Piet Verholen. De Gastelse wielersbaan ging na een jaar van stilte weer open op 25 mei met wedstrijden waarin vooral de Gastelaar Janus van de Maagdenberg zich in de picture reed. Op 12 juli was er een tweede baanwedstrijd, maar de Gastelse Wielervereniging was toen vooral al bezig met de organisatie van de eerste Acht van Gastel. Die vond plaats op 1 augustus en het parcours had een lengte van liefst 18 kilometer. Start op de Markt. En dan door de Kerkstraat, Steenstraat, Pietseweg, Stoof, Meir, Hoofdstraat, Markt, Veerkensweg, Gastelsedijk, Stampersgat, Rijpersweg, Hoofdstraat, Markt. De

Ludo Derijck

De Belg was winnaar van de allereerste wielerronde van Oud Gastel in 1936, genaamd Acht van Gastel.

nieuwelingen en amateurs reden deze Acht vijf keer, de profs en onafhankelijken acht keer. Langs het parcours waren vijf telefoonposten, die de informatie naar de Markt doorgaven.

De voorbereidingstijd was kort, maar met steun van de bevolking hoopte de club een goede wedstrijd neer te kunnen zetten. Met de gebroeders Valentijn, de Groen, Van Amsterdam, Stuyts en Dictus had men bovendien een startveld dat er wezen mocht. Omdat het de eerste keer was dat in Gastel een wegwedstrijd werd gehouden, vroeg de club alle inwoners om de vlag uit te hangen. De koers werd verreden om de grote Kaveewee-prijs.

Helemaal gesmeerd liep deze primeur natuurlijk nog niet. De wegen lieten op sommige plaatsen nogal te wensen

over, hier en daar was de route gewoon opgebroken. En voor de schrijvende pers had men geen volgauto ter beschikking. Terwijl men andere mensen wel meenam over het parcours. Gevolg was dat er over de wedstrijd zelf niet zo veel te berichten viel. 80 Amateurs en nieuwelingen gingen 's morgens op pad. Uit een kopgroep van drie man werd **Marijn Heeren** uit Breda de winnaar. 's Middags vertrokken 63 profs en onafhankelijken. In de 6e van de 8 rondes viel de beslissing: Bronger demarreerde en kreeg de Belg Derijck en Aad van Amsterdam in zijn wiel. Die doken er meteen over. in de sprint drukte Ludo Derijck z'n fiets als eerste over de kalklijn.

Een jaar later wilde de Gastelse Wielervereniging weer een ronde organiseren en wel op de eerste kermisdag n.l. 31 juli. Men wilde afzien van een doortocht door Stampersgat en de omloop dus een stuk kleiner maken. Ook dit jaar liep de belangstelling bij de vergaderingen niet storm. Het comite plaatste zelfs redactionele stukjes in de krant, waarin op het geweten van de Gastelse middenstanders werd ingepreacht: "Juist u, die van zo'n wielerronde profijt kunnen trekken door de vele bezoekers, zou zich wat meer moeten inspannen teneinde die ronde van de grond te krijgen." Alle pogingen ten spijt, lukte het in 1937 niet meer een ronde te houden, de wielersport in **Gastel** lag op z'n achterste, maar dat was in het hele land het beeld. Banen werden afgebroken, het aantal clubs liep terug en er werden nog maar 400 licenties verstrekt. Nieuwe initiatieven in **Gastel** ontstonden pas tien jaar later, maar dat had ook met de bezettings- en oorlogstijd te maken.

Op 2 september 1945 werd er ter gelegenheid van de koningin- en bevrijdingsfeesten onder meer een wielervedstrijd voor amateurs gehouden. Gezien het enorme aanbod aan festiviteiten die zomer leek de animo niet groot te zijn. Van deze koers is geen uitslag bekend.

Na die vele wijkfeesten, kondigde de burgemeester aan dat er voorlopig maar weer 's moest worden overgegaan tot de orde van de dag.

GASTEL VOORUIT OPGERICHT

Twee jaar later kwam het tot de oprichting van **Gastel Vooruit**. De oprichtingsvergadering in de Rovo op 25 juni werd druk bezocht. Doelstelling was te komen tot de organisatie van een ronde of weer een Acht van **Gastel**. In het voorlopige bestuur werden Cees van Sprundel als voorzitter, Lauran Vrolijk als secretaris Pol **Hermes** als penningmeester en Nil Vergouwen, Jan de Wit, Jantje Roosendaal en Jan Akkermans als bestuursleden gekozen. De wens om nog dit jaar een profronde te houden, kon niet meer worden vervuld. Alle beroepsrenners stonden namelijk al onder contract elders. Als datum werd gekozen voor 2 augustus, de kermiszaterdag. Aan het vertrek komen

nieuwelingen en amateurs.

Eind juni was het parcours al bekend. Start en finish komen op de Markt. Gekoerst wordt door de Kerkstraat, Steenstraat, Vierschaarstraat, Meirstraat en Hoofdstraat [Dorpsstraat].

Burgemeester H. Hofland, zelf een fervent wielierliefhebber en in zijn vorige gemeente Baarle-Nassau onder meer de grote inspirator van de **Baol Draaiom-**wielervedstrijd, aanvaardde met plezier het erelidmaatschap van **Gastel Vooruit**. Op 2 augustus was het ook Hofland, die via de microfoon de renners voor de allereerste na-oorlogse ronde op pad stuurde. Maar de echte microfonist was toen al Frits de Leeuw.

DE EERSTE RONDES

1847

Duizenden toeschouwers stonden om 11 uur onder een stralende zon in de Gastelse dorpskom te wachten op het eerste startschot van de 65 nieuwelingen. De eerste overwinning ging naar Cees **Paymans**, de nieuweling uit Tilburg die eerder al Roosendaal en Chaam gewonnen had. Uit een kopgroepje van vijf was hij de snelste met kleine voorsprong op Snijders uit Halfweg en Toon de Rooy uit St. Willebrord. Bij de amateurs was de Amsterdammer **Ad Schuiten**, vader van de later succesvolle prof Roy, de verrassende winnaar. De koers werd lange tijd bepaald door het duo Henneman uit Beverwijk en **Copier** uit Ouderkerk. Be laatste pakte haast alle premiesprints mee. Tegen het einde werd het tweetal toch opgeslokt door het peleton. Schuiten, die zich tot dan niet had laten zien, sprintte voor de overwinning wel voluit mee en won voor **Copier**. Het publiek was hierover zo ontstemd dat het verhaal ging halen bij de jury. In die beginjaren was dat een normale gang van zaken, maar de beslissingen werden zelden teruggedraaid. Voor Schuiten was er als prijs een...fiets. Met Willebrorder Rinus van de **Veeken** op een vijfde plaats als beste Westbrabander, werd duidelijk dat de goeie jaren van Willebrord Wil Vooruit en de Zuidwesthoek nog moesten komen.

1948

In het najaar werd bestuurslid **Hermes** ook in het bestuur van de Brabantse Rondenbond gekozen. In mei 1948 trok de Ronde van Brabant ook door Oud **Gastel**. Deze tweedaagse etappekoers werd gewonnen door Wim van Est, het was de eerste grote zege van Wimme.

Het bestuur wilde na het succes van de eerste ronde nu zelfs twee koersen uitschrijven, een op 5 mei en een op 31 juli, de eerste kermisdag. De eerste datum viel toch nog te vroeg.

Maar in de zomer werd **Gastels** tweede ronde wel verreden onder enorme

belangstelling van de renners: 125 amateurs, 60 nieuwelingen en 10 veteranen waaronder **Marijn Valentijn**, Jaak van de Kloot en de oud Acht van Chaam-winnaar Duquesnoy waren van de partij. Zij legden een afstand van 22 kilometer af op het nieuwe parcours aan de Stoof. Speciaal voor deze wedstrijd waren de straten nog eens extra geprepareerd. Het weiland van Peeters was opengesteld voor het publiek, de verzorgers mochten op de wei van Van Merrienboer staan. Een rondje kuieren kon niet, want op de smalle stukken mocht er geen publiek door. **Gastel Vooruit** rekende wel op veel publiek, wat nodig was om de kas te spekken met het oog op de eerste profronde, welke in 1949 toch echt door moest gaan. In '48 waren Van Est en Wagtmans de voornaamste kanshebbers voor de zege, Adrie Dirken en Cees Vermeulen waren de plaatselijke renners. Er deden zelfs Engelse en Belgische amateurs mee.

De tweede ronde ging volgens de volgers de geschiedenis in als de pech-ronde. Ontelbare keren reden de renners een, twee, ja zelfs drie maal lek, zonder van opgeven te willen weten. Dit seizoen werd de wielersport in deze contreien pas echt populair door de vele duels, die Wim van Est en **Woutje** Wagtmans uitvochten. Daar kwam het in **Gastel** eigenlijk niet van, omdat de Beer van 't Heike na een eerste demarrage lek reed, daardoor een halve ronde **achterstand** opliep, weer aansloot en meteen weer z'n band in de prak reed. En nog reed Van Est naar een vierde plaats (!) Fortuinlijker was Wagtmans, die uit de laatste kopgroep van vijf samen met Haarlemmer Drost ontsnapte. Maar die kon in de laatste ronde het wiel van **Wout Wagtmans** niet eens houden, zodat die met ruime voorsprong de tweede ronde op z'n naam schreef. Wel een Willebrordse zege bij de veteranen, waar **Jaak van de Kloot** de beste van de elf oudgedienden was. **Wout Verhoeven** won de nieuwelingenwedstrijd. De prijzen werden uitgereikt in het clublokaal van **Gastel Vooruit**, Cafe Tramstation op de Markt. Omdat ook nu het publiek in groten getale was opgekomen, stond voor **Gastel Vooruit** al vast dat er in 1949 een profcourse zou komen. De enthousiaste burgemeester **Hofland** beloofde een nog beter parcours, want het wegdek van de Stoof was nog niet je van het.

Gastel Vooruit stond jarenlang ook synoniem met allerhande ondersteunende acties. Dat was in 1948 voor het eerst merkbaar toen het bestuur tijdens de jubileumfeesten rond het Koningshuis voor de Gastelse ouden van dagen een reisje naar het dierenpark organiseerde. Een jaar later ging 80% van de opbrengst naar het Katholiek Thuisfront. Omdat ook de Gastelse Sport Club en Vlug en Lenig meehielpen met de programma-verkoop werd ook hun kas enigszins gevuld. In 1949 besloot het bestuur om voortaan de noodlijdende verenigingen, waar mogelijk, bij te staan in hun lasten. Tot eind jaren zeventig droeg **Gastel Vooruit** elk jaar 30% van de opbrengst af aan de clubs. Maar in '49 was die opbrengst door de weergoden nog niet echt formidabel.

DE PROFRONDES 1949-1952

1949

Alles was gericht op een profronde, welke ging komen op Hemelvaartsdag. Er was een prijzenpot van 1200 gulden en de renners reden op het mooie parcours Markt, Hoofdstraat, Meir, Vierschaarstraat, Steenstraat, Kerkstraat. Start en finish lagen tegenover de woning van **Hofland**. De Meir en Vierschaarstraat kregen een fikse opknapbeurt. Meester **Aarsen**, voorzitter van het Katholiek Thuisfront deed een warm pleidooi aan de toeschouwers om die gulden entree toch vooral te betalen. Het was immers voor het goede doel: onze 80 jongens in Indie. Voor **Gastel** Vooruit betekende de samenwerking ook dat ze op meer vrijwilligers kon rekenen. Alle katholieke organisaties werkten nu mee aan de grote ronde. Omdat het aantal inschrijvingen aanvankelijk niet groot was, werden ook de onafhankelijken toegelaten. Dat leverde een startveld van zo'n 70 coureurs op met alle grote namen: Van Est, Pellenaars, Schellingerhoudt, de **Korver**, Van de Zande, Savelsberg en Van As. Een pagina-groot verhaal in Brabants Nieuwsblad gaf een voorbeschouwing op de derde ronde. Burgemeester **Hofland**, het comite en Katholiek Thuisfront rekenen daarin op een mooie dag topsport met veel toeschouwers.

Donderdag 26 mei stonden de sluizen van de hemelpoort echter wagenwijd open. Veel minder dan de duizenden verwachte bezoekers, zagen de profs vertrekken. Omdat het om twee uur werkelijk spoelde, wachtte men een kwartiertje. Daarna werden de renners uit de cafes geplukt voor wat ging worden een grote afvalrace. De jury besloot de 160 km. lange race in te korten tot 125. Maar actief waren de renners wel. Cor de Best drukte zijn wiel de eerste zeven ronden als eerste over de meet en Joossen en Lakeman lieten zich ook vaak van voren zien. Achteraan vielen de profs bij bosjes uit: Mooiweerenner **Albert Gijzen**, vooral vóór de oorlog een crack, gaf al na 50 km. op, door lekke banden volgden Hopstaken en Luiendijk ook al snel.

Vooraan bleef Henk Lakeman de dienst uitmaken. Hij kreeg De **Korver**, De Best, Loos, Joossen en later ook Savelsberg mee. Even sloot ook Van Est aan bij de kopgroep, maar natuurlijk kreeg Wimme weer eens panne. Pellenaars, die de slag gemist had, stapte ook af omdat hij al het werk in het uitgedunde peleton alleen moest doen. Op dat moment was Savelsberg al ontsnapt. Zijn voorsprong groeide na het uitvallen van Van Est van 26 seconden tot 43 op de finish. Slechts enkele honderden mensen zagen daar een besmeurde en dodelijk vermoeide **Joep Savelsberg** uit Hoensbroek de eerste Gastelse profronde winnen. Achter hem won Lakeman de sprint om de tweede plaats voor De **Korver**. 19 dapperen reden de wedstrijd uit, de laatste weliswaar met drie ronden achterstand. Bij het spelen van het Wilhelmus voor de winnaar stond er bijna niemand meer. Wel nog de 70-jarige Koen de Koning. De oudwereldkampioen schaatsen had de hele dag in de stromende regen een

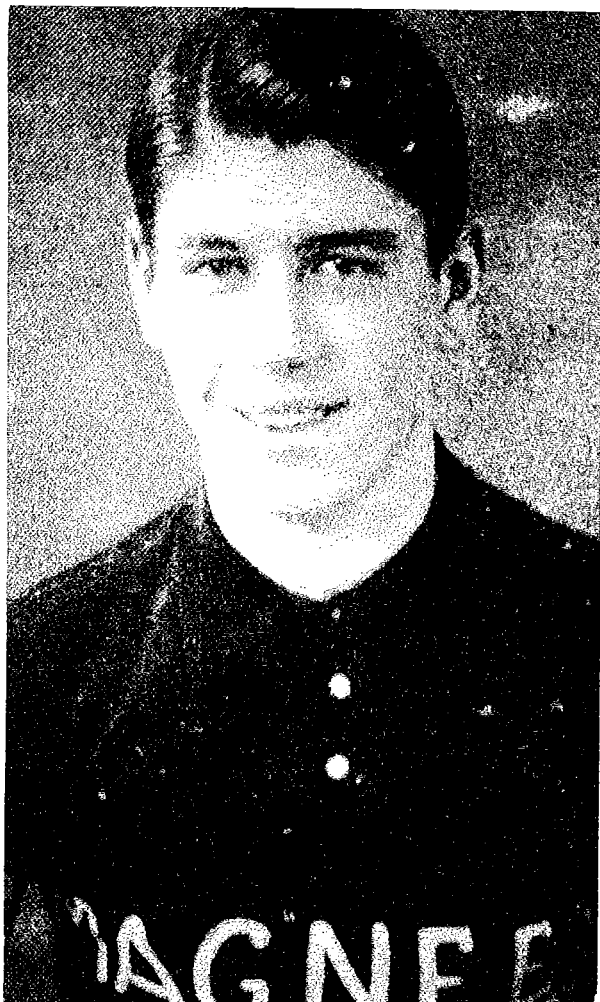
controle-post bemand. Bij het horen van het volkslied was Koen een van de weinigen, die in de regen het hoofd ontblootte.

Gastel Vooruit ging na de teleurstellend verlopen ronde niet bij de pakken neerzitten. Meteen werd de draad opgepikt, teneinde dat zelfde jaar nog een profronde te kunnen organiseren, hopelijk met beter weer. Probleem was dat de Provincie niet nog eens de Steenstraat zou vrijgeven voor het parcours. Een oversteek van de Vierschaarstraat naar de **Bolbaan**, waardoor het parcours een lengte van 5 km. zou krijgen, werd ook afgewezen. In het bestuur van **Gastel Vooruit** kwam Thijs van der **Heijden** in de plaats van Jan de Wit. Er ging een verzoek naar de gemeente om de nu nog onverharde Lange Dreef van een asfaltlaag te voorzien, zodat de ronde in de toekomst daar langs kon. Maar de **tweede** ronde van 1949 kwam er en wel op 15 augustus, Mariahemelvaart. Het parcours kon dus niet door de dorpskom, daarom week men voor de tweede keer uit naar de Stoof.

Mariahemelvaart gaf beter weer en meteen stonden er ook weer veel meer toeschouwers (8000) aan de kant, want het wielrennen als kijksport werd steeds populairder. Dat jaar werden er in Nederland 230 wedstrijden georganiseerd, zestig meer dan een jaar eerder. De tweede profronde werd 'gemaakt' door drie renners: Piet van As, Geert Kuipers en Frans 'Baaske' van der Zande.

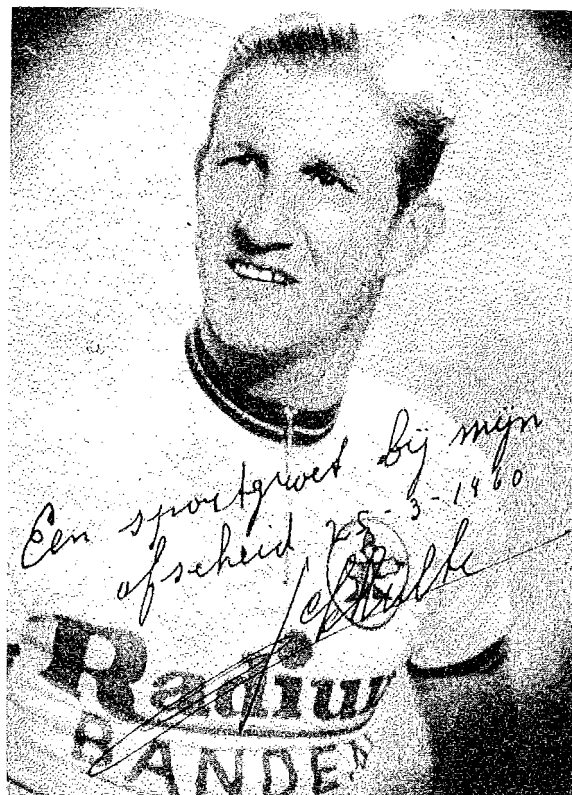
Van As vooral vanwege zijn strijdlust, door na een lekke band toch weer terug te keren in de groep en Hagenees Kuipers vanwege zijn dappere ontsnappingspoging, die 22 ronden duurde, waarin hij meer dan een minuut voorlag. Hij had daarbij het geluk dat hij twee uit het peleton geloste renners bijhaalde, waarna ze met z'n drieën gas gaven. In de laatste twee ronden werd de hier onbekende renner nog gegrepen. Van de Zande, Van Est en Van **As** zetten de achtervolging pas serieus in gang op zes ronden voor het einde. Maar de terug gesprokkelde seconden gingen Baaske niet hard genoeg. Alleen ging hij op jacht naar Kuipers en bij het ingaan van de twee slotronden was die eraan voor de moeite. De 26-jarige **Frans van de Zande** greep de bloemen, tot grote vreugde van het publiek. Die waren blij met een **streekfavoriet** als winnaar. Tegen Kuipers dienden twee toeschouwers na afloop nog een bezwaar in. Hij zou volgens hen een ronde langs de kant gestaan hebben. De jury gaf hier geen gehoor aan. Kuipers bleef tweede. Van Straten won de sprint van de groep voor Van Est, die op een nieuwe fiets reed, maar er duidelijk nog niet mee in z'n sas was.

In het najaar werd in Oud **Gastel** de wielersupportersclub De Favoriet opgericht. **Gastel Vooruit** vroeg hen mee te helpen met de organisatie van de komende rondes.

Joep Savelsberg

De Limburger won de eerste profronde, die Gastel Vooruit in 1949 organiseerde.

Gerrit Schulte

Een mooi portret van 'Le Fou Pedalant' bij zijn afscheid in 1960.

Negen jaar eerder won hij de Gastelse profronde. Ten onrechte werd hij de laatste winnaar van de reeks profrondes genoemd, want een jaar later was er nog een profkoers.

Schulte mocht in 1982 op uitnodiging van het comite de hernieuwde profronde **weg**-schieten.

Trots staat op deze foto Cees Aanraad in zn kampioenstrui van 1952.

1350

De provincie wilde het sterk toenemend aantal wegwedstrijden indammen. Dat hield in dat wielercomite's, die gebruik wilden maken van provinciale wegen of politieversterking, geen toestemming kregen. Ook **Gastel Vooruit** leek hierdoor getroffen te worden. Zelfs **Hofland** bemoeide zich ermee. Hij maakte bezwaar tegen het besluit van Den Bosch. Tevergeefs: de geplande ronde met Hemelvaart ging niet door.

Om niet langer afhankelijk te zijn van de vergunning van Gedeputeerde Staten, nam erevoorzitter **Hofland** zelf het heft in handen. De gemeenteraad ging akkoord met het verharderen van de hele Dreef. Half juni werd hiermee begonnen. De Korte Dreef lag toch al in de planning, maar nu werd de straat maar helemaal aangepakt. Niet alleen het wielercomite kreeg er een prachtig parcours mee, wandelliefhebbers konden ook hun hart ophalen. De oude keien uit de Koelestraat kwamen als onderlaag in de Dreef, daar ging later een gesloten wegdek overheen.

Toestemming van de provincie was dus niet nodig toen op dinsdag 15 augustus de derde profronde op een gloednieuw parcours van start ging. Hoofdstraat-Meir-Vierschaar-Dreef-Markt-Hoofdstraat over een lengte van 3 kilometer, 50 rondes. Niet alleen het wegdek was goed, ook het startveld stond borg voor kwaliteit. Wagtmans was terug, Van As en De **Korver** deden weer mee en voor het eerst waren ook Middelkamp, Lambrichs en Voorting in **Gastel** te zien. Savelsberg kwam z'n zege van vorig jaar verdedigen. **Gastel** stond in die nazomerweken bol van de sport: een bondsturndag met 1200 turners eind juli en de opening van het nieuwe sportpark een week na de ronde deden het dorpje rond de Laurentiustoren bruisen als nooit tevoren.

Zo'n tienduizend mensen kwamen, aangetrokken door het mooie weer naar de dorpskom. Zij zagen in de nadagen van zijn imposante carrière **Theofiel Middelkamp** nog een keer toeslaan. De oud-wereldkampioen plus in 1936 de eerste Nederlander, die een **Tour-etappe** won, was duidelijk de sterkste man van de dag.

De eerste schermutselingen in de 'koers kwamen van Sprenkeling, daarna is het Steenbakkers die enkele ronden vooruit reed, tot Wagtmans en Middelkamp de vroege vluchtters tot de orde riepen. Ondanks de 3 km. lengte werden toch veel renners gedubbeld, uiteindelijk finishten er maar tien in dezelfde ronde. Vooraan kwam de definitieve kopgroep met Middelkamp, **Geerts**, Schoenmakers en Wagtmans tot stand. Zij overvleugelden eerst de ontsnapte Vinken, die meteen moest lossen. Met z'n vieren gingen ze de laatste sprint aan. De grote Fiel zette zich al op de Markt op kop en niemand kwam er meer overheen. Wagtmans sprintte niet mee. Hij werd vierde. Diezelfde maand werd Theofiel Middelkamp nog tweede op het WK op de weg. Het was z'n laatste grote wapenfeit, maar **Gastel** had er met de koning van de kermiskoersen een mooie naam op de erelijst bij.

Twee weken later was **Gastel Vooruit** opnieuw actief, nu als gastheer van de Ronde van Brabant. De tweede etappe van deze driedaagse rittenwedstrijd op 26 augustus ging van St. Oedenrode naar Oud **Gastel**. De Belg **Albert Jochems** won de rit ten overstaan van opnieuw duizenden toeschouwers. Cor Witteveen finishte tweede, maar zijn voorsprong van bijna een minuut op naaste concurrent Thijs Roks bracht hem steviger aan de leiding. Een uur na de winnaar druppelden aan de streep in de Dorpsstraat nog steeds renners binnen. Tevoren was er een afwachtingskoers voor nieuwelingen. Alle renners overnachtten van zaterdag op zondag in het Patronaat. In de ochtend werd vertrokken voor de laatste rit door West-Brabant met finish in Steenberg. Thijs van Oers won de rit, Witteveen werd eindwinnaar. De pers sprak later haar verontwaardiging uit over de rol van enkele wedstrijdfunctionarissen, die het de journalisten onmogelijk maakten de koers goed te volgen. Daarentegen was er veel lof voor de plaatselijke organisaties, met name **Gastel Vooruit** die zich een perfecte gastheer toonde. Oud **Gastel** had z'n portie wielrennen dat jaar weer ruimschoots ontvangen. Het wachten is eigenlijk nog op een paar goede renners van eigen bodem. Maar wie eens in de dreven en lanen rondom **Gastel** rondkeek, kwam menig dorping tegen op een zichzelf aangeschaft racekarretje. Een van hen was een zwartharige stoere kerel. Zijn naam: Cees Aanraad.

1951

Reeds op 2e Pinksterdag werd er op de Stooft een wielerronde gehouden. Ditmaal tekende niet **Gastel Vooruit** voor de organisatie, maar de pas opgerichte wielclub Helpt Elkander in samenwerking met de supportersclub De Favoriet. Helpt Elkander was begin 1951 opgericht onder voorzitterschap van Jan Engelen en al meteen werden er wedstrijden op hometrainers georganiseerd in Hotel Tramstation. Nu was men toe aan de eerste wegwedstrijd. Al een tiental renners uit **Gastel** en omgeving was toen lid van de nieuwe club.

Startgelegenheid werd geboden aan amateurs en nieuwelingen. Onder de 72 nieuwelingen ook 5 plaatselijke renners: **Hermes**, **Lazeroms**, **Ernest**, **Lambregts** en **Danen**. Van hen had Pau **Hermes** al enkele ereplaatsen behaald dit seizoen. Bij de amateurs waren **Aanraad**, **Bartelen** en **Dirken** van de partij. Ook de winnaar van de eerste koers **Paymans** stond aan de start. De ronde werd gewonnen door Piet Verwijmeren uit Terheijden. Het was een gure voorjaarsdag en toch trok de koers meer dan 2000 toeschouwers. De **Gastelaren** **Bartelen** en **Aanraad** toonden zich zeer actief, maar Cees moest maar liefst zeven keer van fiets verwisselen. De steentjes in de Lagestraat waren puntig. **Bartelen** werd zesde, **Aanraad** zevende. Bij de nieuwelingen won Henk van Glerum uit Willebrord. Vierde was **Hermes**.

De Ronde van Nederland passeerde op 10 juni Oud **Gastel** in de etappe

Kruiningen-Rotterdam. **Gastel** Vooruit wilde graag de winnaar van deze Ronde aan de start in **Gastel**. Intussen werkte de firma Van Dijck-Petit opnieuw aan het wegdek van de parcourswegen, om een nog beter circuit te garanderen.

Gastel Vooruit moest opnieuw vaak met de datum schuiven, iets wat in de eerste jaren nogal eens voorkwam. Maar in Nederland op 19 augustus een profronde organiseren was zinloos. Die dag konden de profs al op drie plaatsen terecht. Maar de nieuwe datum bleek door toeval een gouden greep. Ene Wim van Est hielp **Gastel** Vooruit een handje door in de 13e etappe van de Tour in de gele trui een ravijn van de Aubisque in te duiken. De in de Tour debuterende Van Est was op slag wereldberoemd. De hele Nederlandse ploeg van Pellenaars stapte twee dagen later af, allen geschrokken van Wims val. Twee dagen later al kon heel **Gastel** enkele van de Tourrenners aanschouwen, waaronder natuurlijk het immens populaire 'Miracle de l'**Aubisque**'.

Voor de koers maakte Wim een ronde in een open auto over het parcours, burgemeester **Hofland** en **Gastel** Vooruit-voorzitter Van Sprundel huldigden hem. Het **Gastels** wielercomitee had voor deze ronde heel wat contracten af weten te sluiten. Zo kwamen er liefst drie oud-wereldkampioenen: Schulte, Middelkamp en Faanhof en ook waren er de drie Belgen die op het podium stonden van de Ronde van Nederland. De eerste 100 van de 150 te rijden kilometers waren niet erg bewogen. Kleine ontsnappingen van Belgische renners waaronder Ronde-winnaar **Jules van Stayen**, dat was al. Echt uit de greep van het peleton geraakte niemand. Enkele pechvogels vlogen er in het eerste uur al uit. Henk Faanhof had geluk dat er na een lekke band een reservefiets klaar stond. Daar was na afloop wel wat commotie over, want op zijn tweede fiets had de Roosendaler een versnellingsapparaat gezet. En dat was niet toegestaan.

Op tweederde van de wedstrijd ontsnapte de later definitieve kopgroep met Van As, Guns, Faanhof, Van **Stayen** en Schulte. Middelkamp wilde mee, maar reed lek. Piet Braspenninx en Baasje van de Zande probeerden nog wel, maar kwamen te laat. Tien kilometer voor het eind zette Schulte zo hard aan dat de rest alleen maar naar adem kon happen. De rush van de Bossche reus was onstuitbaar en zoals al zo vaak ging **Gerrit Schulte** solo op de overwinning af. De duizenden langs het parcours juichten nog harder als vier uur eerder toen Van Est zijn ereronde maakte. Faanhof werd op anderhalve minuut (!) tweede voor Van **Stayen** en de altijd actieve Piet van As. Geruchten als zou het afscheid van de Bossche locomotief naderende zijn, werden door deze oppermachtige zege meteen de mond gesnoerd.

Eind september organiseerde Helpt Elkander haar eerste clubkampioenschappen op de weg en in de Rovo werden - ook al door deze club - rollerwedstrijden gehouden.

1952

1952 was een gouden jaar voor de Gastelse wielersport. Daarvoor zorgde Cees Aanraad. Al op de winterbanen naast Jan **Plantaz** bewees 'Zwartje' zijn grote vorm. **Gastel Vooruit** kreeg op 2e Pinksterdag geen wielerronde van de grond. De zaak werd uitgesteld naar 20 juli. Het was goed dat er in **Gastel** weer startgelegenheid kwam voor amateurs en nieuwelingen, want daarin had **Gastel** op dat moment een stel beste coureurs. Op zondag 6 juli werd op het circuit van Zandvoort Cees Aanraad na bijna vijf uur fietsen de nieuwe nationaal kampioen bij de amateurs. **Gastel** heeft voor het eerst een **Nederlands** kampioen! Jammer genoeg voor Cees was de Olympische ploeg voor Helsinki al aangewezen. Aanraad versloeg in een glanzende eindsprint Adri van Steenselen. Een dag later volgde een grootse hulding in **Gastel** door **Gastel Vooruit**, de Favoriet en **Gastels Harmonie**.

De plaatselijke favoriet was de grote trekpleister van de Gastelse amateurronde. De inschrijving voor deze wedstrijd liep storm, zo zelfs dat **Gastel Vooruit** twee nieuwelingenwedstrijden met elk 60 coureurs moest uitschrijven. De eerste groep werd gewonnen door **De Jong** uit Sprundel, de tweede door het Roosendaalse talent **Karel Keepers**. Gastelaar Dieleke **Danen** werd daarin **9e**. Maar alle ogen waren gericht op Cees Aanraad, die een dag eerder tweede was geworden in de ronde van Fijnaart. De schermutselingen in het begin van de koers leken onschuldig, maar vijf premiejagers van het eerste uur bouwden een onverwachts grote voorsprong op. De Zwarte zat daar niet bij. Na **30 km.** kreeg hij een inzinking en stapte teleurgesteld af. De voorsprong van het vijftal liep op tot 2 minuten. **Rien Verhelst** uit Axel won de sprint voor Van de Kloot. Met een ronde achterstand werd **Hermes** tiende.

Op 2 augustus werd er in kerkdorp Stampersgat ook voor het eerst een wielerronde gehouden, uitsluitend voor nieuwelingen. **Karel Keepers** gaat de geschiedenis in als eerste winnaar.

Een maand later, op 24 augustus, waren in **Gastel** de profs weer aan de beurt. Inmiddels was het parcours langs de Dreef een vertrouwde omloop geworden, over dat traject zei Middelkamp twee jaar eerder in **Gastel** al: "Het beste en snelste wat ik ooit heb gereden." Dat **Gastel** zich meer en meer als wielermekka was gaan manifesteren werd opnieuw duidelijk met de duizenden kijkers langs de kant. Voor de start werd - tot grote hilariteit van het volk - bij de Belg Zagers de derailleur nog losgezaagd, want die waren verboden. Door het straffe tempo van het peleton [meer dan 40 in het uur] kon bijna niemand ontsnappen. Daar kwam verandering in toen halfweg een valpartij het peleton uiteenrukte. De Roosendaler Maas moest na de val langs de dokter. Een kopgroepje met Vinken en Van As leek grote kans van slagen te hebben, tot de Roosendaalse vechtjas weer eens pech opliep. In de laatste rondes sloop een

vijftiental renners bij het nog resterende peletonnetje weg. In de beslissende sprint was Huub Vinken uit Geleen de rapste van het stel. Harrie Schoenmakers, Fons Guns en good-old Jan Lambrichs waren in die volgorde de geklopten. Na Savelsberg dus opnieuw een Limburgse overwinning. Bij de nieuwelingen won Toon de Boet uit Oude Tonge een sprint met drie.

DE WIELERWEEKENDS 1953-1955

1953

In de wintermaanden werd het **Gastel** Vooruit, met inmiddels Rene van de Lint als nieuwe secretaris, duidelijk dat het blijven organiseren van profondes toch een kostbare zaak ging worden. De Nederlandse **Tour-successen** zorgden ervoor dat veel profs hun vergoedingen danig opschroefden. Het was voor de kleinere comite's niet meer op te brengen. In 1953 liep het aantal profkoersen toch al sterk terug, zelfs de Ronde van Nederland ging niet door. **Gastel** Vooruit had ook moeite het hoofd boven water te houden. Het bestuur besloot het op een andere boeg te gooien: een wielerveekend op 11 en 12 april. Een recordaantal van 200 inschrijvingen meldde zich op het parcours van de Stoof. Daaronder liefst 130 nieuwelingen, zodat er zaterdagmiddag in twee groepen gestart werd. **Danen**, **Bartelen** en Schijvenaars waren de 'lokale helden', Keepers de grote favoriet. De beste 25 nieuwelingen troffen elkaar zondag in een finale. De daarop aansluitende amateurronde moest het stellen zonder wegkampioen Aanraad, die in militaire dienst was. Behalve het dubbelweekend was er nog een primeur. Voor het eerst regelde **Gastel** Vooruit zelf de Vlaamse kermis. Die sloeg haar tenten op op de wei van Jan Peeters. In het programaboekje deed burgemeester **Hofland** opnieuw een oproep aan de bezoekers om de entreprijs niet te ontlopen en aan de zakenlui, die van het vreemdelingenverkeer profiteren, om toch vooral maar premies te blijven schenken.

De zaterdagritten werden gewonnen door de latere prof Jan **Westdorp** en opnieuw **Karel** Keepers. Maar zondag in de finale bleven ze steken op de tweede en derde plaats. Winnaar werd verrassend de Ettenaar Thijs **Lambrechts**. Bij de amateurs gold duidelijk het parool 'de laatste zullen de eersten zijn'. Jan Hultermans was te laat uit Wouw vertrokken, maar de jury toonde clementie. De stevige knaap sloot meteen aan en maakte ook al snel de dienst uit in de wat saaie koers. Volgens de schrijvende pers was de muziek uit de speakers van **Doris Day** en de attracties op de kermis beter te verteren dan de rond peddelende amateurs. En omdat de dienstdoende speaker verhinderd was, nam burgemeester **Hofland** spontaan het spreekijzer ter hand. Wat al langer bekend was, bleek ook dit weekend: de eerste burger is een kenner. Het bleef echter bij deze ene maal. De koers had nog een naar staartje. Toeschouwers langs de kant merkten plots dat ze aan de prikkeldraad waren **vastge**

raakt. Oorzaak was een vernielde afrastering, die in aanraking was gekomen met de elektriciteitskabel, die de kermisexploitanten van stroom moest voorzien. Met een lichte verlamming aan de hand kwamen de bezoekers er vanaf.

Gastel Vooruit was dat jaar ook op andere terreinen actief. Zo werden de voorzitter van Sprundel en secretaris Van de Lint betrokken bij de laatste jaren wat povere koninginnedagviering. Het bestuur organiseerde op 30 april een wielervedstrijd op gewone fietsen.

En in de zomer waren er weer nieuwe initiatieven. **Gastel Vooruit** hield toen namelijk een eerste sport- en muziekweek. Een sportieve en culturele uitwisseling tussen verenigingen uit Oud **Gastel** en Stampersgat. **Gastel SC** voetbalde tegen Schutters, de schutterijen kwamen tegen elkaar uit en er was veel muziek. De week was de eerste keer in **Gastel** met de bedoeling ze in 1954 in Stampersgat te houden. Op het wielervlak was er een ploegentijdrit met renners van Helpt Elkander. De 26 kilometer werden het snelst afgelegd door een ploeg bestaande uit Keepers, Wuyts, Deykers, Burgers en Van Rijsbergen.

1954

Na de zomerse sportweek in '53 volgde er op Stampersgat een winterse variant in januari 1954. Vandaar dat er dus home-trainerwedstrijden werden gehouden. De bekende Kruislandse renner Janus Wuyts won de finale van Cees Schijvenaars uit **Gastel**.

Voor de wielrenners waren er dat jaar volop startgelegenheden in Oud **Gastel**. Na de jaarlijkse clubkampioenschappen op de weg, de hometrainerwedstrijden en de trainingsritten in het voorjaar, bracht Helpt Elkander een nieuwe primeur. Op 6 februari werd op de Langenberg een eerste cyclo-cross gehouden. Ook in deze discipline was Wuyts de beste.

Omdat de Dulderstraat in een slechte staat verkeerde, wilde **Gastel Vooruit** met het parcours weer terug naar de dorpskom. Ook diende het comite bij de KNWU een aanvraag in voor een selectiewedstrijd voor de amateurs, maar dat draaide op niets uit. De Vlaamse kermis werd nu gehouden in weilanden aan de Vierschaarstaat. De start en finish lagen in de Dorpsstraat.

In 1954 komen de renners uit de dan pas opgeknapte Dreef om de Markt op te draaien.

Het werd de tiende na-oorlogse ronde. Bij de nieuwelingen won de talentvolle **Arie van Wetten** uit Noordwijkerhout. Schijvenaars uit Oud Gastel, dat jaar al goed voor enkele ereplaatsen in de criteria eindigde thuis op een negende plaats. Bij de amateurs won **Brammeke Heeren** uit Willebrord de peleton-sprint. 98 nieuwelingen en 70 amateurs vulden de deelnemerslijst in de programmaboekjes, die verkocht werden door de Kajotters. En zij deelden, net als de EHBO en andere verenigingen die zich voor de ronde inzetten mee in de winst.

PRIJS 25 CENT

RONDE VAN OUD-GASTEL

op ZATERDAG 24 APRIL 1954
voor **Nieuwelingen**

60 K.M. 20 ronden.
Start om 3 uur.

★

ZONDAG 25 APRIL 1954
voor **Amateurs**

120 K.M. 40 ronden
Start om 2 uur.

COMITÉ:
Edelachtbare Heer, Burgemeester HOFLAND, Ere-Voorzitter,
C. v. SPRUNDEL, Voorzitter,
M. v. d. LINT, Secretaris-Penningmeester.

LEDEN:
L. VROLIJK, J. ROOSENDAAL, M. v. d. HEIJDEN,
J. AKKERMANS, J. HERMES.

Wedstrijden worden verreden onder Reglementen der K.N.W.U.

De voorkant van het programmaboekje van de Ronde van Oud-Gastel op 24 april 1954.

Het wielerveekend werd gehouden op 16 en 17 april. De Vlaamse kermis werd verplaatst naar de Markt. Het aanbod van attracties was toen al groot: een varietetheater, een luchtschommel, draaimolen, golfbaan, gebakkraam, bumperspel, nougat-suikerkraam, balco-rotorspel, een schiettent en ijs- en fruitkraam. In de aanloop naar de Gastelse ronde draaide Kees Aanraad weer als in z'n topjaar '52. Hij won de drie trainingsritten van Helpt Elkander, waarvan hij overigens geen lid was en een week voor **Gastel** was ook de ronde van **Welberg** voor de Zwarte. Helpt Elkander wilde de amateurs uit de regio goed voor de dag laten komen en organiseerde daarom de dag voor de ronde nog een trainingsrit op de Stoof. Het mocht niet verhinderen dat de zeges naar Rotterdam gingen. Aanraad was dus de grote favoriet in een internationaal peleton met een Zweed, een Italiaan en een Duitser. Maar het lukte Cees opnieuw niet om voor eigen publiek eens goed voor de dag te komen. In de voorlaatste ronde moest hij wegens krampen zelfs de strijd staken. Bram Heeren, de winnaar van vorig jaar had twee lekke banden. In de slotrondes namen drie renners snel een grote voorsprong. In de sprint won de **Nederlands** amateurkampioen **Schalk Verhoef** uit Rotterdam. Hij deed dat met een valhelm, die eerder die dag was gedragen door stadgenoot **Theo Sijthoff**. En laat die nou ook de nieuwelingenkoers winnen. De helm bracht dus geluk. Overigens liet de latere modekoning Sijthoff in een interview bij z'n terugtrekken uit de modewereld weten dat hij geïnspireerd raakte om in deze branche te stappen, toen hij in **Gastel** bij een wielerronde premies won van de firma van Gils. "Daar waren prijzen in natura bij, een kostuum dus. Ik dacht nog wat moet ik daar nou mee. Na afloop van de wedstrijd raakte ik aan de praat met de gebroeders Van Gils en al tijdens m'n sportcarriere ben ik in het vak terechtgekomen." aldus Sijthoff in een interview met Radio Rijnmond in 1995.

In het najaar passeerde de Ronde van Brabant **Gastel**. Vele honderden liepen de straat op om hun held Cees Aanraad aan te moedigen. Hij werd zevende in deze etappewedstrijd. En **Gastel** Vooruit kon het niet laten. Ook in het najaar werd nog een amateur- en nieuwelingenwedstrijd georganiseerd. Ditmaal ten bate van het Anjerfonds. Het parcours **Dorp-Meir-Dreef** mocht weer gebruikt worden. De wedstrijd vond plaats op 2 oktober, helemaal aan het eind van het seizoen. 39 renners van Helpt Elkander doen er aan mee, de amateurkoers was tevens hun clubkampioenschap. Nieuweling **Piet Rentmeester** staat dan nog aan het begin van een indrukwekkende loopbaan als wielrenner. Op zijn erelijst kwam **Gastel** als een der eerste overwinningen voor. Kenners zagen het al zitten in de Zeeuw. Hij reed al in de 3e ronde bij het peleton vandaan en na een solo van 45 kilometer, finishte hij met een minuut voorsprong. 22 van de 68 nieuwelingen reden de koers uit. In de clubtitelstrijd bij de amateurs behaalde **Karel Keepers** zijn zoveelste zege op Gastelse bodem. Bij de nieuwelingen mocht **Jac Suijkerbuijk** de kampioenstrui aantrekken.

VAN JUBILEUMRONDE TOT GEEN RONDE 1956-1960

1956

Gastel Vooruit kondigde de ronde aan als de 10e jubileumronde. Hoewel, die eigenlijk al een paar jaar eerder was. Maar **Gastel Vooruit** bestond wel tien jaar. En dus extra feest met bal op zaterdag en zondag in de diverse horeca-gelegenheden tijdens de Vlaamse kermis, die zijn vaste plaatsje op de Markt wel verworven had. Het parcours was ook als vanouds door het centrum. De belangstelling van de kant van de renners was weer groot: 83 nieuwelingen en 80 amateurs haalden hun rugnummer af. Het was de openingswedstrijd in West-Brabant. Het wedstrijdverloop werd in de kranten wel summier afgedaan. Het was een snelle, aantrekkelijke wedstrijd met een overwinning voor **Arie** van Houweligen, die eigenlijk meer een baanrenner was. Hij deed mee aan de kampioenschappen achtervolging op NK en WK. In 1959 stapte hij over op het stayeren en werd wereldkampioen. Dat leverde hem zelfs de titel sportman van het jaar op. Sprinter Piet de Jongh uit Made won 5 seconden later de peletonspurt voor nog zo'n latere baancrack; Peter Post. Bij de nieuwelingen prolongeerde Piet Rentmeester zijn overwinning. Hij zou er dat jaar nog 12 winnen.

In 1956 organiseerden **Gastel Vooruit** en het Oranjecomite ook wijkvoetbalwedstrijden. De opbrengst was bestemd voor het jaarlijkse reisje van de bejaarden. Op 16 september verleende **Gastel Vooruit** haar medewerking aan de eerste lustrumronde van Helpt Elkander op de Stoof. Deze werd gewonnen door Adri van Steenselen, de door Aanraad geklopte amateur op het NK in Zandvoort vier jaar terug. Bij de nieuwelingen pakte Leo Timmermans van de eigen club de zege met een ruime voorsprong van 2 minuten op de Gastelse coming-man Jos Aanraad. Inderdaad, een jongere broer van Cees.

1357

Na de jubileumronde heette de koers nu plots de 13e Ronde van **Gastel**. En ze hadden gelijk, want in 1949 en 1952 werden er twee georganiseerd. Alle ogen waren gericht op Jos Aanraad, die in Sprundel al een nieuwelingenkoers had gewonnen. Maar Jos redde het niet tegen een naamgenoot van hem: **Jos Linders** uit Roosendaal won de groepsprint. Bij de amateurs haalde **Bram Heeren** drie jaar na z'n eerste nu ook z'n tweede Gastelse bloemenruiker op. Piet van Est en Jac van de Klundert waren kansloos in de spurt. **Bram Heeren** was de eerste renner, die de Gastelse ronde twee keer won.

In 1957 was **Gastel Vooruit** ook mede-organisator van de vele festiviteiten eind augustus rondom de 100e verjaardag van Kees Rijdsijk. Hij werd niet op een fiets gezet, maar verrichtte wel de aftrap van een voetbalwedstrijd.

Op de clubkampioenschappen van Helpt Elkander op 22 september waren

Janus **Wuyts**, Jos Aanraad en Stampersgattenaar Leo Franken de winnaars in de categorieën. Franken werd dat; in de nieuwe groep aspiranten.

1958

Op 11 mei reden 219 renners mee in de ronde. Bij de amateurs viel de beslissing al na 5 ronden. Het peleton reageerde veel te laat op een ontsnapping van vijf man. Het was opnieuw een Nederlands kampioen die de armen de lucht in mocht gooien na zijn laatste medevluchters waaronder Piet van As van zich te hebben afgeschud. **Piet Steenvoorden** uit Heemstede, die nog jaren in het kermiskoersen-circus meedraait won als onafhankelijke de Gastelse Ronde. **Ad van Overbeek** uit West-Souburg kreeg bij de nieuwelingen de bloemen van erevoorzitter **Hofland**. De prestatieprijs ging naar ene Jan **Janssen** uit Nootdorp.

1959

In het voorjaar waren er reconstructiewerkzaamheden in de dorpskom. De Markt was niet beschikbaar voor de Vlaamse kermis en de doortocht van de renners. **Gastel Vooruit** zag af van de organisatie van een ronde. Begin april kwamen de Gastelse cafehouders bijeen om alsnog een ronde te laten verrijden. Immers de ronde betekende steeds topdagen in de kroegen, vooral die van langs het parcours. De vaste weekends in april of mei waren toen al vergeven. Uitwijken naar 26 juli was volgens de KNWU niet mogelijk. En zo kreeg het **Gastels** publiek voor het eerst in 12 jaar geen wielerronde te zien.

1960

Begin dat jaar trad Cees van Sprundel af als voorzitter van het bestuur wegens drukke werkzaamheden. Zijn functie werd zolang waargenomen door Jan Roosendaal. Dat jaar **gelukkig** weer wel een criterium van **Gastel Vooruit**, nu op 29 mei. De wedstrijd was een harde en snelle met een gemiddelde van ver boven de 43 kilometer in het uur. De prestatieprijs kwam dit jaar van de kermisexploitanten: een wekkertje! Daarin was de altijd wakkere **Jos Linders** niet zo geïnteresseerd. De Roosendaler ging voor de **dagzege** en behaalde die ook in een vlijmscherpe sprint. Jammer genoeg deed Jos Aanraad niet mee. Hij boekte ten tijde van de Gastelse ronde grote successen in **Olympia's Tour** door de Cauberg-etappe op zijn naam te schrijven. Een tweede Aanraad aan de top van het amateurwielrennen dus. **Henk van Dussen** uit Den Haag was in **Gastel** de beste nieuweling.

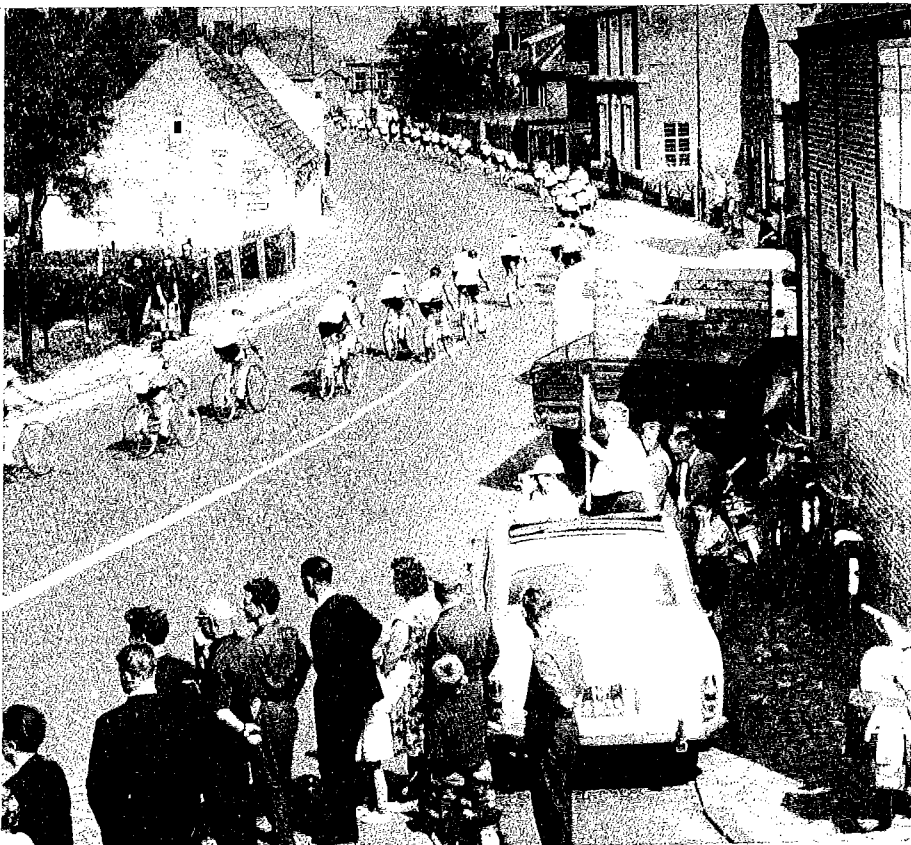
Arie van Houwelingen.

Deze latere wereldkampioen won in 1956 de Gastelse jubileumronde, hoewel hij meer een baanrenner was.

Jos Linders.

Deze Roosendaalse renner viel vaak in de prijzen in Gastel. Zo won hij zowel de nieuwelingen als later de amateursronde hier.

Passage van de West-Brabant Koers, een ronde door Brabant met start en finish in Oud Gastel, die twee keer door 'Helpt Elkander' is georganiseerd. De renners draaien de Steenstraat in. Rechts staat een volgwagen met waarschijnlijk een persfotograaf.

DE WEST-BRABANT KOERS

1361

Wielers- en supportersclub Helpt Elkander wilde haar tienjarig bestaan vieren. De club sprak de wens uit een grote wedstrijd te houden, die de renners door de hele streek zou voeren. Dat ging gebeuren met de steun van Brabants Nieuwsblad, die dan ook vrijwel dagelijks groot uitpakte met voorpublicaties over de organisatie, de premieschenkers en de deelnemers. De koers op 15 april belooft bij voorbaat al een succes te worden, zo voorspelde deze krant.

De West-Brabant Koers, zoals de wedstrijd genoemd wordt, begint en eindigt in Oud Gastel en doet heel de regio aan. De eerste lus loopt over Rucphen en Roosendaal, de tweede lus over Willemstad en de derde lus doet de hele Zuidwesthoek tot en met Ossendrecht aan. Via Bergen, Steenberg, Dinteloord, Stampersgat ligt na 161 kilometer de streep in de Dorpsstraat. Het was de laatste koers, die Hofland als burgemeester meemaakte. Helpt Elkander beschouwde het dan ook als een afscheidsgeschenk aan de zeer wielrenmindende burgemeester. De wedstrijd had grote allure. Er reed een reclamekaravaan vooruit en voor het eerst aanschouwde Gastel een ronde miss: Miss Remington.

De eerste editie van deze 'klassieker-in-spe' werd gewonnen door Cees van Amsterdam uit Breda. Zijn ploeg, De Drie Hoefijzers onder leiding van Toon Simons, pakte tevens het ploegenklassement mee. Een klein manneke uit Klundert maakte echter de koers. Het was Piet van der Horst, die jaren later in Gastel komt wonen en nog een aantal jaren prins carnaval is geweest. Piet eindigde de koers als vijfde. Helpt Elkander had een goede primeur afgeleverd. Aan Gastel Vooruit dat weekend de taak om de afwachtingskoers voor aspiranten en nieuwelingen te organiseren. En op de zondag de 'gewone' Ronde van Gastel met weer nieuwelingen en amateurs. Dat alles op het bekende 'rondje Dreef'. Hoofdstedeling Cor Schuurding ontpopte zich dat seizoen tot een echte koning der Hollandse kermiskoersen. Gastel was al z'n vierde zege in het prille seizoen. Bij de nieuwelingen een winnaar met latere faam: Harm Ottenbros, toen nog uit Alkmaar. De 'gewone' ronde werd evenwel een 'zwarte ronde', want tijdens de amteurkoers vond een ernstig ongeval plaats. Wielrenner Ben van Dijk uit Oegstgeest klapte in de sprint in volle vaart op een vooroverhangende toeschouwer. Met een gapende hoofdwond werd de renner naar het Roosendaals ziekenhuis gebracht. Daar leek zijn toestand te verbeteren, maar vijf dagen na de val overleed Van Dijk alsnog. Vanaf dat jaar zorgde Gastel Vooruit voor nog meer afrastering van de parcoursen.

In het najaar nam Gastel afscheid van burgemeester Hofland, aan wie de Gastelse wielersport veel te danken had. Bij de installatie van zijn opvolger, bleek al meteen dat ook Theo Andriessen een zwak had voor de wielersport.

Kort voor z'n benoeming had hij nog de Ronde van Midden-Zeeland gevolgd. Logisch dat **Gastel Vooruit** hem snel tot erevoorzitter benoemde en zijn voorganger als erelid aanstelde.

7962

Jan Roosendaal en Rene van de Lint namen afscheid van het bestuur. Lauran Vrolijk werd de nieuwe voorzitter, Thijs van der Heijden secretaris-penningmeester en het comite werd verder aangevuld met Cees Akkermans en **Marijn Theunissen**. Omdat de gemeenteraad geen vergunning af gaf voor een Vlaamse Kermis, besloot het comite ook geen ronde te organiseren. Men verleende wel weer haar steun aan Helpt Elkander.

Na het succes van de eerste 'WBK' kon een vervolg niet uitblijven. Ze kwam er op 14 april. Het was met name Helpt **Elkander-secretaris** Jan Crul, die bergen werk verzette voor de organisatie. Het parcours was exact gelijk aan de eerste editie. Maar nu stond er een gure noordwestenwind, die de omloop zwaar maakte. Tussen de twee passages door waren er twee afwachtingskoersen voor aspiranten en nieuwelingen, waarvoor **Gastel Vooruit** zich weer inspande. Winnaars van die wedstrijden werden respectievelijk **Ed Kroon** uit Den Haag en **Kees Leijten** uit Breda. De West-Brabant Koers werd gewonnen door **Bert Boom**, die eerst veertig kilometer alleen vooruit had gereden, werd teruggehaald, maar op 20 km. van de finish weer demarreerde. Hij kreeg Toontje Mertens mee, die geen meter kop verzette. Boom had echter geen steun nodig. Bij de suikerfabriek knalde hij zo weg bij Mertens, die nog ver terugviel. "Met zo'n winnaar kan een organisator vrede hebben." was de mening van de enthousiaste volger Theo Andriessen. Hij huldigde naast Boom ook de nummers twee en drie Jos Linders en Mik Snijders. Voor Boom was er de **eretrui** van Helpt Elkander.

DE KERMISKOERSEN IN DE JAREN ZESTIG

1963

Ondanks de successen van de vorige West-Brabant Koersen kwam er geen vervolg meer. Het ging ook wat minder goed met Helpt Elkander, de club startte de trainingsritten pas laat maart en de traditionele fietsenzegening door pastoor Janssens en kapelaan Dirne bij het kapelleke van de Stoof zou, naar later bleek, de laatste zijn.

Gastel Vooruit ging wel gewoon door met haar kermiskoers en wel op 21 april. De belangstelling van de renners was ongekend: honderd amateurs en liefst 212 inschrijvingen bij de nieuwelingen, waarvan er toch maar 90 konden meedoen. Zelfs het publiek kwam massaal naar de ronde. De krant schreef dat door het weer [niet; te koud, niet te warm] het een der drukst bezochte wielerrondes van de geschiedenis was geworden. In het laatste half uur koers

nam een viertal renners een lichte voorsprong, die ze tot op de meet konden behouden. **Rinus van Ginneken** uit Schijf klopte in de sprint Jaap **Oudkerk**. De meeste premies en de prestatieprijs gingen naar Jan Pieterse. De geduchte **Eef Dolman** uit Rotterdam won z'n zoveelste nieuwelingenwedstrijd. Gastelaar Jos Rijpers werd elfde.

7364

Het comite werd uitgebreid met Wim **Hofland** als tweede secretaris en Frie Vogelaars als bestuurslid. Na de ronde nam Pol **Hermes** na zeventien jaar trouwe dienst afscheid van het bestuur. De ronde werd door het mooie voorjaarsweer op 5 april opnieuw goed bezocht. De trage koers was een beetje saai en eindigde in een massa-sprint. **Bouke Minnekens** uit Zuidland was er mee weg voor **Olympia-ganger** Jan Pieterse en Kees **Brugel**. Aan het rijtje winnende Rotterdammers in **Gastel** werd bij de nieuwelingen een nieuwe naam toegevoegd: **Wim Bravenboer** klopte latere toppers als Rene Pijnen en Rini Wagtmans.

7365

Als nieuw bestuurslid werd Geert **Oomen** aangenomen. Hij bleef maar twee jaar in het bestuur. Na de ronde stopte Thijs van der **Heijden** als secretaris-penningmeester. Deze functies werden verdeeld over Wim **Hofland** en Cees **Akkermans**.

Dat jaar werd ter ere van de 20e ronde een tweedaags evenement uitgeschreven op 24 en 25 april met een overvol programma. Voor de eerste keer haalde **Gastel** Vooruit de aspiranten en de dames in huis. De veteranencategorie keerde terug en op zondag de bekende startgroepen: nieuwelingen en amateurs.

Adrie van Oudorp uit Hoagerheide won de aspirantenkoers. Bij de dames waren leden uit de Belgische selectie aanwezig en dat was merkbaar. De eerste twee plaatsen waren voor **Rosa Naesens** en Lisa **Cleiren**. **Jan Mattheeuw** won de veteranenwedstrijd over 40 km.

Wim Liebrechts was de beste nieuweling en het hoofdprogramma ging naar **Rene Pijnen**, die zich als wegrenner als een geducht sprinter manifesteerde.

1966

Veel belangstelling ook voor de ronde van '66, met name uit Stampersgat kwamen veel supporters de verrichtingen van Leo Embregts bekijken. De nieuweling kon het nog niet bolwerken tegen de gebroeders **Lutters** uit Purmerend. **Wim Lutters** werd de beste nieuweling. De amateurzege kwam in handen van de nog jonge Rotterdammer **Johnny Brouwer**. Hij won de sprint van een groep van zeven met Van Dorst en Poortvliet als naaste concurrenten.

1967

In **1967** was er geen discussie mogelijk over wie de sterkste in het peleton was. **René Pijnen** overbrugde in z'n eentje de afstand tussen peleton en kopgroep van drie. Daar kwamen later nog eens vier man bij, die 50 seconden voorsprong hielden op de groep. De harde wind en het hoge tempo **maakten** het een harde koers. Pijnen was toen al een gevierd renner met in dat jaar zeges in de Ronde van Schotland en de Ster van Namen. Later zou hij vooral op de wielervedbanen gaan schitteren. Uit een kopgroepje van drie was **Sjaak Berkhout** de nieuwelingen-winnaar. De plaatselijk favoriet Cees van Dongen werd veertiende. Embregts, Schouw en Van Bavel vielen buiten de prijzen.

Op 4 juni lag de streep van de tweedaagse Ronde van Brabant in Oud **Gastel** pal voor het gemeentehuis. **Gastel** Vooruit tekende als vanouds voor de plaatselijke organisatie. Het was de 16e uitgave van deze ronde met eerst een rit van Etten naar **Alphen** en op zondag van **Alphen** naar **Gastel**. Amstel en Caballero deden niet mee, vanwege de gebrekkige organisatie de laatste jaren. In **Gastel** was het **Harry Jansen**, de latere p.r.-man van PDM, uit Amsterdam die de rit won. Hij klopte Pijnen in de sprint. De eindzege was voor **Cees Zoontjens** uit Tilburg, die de eerste rit op z'n naam schreef. Eerder was Zoontjens dat jaar ook al winnaar van Olympia's **Tour** geworden, in latere jaren werd hij een van de eerste echte veldrijders van ons land.

1968

Rene Pijnen bij de amateurs en Cees Priem bij de nieuwelingen. Dat waren de duidelijke favorieten voor de 23e ronde op 20 april. Maar het werd **Leen Poortvliet** die met een lange eindsprint de zegebloemen greep. 'De Lange' sprong twee ronden voor het eind weg uit een kopgroep van zeven, die al na 56 kilometer was gevormd. Poortvliet voelde de adem van het peleton in de nek, want de andere zes werden in de laatste ronde nog opgeslokt door het peleton. Om duistere redenen kreeg Pijnen van de KNWU een startverbod opgelegd. Kennelijk moest hij zich in de aanloop naar de Olympische Spelen maar met grotere wedstrijden bezig houden. **Cees Hanegraaf** uit Rijsbergen klopte verrassend Cees Priem bij de nieuwelingen. Het Comite stond voor de zware taak om, twee dagen nadat ze mede-bestuurslid Frie Vogelaars ten grave had gedragen, de ronde te moeten organiseren.

1969

Het bestuur werd aangevuld met Andre Mathijssen en Jan Schipper. Frans Vogelaars nam de bestuurszetel van z'n vader over. Een gebroken versnellingskabel kon niet verhinderen dat **Tinie van Hasselt** de wielerronde in 1969 op zijn naam schreef. Toen hij het euvel ontdekte in de kopgroep van elf, hield hij zich gedeisd. Maar met de finishdoek in zicht spurte de Roosendaler er iedereen uit. In de kopgroep ook de strijdlustige Leo Embregts uit **Stampers-**

gat, die tiende werd. Slechts 22 van de 102 renners haalden de finish. De kopgroep dubbelde vrijwel het hele peleton. Aalsmeerder **Hans Sparnaag** won de spannende koers van de nieuwelingen door in de sprint nota bene Cees Bal en Jan Raas te verslaan.

Ton Damen, winnaar van de 25e ronde, wordt gefeliciteerd door de erevoorzitter en burgemeester T. Andriessen.

Cees van Dongen.

Hij won nooit de Gastelse ronde, maar wel het avondcriterium van 1972, georganiseerd door zijn eigen supportersclub.

VAN JUBILEUMRONDES NAAR EERSTE GASTELSE ZEGES

7970

Ton Damen uit Ulvenhout won de 25e wielerronde. In de slotfase, toen het begon te regenen, was hij er samen met **Martin Hesemans** tussenuit geknepen. Aan de streep hielden ze 12 seconden over op Jans Vlot, die de peletonspurt won. Leo Embregts, elders vaak in de prijzen, stelde wat **teleur op** een 17e plaats. Zijn geplande overstap naar de profs later dat jaar, ging ook al niet door. Embregts stopte daarop met koersen. Cees van Dongen reed dat jaar al een stevig internationaal programma en kan er in **Gastel** niet bij zijn.

John Akkermans uit Nieuw-Vosserneer zegevierde bij de nieuwelingen.

Begin mei overleed oud-erevoorzitter en erelid Hein **Hofland**. Zijn zoon Wim, die nogal wat functies in het verenigingsleven vervulde, stopte met het secretariaat van **Gastel Vooruit**. Piet **Doomen** nam zijn taak over.

7977

Een fantastisch sportweekend vond op 18 april 1971 plaats. **Gastel Vooruit** vierde haar zilveren wielerronde met veel toeschouwers en nog eens 3000 mensen zagen op sportpark Blankershove SC **Gastel** tegen Rood Wit 0-0 spelen, waarmee de roodzwarten kampioen werden en promoveerden naar de eerste klasse. Nog tot laat in de avond zongen Gastelaren 'Heya Jan Kools.'

Het zilveren wielercomitee kreeg met Nederlands kampioen **Cees Koeken** een mooie winnaar. De coureur uit Achtmaal was zelf ook zeer content. Het was zijn eerste seizoensoverwinning. De aanvankelijke kopgroep van acht kreeg er na tweederde koers nog zes man bij. Daaronder ook de latere winnaar. Met pech vielen nog drie renners terug. In de uiteindelijke sprint met twaalf **klopte** Koeken Van de Burg, de Bruijn en van Overveld. **Jan Damen** uit Ulvenhout was de beste nieuweling. In het kader van het jubileum hield het bestuur op 2e Paasdag een drukbezochte receptie. Twee mannen van het eerste uur Vrolijk en Akkermans werden speciaal gehuldigd.

Na de ronde vond Jan Akkermans het welletjes. Vanaf de oprichting was d'n Jokker bij de organisatie van de ronde betrokken geweest.

1972

Na een koud voorjaar, werd het in het weekend van 9 april plots een stuk warmer. Het leverde **Gastel Vooruit** een aardige duit in het laatje, want er kwamen veel toeschouwers op de ronde af. Al halverwege de wedstrijd maakten Bal, **Broere**, Dekkers en Van den Hoek zich los van de groep. In het peleton kwam later een tweede kwartet los, met Cees van Dongen, dat een felle jacht inzette, doch niet meer op tijd kon aansluiten. **Ad Dekkers** uit Udenhout wint de sprint van de kopgroep, Cees van Dongen die van het tweede groepje en wordt dus vijfde. Raas wint 32 seconden na de winnaar de peletonsprint.

Net als vorig jaar was Jan **Damen** bij de nieuwelingen de gelukkige winnaar. Hij moest wel tot het uiterste gaan, want de Gastelse jongens Ad Tak [tweede] en Jan Jonkers [vierde] zaten hem op de kielen. Een goed rondejaar dus voor de Gastelse renners. Die hadden stuk voor stuk ook eigen supportersclubs gekregen. Die van Cees van Dongen kreeg het zelfs voor mekaar om een eigen avondcriterium te houden. Vijf jaar achtereen [1972-76] zou het bestuur deze wedstrijden voor junioren en amateurs uitschrijven. De eerste keer werd - hoe kan het ook anders - gewonnen door Cees zelf. De andere jaren deed hij niet meer mee, omdat hij **Gastels** eerste prof werd.

1973

Ook in 1973 stonden de plaatselijke renners als favoriet te boek. Cees van Dongen, die net terug was uit de Ronde van Algerije bleef de hele koers alert, behalve in de laatste ronde. Daarin reden vijf man weg: Van de Ende, **Westrus**, Breur, Maas en Raas. De Zeeuw had in de sprint geen goede benen, Jan **Breur** uit Schiedam wel. Hij won voor **Westrus**, Maas en Raas. Van Dongen moest zich tevreden stellen met een 14e plaats. Ook nieuweling Jan Jonkers redde het niet. Peter Valentijns solo kort voor het eind, reikte tot aan de finish. 15 seconden later mogen de geklopte nieuwelingen om de tweede plaats sprinten. Jonkers werd zesde.

1974

Voor het eerst liet **Gastel** Vooruit geen nieuwelingen, maar junioren starten. Zo konden de Gastelse renners allemaal starten, want Jan Jonkers was in die nieuwe klasse terechtgekomen. Bij de amateurs liet Cees van Dongen zich niet nog eens verrassen. Nog voor er 50 kilometer waren weggetrapt kwam de beslissende ontsnapping op gang. Daarin behalve Van Dongen ook weer **Broere** en Van den Hoek, ex-winnaar Van Hasselt en Van de Spiegel. Het verschil liep snel op tot een minuut. In de laatste ronde ontglipte Aad van den Hoek aan de elkaar belerende koplopers. Niemand wilde hem terughalen, zodat de Dirkslander die zich thuisvoelde in het Westbrabantse nog 40 seconden voorsprong kon nemen. Van Dongen sprintte naar de tweede plek. Ad Tak won de peletonsprint, daarmee zesde in de uitslag. Ook de door Jonkers zo fel begeerde juniorenzege kwam er maar niet. Dit keer was **Jac Vooijs** uit Scheveningen hem iets te vlug af. "Wanneer valt eindelijk de eerste Gastelse winst in eigen huis te begroeten?" zo vroegen de supporters zich, een tikkeltje gefrustreerd, af.

Het programmaboekje werd dat jaar voor het eerst verkocht voor een gulden. Begonnen met 15 cent in '47, via een kwartje in '52, 35 cent in '67, twee kwartjes in '68 nu dus naar de dubbele prijs. De entree was twee gulden.

Na de ronde stopten Matthijssen (werk] en Schipper (verhuizing] in het bestuur en kwam Cees Bierkens de gelederen versterken.

Het avondcriterium van de supportersclub werd gewonnen door Johnny Konings.

1975

De dertigste ronde in het 700-jarige **Gastel** kon door een langdurige reconstructie van de Meir niet over het parcours wat twintig jaar lang gebruikt was. Nu moest de ronde door de Karolinawijk: Dorpsstraat, Rijpersweg, Margrietstraat, Ernmastraat, Koelestraat, Wilhelminastraat, Julianastraat en weer Dorpsstraat over een lengte van 2100 meter. Graag wilden de Gastelse renners in het feestjaar eindelijk eens de zege binnen **Gastel** houden. En warempel: dat lukte mede door eendrachtige samenwerking van het **Caballero-duo Tak/Jonkers**. Na 20 kilometer gingen Lugtenburg en Venix er vandoor. Weer 20 kilometer verder sloten Tak en Jonkers aan. De slotfase was dramatisch voor Ad Tak, die een kapotte derailleur opliep. Bij het ingaan van de laatste ronde kwamen Jonkers en Lugtenburg voorop te zitten. In die finale ontstond een aardige dialoog. Jonkers: "Ge laat me in eigen woonplaats toch wel winnen, he?" Waarop Lugtenburg: "Kom nou, fietsen ervoor. We vechten het op de streep uit." **Jan Jonkers** was daar toch de uitgeputte winnaar. Alle renners zaten trouwens stuk, want het was de hele dag afschuwelijk weer. De jury kortte de wedstrijd met 20 kilometer in. Na 28 jaar ronde kreeg het publiek dus eindelijk een Gastelse winnaar. Inspelend op plaatselijke deelname werden de nieuwelingen ook weer uitgenodigd. **Jac van Meer** zegevierde bij deze categorie. Met Wout de **Bruyn** op een 7e en Ad Huysmans op een 14e plaats. Alleen voor Cees van Dongen was er geen thuiswedstrijd. Hij was prof geworden bij Frisol. Het avondcriterium van zijn supportersclub kreeg in Mathieu Dohmen een goede winnaar. En **Gastel** is helemaal wielermat als Ad Tak in Hoogerheide 23 jaar na Cees Aanraad opnieuw het rood-wit-blauw naar de gemeente haalt. We hebben weer een Nederlands kampioen!

1976

In 1976 keerde Wim Hofland als secretaris terug in het bestuur, Piet Doomen was inmiddels penningmeester.

Ad van Overveld uit de Zeg had alles al zo'n beetje gewonnen, behalve de ronde van **Gastel**. Dat moest dan maar dit jaar gebeuren, zodat hij er mooi ook een feestje kon vieren rondom zijn 50e overwinning. Tevoren had hij de Ronde van Noord-lerland gereden, waar hij in vorm raakte maar door een bommelding ook angstige momenten meemaakte. De bebrilde renner probeerde het in

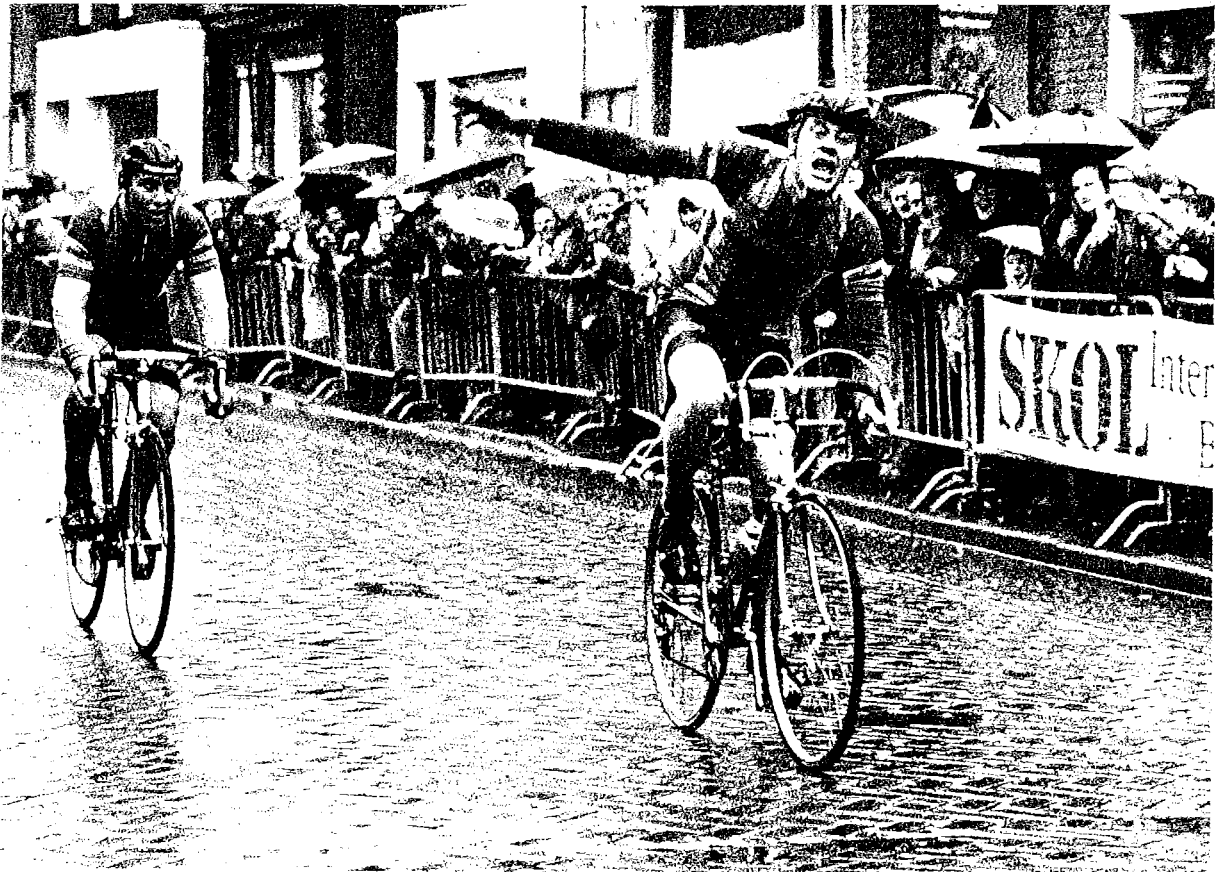

Na vele pogingen lukte het Ad van **Overveld** uit de Zeg uiteindelijk toch nog om de Gastelse ronde te winnen.

Het voltallige bestuur liet zich circa 1965 tijdens een uitstapje kleden in Volendamse bolle broeken.

Van links naar rechts: J. Akkermans, L. Vrolijk, G. Vogelaars, C. Akkermans, M. Theunissen en W. Hoffland

Het regende vaak. -

Ook in 1975 bleef het niet droog toen Jan Jonkers voor eigen publiek de wedstrijd naar zich toe trok. Wim Lunenburg weet zich op de streep geklopt.

Gastel twee ronden voor het eind maar eens alleen. Toen niemand reageerde was het spel snel gespeeld. Ploegmaat Wim de Wilde stopte af en kon in de sprint van de achtervolgers nog de tweede plaats behalen, Jonkers was al na 20 km. met een lekke band afgestapt. De ronde trok weinig toeschouwers. Ad **Verstijnen** en **Henny van Lent** wonnen de junioren- en nieuwelingenkoersen. Het 5e en laatste avondcriterium van de supportersclub eind juni werd gewonnen door Bas van Lamoen.

1977

In de zomer haalde het voltallige bestuur de krant. Tijdens een uitstapje naar **Volendam** en Amsterdam liet het illustere gezelschap zich Weden in de Volendamse bolle broeken. Het was een jaarlijks gebruik dat er een 'bescheiden' reisje gemaakt werd.

De rende moest door de start van de aanleg van de S8 noodgedwongen terugkeren naar de Stoof.

Hoewel de kranten er graag een duel Jonkers-Tak van **maakten**, wilden deze twee renners van een tweestrijd in de Gastelse ronde niet weten. Het peleton viel al snel in 3 groepen uiteen. Vooraan bleven 12 man met ook het **Gastels** duo. In de laatste 15 km. kreeg Jonkers een langzaam leeglopende band, maar liet dat aan niemand merken. Maar in de laatste sprint kon hij niet voluit meedoen. De winst ging naar **Johnny Akkermans** uit Zevenbergen, die zich nauwelijks vooraan had laten zien. Hij had daarom Thijs Fase beloofd niet mee te sprinten, maar deed het toch. Zelden zagen de toeschouwers de immer olijke Thijs zo boos na afloop. Tak [7e] en Jonkers [12e dus] schoten tegen het eind tekort. **Ton van Oorschot** was deze dag de beste nieuweling.

Op de dag van de ronde werd nog een beroemde fietser in **Gastel** gehuldigd. Oud-bestuurslid Jan Akkermans bezorgde 50 jaar lang Brabants Nieuwsblad.

1978

Op 21 maart overleed voorzitter en medeoprichter Laurant Vrolijk op 68-jarige leeftijd. Zijn dood wierp een schaduw over de twee weken later te houden ronde. Maar hoe mooi topsport dan weer kan zijn, bewees Ad Tak. De Gastelaar was op 2 april de aanvallendste renner, zoals hij alle koersen dat voorjaar dicteerde. Maar voor de Ronde van **Gastel** had de oud-Nederlands kampioen alles over. En het lukte zowaar. In de laatste meters werd laatste medevluchter Tonny Huyzen verslagen. De reactie van Tak toen hij de bloemen kreeg overhandigd was hartverwarmend: "Die zal ik op het graf van Vrolijk leggen." De sportmens Ad Tak kreeg er veel waardering door bij **Gastel** Vooruit en alle wielervolgers. De juniorenkoers werd opnieuw gewonnen door **Henny van Lent**.

Eind november 1978 overleed nog een bestuurslid op te jonge leeftijd: Cees Akkermans.

1979

Het comite moest hoognodig worden aangevuld met nieuwe leden. Opnieuw werd een wethouder voorzitter n.l. Frans van Merrienboer. Nieuwe leden waren Cees Tak, Johan Akkermans, Jac Mol en Cees van Schilt.

Het **Gastels** trio komt als favorieten aan het vertrek van de ronde. Jonkers verraste al aangenaam met een derde plaats in Olympia's Tour, Van Dongen draaide goed in de criteria en ook Tak was na een ziekte weer helemaal terug. De koers viel laat in het jaar op 16 juni. Het programma werd uitgebreid tot drie startgroepen: nieuwelingen, junioren, amateurs.

Het ploegenspel ging ook bij de amateurs een steeds belangrijkere rol vervullen, zeker in rondes met een goed gevulde premiepot [1200 gulden]. Cees van Dongen moest z'n remmen regelmatig dichthouden om Zuidwesthoek-maatje **Wim de Waal** niet terug te halen. 15 kilometer van het einde ging de Zeeuw [ook al een ex-prof] er vandoor. Enkele rondes later gingen Dirk Groen en Van Dongen en Tak in de tegenaanval. Maar Van Dongen stopte uitstekend af. Tak beruste in de vrijwel wekelijkse overmacht van de zwart-wit gestreepte formatie. **Gerrit Solleveld** won de sprint a deux met Teun van Vliet bij de junioren. **Hans Marijnissen** passeerde bij de nieuwelingen als eerste de eindstreep.

1980

De ronde moest terugkeren naar het centrum, vond **Gastel** Vooruit. De bezoekeraantallen op de Stoof waren niet meer zoals weleer. Een nieuw parcours werd gevonden met start en finish in de Dorpsstraat en passages door de Karolinawijk.

Jan Jonkers maakte dit jaar zijn profdebuut, Tak en Van Dongen bleven de amateurrangen trouw en zijn dus andermaal favoriet in de op 13 april te verrijden ronde. Maar winnen doen ze de zeer snelle koers, die binnen de 2 uur werd afgelegd, niet. Dat deed **Frank Laurijssen** uit Zundert na een korte solo. Hij was de beste in een kopgroep van 5 man, die het hele peleton op een ronde zet. De Engelse Westbrabander **Derek Hunt** werd tweede. Tak [6e] en Van Dongen [8e] vallen buiten de hoofdprijzen. Tomatenkweker **Gerrit Solleveld** komt z'n tweede **Gastels** bosje bloemen ophalen. **Matti de Baat** klopte de verrassende nieuwkomer bij de nieuwelingen John Leys, woonachtig in Oud **Gastel**.

1981

De Schoolstraat kon nu ook gebruikt worden en zo kwam er een parcours via Dorpsstraat, Karolinastraat, Oudendijk, Schoolstraat, Veerkenweg, Markt. Een aantrekkelijke ronde, die later ook voor de profs gebruikt zou gaan worden. Het was weer eens triest buiten, het publiek bleef weg en dat was nu net nodig met het oog op plannen richting profkoers. **Martin Lexmond** was normaliter de betere sprinter, maar in de tweestrijd met **Harry Akkermans** durfde hij niet uit

z'n zadel. De ronde boeide niet erg, want al na 16 km. was de beslissing gevallen met een kopgroep van 5 man, waaruit Van de Steen en Van 't Geloof wegvielen en Poortvliet een leuke band reed.

Feest bij de nieuwelingen met **Ruud Zijlmans** als winnaar. **Matti de Baat** inmiddels junior, prolongeert zijn zege. Twee maanden later kreeg good-old **Leen Poortvliet** zijn revanche door het avondcriterium te winnen door in de massasprint De Crom en weer Harry Akkermans te verslaan. Dertien jaar (!) na z'n eerste zege in **Gastel** nu dus weer **Poortvliet**. Op zijn leeftijd nog de massasprint winnen! Omdat het natuurlijk weer regende, werd het Comite huiverig bij de gedachte aan de profronde. **Jan Struik** won bij de nieuwelingen, **Zijlmans** nu derde.

Maar aan het eind van dat jaar maakte het comite haar plannen voor een profronde bekend. Omdat **Gastel** met Jonkers, Tak en **Derek Hunt** al drie profs in huis had, wilde het comite toch graag de profs in augustus na de Tour naar **Gastel** halen.

DE PROFRONDES ■ 1982-1986

1982

Het comite werd omgezet in een stichting. Een profronde na de Tour bleek niet mogelijk, de kalender was overvol. Daarom werd de ronde gehouden aan het eind van een feestweek, waarin er in **Gastel** vanalles gebeurde: opening van het gemeentehuis, korfbalsterrein, de T-48 etcetera. Om het financieel te kunnen bolwerken, stelde de stichting een systeem in, waarbij de sponsors geld terug zouden krijgen bij eventuele winst.

Eerst is er op 18 april nog de gewone amateurkoers, waarbij **Theo Appeldoorn** nog net de sprintende meute voor kan blijven. Gastelaar **John Leys** greep de juniorenzege, **Tonnie Akkermans** die bij de nieuwelingen en om echt alle categorien dit jaar aan het werk te zien, was er ook een dameskoers met **Mieke Havik** als beste.

Op 12 juni keren de profs na dertig jaar weer terug in **Gastel**. Gerrit Schulte, werd naar **Gastel** gehaald omdat hij de laatste profronde zou hebben gewonnen. Naar nu blijkt was **Huub Vinken** in 1952 de laatste, Schulte had een jaar eerder gewonnen. Nam niet weg dat er met de Bossche reus van weleer toch een vleugje nostalgie hing. Het parcours vereiste een brede aankomst, daarom is de Oudendijk voor de eerste keer finishplaats. De Beckers Snacks-ploeg met Jonkers en Tak was in het eerste uur zeer actief. In de finale glipte **Frits Pirard** er tussenuit. **Gerrie Knetemann** pareerde en met steun van Ad van Peer achterhaalde hij de Dorstenaar. Jonkers wilde ook nog mee, maar de macht ontbrak hem. Drie ronden voor het eind kreeg het tweetal **Pirard** te pakken. Toen was duidelijk dat **Gerrie Knetemann** de zege voor het grijpen

had. Breed lachend reed hij solo de laatste twee rondjes over de slechte steentjes van de Oudendijk en de Dorpsstraat. "Als ik hier stratenmaker zou zijn, zou het wel anders gelegd zijn." Lachte de **Kneet** bij de huldinging door burgemeester Berkhout. Jonkers en Tak weerden zich in het sterke veld met ook nog Raas, Van de Velde, Oosterbosch en Van Vliet overigens prima. Ze werden resp. 6e en 7e. **Jac** Hanegraaf mocht van z'n ploegleider Post niet meedoen. Die eiste een betere voorbereiding op de Tour dan zo'n ronde rond de kerk. In het voorprogramma waren junior John Talen en nieuweling Frank van de Leur de winnaars.

1983

Weer organiseerde het comite twee koersen. De amateurronde in het weekend na Pasen was voor de aanvallende **Reinier** Valkenburg. Hij was bij elke ontsnapping betrokken. John Talen, Jos Bol en **Eria Oomen** konden eveneens de armen in de lucht steken.

De tweede profronde moest minstens 5000 bezoekers trekken, wilde het comite eruit komen. De gemeentegarantie was teruggebracht van 7500 naar 4000 gulden en het tekort van de eerste ronde, toen maar 2800 betalende bezoekers kwamen, liep op tot 16.000 gulden. Het leek in het tweede jaar beter te worden, maar uit de schulden was **Gastel** Vooruit nog lang niet. Ook nog wat tegenvallers met enkele gecontracteerden. Zo kwam de geblesseerde Knetemann niet het startschot lossen en bleven **Duclos-Lasalle** en Roche zomaar weg. Theo Koomen was er wel en hij gaf op de hem bekende wijze commentaar vanaf de motor. De wedstrijd betekende de eerste **profzege** voor Johan Lammerts, die zich dat voorjaar ontpopte als een meesterknecht. Uit een kopgroepje met Jonkers, Tak, Smit, Van Vliet, Raas en Anderson sloop hij twee ronden voor tijd weg. De streep had echter geen vijf meter verder moeten liggen, want dan waren Leo van Vliet en Anderson er nog overheen gekomen. Tak werd 5e, Jonkers 7e. **René** Boeren bij de amateurs en Kees Hopmans bij de junioren waren de andere winnaars.

Alsof het allemaal nog niet genoeg was werd op 2 september ook nog een avondcriterium gehouden op de Stoof. Voor **Gastel** Vooruit was deze koers, waarin de amateurs pas om 20 uur van start gingen een test voor een eventuele Nacht van **Gastel**. Er werd gereden met de verlichting die de Stichting Profwieler Promotion gebruikte. En hoewel die dus al eerder gebruikt was, klaagden de amateurs over de stukken in de Lagestraat, waar het werkelijk pikdonker was. Bart van Est, Cees Lazeroms en anderen vonden het bloedlink en stapten af. Juryvoorzitter Van **Perre** vond het wel voldoende en liet doorrijden. In de slotronde **buitte** Hennie Rovers de rivaliteit tussen Corne Heeren en Toontje van der Steen optimaal uit. Terwijl zij elkaar beloerden dook de pas getrouwde Roosendaler in de duisternis naar de zege. Bij de junioren won Andre van **de** Lindeloof, bij de liefhebbers Cees van de Made.

1984

De 3e profronde met een uitgebreid voorprogramma van liefhebbers, nieuwelingen, junioren en amateurs. Maar op 3 juni trof **Gastel** het opnieuw niet. Het werd pompen of verzuipen, de derde ronde moest 3500 betalende toeschouwers opleveren, wilde men uit de rode cijfers blijven. Dat werd door het slechte weer bij lange na niet gehaald. Bovendien heeft de stichting geen regenverzekering afgesloten. Ondanks de barre weersomstandigheden maakten de profs er een aantrekkelijke wedstrijd van. **Eric Vanderaerden** was de terechte winnaar, die reeds vanaf het begin aanvallend reed. Misschien had ook Jan Raas recht gehad op de zege, maar een lekke band in de slotfase gooide roet in het eten. 16 kilometer voor het eind ontstond de beslissende ontsnapping met Schipper, Hanegraaf, Lammerts, Priem en Smit. Wat later sloten ook Jonkers en Vanderaerden nog aan. Die twee gingen in de finale met Priem aan de haal. De rappe Belg was in de sprint de beste. Voor de ploeg Post al de zoveelste zege dit seizoen, voor Eric ook al de vijfde. Jonkers was na Priem de derde aankomende, de ook fel rijdende Ad Tak zestiende.

De te weinig toeschouwers konden wel vaker juichen voor de plaatselijke successen. In zijn tiende Gastelse ronde zette Stampersgattenaar **Ad Huysmans** de kroon op zijn carrière: zijn allereerste zege. Geklopt waren John Pirard, Kemp, de Jong en **Gijzen**. Meer verwacht was de overwinning van **Ruud Zijlmans** bij de junioren en **Cees van de Made** bij de liefhebbers. **Kees Smits** won de nieuwelingenrace. Bijna alle Gastelaren reden prijs: Chris van de **Bergh** (3e) en **Anton Tak** (4e) reden heel kort.

1985

Een zeer enerverende vierde profronde op 8 juni. Met in de finale een hoofdrol voor de in eigen huis altijd goed fietsende Jan Jonkers. 40 kilometer was er nog te gaan, toen hij met Daams in de aanval ging. Driekwart minuut werd de maximale voorsprong, maar 15 kilometer voor het eind werden de leiders ingerekend. Een ronde verder ontsnapten Oosterbosch en Smit aan de aandacht van de Gastelaren, die meteen de tegenaanval kozen. Met de aansluiting van Rooks en **Solleveld** kwam er een kopgroepje van vijf man, waaruit Smit nog terugviel. Dan zit Oosterbosch gebeiteld. Het duel **Panasonic-Nikon** werd in het voordeel beslecht van de eerste. **Bert Oosterbosch** was de vierde Post-man op rij die het **Gastels** profcriterium won. Jonkers tweede en de jarige Tak vierde, bleken opnieuw dat beetje extra te hebben, wat renners voor eigen publiek toch altijd zo sterk kan maken. Zeges bij de junioren voor **Walter Butter** uit Purmerend, die **Anton Tak** versloeg en **Johan Valentijn** uit St. Willebrord bij de nieuwelingen.

1986

De vijfde profronde kwam er ook nog. De Stichting vroeg geen entree-geld meer, voor een programmaboekje moest fl. 3,50 worden neergeteld. Op deze

manier hoopte men meer toeschouwers te trekken. Ook dit jaar was er weer het West-Brabant profklassement met zes criteria waaronder ook de Draai van de Kaai. Maar toch sprak het klassement bij het grote publiek niet echt aan. Het zou na vijf jaar dan ook de laatste profronde van **Gastel** worden. Gelukkig werd het er eentje, die de toeschouwers nog lang zal heugen. Cees Bierkens moet een vooruitziende blik hebben gehad. Hij wist zeker dat Jan Jonkers de koers zou gaan winnen. Ook al was wereldkampioen Joop Zoetemelk dan de voornaamste trekpleister. Het werd drie keer scheepsrecht voor **Jan Jonkers**, na zijn 3e en 2e plaats in de jaren daarvoor. Voor die zege moest d'n Mud wel hard knokken. Met nog twee rondes te gaan was hij weggesprongen uit een kopgroep van negen met onder andere Van Vliet, Verleyen, **Solleveld** en Verhoeven. Op de streep hield hij nog precies twee centimeter over op Hans Daams en teamgenoot Frank Verleyen. **Gastel** stond op zijn kop. Een mooier slot na vijf jaar profroundes was niet denkbaar. De peletonsprint werd ook nog 's gewonnen door Ad Tak. Die kondigde na afloop zijn afscheid van de wielersport aan. **John de Vries** uit Etten-Leur was de beste amateur.

In november hakte de stichting de knoop door: geen profronde meer. Niet uit geldgebrek, maar omdat men een gemiddelde van 2000 toeschouwers bij zo'n koers toch wat magertjes vond. Een jaar later kwam de fiscus echter ook nog eens vissen, gevolg was een schuld van meer dan een halve ton. Voorzichtigheid was dus op z'n plaats. De recettes van de komende amateurroundes moesten soelaas bieden.

OP NAAR DE 50e RONDE EN VERDER

1987

Terug naar het gewone amateurcriterium. De dag opende vrolijk met een dikverdiende zege voor Gastelaar **Christ van den Bergh**. Nieuweling **Jerry van Zoelen** en junior **Dick de Jongh** mochten enkele uren later de zoenen van de rondemiss in ontvangst nemen. Bij de amateurs won de hier wat onbekende **Gerrit Ratterman** uit Mijdrecht. Hij rook drie ronden voor tijd onraad vanuit de achterhoede, waarbij vooral Anton Tak en Kees Jonkers met hun krachten smeten, maar steeds net niet bij de juiste ontsnapping zaten. Peter **Heeren** zat daar wel bij, maar rekende ook buiten de Mijdrechtenaar.

1988

Johan Akkermans legde zijn bestuursfunctie neer. Opnieuw waren het twee Gastelaren, die de koers maakten. Want hoewel **Zijlmans** net naar Roosendaal was verhuisd, werd hij door het publiek wel als Gastelaar beschouwd, gezien de aanmoedigingen bij zijn demarrages. Na 30 km. was de slag al gevallen met naast de Gastelaren ook Van Vlimmeren en De Baat. **Rudy van Vlimme-**

ren was zijn medevluchters in de eindsprint de baas. Voor **Rini Sestig, Niels van der Stem** en **Flip Segeren** werd het ook een mooie dag met zeges in hun startgroepen.

1989

Het was Anton Tak, die na afloop van de 49e ronde baalde. Het is immers nooit leuk om in je eigen woonplaats al voor de derde keer tweede te worden. Dat gebeurde tweemaal bij de junioren en nu bij de amateurs. Tak kwam nog wel naast, maar niet voorbij **Jac van der Toorn**, de tamelijk verrassende winnaar uit Zevenbergen. Van de Toorn vloog vol door de laatste bocht en redde het nipt. Met Rovers, De Baat, **Barten** was de kopgroep van vijf in de finale compleet. **Niels van der Steen** won voor de tweede maal in **Gastel**, nu bij de junioren en **Peter van de Velden** was onverslaanbaar bij de nieuwelingen.

1990

Gastel Vooruit bouwde een feestje ter gelegenheid van de 50e ronde. Twee dagen was er koers en op zaterdagavond een receptie en feestavond in Zaal Vogelaars. Het orkest Sunset en John Spencer traden op. Maar de sport vormde dat weekend toch wel de hoofdmoot. Op zaterdag openden de dames het wielerveekend. **Jolanda van Dongen-Cools** reed het hele peleton op anderhalve minuut. Leontien van Moorsel won de peletonsprint. Ook liefhebber **Hans Lindhout**, nieuweling **Lennard van Anrooy** en junior **Gerard van Rooyen** soleerden naar de winst. Voor **Niels van Elzaker** uit Hoogerheide werd de jubileumkoers bij de amateurs er een met een gouden randje. Hij gaf in de laatste ronde vol gas, juist op het moment dat Van Vlimmeren-Heeren-Van Loon de voor onmogelijk gehouden aansluiting met de kopgroep van zeven realiseerden. Van **Elzaker** behaalde z'n allereerste zege. Kees Jonkers zat wel in de kopgroep, maar was aan het eind leeg. Hij werd zevende. De derny-koers op zaterdagavond zorgde voor het nodige spektakel. Dit nieuwigheidje was een gouden greep van de organisatie met **Chris Maas** als winnaar, die favoriet John de Crom in de sprint verraste door z'n derny gewoon voorbij te trappen. **Gastel** Vooruit kreeg eer naar werken. Twee dagen mooi weer, goede wedstrijden, een drukke receptie en veel toeschouwers. En net als vijftig jaar terug stond ook nu **Frits** de Leeuw aan de microfoon, niet voor het **wedstrijd-**verslag, wel om de sponsors steeds af te roepen. Cees Tak stopte na de ronde als secretaris.

1991

Altijd is **Gastel** Vooruit op zoek naar primeurtjes. Dit jaar was er voor het eerst een jeugdwieleronde onder auspiciën van de KNWU, nieuw voor West-Brabant. De jeugdgroepen 11 tot en met 14 jaar kwamen aan het vertrek. Gezien het succes van de dernykoers vorig jaar kon een vervolg niet uitblijven.

De startlijsten gaven een behoorlijk internationaal veld te zien met Russen [het team van CSKA-Moskou], Belgen, Duitsers en Engelsen. Speaker **Jac Sips** had er zelfs een spoedcursus Russisch bij **Arjan** van Merrienboer voor over. Maar het was **Jos Bol** die de internationale troepen glansrijk de baas bleef. De Hoevenaar reed een solo van 35 kilometer. Dat deed hij, omdat hij in een kopgroepje het gedrag van de Rus Boronik een beetje beu was. Die deed geen kopwerk, maar pakte wel alle vette premies. In de dernykoers werd John de Crom weer geklopt, nu door **Michael van der Wolf**. **Jolanda van Dongen-Cools** prolongeerde haar zege en nationaal nieuwelingenkampioen **Wally Buurstede** uit St. Willebrord won zijn categorie. **Pieter Jongenelen** tenslotte was de rapste junior. Opvallend was dat geen enkele Gastelaar prijs reed.

1992

Het was weer enige tijd geleden, dat een Gastelse renner de ronde won. En in '92 mag **Anton Tak** dan tijdelijk in Teteringen wonen, in de ogen van de plaatselijke wielersfans blijft hij Gastelaar. Het seizoen van de Olympia's Tour winnaar van vorig jaar begon door een griepaanval en een val slecht. De Gastelse ronde was in dat opzicht een keerpunt. Tak heerste van begin tot eind. Eerst met de altijd aanvallende Rasenberg en Van Endschoot. Toen hij met die twee het peleton op een ronde achterstand zette, knalde hij door naar een juist ontsnapt groepje. Toen het peleton een paar ronden voor het eind afspurte, kon Tak niet meer achterhaald worden. Het was maar goed dat de drie vroeg ontsnapten, want weer waren de wegen spiegelglad door de regen. Frans Vogelaars verzuchtte deze dag: "Ik zit al dik 25 jaar in het comite, in al die jaren hebben we het misschien 1 keer droog gehouden." En toch viel de publieke belangstelling niet eens tegen. Misschien ook wel door de dernykoers, die toch weer aansloeg bij het publiek. **Jacco Tettelaar** won dit extraatje. De andere winnaars waren:

Maikel den Ouden bij de junioren, **Wouter van der Linden** bij de nieuwelingen en **Maria Jongeling** bij de dames-junioren. Die groep was speciaal opgevoerd om Edith Klep startgelegenheid te bieden. Ze werd twaalfde.

1993

Hoe vaak het geregend heeft tijdens de Gastelse rondes, staat niet in de boeken. Pluvius reed in elk geval ook dit jaar weer mee tussen de wielen. De sterkste renner was dan ook degene, die het meeste lef had op de gladde steentjes van de Dorpsstraat. En dat was het snelheidsduiveltje uit Sprundel **Peter Heeren**. De entourage van deze ronde was triest. Door de regen kwam er slechts een handvol toeschouwers kijken, en het bestuur had er dan ook geen moeite mee toen de jury besloot om de afstand in te korten naar 66 kilometer. Dat de amateurs daar nog bijna 1 uur en 50 minuten over deden, zegt veel over het voorzichtige rijgedrag van de coureurs. Leijs, Beuker, Van den Ham, Van Gennip en Rasenberg brachten het spel op de wagen. Slimme

Petertje **Heeren** sloot aan. Bij een valpartij in de kopgroep kwam Leijs alleen op kop te liggen. Maar het was nog te vroeg. Toen die werd teruggepakt, ging **Heeren**. Alleen Rasenberg pikte toen nog aan. En hoewel ook die toch aardig kan sprinten, riskeerde **Heeren** in de laatste ronde nog even alles. "Het was zorgen in de laatste bocht op kop te liggen, dat lukte." Weinig spectaculair was de derny-koers dit jaar. **Corné van Rijen** was na een tweede en een eerste plaats de eindwinnaar over beide manches. Ook hierbij konden de derny's vanwege de gladheid hun gaskranen niet vol open zetten. Piet **Graal** uit Rotterdam was de junioren-, **Rene van Vuuren** uit Hendrik Ido Ambacht de nieuwelingenwinnaar. Geen dames dit jaar, omdat Edith Klep verplichtingen elders had en de top in het buitenland reed.

1994

Tijdens de jaarlijkse evenementenavond was er ook een bijzondere prijs voor Frans Vogelaars, die ruim 25 jaar in het wielcomite zat. Minder goed nieuws was het overlijden van een groot wielpromoter en **Gastel** Vooruit-bestuurslid Cees van Schilt.

De sterke toename van drempels, zuilen en andere hobbels speelde vanaf dit jaar ook **Gastel** Vooruit parten. Het parcours in de Dorpsstraat kon niet meer vanwege de 'onmogelijke' drempel bij de brandweerkazerne. Een nieuw parcours werd gezocht en gevonden: Rijpersweg, Oudendijk, Karolinastraat. Simpel en fraai. Frans Vogelaars was de vele regenkoersen en de daaraan gepaard gaande **glijpartijen** een beetje beu. Hij ontwikkelde luchtballonnen voor in de bochten met de namen van de sponsors erop. De langwerpige **balons** werden in de volksmond al snel de 'condooms van de Feut' genoemd.

Een ijzersterke kopgroep ontstond na een vroege demarrage van Rasenberg. Hij kreeg teammaatje Leijs mee en ook Timmermans, Van Vlimmeren, **Kroonen** en Van de Elzaker. Een ultieme poging van Van **Elzaker** werd door Rasenberg tenietgedaan. Het was daarna aan **John** Leijs om het karwei te klaren. Die vertrouwde geheel op z'n steeds sneller **wordende** eindschot en maakte Timmermans en **Kroonen** op de meet kansloos. Edith Klep en **Petra** van Tilburg wilden de bloemen graag in de **Zuidwesthoek-club** houden, als eerbetoon aan de overleden sponsor Van Schilt. Maar **Elsbeth Vink** hield geen rekening met deze sentimenten en demarreerde in de laatste ronde. **Rene van Vuuren** won 'Gastel' opnieuw, nu bij de junioren en de eerste dagwinnaar was **Boris Berkhout** bij de nieuwelingen.

1995

Het sterk verdunde bestuur werd uitgebreid met Christ van Kalmthout, Frits Tak en tijdelijk Tiny van Schilt.

In de eerste wedstrijden van het seizoen smeedt **Vital Timmermans** met zijn krachten. In **Gastel** werd hij eindelijk een keer beloond. Uit een na zestig kilometer ontstane kopgroep namen zes renners in de slotfase het heft in

handen. De laatste twee rondes testte Koos Moerenhoud zijn medevluchters even: Leys, **deKoning**, Schouten en de 42-jarige Jos Schipper losten. **Timmermans** klampte aan en greep in het onderling duel op de streep de volle winst. Voor de import-Zeeuw zijn eerste seizoen-zege. Moerenhout baalde, want hij had graag voor vriendin Edith Klep de zege-ruiker op de Rijpersweg afgegeven. Voor Klep was er ook geen hoofdrol weggelegd. Bij de dames was **Daniëlle Overgaag** de rapste in een kopgroepje van zes. Pim **Goos** uit Rijen was de snelste nieuweling.

1986

Dat je niet per se goed voorbereid hoeft te zijn om de Gastelae ronde te winnen, bewees kastelein **Bob Rasenberg**. Hij lag zaterdagochtend om vijf uur in z'n bed, stond net op tijd aan de start, maar won wel. Het publiek gunde het de Terheijdenaar, want in eerdere edities offerde hij zich op voor een ander of greep er net naast.

Alle vluchtpogingen waren tot tien kilometer voor het eind vruchteloos. Toen kwam er een uitval van Rasenberg, die Havermans, **Kroonen**, Nordermeer, Luijten, Vrij en Van der Giessen meekreeg. In de laatste bocht bij partycentrum Van de Kastele leek het **wel** of de groep aan een **sur-place** begon. Rasenberg versnelde en werd tot z'n eigen verbazing niet meer teruggehaald. **Johan Peemen** uit Rijsbergen bij de cyclo-sportieven en **Alain van Katwijk** [zoon van Jan] uit **Waalre** bij de junioren waren al aan hun vijfde seizoenszege toe. Nieuwkomer **Martijn Kromdijk** werd negende.

1997

Het is vijftig jaar geleden dat **Gastel Vooruit** de eerste ronde organiseerde. Als beloning voor al die jaren hard werken krijgt de Stichting het voor elkaar om de drempel op de Oudendijk-Wilhelminastraat te laten weghalen, zodat de renners weer echt door de dorpskern kunnen. Aan de start staan vijf categorieën: **elite**-amateurs, cyclo-sportieven, junioren, nieuwelingen en dames. De premiepot is vetter dan ooit. Het wachten is op de renners, de hopelijk spannende wedstrijden en...**OP MOOI WEER!!!**

DEELNEMENDE GASTELSE /	IMF	RENNERS AAN RONI
Cees Vermeulen	48	
Adrie Dirken	48	
Piet van Straten	48	
Adrie Bierbooms, St'gat.	52-54	
Cees Aanraad	52-55	
Dileke Danen	52-53	
Jos Ernest, St'gat.	52	
Machiel Ernest, St'gat.	52	
Pau Hermes	52	
Antoon Lazaroms.	52	
Jan Bartelen	53	

Cees Schijvenaars	53-54
Wout de Bruyn	54-55
Jos Aanraad	57-58-61-62
Leo Franken. St'gat	60
Pim Franken. St'gat	60-61-62
M. Van Geel. St'gat	60
Jan van de Velde	60
Jos Rijpers	61-62-63
Wim Aarts	61
Leo Embregts, St'gat	65-66-67-68-69
Cees van Dongen	66-67-68-69-70-71-72-73-74-79-80-81
Willy Schouw	66-67-68-69
Fons van Bavel	67-68
Jac van Merrienboer. St'gat	67-68-69-70-(71-72-73)-74-(88-89) (Klundert/R'daal)
Bart Rijdsdijk	68-69-70-71
Rien Rijdsdijk	69
Karel Antes	71-72-73-74
Ad Rijdsdijk	71-72
Jan Dijkers	71-72
John Deijkers	71-72
Ad Tak	71-72-73-74-75-77-78-79-80-82-83-84-85-86
Jan Jonkers	72-73-74-75-76-77-78-79-82-83-84-85-86
Wout de Bruyn	75-76
Ad Huijsmans, St'gat	75-76-78-80-81-82-83-83-83-84-85-8687
Wiljam Buursteek	76-77-78-79-80
Willie Noordijk	76
Addyvan den Broek	79-80-81-82-82
Michel Leys	79
John Leys	80-81-82-82-83-83-83-85-(86-87-90-93-94-95-96)(St'buiten)
Johan Tak	80-81-81-82-82-83-83-83-8485
Johan Antes	81-81-82-82-83-83
Kees Jonkers	81-81-82-82-83-83-83-84-85-86-88-89-90-93-96
Corné Tak	81-81-82-82-83-83-83-04-85-86-87-88
Ruud Zijmans	81-81-82-82-83-83-8485-86-94-[95-96](R'daal)
Wilfried Aanraad	81-81-(82-83-83-83)-84-(85-87) (R'daal/K'land)
Peter Jonkers	82-82
Ad Verheyen	82-82-83-84-85-86-87-88-93-95-96
Derek Hunt (GB)	82
Anton Tak	83-84-85-87-88-92
Pierre van de Kastelee	83-83-83-84
Christ van de Bergh	83-84-87-88-90
Marijn Sep	85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95
Jan Palings	86
Jean-Paul Kouters	87
Jack Buckens	87-88-89-90
Edgar van Meer	87-88-90-91-92
Anton Buyk	88-90
Toine van Schilt	88-89
Rene Lockefeir	89-90
Johan van Wortel	90
Vincent de Klerk	90-91
Raymond Kroon	90-91
Danny Aarden	93
Edith Klep	92-94-95
Eddy Schurer	95-96
Peter Bierkens. St'gat	96
Erik Terloo	96
Martijn Kromdijk	96
Richard Balemans	96

Dit boekje is mede tot stand gekomen dankzij de Stichting Gastel Vooruit. Heemkundekring Het Land van Gastel, archief Brabants Nieuwsblad. foto's Piet Hansen en Thom van Amsterdam en Willy Schouw. Laatstgenoemde verzamelt nog steeds alles op het gebied van wielersport. Heeft u iets voor hem. bel 0165-513194.

ACTIVITEITEN EN VERMELDENSWAARDIGHEDEN VAN HEEMKUNDEKRING HET LAND VAN GASTEL 1997

- Januari: In het Dorpsmuseum is er een tentoonstelling met als onderwerp: Het doek valt voor de gemeente Oud en Nieuw **Gastel**, tevens verkoop van het twaalfde jaarboek.
- 7 januari: **F. Geerts**, uit Dinteloord, lid van onze vereniging overlijdt. Hij was een bekende op de regionale bijeenkomsten en was ook contactpersoon, als vanuit Dinteloord er iets geregeld werd met onze heemkundekring.
- 24 januari: Een team van onze heemkundekring neemt deel aan de "**Markkantkwis**" te Oudenbosch en wordt 5e.
- 20 maart: Jaarvergadering in zaal Vogelaars. Tijdens deze vergadering treedt **P.C. Rijdsdijk** af als bestuurslid. In het bestuur wordt gekozen de heer **J. van de Berg**.
Na de vergadering een videovertoning van **LOOS-opnamen** rondom het einde van de Gemeente Oud en Nieuw **Gastel**.
- 11 april: Een team van heemkundekring Het land van **Gastel** neemt deel aan de Halderbergse Kwis in **Bosbad** Hoeven, georganiseerd door de "Lions-Club afdeling Halderberge". Het team wordt 3e.
- 12 april: In het Dorpsmuseum is er een tentoonstelling van de laatste aanwinsten ter gelegenheid van het museumweekeinde.
- 26 april: Excursie naar Leuven met o.a. een bezoek aan het Stadhuis, de Kathedraal en het Begijnhof [zie foto hieronder].

Ook 'vliegende herten' moeten voor het stoplicht wachten; zelfs in België.

- 31 mei: Een delegatie van onze Heemkundekring bezoekt een manifestatie ter gelegenheid van 50 jaar Brabants Heem te Eindhoven.
- 14 en 15 juni: Martereiweekende met een tentoonstelling van onze eigen collectie betreffende Gastelse verenigingen.
- 31 juli: Mevrouw Raasveldt Bally lid van onze kring overlijdt. Zij werd gedurende de laatste jaren van haar leven liefdevol verpleegd door haar echtgenoot.
- 3 augustus: Broeder Louis Verbraeken, lid van onze vereniging overlijdt na een slopende ziekte. Hij was actief in onze Gastelse gemeenschap en droeg onze kring een warm hart toe.
- 14 augustus: Na een ziekbed van twee dagen overlijdt ons lid M. Luyckx. Hij was gedurende de laatste jaren een trouw deelnemer aan onze excursies en was zeer belangstellend naar het wel en wee van onze vereniging.
- 8 september: Een groep medewerkers van onze Heemkundekring maakt per bus een excursie naar Hemiksem, de bakermat van de Cisterciensers, de kloosterorde, die ruim 700 jaar onze parochie bediende.
- 10 september. Nog onverwachts overlijdt de heer P.C. Rijdsijk; van 1991 tot de jaarvergadering van afgelopen maart secretaris van onze vereniging.
- 13 + 14 sept.: Monumentenweekend. In het gemeentehuis van Halderberge te Oudenbosch is een expositie ingericht met foto's en voorwerpen van scholen te Halderberge. Hieraan levert onze kring ook zijn medewerking. Bovendien is er een Halderbergse fietstocht, die als pleisterplaats ons museum aandoet.
- 20 september: Een delegatie van onze kring bezoekt een culturele dag te Oirschot. Het onderwerp op die dag is: Volksverhalen.
- 5 oktober: In zaal Vogelaars worden gepresenteerd de boekwerken: "Giel van Gastel op z'ne Praotstoe" en het fotoboek "Oud Gastel in vroeger Tijden". Voor het eerste boek gaven destijds enkele leden van onze kring de aanzet met het publiceren van dialectwoorden in het jaarboek en de uitgifte van het boekje "Naostebij".
Het fotoboek was een productie van de redactieleden van ons jaarboek i.s.m. boekhandel Akkermans en uitgeverij Deboektant.
- 8-17 oktober: In het kader van de jaarlijkse kinderboekenweek is er in de bibliotheek een klaslokaaltje uit vroeger tijden ingericht met medewerking van onze kring.

- 17-19 oktober: Excursie naar Bourtange en omgeving. [zie het verslag].
- 6 november: Ledenvergadering in Zaal Vogelaars. Na afloop is er een lezing/voordracht van Johan Biemans met als onderwerp: "Brabantse humor op klompen".
- 13 november: Adr. [Jos] de Bont, lid van onze vereniging overlijdt. Hij woonde jaren met zijn ouders in het toenmalige cafe In de Drie Snoeken en het was naar zijn zin, dat "zijn" cafe en de door zijn vader aangebouwde zaal het onderkomen werd van ons museum.
- 22 november: Een delegatie van de heemkundekring woont de boomplanting bij te Oirschot. Daar wordt een bos aangeplant te gelegenheid van 50 jaar Brabants Heem. Elke heemkundekring schonk een bijdrage om bomen aan te schaffen voor dat bos.
- 29 november: Interculturele dag in Het Veerhuis i.s.m. de werkgroep opvang vluchtelingen van Gastelstede. De heemkundekring stelt materialen en gereedschappen ter beschikking om een tentoonstelling in te richten met als onderwerp: Oude Ambachten.
- Kerstmis 1997: Uitgifte van het dertiende jaarboek en tentoonstelling met als onderwerp " Genealogie".
- 27 december: Genealogische dag.

P. Peeters.

VERSLAG VAN DE EXCURSIE BOLJRTANGF / WFSTERWOLDE

Op 17 oktober jl. vertrok een bus met leden van Heemkundekring het Land van Gastel met bestemming Noord-Oost Groningen.

Na enkele tussenstops kwam het gezelschap aan in Ter Apel. Daar was het oudste en gaafste kruisherren-klooster van ons land te bezichtigen. Het klooster is momenteel een museum voor religieuze kunst.

Na een deel van de Westerwolde/Emslandroute gereden te hebben arriveerden we in ons overnachtingshotel te Heede, net over de grens in de BRD. Na een smakelijk diner was er een gezellige avond, waarna we onze "legersteden" indoken.

De volgende dag waren we vroeg uit de veren om van een welgevuld programma te genieten. De rit voerde ons eerst naar Veendam waar we met koffie werden ontvangen in het in het Veenkolonien-museum. Hier kregen we na een enthousiaste uitleg gelegenheid om kennis te maken met de geschiedenis van de Groninger-veenkolonien met o.a. de vervening, de strokarton- en aardappelmeelindustrie. Helaas was de tijd tekort om een en ander uitgebreid te bezichtigen, maar we kregen toch een goede indruk van de rijke historie van Oost-Groningen.

De volgende "etappe" leidde ons naar vesting Bourtange, waar we door de Friese Poort een reuze-sprong terug in de tijd deden naar het jaar 1742. Inderdaad we kregen een indruk van hoe deze vesting er in lang vervlogen jaren uit zag. Ook nu mochten we even proeven van die vroegere sfeer. Alleen de Westerwoldse koffietafel was "up-todate".

Onstwedde was de laatste pleisterplaats, om precies te zijn het "Slait'n hoes". Daar gaf Geert de eigenaar een boeiende uitleg over hetgeen er allemaal te zien was in zijn schuur. Maar dat werd overtroffen, toen hij een hutkoffer opende en bij allerlei kledingstukken op z'n droog "Grunnings" met een Winkeltje humor uitleg gaf. Dit alles toegelicht met de nodige spreekwoorden en gezegden. Kortom we kregen weer heel wat mee "voor het leven". Daarna gaf hij nog een demonstratie zandtapijstrooien.

Janus Luykx tijdens de excursie naar Bourtange

Het werd weer tijd om naar ons hotel te rijden voor een heerlijk diner en bal na, wellicht vanwege de plaatselijke kermis. Het werd weer een ouderwets gezellige avond en ieder ging tevreden "in de koets".

Op de laatste dag stond de W-gids ons al weer vroeg op te wachten, om met ons een rondrit te maken door het Westerwoldse. Op geestdriftige wijze kregen we van haar volop informatie over de streek en ze wist velen van ons enthousiast te maken om deze streek nog een te bezoeken.

Na een Vlagtwedde koffietafel gingen we weer via de Afsluitdijk naar het Brabantse Land. Met een tussenstop in "In De Zoete Inval", nabij Halfweg.

De medereizigers kunnen weer terugkijken op een interessante en vooral gezellige reis en de thuisblijvers hebben reden om te zeggen: "Jammer dat we er niet bij waren!"

Daarbij past een pluim op de hoed van VVV Oost-Groningen, Touringcarbedrijf **Broeren** uit Hoeven, maar niet in het minst van de reiscommissie, die er in geslaagd is om ons zo'n mooie reis voor te schotelen.

Cees, Jan en Tonnie, agge bedankt zijt, da witte !

Een medereiziger.

INFORMATIE

HEEMKUNDEKRING HET LAND VAN GASTEL

De vereniging, de Heemkundekring 'Het Land van Gastel', stelt zich ten doel:

- a. Het dorp Oud Gastel en haar inwoners op elk gebied dat onder heemkunde valt, te bestuderen en te onderzoeken.
- b. In brede kring belangstelling te wekken voor de geschiedenis van Oud Gastel en de bevolking.
- c. Te ijveren voor het behoud van het eigen karakter en de schoonheid van Gastel en omgeving.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door:

- A. Het houden van vergaderingen, lezingen en excursies.
- B. Het benaderen van en samenwerken met instanties en personen, die kunnen helpen het gestelde doel te bereiken.
- C. Het verzamelen van voorwerpen en geschriften, die **betrekking** hebben op heemkunde in de ruimste zin.

[Statuten der Heemkundekring artikel 2]

'In de Drie Snoeken'

De Heemkundekring, opgericht 25 november 1980, beschikt over een eigen werklokaal, archief en tentoonstellingsruimte in het pand 'In de Drie Snoeken', Dorpsstraat 50 te Oud Gastel.

Hier komt elke donderdagavond een vaste kern van leden bijeen om voorkomende werkzaamheden te verrichten.

Het museum is dan tevens geopend voor belangstellenden van 19.00 tot 21.00 uur. Het museum is tevens geopend op zaterdagochtend van 10.00 tot 12.00 uur. Op andere tijden na telefonische afspraak.

JAARCONTRIBUTIE

De jaarcontributie bedraagt: f 27,50 per persoon
f 40,00 per gezin
f 15,00 jeugdleden [tot 18 jaar]

Bankrelatie

Bankrekening Rabo: 14 11 37 126

U kunt bellen of schrijven:

1. Als u zich op wilt geven als lid.
2. Als u informatie wilt hebben.
3. Voor het ophalen van materialen onder andere boeken, foto's, bidprentjes, gereedschap, enzovoort.

BESTUUR

- dhr. A. Haasnoot, voorzitter
Meireweikes 7, telefoon 512825.
- J. van de Berg, secretaris
Markt 6, telefoon 511469.
- P. Peeters, penningmeester
Van Glymesstraat 16, telefoon 511730.
- dhr. C. Bus, lid
Dorpsstraat 20, telefoon 511234.
- dhr. J. Blommerde, lid
Kerkstraat 20, telefoon 514184.
- dhr. J. de Jongh, lid
Het Gors 20, telefoon 513418.

WERKGROEPEN

REISCOMMISSIE

mevr. A. Peeters-Baaijens
dhr. J. Blommerde
dhr. C. Schoonen

ONDERHOUD MUSEUM EN MATERIALEN

De medewerkers voor het onderhoud van het museum en voor de inventarisering en het onderhoud van materialen van de heemkundekring zijn:

mevr. A. Bus-Rombouts	dhr. G. Muys
mevr. M. van Rijsbergen-Traets	dhr. A. Koevoets
mevr. A. Blommerde Bogaerts	dhr. N. Roebroeks
dhr. W. Willemse	dhr. W. van den Broek
dhr. J. van Rijsbergen	dhr. C. Bus
dhr. M. Ernest	dhr. J. de Jongh
dhr. H. van de Bosch	dhr. J. Blommerde
dhr. C. van Merrienboer	dhr. P. Peeters
dhr. J. Kokke	dhr. J. van den Berg

HEEMKUNDE.FILMCLUB

In de statuten van de Heemkundekring staat als activiteit onder meer het verzamelen van voorwerpen en geschriften, die betrekking hebben op heemkunde in de ruimste zin.

Graag zouden we die verzameling naast die vele voorwerpen en heel veel papierwerk, uitgebreid zien met een film-archief. Er is immers in de loop der jaren heel wat gefilmd tijdens Gastelse evenementen en van [bekende] Gastelaren.

Zoals u bekend, heeft onze gemeente sinds 1988 een lokale omroep met maandelijkse televisie-uitzendingen. Van de jaaroverzichten, die de LOOS elk jaar in december maakt, zijn kopieën bij de Heemkundekring in bezit.

Gezocht wordt daarom in feite naar alle beeldmateriaal uit de periode voor 1988.

Om u een idee te geven wat er bij ons bekend is aan opgenomen filmmateriaal een kort overzichtje.

In 1934 kwam het Polygoon-journaal naar Oud Gastel om het 100 jarig bestaansfeest van Eendracht Maakt Macht te filmen.

In 1944 hebben Engelsen daags na de oorlogshandelingen een filmpje geschoten van de Rijpersweg en Stampersgat.

In 1955 liep heel Gastel uit om toch vooral maar op de film te komen, die in opdracht van SC Gastel gemaakt werd.

In 1958 liet filmliefhebber L. Vrolijk een film maken van het 25-jarig bestaan van SC Gastel, alsmede van de opening van het vernieuwde sportpark.

Uit de periode 1961 tot 1971 is bekend dat er carnavalsfilms gemaakt zijn.

Beroemd is natuurlijk de film, gemaakt tijdens het 700-jaar bestaansfeest van Oud Gastel.

Er zijn beelden van de diverse bevrijdingsfeesten, koninginnedagen, herdenkingen en jubilea.

Behalve naar materiaal van amateurfilmers zijn we ook op zoek naar televisie-beelden. die de nationale omroep heeft gemaakt in Oud Gastel of van Gastelaren.

Daarbij denken we aan de verschillende uitzendingen van Van Gewest tot Gewest. Daarin werd in 1971 aandacht besteed aan het Gastelse sportpark en was er een interview met L. Vrolijk, in 1975 volgde dit programma de historische optocht en in 1978 keerden zij terug om de schilders in de Laurentiuskerk onder de aandacht te brengen. Hoewel al 1988 is het natuurlijk ook interessant om de uitzending van NCRV's Kerkepad terug te halen. In de sport valt te denken aan de legendarische overwinning van Ad Tak tijdens het Nederlands kampioenschap in Hoogerheide [de oud-wielrenner heeft die beelden zelf ook nooit teruggezien!] en de activiteiten die de supportersclub van Jan Jonkers organiseerden voor zijn deelname aan Bordeaux-Parijs. Deze zijn uitgezonden door Avro's Sportpanorama.

Zoals u ziet, dit zou bij voorbaat al een unieke collectie zijn en een aanwinst voor de heemkundekring. Bij het overzetten van smalfilm naar video kunnen we samenwerken met LOOS. Wilt u meer weten over de filmclub, dan kunt u contact opnemen met Wim van den Broek, Noordzeedijk 42 Stampersgat. Tel. 0165 - 51 42 25.

LEDENLIJST HET LAND VAN GASTEL 1997

Mevr.	M. van Aalst-van Nispen	Oudenbosch	Dhr.	J.C. Dingenouts	Roosendaal
Dhr.	A. Aanraad	Stampersgat	Fam.	J. Dorst-Van Loenhout	Oudenbosch
Fam.	A. Aanraad	Oud Gastel	Fam.	M. Ernest	Oud Gastel
Dhr.	G. Aanraad	Oud Gastel	Fam.	F. van Etten	Oud Gastel
Fam.	G. Aanraad	Oud Gastel	Dhr.	D. van Gaans	Oud Gastel
Fam.	A.C. Aanraad	Oud Gastel	Mevr.	Geers	Dinteloord
Fam.	H. van Achterberg	Oud Gastel	Fam.	R. van Gils-Akkermans	Oud Gastel
Fam.	P.F.A. Akkermans	Oud Gastel	Fam.	C. van Ginneken	Zegge
Dhr.	F.L. Akkermans	Oud Gastel	Mevr.	J. Goorden-Buurstee	Oud Gastel
Fam.	J.G. Akkermans-Schouw	Oud Gastel	Fam.	A. Haasnoot	Oud Gastel
Fam.	M. Akkermans-Timmermans	Oud Gastel	Mevr.	A. Hagenaars-Goorden	Oud Gastel
Mevr.	M. Akkermans-Verstraten	Oud Gastel	Fam.	A. van Hassel	Oud Gastel
Mevr.	M. Akkermans-Zandvliet	Oud Gastel	Mevr.	A. Hazen-van Beek	Oud Gastel
Dhr.	P. Anthonissen	Roosendaal	Dhr.	A. v/d Heijden	Hoensbroek
Gem.	Archief Breda	Breda	Fam.	J. Heijnen-van Aalst	Essen (België)
Fam.	P. van As	Oud Gastel	Fam.	A. Heijnen-Reuvers	Roosendaal
Fam.	W. van As	Oud Gastel	Dhr.	A. van Helden	Roosendaal
Fam.	H. Baart	Oud Gastel	Fam.	A. Heshof	Oud Gastel
Fam.	L. Bartelen	Oud Gastel	Dhr.	M. van Hooydonk	Oud Gastel
Fam.	A. van Bavel	Oud Gastel	Fam.	D. de Hoon	Oud Gastel
Dhr.	J. van den Berg	Oud Gastel	Dhr.	M. van der Horst	Oud Gastel
Dhr.	A. v.d. Bergh	Oud Gastel	Mevr.	J. van der Horst-Bus	Oud Gastel
Fam.	J. Blommerde	Oud Gastel	Mevr.	J. v.d. Horst	Oud Gastel
Fam.	J. Bonnerman	Oud Gastel	Fam.	A. Huijsmans-Peeters	Dinteloord
Mevr.	A. de Bont	Oud Gastel	Mevr.	C. Jacobs-Akkermans	Oud Gastel
Fam.	P. van den Bos-v/d Veecken	Oud Gastel	Dhr.	C. Janssens	Leiden
Fam.	H. v.d. Bosch	Oud Gastel	Fam.	T.M. de Jong	Oud Gastel
Dhr.	J. van de Bosch	Oud Gastel	Mevr.	A. de Jong-v.d. Zee	Oud Gastel
Mevr.	J. Bosma-Van Nispen	Oudenbosch	Fam.	J. Jongenelen	Oud Gastel
Fam.	J. Brocatus	Oud Gastel	Fam.	J. de Jongh	Oud Gastel
Fam.	A. van den Broek	Oud Gastel	Fam.	C. van Kalmthout	Oud Gastel
Dhr.	W. van den Broek	Stampersgat	Fam.	E. van Keep	Oud Gastel
Fam.	M. Broeren	Hoeven	Dhr.	B. Kempenaars	Oud Gastel
Fam.	M. Broos	Oud Gastel	Fam.	A. Kerstens	Oud Gastel
Fam.	R. Broos	Oud Gastel	Dhr.	C. Koenraad	Oudenbosch
Mevr.	C. Broos-Schijvenaars	Oud Gastel	Fam.	A. Koevoets	Oud Gastel
Fam.	C. de Bruyn	Oud Gastel	Fam.	A. Koevoets	Stampersgat
Fam.	W. de Bruyn	Oud Gastel	Dhr.	Q. Koevoets	Oud Gastel
Fam.	A. Bus-van de Vorst	Oud Gastel	Mevr.	E. Koevoets-van Nispen	Oud Gastel
Fam.	C. Bus-Rombouts	Oud Gastel	Dhr.	J. Kokke	Oud Gastel
Fam.	P. Bus	Oud Gastel	Dhr.	M. de Koning	Wouwse Plantage
Fam.	P. Bus-de Kort	Roosendaal	Fam.	A. Kop-Mies	Standdaarbuiten
Dhr.	W. Bus	Oud Gastel	Fam.	W. Kop-Speek	Oud Gastel
Fam.	J. Buurstee	Oud Gastel	Mevr.	A. Lambregts	Oud Gastel
Dhr.	C. van Caulil	Hoeven	Fam.	H. Lambregts	Oud Gastel
Fam.	H. Christianen-Mies	Weert	Dhr.	J. Laros	Stampersgat
Mevr.	G. Claassen-Peeters	Stampersgat	Dhr.	J. Laros	Roosendaal
Fam.	A. Damen	Oud Gastel	Fam.	F. Lauwen-van Loenhout	Roosendaal
Fam.	M. Danen	Oud Gastel	Fam.	J. Lauwerijssen	Oud Gastel
Dhr.	O. Dierckxsens	Kaatsheuvel	Mevr.	N. Lauwhof	Kruisland
Dhr.	H. van Dijk	Oudenbosch	Fam.	L. van Leengoed	Oud Gastel
Dhr.	J. Dijkers	Oud Gastel	Mevr.	J. van Limbergen	Oud Gastel

Fam.	M. Lockefeir	Oud Gastel	Mevr.	A. Rijdsijk-Reuvers	Oud Gastel
Fam.	G. Logt	Oud Gastel	Fam.	Q. Rijdsijk	Oud Gastel
Mevr.	d. Luykx-van Meer	Oudenbosch	Fam.	F. Schellekens	Oud Gastel
Mevr.	Luykx-Konings	Oud Gastel	Fam.	A. Schepers	Oud Gastel
Fam.	A. Luykx	Oud Gastel	Fam.	C. Schoonen-Bierbooms	Oud Gastel
Mevr.	J. Luyten	Oud Gastel	Fam.	H. Schouw	Oud Gastel
Fam.	C. Magielse	Oud Gastel	Mevr.	E. Schouw-Akkermans	Oud Gastel
Dhr.	D. Marcelissen	Oud Gastel	Fam.	C. Schrauwen	Oud Gastel
Dhr.	H. Mastboom	Oud Gestel	Fam.	A. Schijvenaars	Oud Gastel
Mevr.	M. van Mechelen	Oud Gastel	Mevr.	A. Segers-de Bont	Oud Gastel
Fam.	R. Meeuwissen	Roosendaal	Fam.	J. Sep	Oud Gastel
Fam.	P. Melsen	Oud Gastel	Eerw.Br	Servaes	Oud Gastel
Fam.	C. van Merrienboer	Oud Gastel	Mevr.	M. Slangen-Peeters	Oud Gastel
Fam.	F. van Merrienboer	Oud Gastel	Dhr.	M. Speek	Aldekerk (BRD)
Fam.	H. van Merrienboer	Oud Gastel	Mevr.	E. v. Sprundel-Perdaems	Oud Gestel
Dhr.	P. van Merrienboer	Oud Gastel	Dhr.	C. Stange	Oud Gastel
Dhr.	W. van Merrienboer	Brasschaat (B)	Dhr.	A. Sweere	Oud Gastel
Mevr.	A. Mies-Gijzen	Oud Gastel	Fam.	J. Tak	Oud Gastel
Mevr.	A. Moerings-Konings	Oud Gastel	Fam.	J. Tak	Oud Gastel
Dhr.	J. Mol	Oud Gastel	Dhr.	J. Theunissen	Oud Gastel
Fam.	A. Mulders-Konings	Oud Gastel	Dhr.	J. van Tiggelen	Oud Gastel
Fam.	A. Muys-Konings	Oud Gastel	Dhr.	A. Timmermans	Oud Gastel
Fam.	G. Muys	Oud Gastel	Mevr.	M. Timmermans-Buijs	Oud Gastel
Fam.	A. van Nes	Oud Gastel	Fam.	J.D. Traets	Wijchem
Mevr.	M. van Nispen-van Merrienboer	Hoeven	Mevr.	A.C. van Unen	Oud Gastel
Fam.	L. van Oevelen	Oud Gastel	Fam.	J. Uitdewilligen	Oud Gastel
Dhr.	P. van Onzenoort	Oud Gastel	Fam.	M. v.d. Veecken	Oud Gastel
Fam.	J. Oomen	Oud Gastel	Fam.	W. Veraart	Oud Gastel
Fam.	H. van Oosterhout	Oud Gastel	Fam.	M. Verhaart-Verbeek	Oudenbosch
Dhr.	H. van Oosterhout	Oud Gastel	Fam.	C. Vermeulen	Oud Gastel
Fam.	J. van Oosterhout	Oud Gastel	Fam.	B. Vermunt-Tak	Oud Gastel
Dhr.	L. van Opendorp	Oud Gastel	Fam.	C. Vermunt-Buckens	Oud Gestel
Fam.	J. Paantjens	Oud Gastel	Fam.	C. Verstraten-Mies	Oud Gastel
Mevr.	L. Paantjens-Laanen	Oud Gastel	Fam.	H. Vervaart	Oud Gastel
Dhr.	H. Peeters	Oud Gastel	Fam.	A. Voeten	Oud Gastel
Dhr.	J. Peeters	Oud Gastel	Fam.	F. Vogelaars	Oud Gastel
Dhr.	L. Peeters	Oosterhout	Fam.	J. Vonk-Noordegraaf	Oud Gastel
Fam.	P. Peeters	Oud Gastel	Fam.	B. Voorbraak-Goossens	Oud Gastel
Fam.	P. de Peijper	Oud Gastel	Fam.	J. van der Vorst	Oud Gastel
Fam.	A. van Poeyer	Oud Gastel	Fam.	J. van der Vorst	Oud Gastel
Fam.	C. Poppelaars	Oud Gastel	Fam.	L. van der Vorst	Oud Gastel
Fam.	R.M. Rademakers	Oud Gastel	Mevr.	C. Vromans-Speek	Oud Gastel
Fam.	W. de Reyer	Oud Gastel	Fam.	A. de Vugt-Balemans	Oud Gastel
Fam.	P. Ribbens	Bunde	Fam.	P. Vugts	Oud Gastel
Dhr.	L. Ribbens	Goirle	Fam.	J. Wagemakers	Oud Gastel
Fam.	J. Rockx	Oud Gastel	Fam.	A. Wagemakers	Hoeven
Fam.	P. Rockx	Oud Gastel	Fam.	R. van Wees	Oud Gestel
Fam.	M. Rockx	Oud Gastel	Dhr.	H. Wezenbeek	Oud Gastel
Dhr.	P. van Roemburg	Stampersgat	Dhr.	W.J. Wijngaards	Oud Gastel
Fam.	M. de Rooy	Oud Gastel	Fam.	W. Willemse-van Nispen	Oud Gastel
Dhr.	J. Roozen	Oudenbosch	Fam.	C. de Wit	Oud Gastel
Fam.	P. Roozen-Antens	Oud Gastel	Fam.	J. Witvoet	Oud Gastel
Fam.	P. Rossou	Oud Gastel	Dhr.	H. Zandbergen	Oud Gastel
Dhr.	H. van Rijsbergen	Apeldoorn	Fam.	D. van Zuylichem	Oud Gestel
Dhr.	J. van Rijsbergen	Roosendaal	Mevr.	A. van Zundert	Degstgeest
Dhr.	W. van Rijsbergen	Oud Gastel			

ERRATA

"Wie kan't maeken, dat 't niemand zal laeken"

Onder deze lijfspreuk van wijlen burgemeester H. Hofland, ofwel onder de noemer "Wie werkt, maakt fouten", willen we bij deze enkele fouten van min of meer ernstige aard rechtzetten.

In het jaarboek van 1996 zijn o.a. de volgende fouten en of vergissingen gekonstateerd:

- In het artikel over het zangkoor zijn in de bijschriften van de foto's op blz.73 C. van Gils en J. Boden genoemd i.p.v. R. van Gils en **P.** Boden.
Ook missen we in de opsomming: mevr. De Jong, Bennaerts en **A.** van Merrienboer.
De persoon helemaal rechts in de middenrij is niet mevr. maar **dh.** D. Ernest."
- In het artikel over "Het bestuur van de gemeente Oud en Nieuw **Gastel** op blz. 125 gaat het over burgemeesters i.p.v. burgemeestes.
Alphonsus Adrianus van Bavel is niet overleden in 1993 [zie pagina **129**], zoals familieleden terecht aangaven. Integendeel hij geniet momenteel nog steeds van zijn vergevorderde leeftijd in verzorgingshuis "De Zellebergen"!
Blz.130 2.8. Johannes Baptist Franciscus Trimbos was een oom van Loes en Til Trimbos en niet zoals is aangegeven hun vader.

Voor deze fouten biedt de redactie van het jaarboek de oprechte excuses aan.

Ook het fotoboek "Oud **Gastel** in Vroeger Tijden" kon niet ontkomen aan diverse fouten en tekortkomingen. Hieronder volgen er enkele:

- Op blz. 23 is geen meelfabriek afgebeeld, maar U herkent zeker de melk/zuivelfabriek "Vacca" aan de Steenstraat.
- De personen op de foto op blz. 42 zijn:
Boven v.l.n.r.: Van Engelen, W. van Meer, L. Moerings, W. Moerings, M. Mulders, J. Wagnakers, A. van Merrienboer, A. **Oomen**, L. Moerings, C. **Jansen**, J. van der Vorst, onbekend en S. Boomaerts.
Midden: J. **Aarssen**, M. Hagenaars, J. van **Hassel**, M. Akkermans en A. van Meer.
Vooraan: M. Hack, J. **Rockx**, L. van Meer, C. Voorbraak, C. Rebbens.
- Het op blz. 61 bedoelde professiefeest vond niet plaats in 1940 maar in 1974.
- Op blz. 66 is de 2e van linksboven niet M. van Hooydonk maar C. Broos en vooraan zitten: J. van Rijsbergen en Kersten naast J. Rebbens.
- Pag. 75: Het 10.000 ste kalf werd niet ingeschreven in 1953 maar in 1963!

Ook voor deze omissies onze verontschuldiging.

